

**STRATEGIA ROZWOJU
POWIATU ZIELONOGÓRSKIEGO
NA LATA 2023-2030**

Zielona Góra, styczeń 2023 r.

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I

CELE I DZIAŁANIA STRATEGICZNE POWIATU ZIELONOGÓRSKIEGO ... 4

1. Wprowadzenie 4

2. Metodyka opracowania strategii 6

3. Wizja i misja rozwoju powiatu zielonogórskiego 10

4. Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego i ich struktura 11

Cel strategiczny 1. Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego 15

Cel strategiczny 2. Rozwój zrównoważonej i odpornej infrastruktury 21

Cel strategiczny 3. Kształtowanie zrównoważonego rozwoju społecznego 29

Cel strategiczny 4. Sprawne funkcjonowanie gospodarki oraz lokalnego rynku pracy 45

Cel strategiczny 5. Sprawna i otwarta na współpracę administracja publiczna 55

5. Zgodność celów z dokumentami strategicznymi Unii Europejskiej, kraju oraz województwa 67

6. System wdrażania i monitoringu strategii 72

CZĘŚĆ II

UWARUNKOWANIA I GŁÓWNE PROBLEMY ROZWOJU POWIATU ZIELONOGÓRSKIEGO 88

1. Diagnoza stanu powiatu zielonogórskiego 88

1.1. Przestrzeń i środowisko 88

1.1.1. Uwarunkowania geograficzne i demograficzne 88

1.1.2. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona 102

1.2. Infrastruktura techniczna 116

1.2.1. Infrastruktura drogowa 116

1.2.2. Infrastruktura gazowa i energetyczna 125

1.2.3. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna 131

1.2.4. Gospodarka odpadami 137

1.3. Sfera społeczna 143

1.3.1. Edukacja publiczna 143

1.3.2. Sytuacji społeczno-ekonomiczna mieszkańców powiatu zielonogórskiego na tle Polski 146

1.3.3. Rozwiązywanie problemów społecznych 158

1.3.4. Problemy zdrowotne i ochrona zdrowia 166

1.3.5. Kultura i dziedzictwo kulturowe 178

1.3.6. Bezpieczeństwo i porządek publiczny 184

1.3.7. Aktywność społeczna 189

1.4. Sfera gospodarcza 193

1.4.1. Przedsiębiorczość 193

1.4.2. Rynek pracy 198

1.4.3. Rolnictwo i leśnictwo 201

1.4.4. Turystyka 207

1.5. System zarządzania powiatem	214
1.5.1. Administracja	214
1.5.2. Gospodarka finansowa	219
2. Główne problemy i wyzwania rozwoju powiatu – raport z badań ankietowych .	229
2.1. Wyniki z badania ankietowego mieszkańców powiatu zielonogórskiego	230
2.2. Wyniki z badania ankietowego przedstawicieli samorządów gminnych powiatu zielonogórskiego	237
2.3. Wyniki z badania ankietowego przedstawicieli Zarządu, Radnych i Pracowników Starostwa Powiatowego oraz jednostek podległych w powiecie zielonogórskim	243
3. Analiza uwarunkowań rozwoju powiatu zielonogórskiego	250
3.1. Uwarunkowania rozwoju o charakterze wewnętrznym	250
3.2. Uwarunkowania rozwoju o charakterze zewnętrznym	254

CZEŚĆ I

CELE I DZIAŁANIA STRATEGICZNE POWIATU ZIELONOGÓRSKIEGO

1. Wprowadzenie

Zarządzanie to zestaw działań, obejmujący planowanie i podejmowanie decyzji, organizowanie i przeprowadzenie, zorientowany na zasoby organizacji (ludzkie, finansowe, rzeczowe, informacyjne) i wykonywanych z zamiarem osiągnięcia celów organizacji w sposób sprawny oraz skuteczny¹. Zarządzanie to proces planowania, organizowania, przeprowadzenia i kontrolowania pracy członków organizacji oraz wykorzystania wszelkich dostępnych zasobów organizacji dla osiągnięcia jej celów². Zarządzanie w sektorze publicznym obejmuje swym zakresem decyzje i działania władzy publicznej, która jest podmiotem odpowiedzialnym za realizację szerokiego zakresu usług komunalnych i społecznych oraz kształtuje proces rozwoju³.

W procesie zarządzania organizacją, w tym jednostką samorządu terytorialnego (JST) można wyróżnić trzy główne poziomy: strategiczny, taktyczny i operacyjny. Zarządzanie strategiczne obejmuje formułowanie strategicznych celów, metod ich osiągnięcia i monitorowania oraz kontroli realizacji strategicznych planów działania. Zarządzanie taktyczne to proces konkretyzowania strategicznych planów działania, a także przekształcania ich w konkretne projekty realizacyjne. Natomiast zarządzanie operacyjne to podejmowanie oraz wprowadzanie w życie wielu szczegółowych decyzji związanych z wdrażaniem projektów realizacyjnych. Do podstawowych instrumentów zarządzania strategicznego w JST zalicza się: strategię rozwoju, wieloletnie plany inwestycyjne i finansowe oraz studia i plany zagospodarowania przestrzennego⁴.

Strategia jest pewnym wzorcem rozwoju organizacji, procesem określania jej głównych, długofalowych celów i zamierzeń oraz podejmowania działań, a także alokacji zasobów niezbędnych do zrealizowania tych celów⁵. Strategia jest więc nieodłącznym elementem funkcjonowania organizacji, a na jej podstawie powinny być podejmowane decyzje dotyczące celów i kierunków jej rozwoju. W odniesieniu do samorządów terytorialnych, a w szczególności lokalnych, tworzonych przez gminy i powiaty, strategię można zdefiniować jako długookresowy plan systemowego działania władz wraz ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi, określający strategiczne cele rozwoju oraz przyjmujący kierunki oraz priorytety działania niezbędne do realizacji ustalonych celów oraz zadań. Strategia rozwoju samorządu lokalnego odpowiada więc na pytanie, co należy zrobić, aby zapewnić JST

---

¹ R.W. Griffin, Podstawy zarządzania organizacjami, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017.

² F.A.J. Stoner, Kierownictwo, PWE, Warszawa 2011.

³ J. Sierak, Zarządzanie strategiczne w jednostkach samorządu terytorialnego, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna”, 2013, nr 4(43).

⁴ Tamże.

⁵ A. D. Chandler, Strategy and Structure. Chapters in the History of the Industrial Enterprise, Martino Publishing, 2013.

optymalny sposób funkcjonowania i rozwoju w przyszłości w celu jak najlepszego zaspokajania zbiorowych potrzeb społeczności lokalnych⁶.

Strategia Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2023-2030 (zwana dalej Strategią) jest dokumentem określającym strategiczne cele rozwoju społeczno-gospodarczego w perspektywie długoterminowej. Stanowi fundament do właściwego zarządzania powiatem, do ubiegania się o środki zewnętrzne, w tym w szczególności pochodzące z Unii Europejskiej.

Podstawą prawną opracowania Strategii jest ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. 1998 nr 91 poz. 578 z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2017 r. poz. 1475. z późn. zm.). Zgodnie z ustawą polityka rozwoju realizowana jest przez strategie rozwoju, programy, dokumenty programowe oraz instrumenty prawne i finansowe.

Do podstawowych przesłanek, decydujących o potrzebie opracowania Strategii, należy zaliczyć:

- nowe potrzeby, problemy oraz oczekiwania mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych,
- potrzeba dostosowania kierunków rozwoju powiatu do zachodzących zmian w uwarunkowaniach demograficznych, społecznych, gospodarczych, środowiskowych, technologicznych oraz cywilizacyjnych zarówno na terenie powiatu, jak i jego otoczeniu,
- dostępność środków zewnętrznych (przede wszystkim w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027),
- zmiany w dokumentach programowych na poziomie UE, krajowym i regionalnym.

Strategia obejmuje obszar powiatu w jego administracyjnych granicach i stanowi naturalną kontynuację polityki rozwoju określonej w Strategii Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2014-2022.

Strategia uwzględnia założenia programowe na poziomie Unii Europejskiej, krajowym, regionalnym i lokalnym, co pozwala na zachowanie spójności działań. Jest dokumentem, który został przyjęty w drodze uzgodnień i debaty publicznej.

Strategia określa misję i wizję rozwoju, cele strategiczne, cele operacyjne oraz działania strategiczne, przypisane do poszczególnych czterech obszarów strategicznych: (1) przestrzeń i środowisko oraz infrastruktura, (2) sfera społeczna, (3) sfera gospodarcza i (4) system zarządzania powiatem. W Strategii określono zgodność jej celów z dokumentami strategicznymi Unii Europejskiej, kraju i województwa oraz ujęto system wdrażania i monitoringu (wraz z zestawem wskaźników monitorujących).

---

⁶ M. Ziółkowski, Proces formułowania strategii rozwoju gminy, Instytut Przedsiębiorczości i Samorządności, Warszawa 2000.

2. Metodyka opracowania strategii

Strategia powstała z inicjatywy władz Powiatu Zielonogórskiego i została opracowana zgodnie z metodyką tworzenia podstawowych dokumentów planistycznych, mających na celu programowanie rozwoju lokalnego. Strategia składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza część – strategiczna – przedstawia misję i wizję rozwoju powiatu, cele i kierunki działań strategicznych powiatu, a także system zarządzania realizacją strategii. Natomiast część druga – diagnostyczna – obejmuje stan, dynamikę, wyzwania i priorytety rozwoju powiatu. Horyzont czasowy Strategii obejmuje lata 2023-2030, co wynika m.in. z przyjętych okresów programowania krajowej polityki regionalnej oraz dostosowania do obowiązujących dokumentów programujących politykę rozwoju województwa lubuskiego.

Opracowanie Strategii oparto na partycypacyjno-eksperckim modelu budowy planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego. Założenia i wytyczne do treści Strategii sformułowane zostały przez ekspertów zewnętrznych: prof. UZ dr hab. Anettę Barską – eksperta ds. społecznych, dr Janinę Jędrzejczak-Gas – eksperta ds. gospodarczych oraz dr Joannę Wyrwa – eksperta ds. przestrzennych i infrastruktury. Niemniej jednak wszystkie kluczowe etapy tworzenia strategii były prowadzone wspólnie z Zespołem zadaniowym ds. strategii rozwoju powiatu zielonogórskiego (zwanym dalej Zespołem), powołanym na mocy Zarządzenia nr 54.2022 Starosty Zielonogórskiego z dnia 12 lipca 2022 roku. Działania partycypacyjne objęły spotkania warsztatowo-konsultacyjne z przedstawicielami władz samorządowych oraz pracownikami Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze i jednostek organizacyjnych powiatu. Partycypacja dotyczyła zarówno prac analityczno-diagnostycznych oraz wypracowania celów i kierunków strategicznych. W ramach procesu partycypacyjnego przeprowadzono również badania ankietowe techniką CAWI (online) mające na celu zebranie opinii osób związanych z powiatem zielonogórskim na temat jego funkcjonowania i potrzeb rozwojowych, a także uzyskanie opinii pracowników Starostwa Powiatowego na temat organizacji i funkcjonowania urzędu. Dzięki takiemu podejściu Strategia stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową powiatu. Za organizację i koordynację prac nad opracowaniem Strategii z ramienia Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze, odpowiadał Wydział Organizacyjny, działający w porozumieniu z Zarządem Powiatu Zielonogórskiego. Szczegółowe etapy tworzenia Strategii zaprezentowano na rysunku 1.1.

Punktem wyjścia do opracowania Strategii była diagnoza sytuacji środowiskowo-przestrzennej, społecznej i gospodarczej powiatu. Zawarto w niej szczegółową analizę zasobów i uwarunkowań powiatu. Diagnozę skonstruowano dla najistotniejszych obszarów tematycznych z punktu widzenia funkcjonowania powiatu, tj.:

- przestrzeń, środowisko i infrastruktura – położenie i struktura administracyjna powiatu, uwarunkowania geograficzne i demograficzne, stan środowiska przyrodniczego i jego ochrona, infrastruktura drogowa i techniczna oraz gospodarka odpadami;
- sfera społeczna – edukacja publiczna, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, dziedzictwo kulturowe, bezpieczeństwo i porządek publiczny oraz aktywność społeczna;
- sfera gospodarcza – gospodarka i rynek pracy, rolnictwo i leśnictwo oraz turystyka;
- system zarządzania powiatem – administracja, gospodarka finansowa oraz wizerunek i promocja powiatu, a także współpraca samorządowa.

Rysunek 1.1. Etapy budowy Strategii Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2023-2030

Diagnoza powiatu zielonogórskiego nie stanowi „fotografii” powiatu i jego otoczenia w danej chwili, lecz ukazuje dynamikę przeobrażeń i trendy, które doprowadziły do aktualnego stanu. W części diagnostycznej strategii wykorzystano metody ilościowe (opis statystyczny). Analizy oparto na wiarygodnych i aktualnych danych statystycznych pochodzących z niezależnych źródeł, czyli danych publikowanych przez publiczne jednostki statystyczne (np. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze) lub pozyskiwane z organizacji prowadzących oficjalne rejestry. W diagnozie przyjęto, jako podstawę, horyzont czasowy badań lata 2016-2021, jednakże nie wszystkie analizowane kwestie ze względu na możliwość pozyskania danych statystycznych (niektóre dane gromadzone są tylko w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego) były analizowane w tej perspektywie czasowej. Przeprowadzone badania pozwoliły na wyodrębnienie tendencji w kształtowaniu się zjawisk oraz zidentyfikowanie kluczowych problemów. Na tym etapie postępowania badawczego zastosowano analizę wskaźnikową.

Kolejnym etapem budowy strategii była analiza uwarunkowań rozwojowych, która obejmowała identyfikację problemów i ograniczeń oraz stymulatorów rozwoju. Przeprowadzono ją w formie warsztatów strategicznych z udziałem Zespołu zadaniowego ds. strategii rozwoju powiatu zielonogórskiego. Zebrane informacje na temat obecnego stanu oraz szczegółowa analiza pozwoliły na dokonanie wyboru tych problemów, które aktualnie są najważniejsze dla mieszkańców oraz określenie tych, których rozwiązanie ma nastąpić w pierwszej kolejności. Podstawowym narzędziem wykorzystanym do analizy problemów było tzw. „drzewo problemów”. Celem „drzewa problemów” jest identyfikacja negatywnych aspektów bieżącej sytuacji i wskazanie głównego problemu oraz ustalenie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy istniejącymi przyczynami a skutkami w przypadku braku wyeliminowania problemu. Diagnoza problemów umożliwiła poznanie szeregu kwestii, które wymagają interwencji z jednoczesnym kompleksowym przedstawieniem przyczyn rozważanego problemu. Ponadto identyfikacja ograniczeń i stymulatorów rozwoju powiatu zielonogórskiego dokonana została poprzez badania ankietowe i wywiady. Celem badań było ustalenie aspiracji, oczekiwań, obaw i poglądów respondentów, związanych z przedmiotem strategii. W rezultacie została wypracowana analiza SWOT, pozywająca na określenie mocnych i słabych stron powiatu, jak również szans i zagrożeń dla jego rozwoju.

Przeprowadzona w ten sposób diagnoza stanowiła podstawę do sformułowania misji i wizji rozwoju powiatu zielonogórskiego. W misji powiatu określano istotę jego działania, jako samorządowej jednostki administracyjnej, oraz jego rolę w zrównoważonym rozwoju województwa lubuskiego i kraju. W odniesieniu do wyznaczonej misji została sformułowana wizja. W oparciu o wypracowaną misję i wizję określono kierunki strategiczne rozwoju powiatu zielonogórskiego. Przy wyborze celów strategicznych zastosowano zasadę rozwoju zrównoważonego, co wymagało zapewnienia równowagi i trwałości rozwoju zarówno w sferze gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Sformułowane cele spełniają kryteria SMART, co oznacza, że są: S (*Specific*) – specyficzne, czyli ściśle określone, w sposób konkretny rozwiązywać zidentyfikowane w diagnozie problemy, M (*Measurable*) – mierzalne przy wykorzystaniu wskaźników, A (*Available/Achievable*) – osiągalne, uwzględniające realną analizę sytuacji (w odniesieniu do potencjału, mocnych stron i in.), R (*Realistic, Rational*) – realne, cel jest realistyczny i ma sens wyłącznie w odniesieniu do struktury żywotnych interesów jednostki i musi być umieszczony w hierarchii priorytetów, T (*Timetables Tim-bound*) – określone w czasie. Cele strategiczne tworzą uporządkowaną, spójną strukturę hierarchiczną, która zobrazowana została za pomocą tzw. „drzewa celów”. Sformułowane cele strategiczne zostały uzupełnione o niezbędne do ich osiągnięcia cele operacyjne, wśród których dodatkowo wskazano przykładowe działania. W dalszej kolejności określano spójność zdefiniowanych kierunków rozwoju powiatu zielonogórskiego z dokumentami strategicznymi

wyższego szczebla – unijnego, krajowego oraz regionalnego. Następnie wskazano możliwe źródła finansowania wyznaczonych celów, a także zaproponowano koncepcję uwzględniającą mechanizmy monitoringu efektywności procesu realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych.

Celem nadrzędnym każdej strategii, zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym, jest rozwój konkretnego terenu w oparciu o wyznaczone cele oraz planowy podział środków finansowych. Realizacja Strategii w efekcie ma prowadzić do podniesienia jakości życia mieszkańców. Jednocześnie efektem będzie zwiększenie zaangażowania i odpowiedzialności za rozwój lokalny mieszkańców tego terenu oraz zacieśnianie wspólnych relacji pomiędzy ludźmi, organizacjami, przedsiębiorstwami i samorządem lokalnym, a także szeroko rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy. Dlatego w podsumowaniu Strategii określono to, co decyduje o sukcesie jej realizacji, czego miarą są konkretne wskaźniki.

3. Wizja i misja rozwoju powiatu zielonogórskiego

Wizja przedstawia obraz powiatu zielonogórskiego w perspektywie czasu. Stanowi docelowy wizerunek powiatu, do którego dążą interesariusze strategii rozwoju, poprzez realizację celów i przy założeniu występowania odpowiednich warunków wewnętrznych i zewnętrznych. Wizja powiatu zielonogórskiego do 2030 roku została przedstawiona w sposób opisowy i skupia się na najistotniejszych elementach rozwoju powiatu.

Wizja powiatu zielonogórskiego

Powiat zielonogórski

– rozwija się dynamicznie w wymiarze społecznym, środowiskowym i gospodarczym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Jest bezpiecznym i atrakcyjnym miejscem do życia – zapewnia swoim mieszkańcom życie w czystym i zdrowym środowisku naturalnym, dostęp do atrakcyjnych miejsc pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i wypoczynku.

Rozwijająca się innowacyjna gospodarka, lokalny kapitał społeczny i kulturowy oraz wysoki poziom usług publicznych gwarantują stały rozwój demograficzny i gospodarczy powiatu oraz wysoki w skali województwa poziom życia jego mieszkańców.

Misja wyraża w ogólny sposób nadrzędny cel służący realizacji wizji. Jest określeniem roli jaką powiat ma pełnić dla swoich mieszkańców. Wyznacza główny kierunek rozwoju oraz aspiracji i dążeń wspólnoty samorządowej.

Misja powiatu zielonogórskiego

Misją powiatu zielonogórskiego jest tworzenie warunków na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego, przy jednoczesnym poszanowaniu posiadanych zasobów. Dążenie do zapewnienia mieszkańcom powiatu zielonogórskiego bezpieczeństwa oraz wysokiej jakości życia w wymiarze społecznym, środowiskowym i gospodarczym.

4. Cele rozwoju powiatu zielonogórskiego i ich struktura

Dla realizacji misji i wizji powiatu zielonogórskiego, stworzono listę kluczowych celów strategicznych i uzupełniających ich celów operacyjnych, które wyznaczają długofalowe kierunki rozwoju. W ramach pięciu obszarów rozwoju powiatu zielonogórskiego wyznaczono pięć celów strategicznych. Zdefiniowane cele strategiczne posiadają rozwinięcie w postaci 25 celów operacyjnych, do których przypisano konkretne działania. Na rysunku 1.2. zaprezentowano cele strategiczne i operacyjne służące rozwojowi powiatu zielonogórskiego.

Rysunek 1.2. Cele strategiczne i operacyjne powiatu zielonogórskiego na lata 2023-2030

Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze przestrzeń i środowisko oraz infrastruktura	
	Cele operacyjne
Cel strategiczny 1. Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego	1.1. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego 1.2. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii 1.3. Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko przyrodnicze

Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze przestrzeń i środowisko oraz infrastruktura	
	Cele operacyjne
Cel strategiczny 2. Rozwój zrównoważonej i odpornej infrastruktury	2.1. Rozbudowa i modernizacja sieci drogowej 2.2. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska 2.3. Rozbudowa i modernizacja obiektów użyteczności publicznej 2.4. Wysoka dostępność komunikacyjna powiatu

Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze społecznym

	Cele operacyjne
<p>Cel strategiczny 3.</p> <p>Kształtowanie zrównoważonego rozwoju społecznego</p>	<p>3.1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dorosłych i dzieci oraz wzmocnienie ich integracji społecznej</p> <p>3.2. Rozwój pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie</p> <p>3.3. Rozwijanie usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu</p> <p>3.4. Poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej i rehabilitacyjnej</p> <p>3.5. Profilaktyka i zwiększanie świadomości mieszkańców powiatu w zakresie ochrony zdrowia i zdrowego stylu życia</p> <p>3.6. Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem w życiu społecznym, gospodarczym i kulturowym oraz wykorzystanie ich potencjału</p> <p>3.7. Rozwój nowoczesnych form edukacji oraz kształcenia ponadpodstawowego i specjalnego</p> <p>3.8. Wzmacnianie bezpieczeństwa mieszkańców powiatu</p>

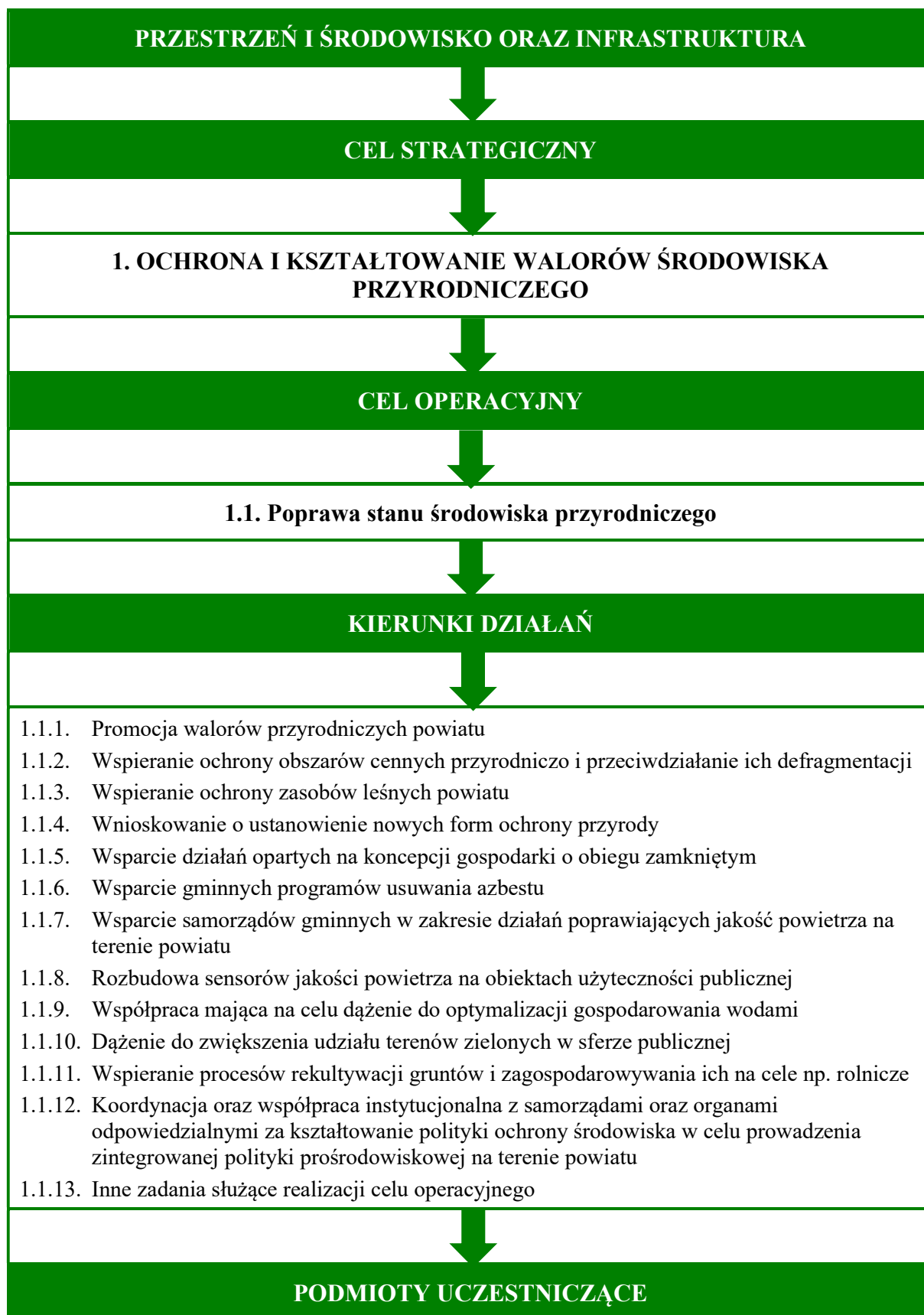
Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze gospodarczym

	Cele operacyjne
<p>Cel strategiczny 4.</p> <p>Sprawne funkcjonowanie gospodarki oraz lokalnego rynku pracy</p>	<p>4.1. Budowa potencjału inwestycyjnego powiatu</p> <p>4.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i nowych inwestycji w ważnych dla powiatu sektorach gospodarki</p> <p>4.3. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zintegrowaną ofertę turystyczną powiatu</p> <p>4.4. Wspieranie procesów w zakresie modernizacji i rozwoju sektora rolno-spożywczego w powiecie</p> <p>4.5. Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy</p>

Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze system zarządzania powiatem

	Cele operacyjne
<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Sprawna i otwarta na współpracę administracja publiczna</p>	<p>5.1. Poprawa efektywności administracji oraz jakości świadczonych przez nią usług</p> <p>5.2. Dalsza cyfryzacja Starostwa oraz jednostek organizacyjnych powiatu i ich zasobów</p> <p>5.3. Rozwój współpracy powiatu w wymiarze lokalnym, krajowym i międzynarodowym</p> <p>5.4. Poprawa skuteczności działań promocyjnych powiatu</p> <p>5.5. Wzmocnienie zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej</p>

**Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań
powiatu zielonogórskiego na lata 2023-2030**

Zarząd i Rada Powiatu Zielonogórskiego; Komisja Rozwoju Gospodarczego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego Rady Powiatu Zielonogórskiego; Komisja Budżetowa Rady Powiatu Zielonogórskiego; Wydział Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze; Wydział Finansowy w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze; Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze; Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim; Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku; Ministerstwo Środowiska; gminy powiatu zielonogórskiego; samorząd województwa lubuskiego; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa terytorialne (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; przedsiębiorstwa; inne

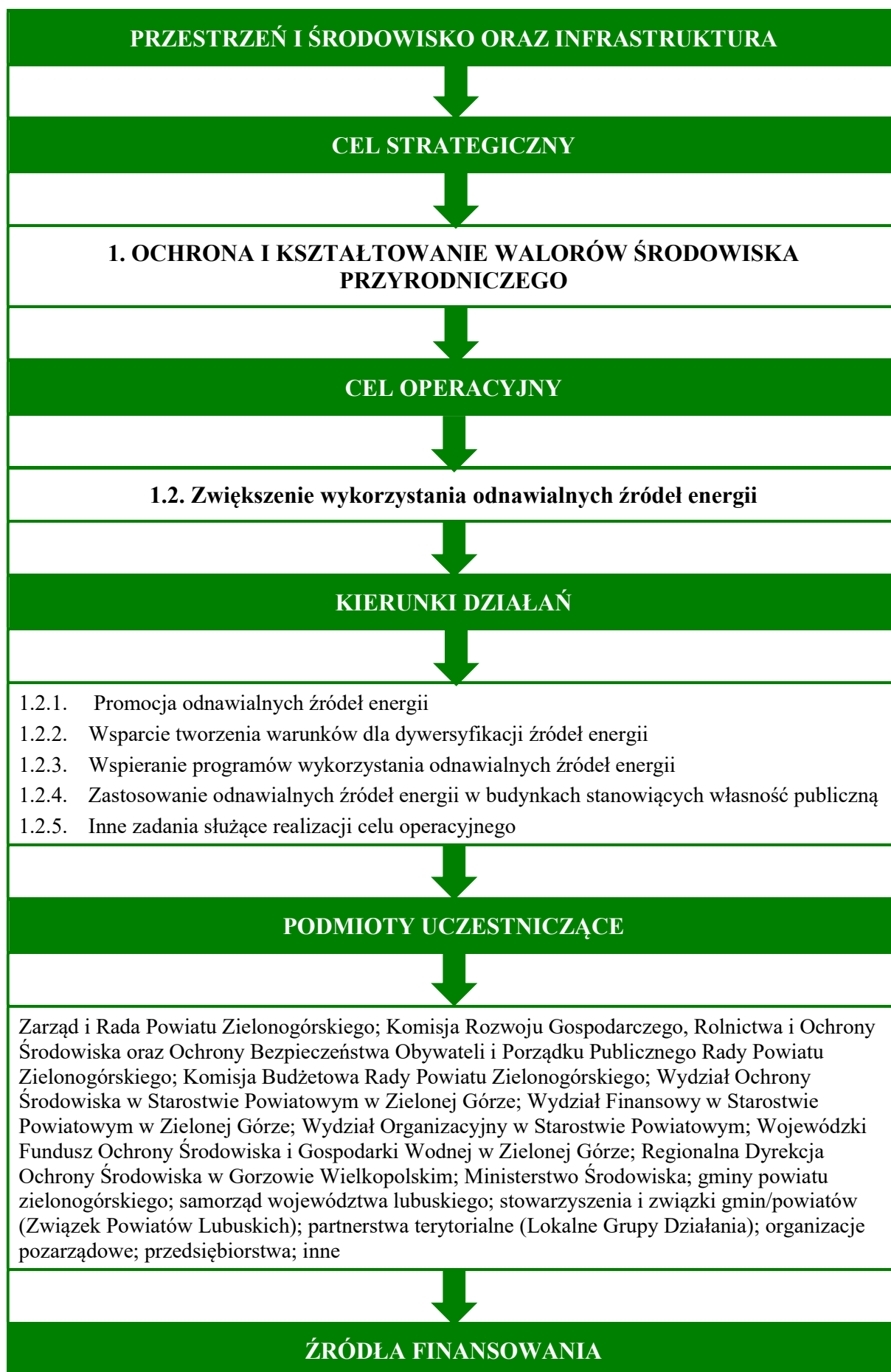

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

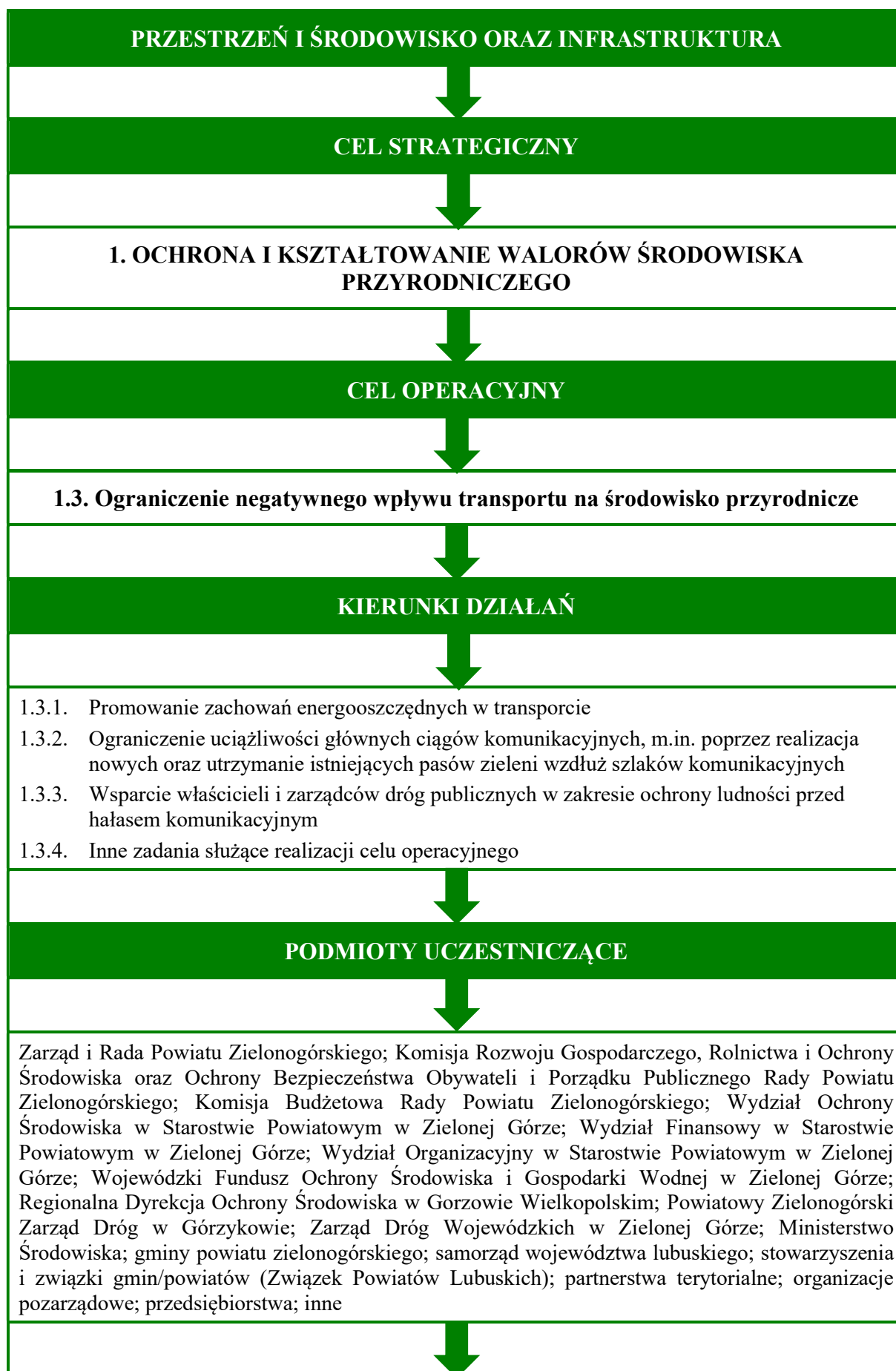
- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Fundusze norweskie i EOG
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- Program Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027
- inne

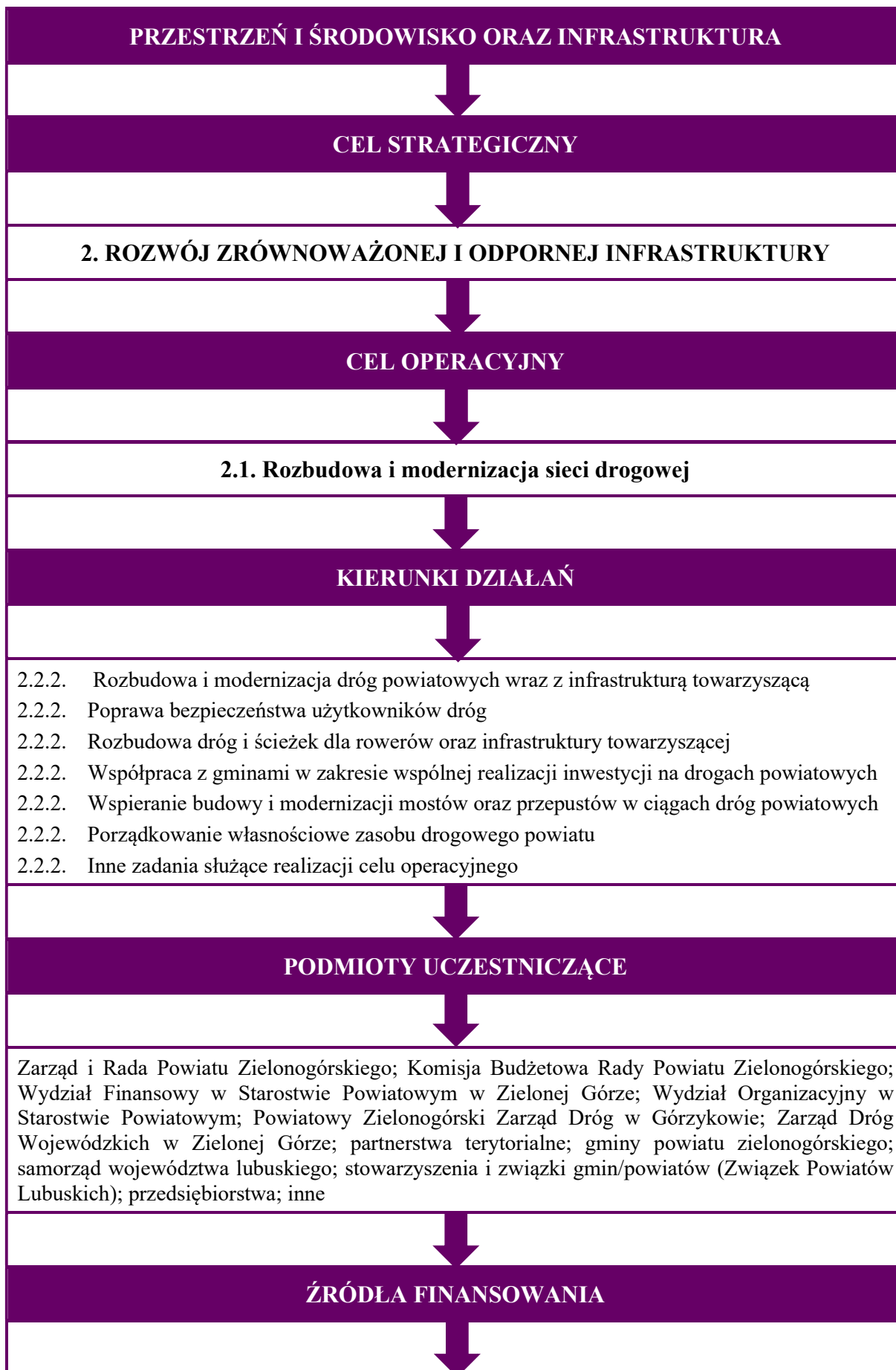
- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporność
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Fundusze norweskie i EOG
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- Program Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027
- inne

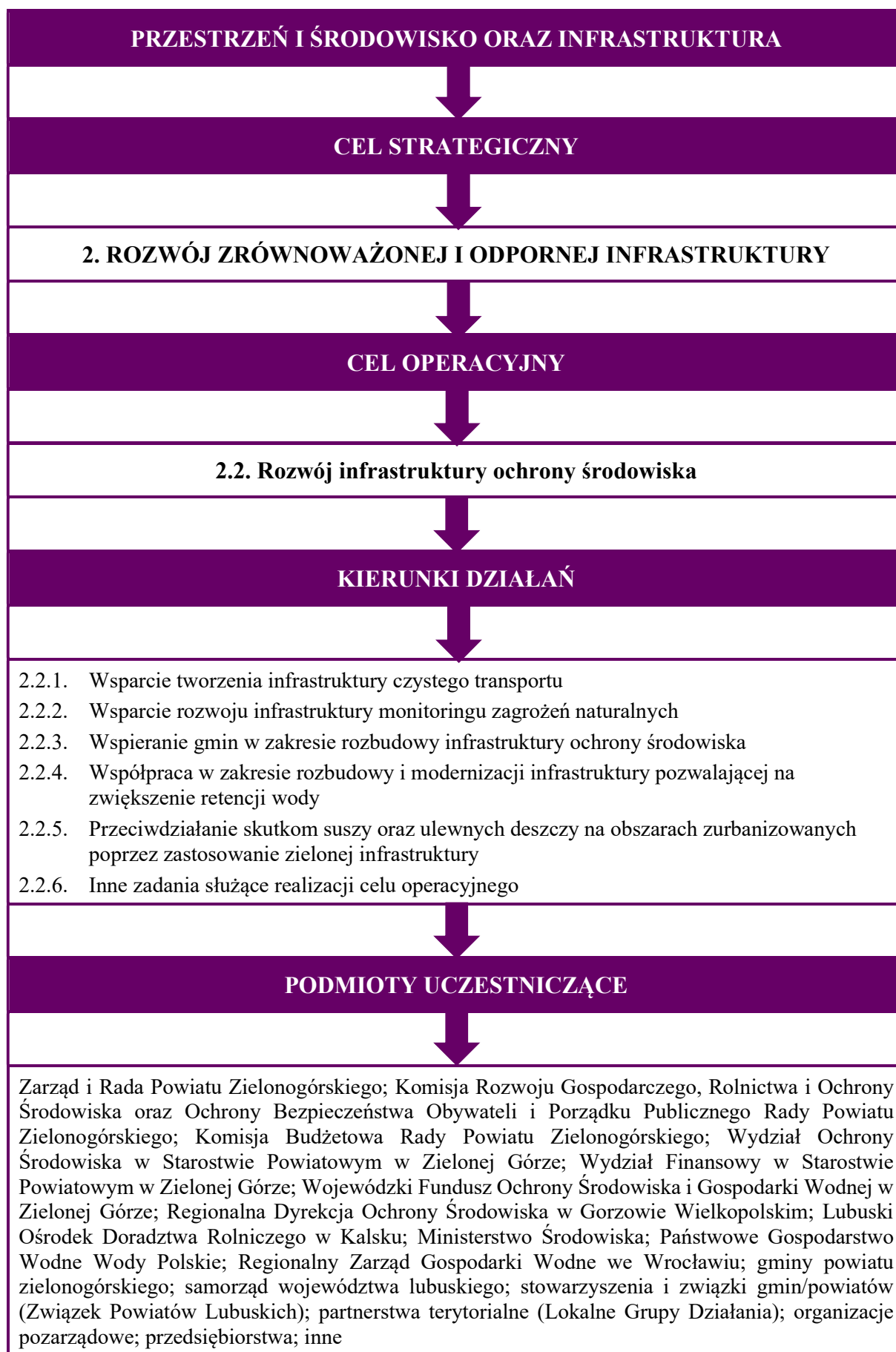
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporność
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Fundusze norweskie i EOG
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- Program Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027
- inne

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- inne

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg
- Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- środki finansowe potencjalnych partnerów prywatnych
- inne

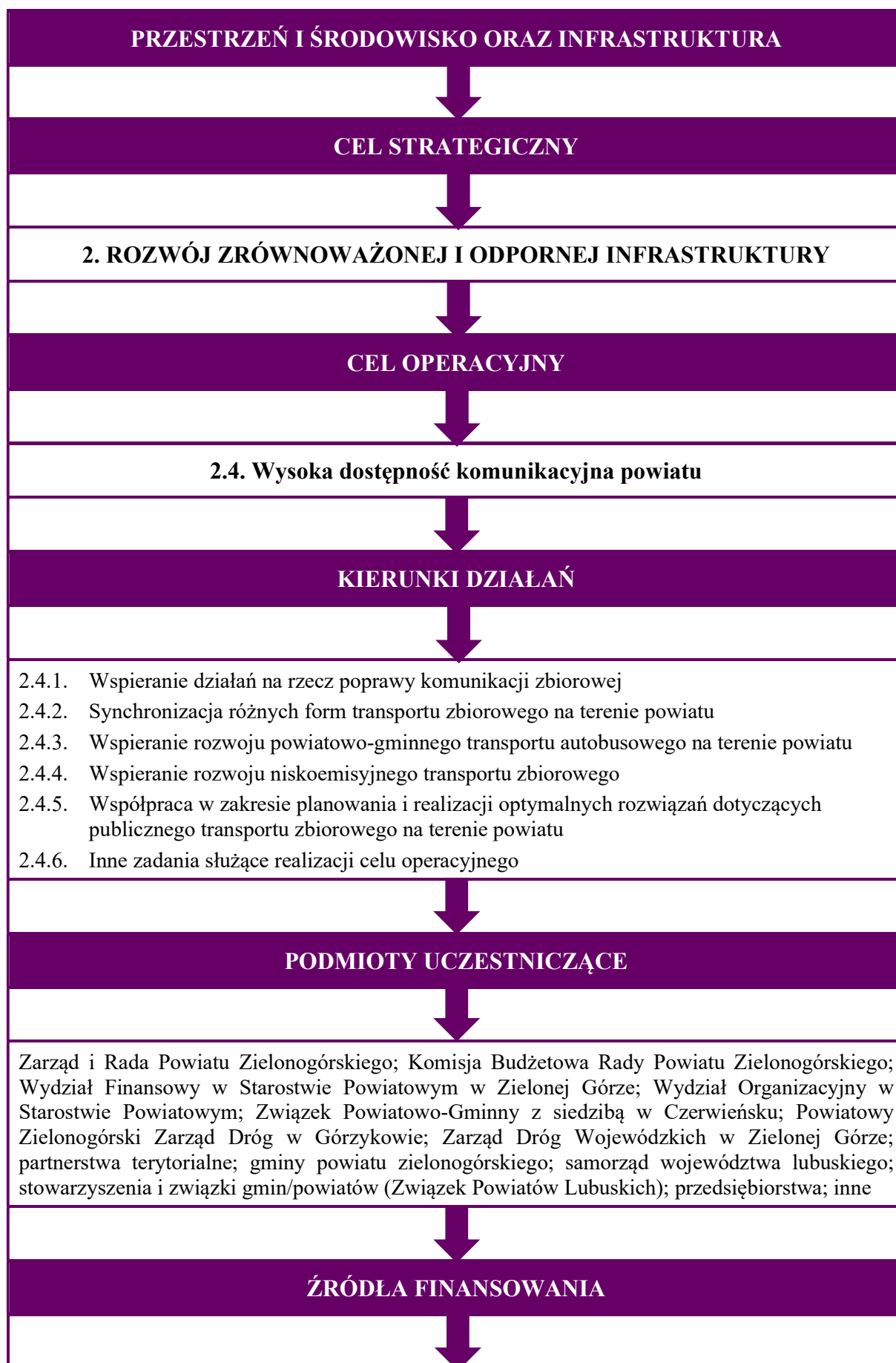
organizacyjne; partnerstwa terytorialne (Lokalne Grupy Działania); gminy powiatu zielonogórskiego; samorząd województwa lubuskiego; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); przedsiębiorstwa; inne

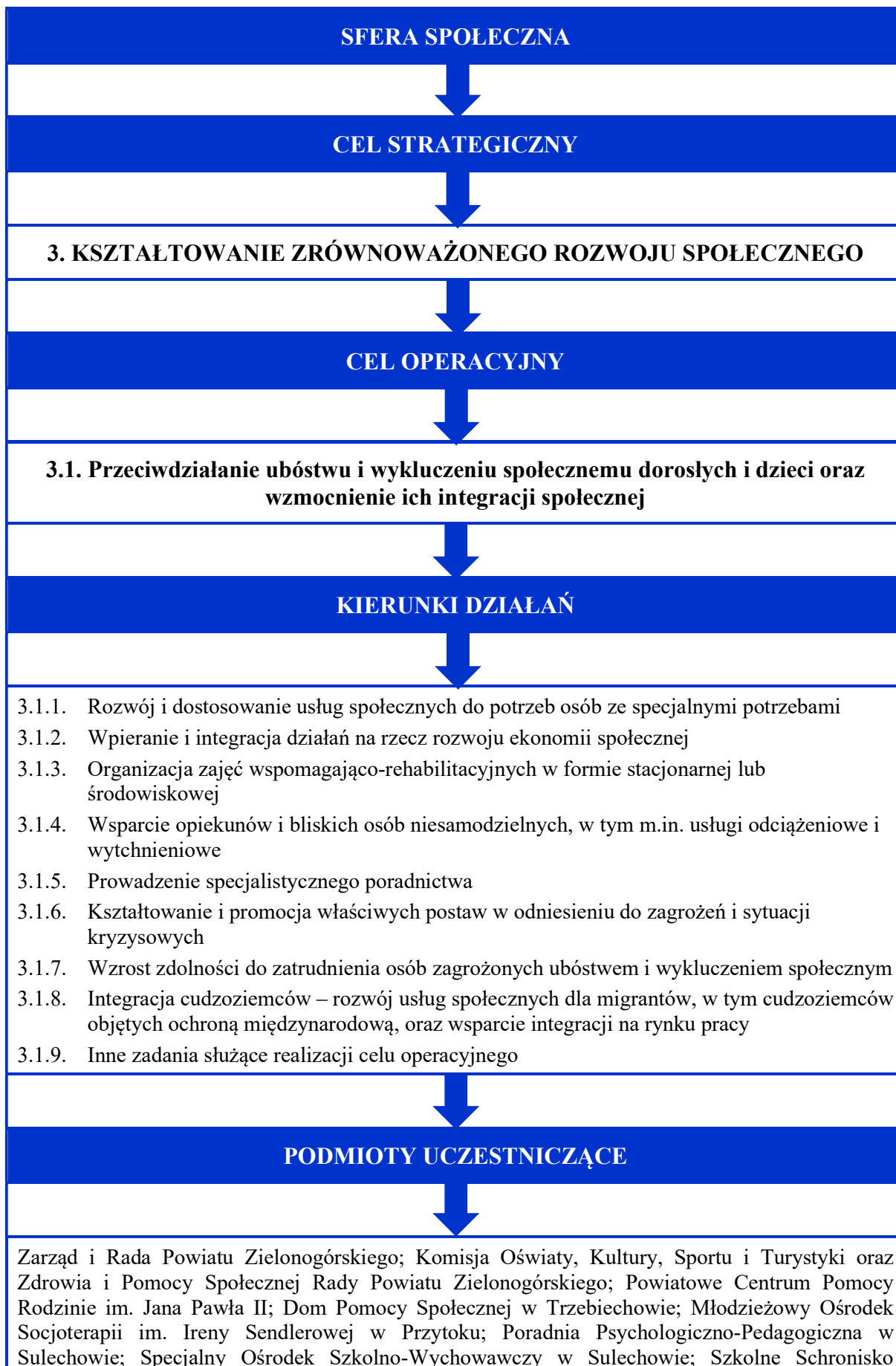
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- środki finansowe potencjalnych partnerów prywatnych
- inne

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
- Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- środki finansowe potencjalnych partnerów prywatnych
- inne

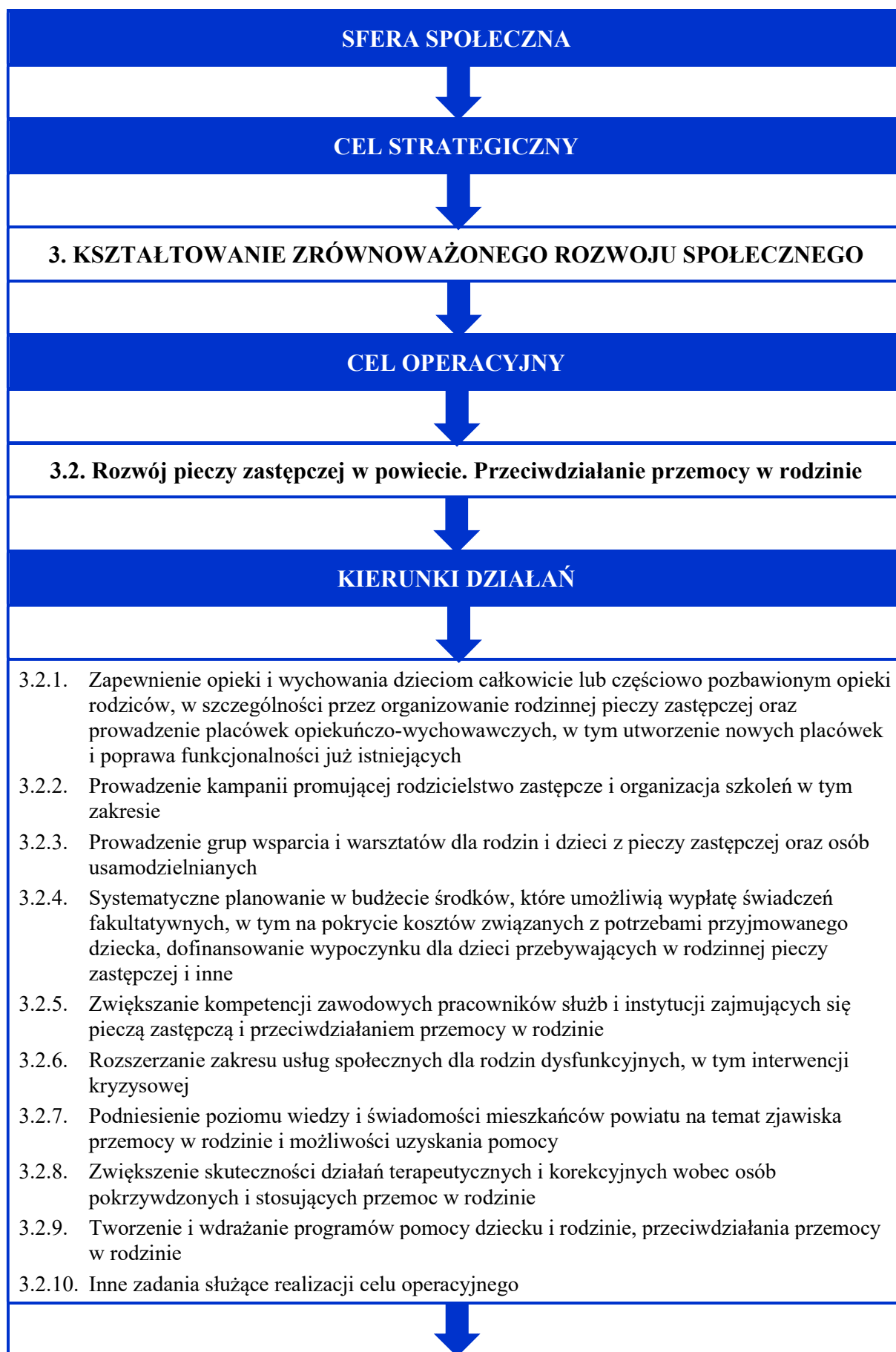
Młodzieżowe przy Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Przytoku; Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol”; Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Klenicy; Powiatowy Urząd Pracy w Zielonej Górze; właściwe Wydziały Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze; gminy powiatu zielonogórskiego wraz z ośrodkami pomocy społecznej; placówki oświatowe; Centrum Integracji dla Cudzoziemców; sądy; placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze; poradnie; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa sektorowe (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; samorząd województwa lubuskiego; Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej i inne podmioty; inne

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki z krajowych programów rządowych
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- środki finansowe transferowane w ramach Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego
- komercyjne instrumenty finansowe (pożyczki i kredyty bankowe, leasing finansowy)
- środki innych uczestników procesu wdrażania strategii, w tym sektora prywatnego
- inne

PODMIOTY UCZESTNICZĄCE

Zarząd i Rada Powiatu Zielonogórskiego; Komisja Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki oraz Zdrowia i Pomocy Społecznej Rady Powiatu Zielonogórskiego; Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II; Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie; Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie; Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Przytoku; Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol”; Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Klenicy; właściwe Wydziały Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze; gminy powiatu zielonogórskiego wraz z ośrodkami pomocy społecznej; Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze; placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze; poradnie; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa sektorowe (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; samorząd województwa lubuskiego; Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej; placówki oświatowe; inne podmioty

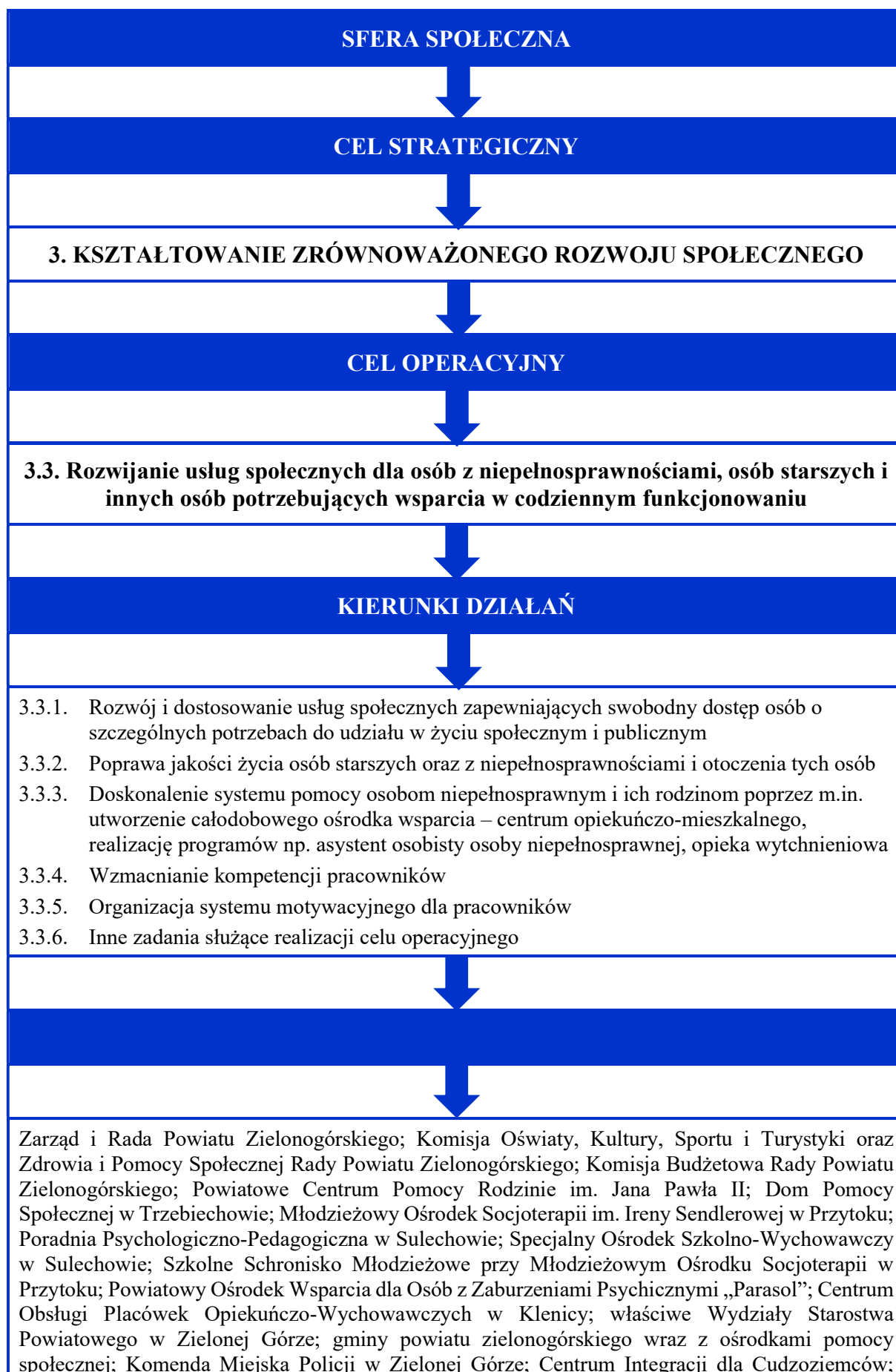

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki z krajowych programów rządowych
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe transferowane w ramach Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego
- komercyjne instrumenty finansowe (pożyczki i kredyty bankowe, leasing finansowy)
- środki innych uczestników procesu wdrażania strategii, w tym sektora prywatnego
- inne

sądy; placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze; poradnie; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa sektorowe (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; samorząd województwa lubuskiego; Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej; placówki oświatowe; inne podmioty

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki z krajowych programów rządowych
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- środki finansowe transferowane w ramach Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego
- komercyjne instrumenty finansowe (pożyczki i kredyty bankowe, leasing finansowy)
- środki innych uczestników procesu wdrażania strategii, w tym sektora prywatnego
- inne

Zielonogórskiego; właściwe Wydziały Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze; Szpital Rehabilitacyjno-Leczniczy dla Dzieci w Wojnowie; Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sulechowie; Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie; Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie; Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie; Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Przytoku; Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol”; gminy powiatu zielonogórskiego; jednostki oświatowe funkcjonujące na terenie powiatu; inne placówki medyczne funkcjonujące na terenie powiatu; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa sektorowe (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; samorząd województwa lubuskiego; Wydział Zdrowia Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego; Ministerstwo Zdrowia; inne podmioty

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

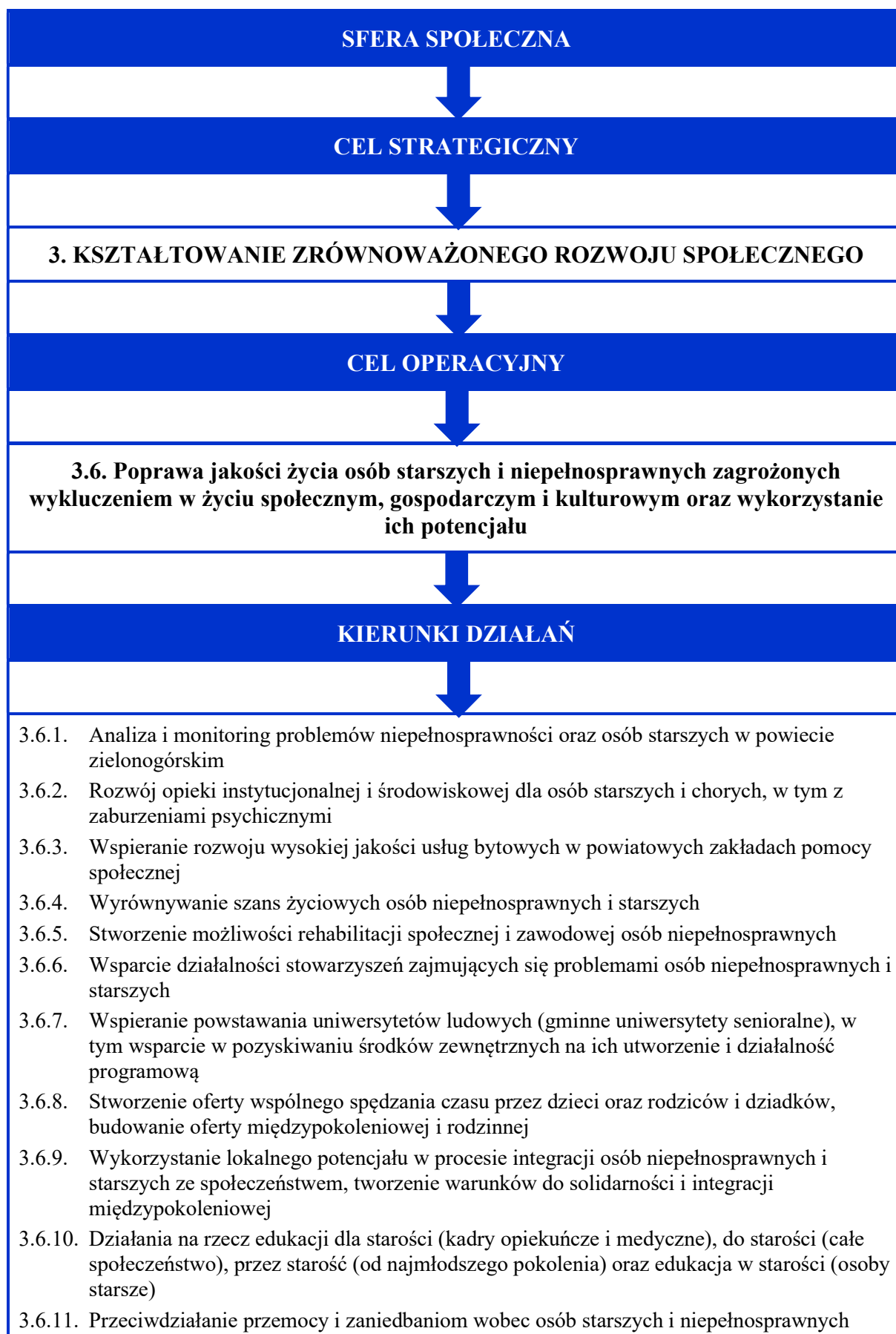
- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa, w tym Narodowego Funduszu Zdrowia
- środki z krajowych programów rządowych
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe transferowane w ramach Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego
- komercyjne instrumenty finansowe (pożyczki i kredyty bankowe, leasing finansowy)
- środki innych uczestników procesu wdrażania strategii, w tym sektora prywatnego
- inne

Zarząd i Rada Powiatu Zielonogórskiego; Komisja Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki oraz Zdrowia i Pomocy Społecznej Rady Powiatu Zielonogórskiego; Komisja Budżetowa Rady Powiatu Zielonogórskiego; właściwe Wydziały Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze; Szpital Rehabilitacyjno-Leczniczy dla Dzieci w Wojnowie; Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sulechowie; Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie; Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie; Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie; Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Przytoku; Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol”; gminy powiatu zielonogórskiego; jednostki oświatowe funkcjonujące na terenie powiatu; inne placówki medyczne funkcjonujące na terenie powiatu; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa sektorowe (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; inne podmioty

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa, w tym Narodowego Funduszu Zdrowia
- środki z krajowych programów rządowych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe transferowane w ramach Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego
- środki pozyskane w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej: m.in. Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa
- komercyjne instrumenty finansowe (pożyczki i kredyty bankowe, leasing finansowy)
- środki innych uczestników procesu wdrażania strategii, w tym sektora prywatnego
- inne

3.6.12. Wzrost zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez m.in. wsparcie tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych (np. spółdzielnie pracy)

3.6.13. Inne zadania służące realizacji celu operacyjnego

PODMIOTY UCZESTNICZĄCE

Zarząd i Rada Powiatu Zielonogórskiego; Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II; Szpital Rehabilitacyjno-Leczniczy dla Dzieci w Wojnowie; Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sulechowie; Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie; Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie; Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie; Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Przytoku; Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol”; Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie z filią w Bełczu; Powiatowy Urząd Pracy w Zielonej Górze; Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych; Centrum Integracji Społecznej; Warsztaty Terapii Zajęciowej w Zielonej Górze; Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol”; Komisja Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki oraz Zdrowia i Pomocy Społecznej Rady Powiatu Zielonogórskiego; właściwe Wydziały Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze; gminy powiatu zielonogórskiego; placówki oświatowe; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa sektorowe (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; publiczne i niepubliczne placówki opieki zdrowotnej; samorząd województwa lubuskiego; Wydział Zdrowia Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego; Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej; Ministerstwo Zdrowia; inne podmioty

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki z krajowych programów rządowych
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- środki finansowe transferowane w ramach Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego
- komercyjne instrumenty finansowe (pożyczki i kredyty bankowe, leasing finansowy)
- środki innych uczestników procesu wdrażania strategii, w tym sektora prywatnego
- inne

- 3.7.13. Współpraca z samorządami gminnymi w zakresie rozwoju edukacji przedszkolnej i opieki nad małym dzieckiem,
- 3.7.14. Rozwój szkolnictwa zawodowego i ponadpodstawowego dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży ze spektrum autyzmu.
- 3.7.15. Rozwój pozalekcyjnych form edukacji w szkołach prowadzonych przez powiat zielonogórski
- 3.7.16. Rozwijanie nowoczesnych metod kształcenia, w tym różnych form e-learningu
- 3.7.17. Zbudowanie systemu wsparcia dla ucznia i nauczycieli
- 3.7.18. Tworzenie szkołom/nauczycielom możliwości wymiany doświadczeń w zakresie organizacji kształcenia i wspierania uczniów z niepełnosprawnością
- 3.7.19. Inne zadania służące realizacji celu operacyjnego

PODMIOTY UCZESTNICZĄCE

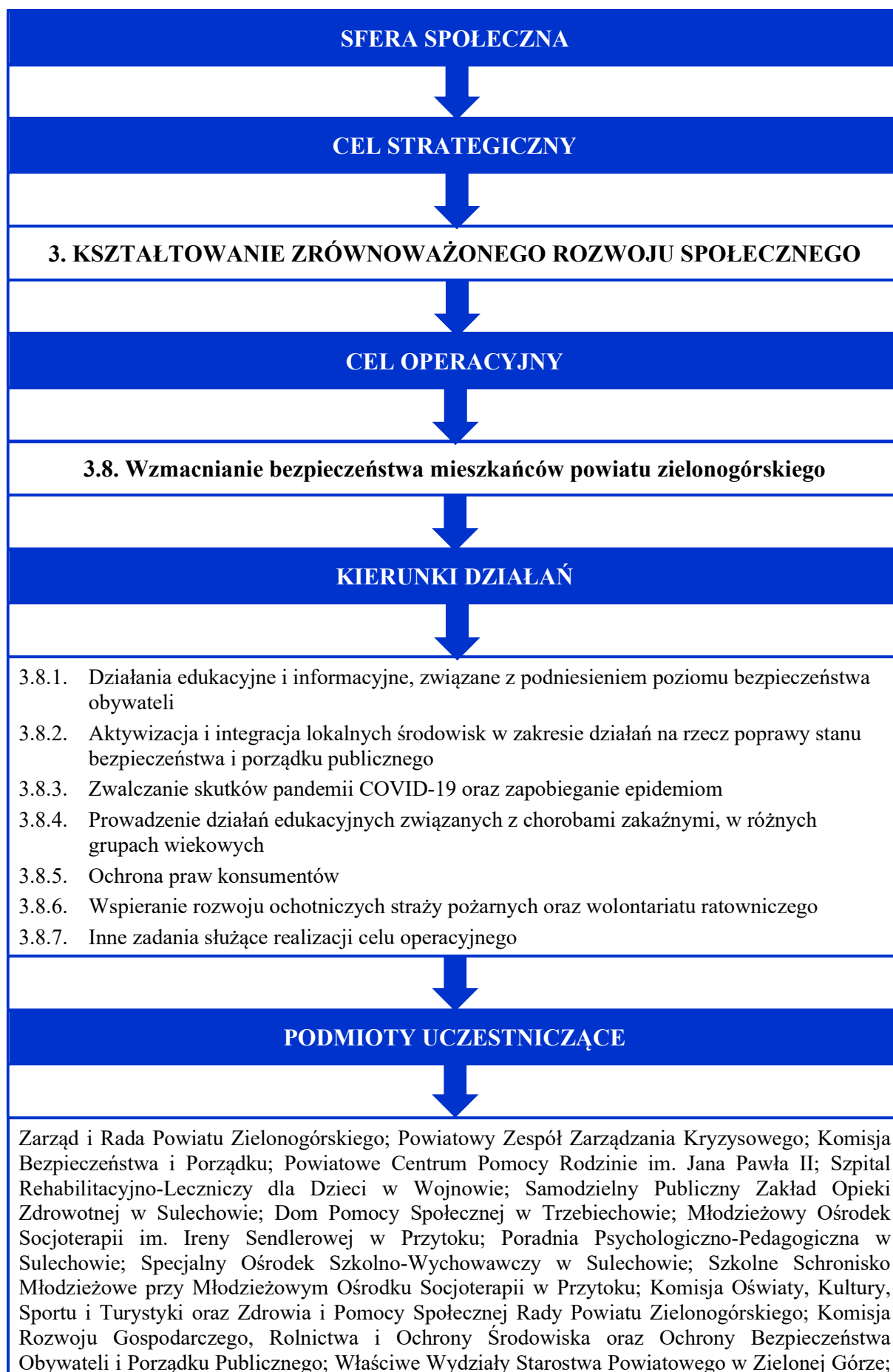
Zarząd i Rada Powiatu Zielonogórskiego; Starostwo Powiatowe; Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sulechowie; LO w Sulechowie; Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie; Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie; Szkoła Podstawowa Specjalna przy Szpitalu Rehabilitacyjno-Lecznicznym dla Dzieci w Wojnowie; Zespół Szkół Specjalnych im. Kawalerów Maltańskich przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze; organizacje pozarządowe inne jednostki samorządu terytorialnego; przedsiębiorstwa; inne podmioty; inne podmioty

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- programy regionalne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych, np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestalego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

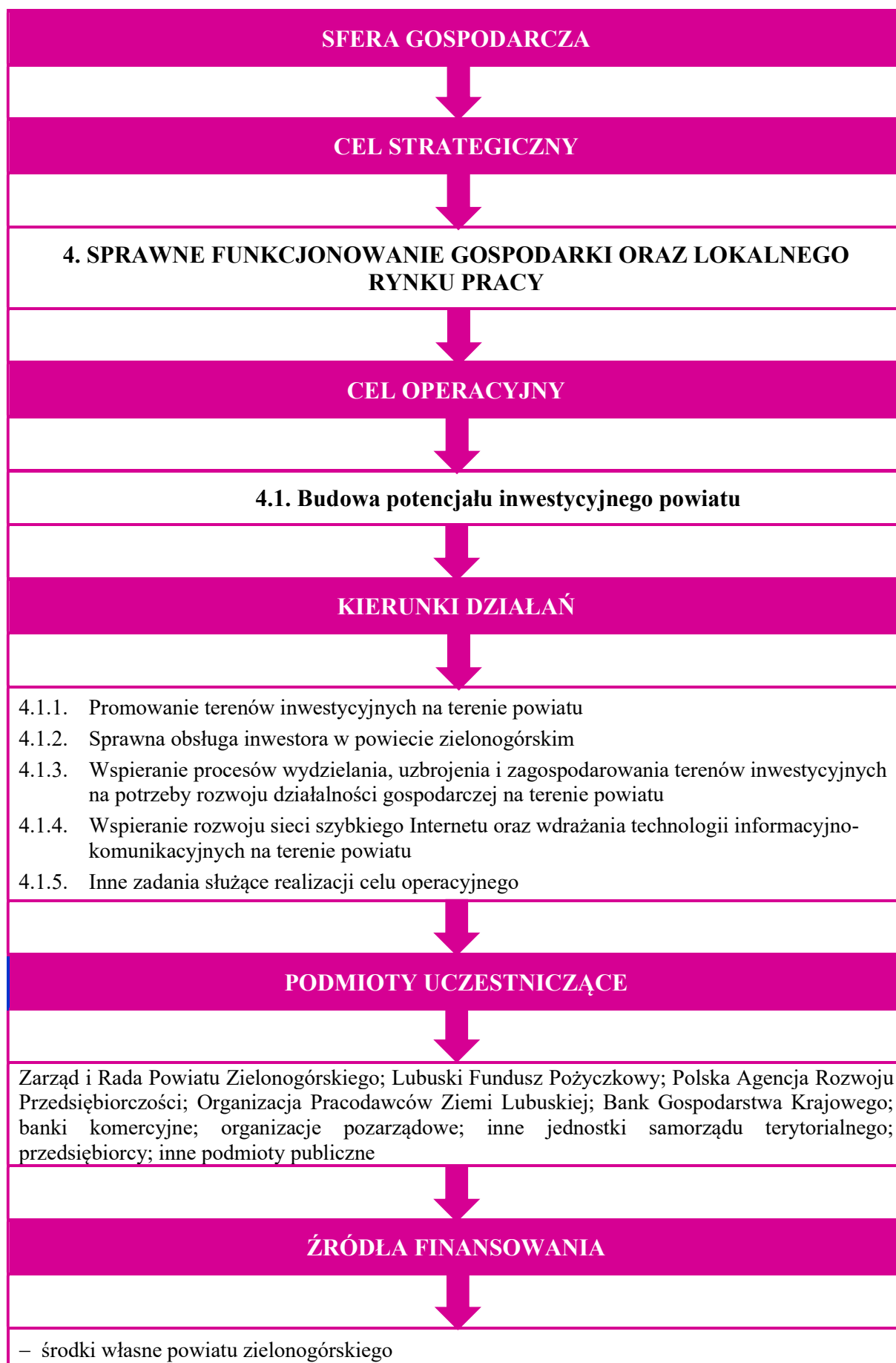
gminy powiatu zielonogórskiego; samorząd województwa lubuskiego; Ministerstwo Rodziny Polityki Społecznej; Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; placówki oświatowe; Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze; Jednostki Straży Pożarnej; sądy; placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze; poradnie; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa sektorowe (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; inne podmioty

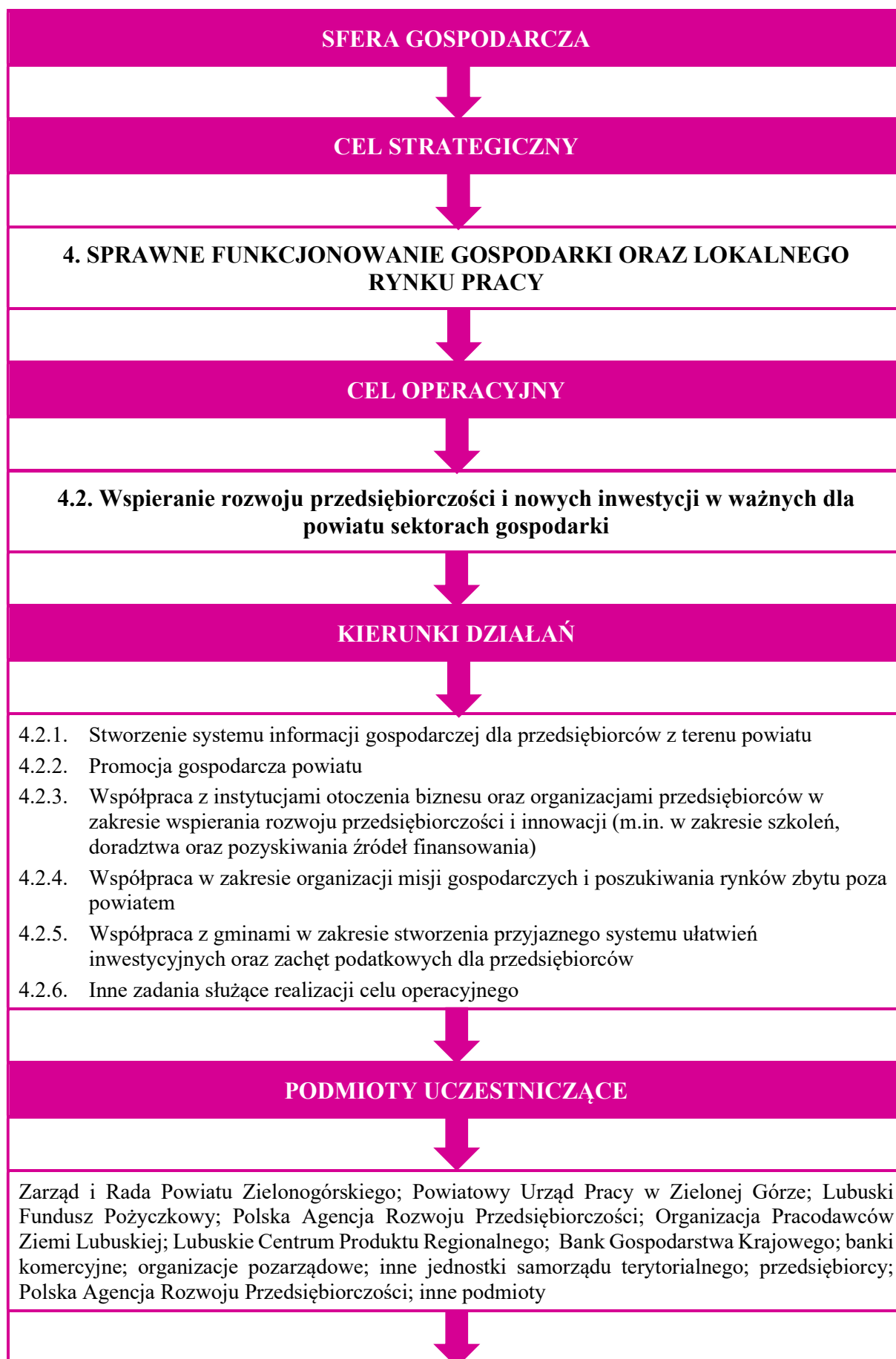
The diagram consists of a central blue horizontal bar with the text 'ŹRÓDŁA FINANSOWANIA' in white. Above this bar is a white rectangular box containing a list of entities. A blue arrow points downwards from the top of this box to the top of the blue bar. Below the blue bar is another white rectangular box containing a list of funding sources. A blue arrow points downwards from the bottom of the blue bar to the top of this second box.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- środki finansowe transferowane w ramach Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego
- komercyjne instrumenty finansowe (pożyczki i kredyty bankowe, leasing finansowy)
- środki innych uczestników procesu wdrażania strategii, w tym sektora prywatnego
- inne

- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestalego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym

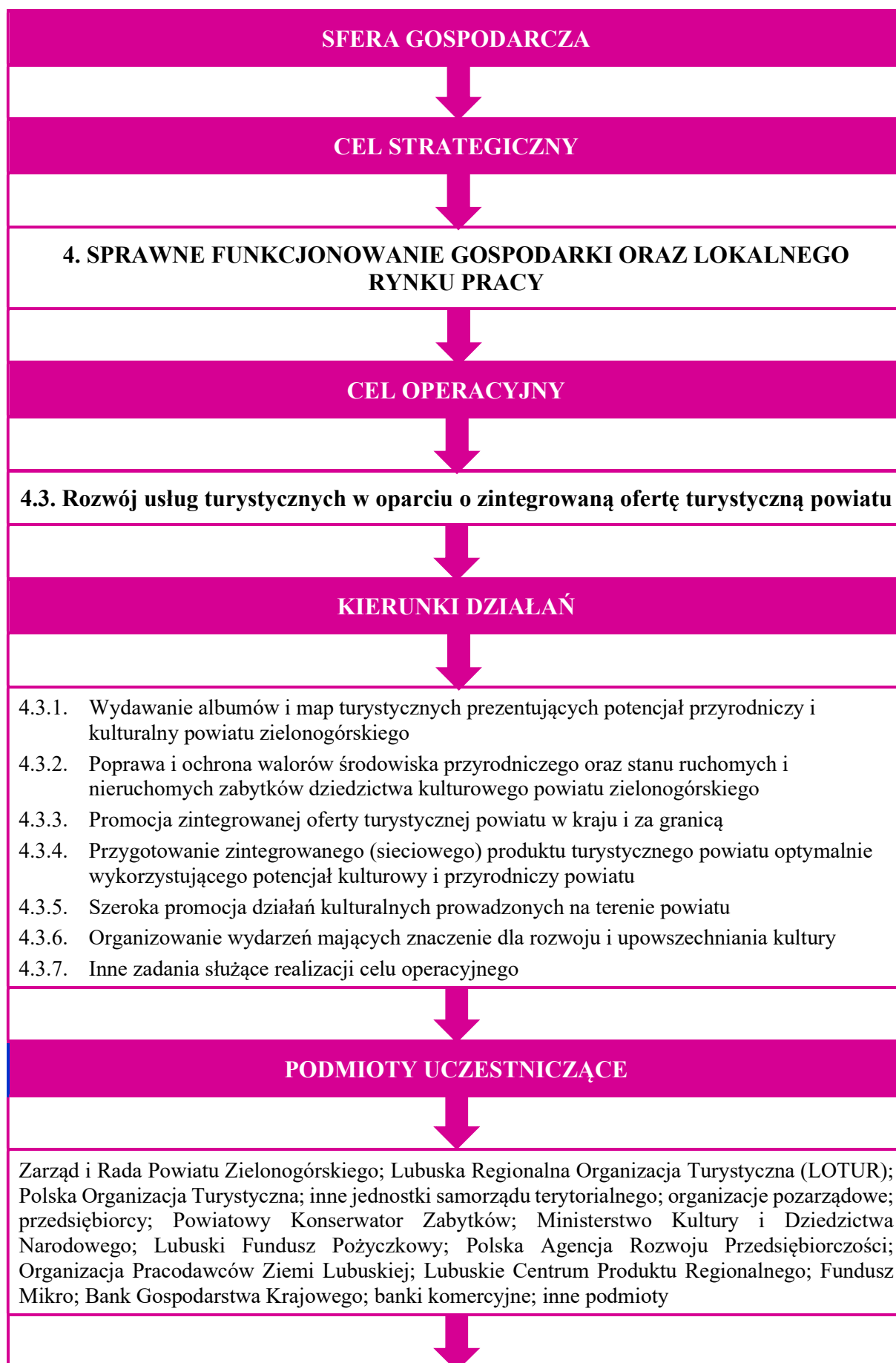

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestałego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

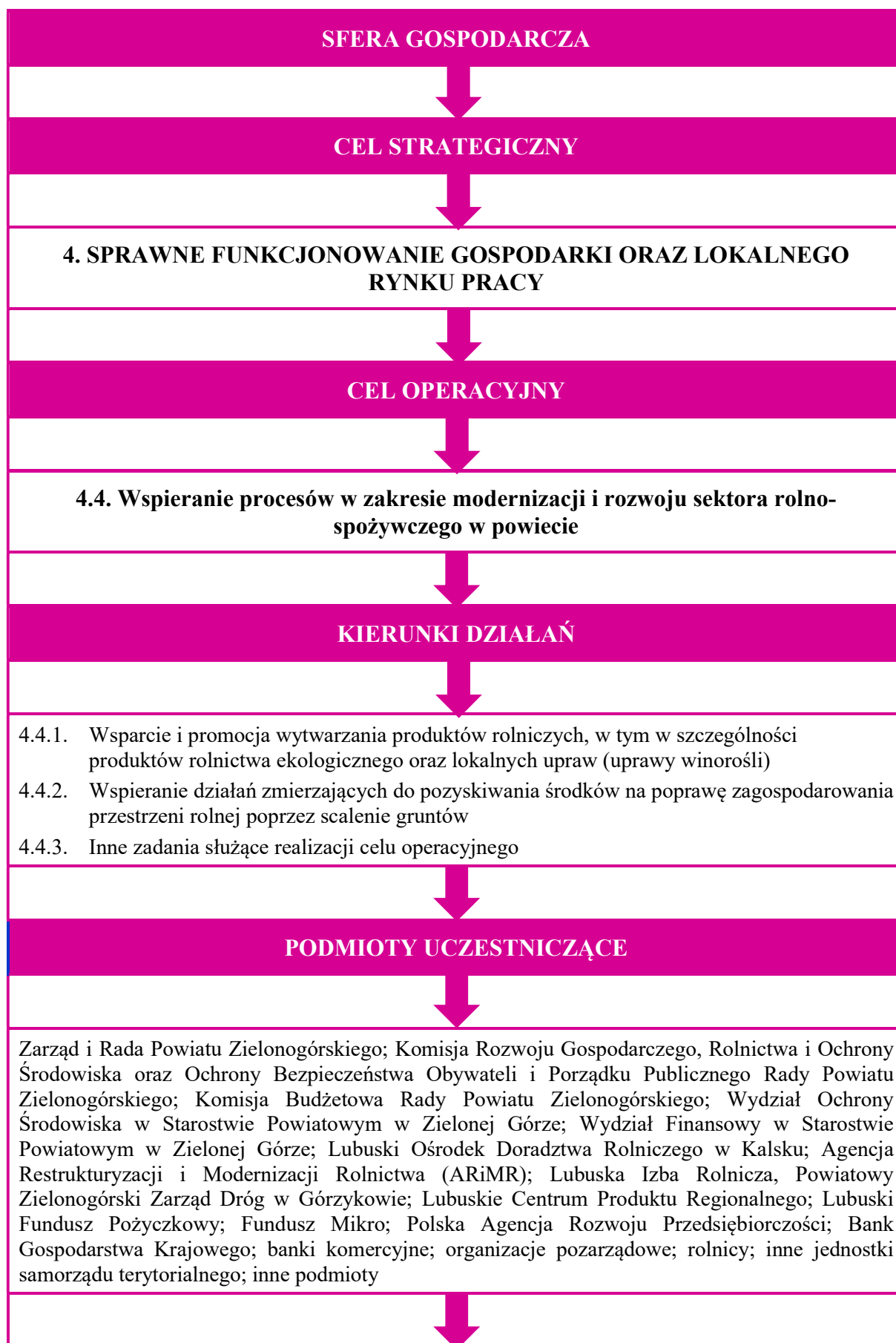

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

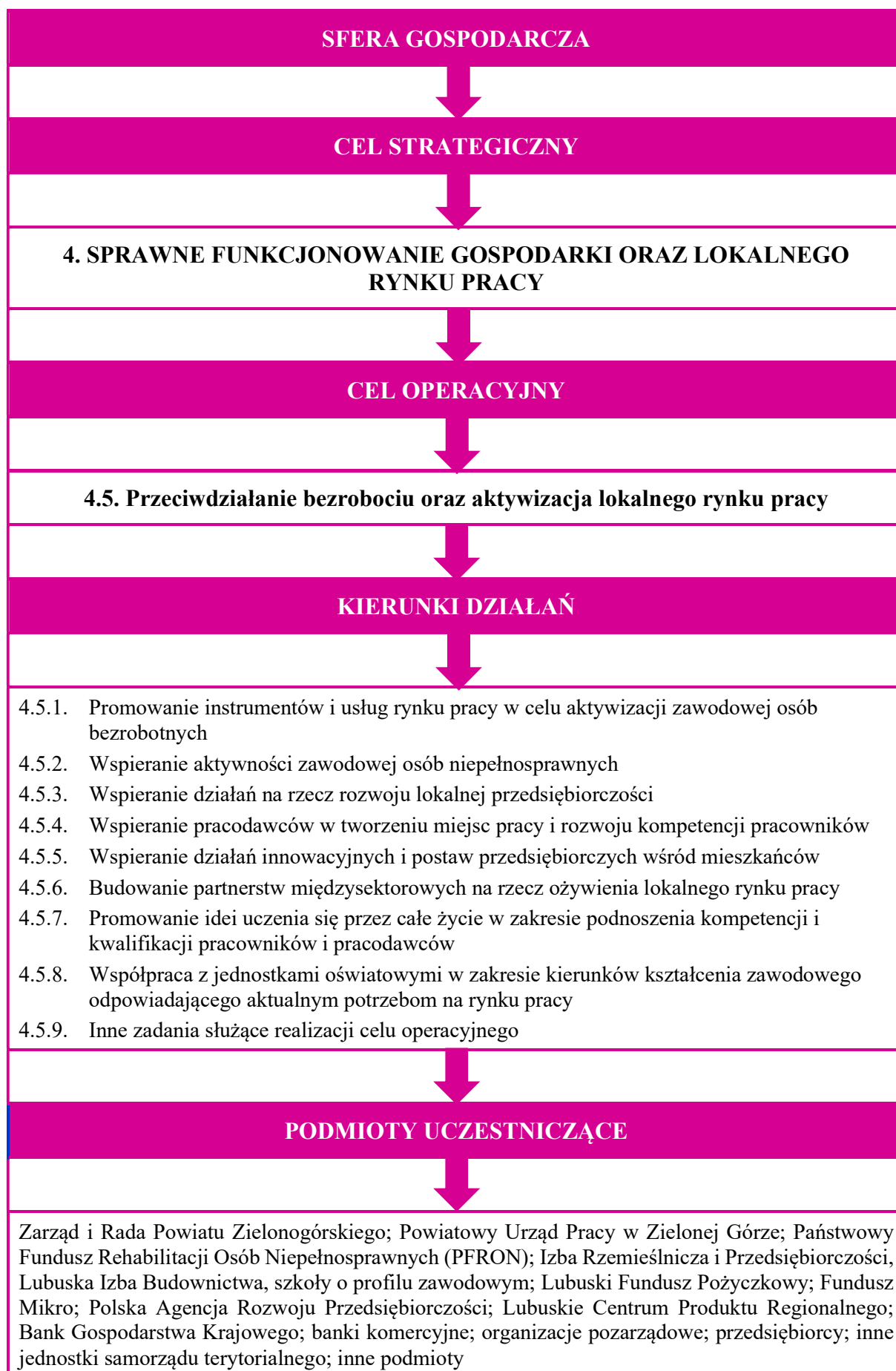
- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestałego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

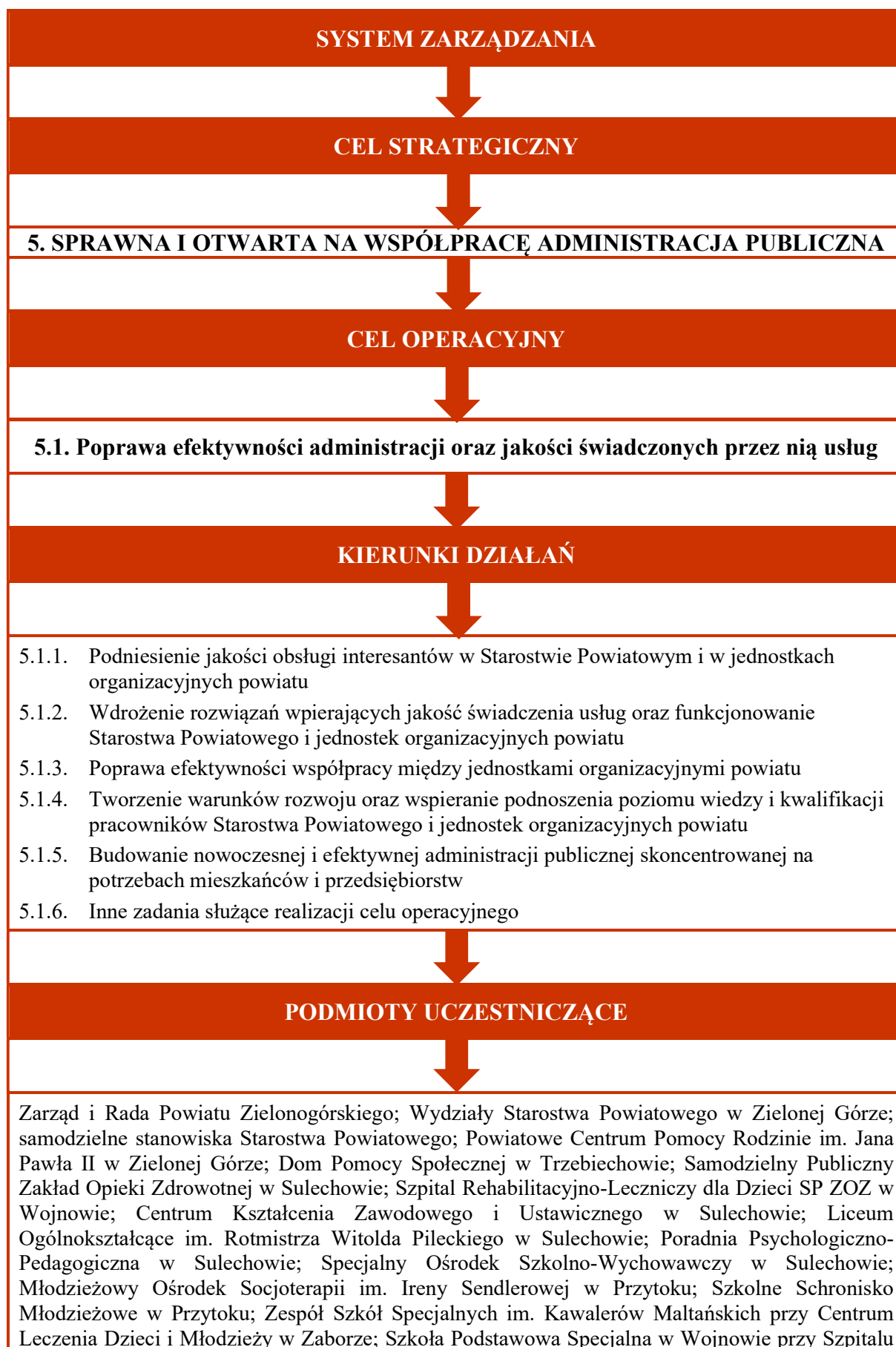
- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestałego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestalego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

Rehabilitacyjno-Lecznicy dla Dzieci; Powiatowy Zielonogórski Zarząd Dróg; gminy powiatu zielonogórskiego; inne jednostki samorządu terytorialnego; inne podmioty

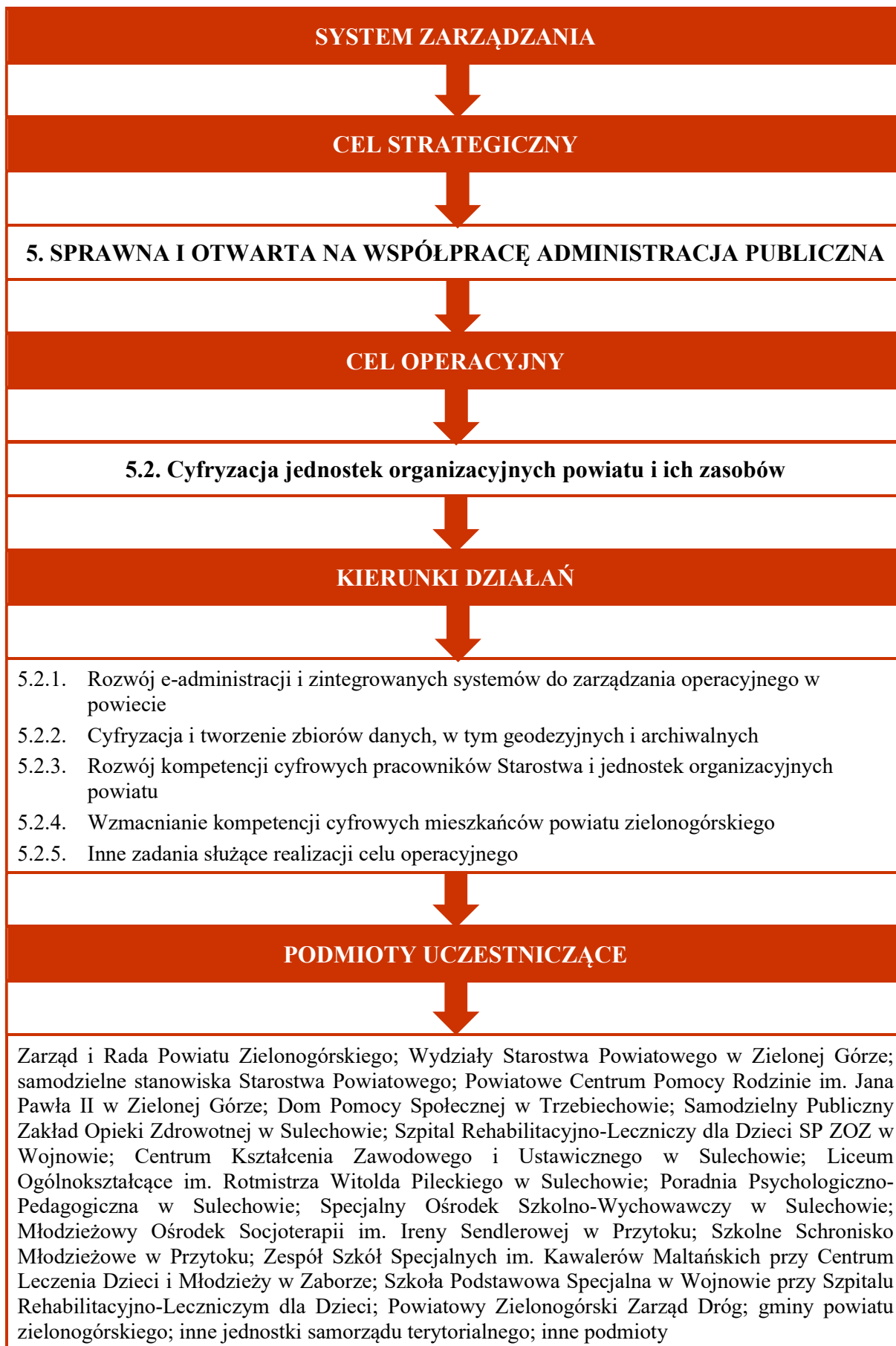

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestałego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

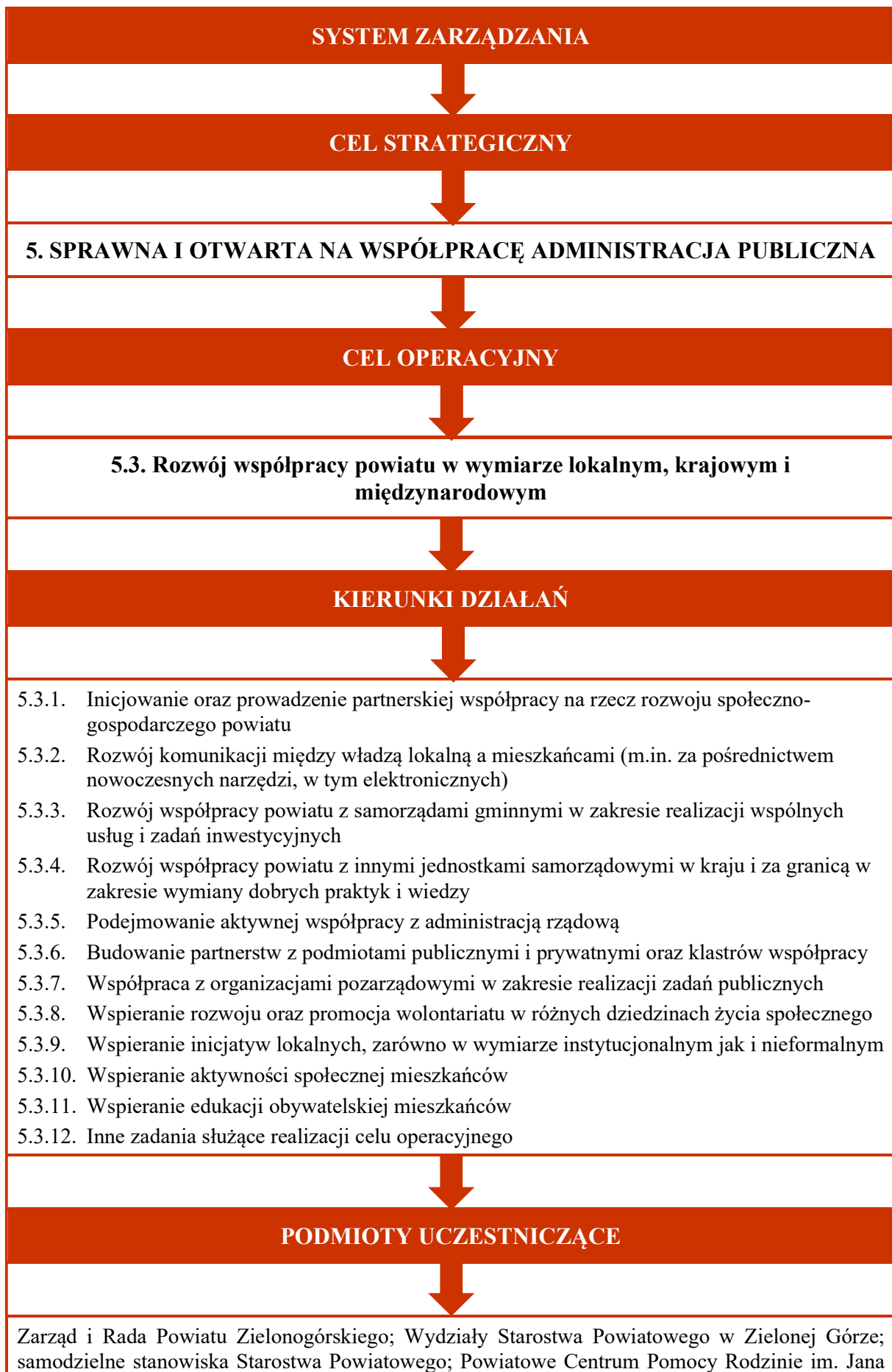

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestalego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

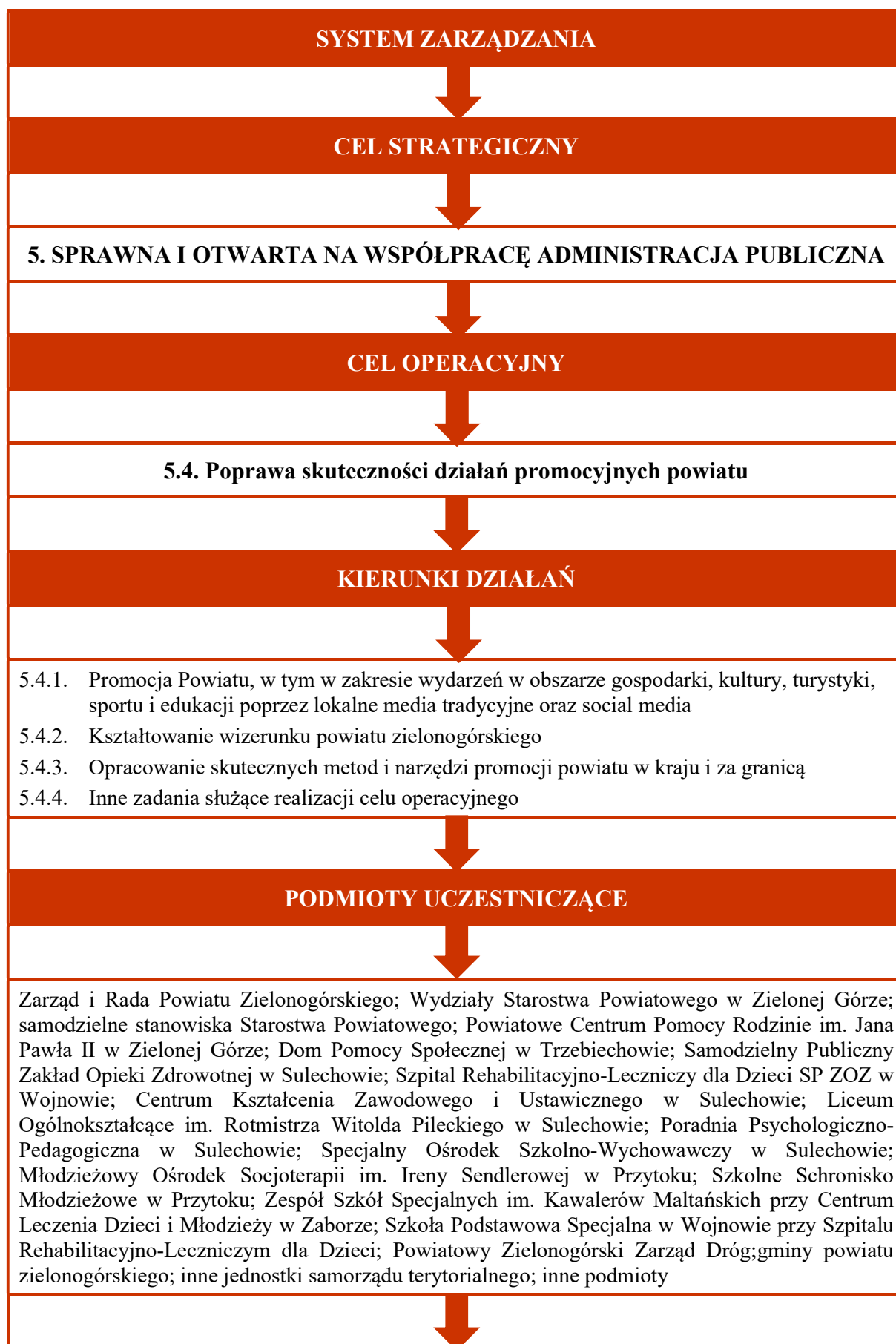
Pawła II w Zielonej Górze; Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie; Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sulechowie; Szpital Rehabilitacyjno-Lecznicy dla Dzieci SP ZOZ w Wojnowie; Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sulechowie; Liceum Ogólnokształcące im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Sulechowie; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie; Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie; Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku; Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Przytoku; Zespół Szkół Specjalnych im. Kawalerów Maltańskich przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze; Szkoła Podstawowa Specjalna w Wojnowie przy Szpitalu Rehabilitacyjno-Lecznicy dla Dzieci; Powiatowy Zielonogórski Zarząd Dróg; gminy powiatu zielonogórskiego; inne jednostki samorządu terytorialnego; organizacje pozarządowe, inne podmioty.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

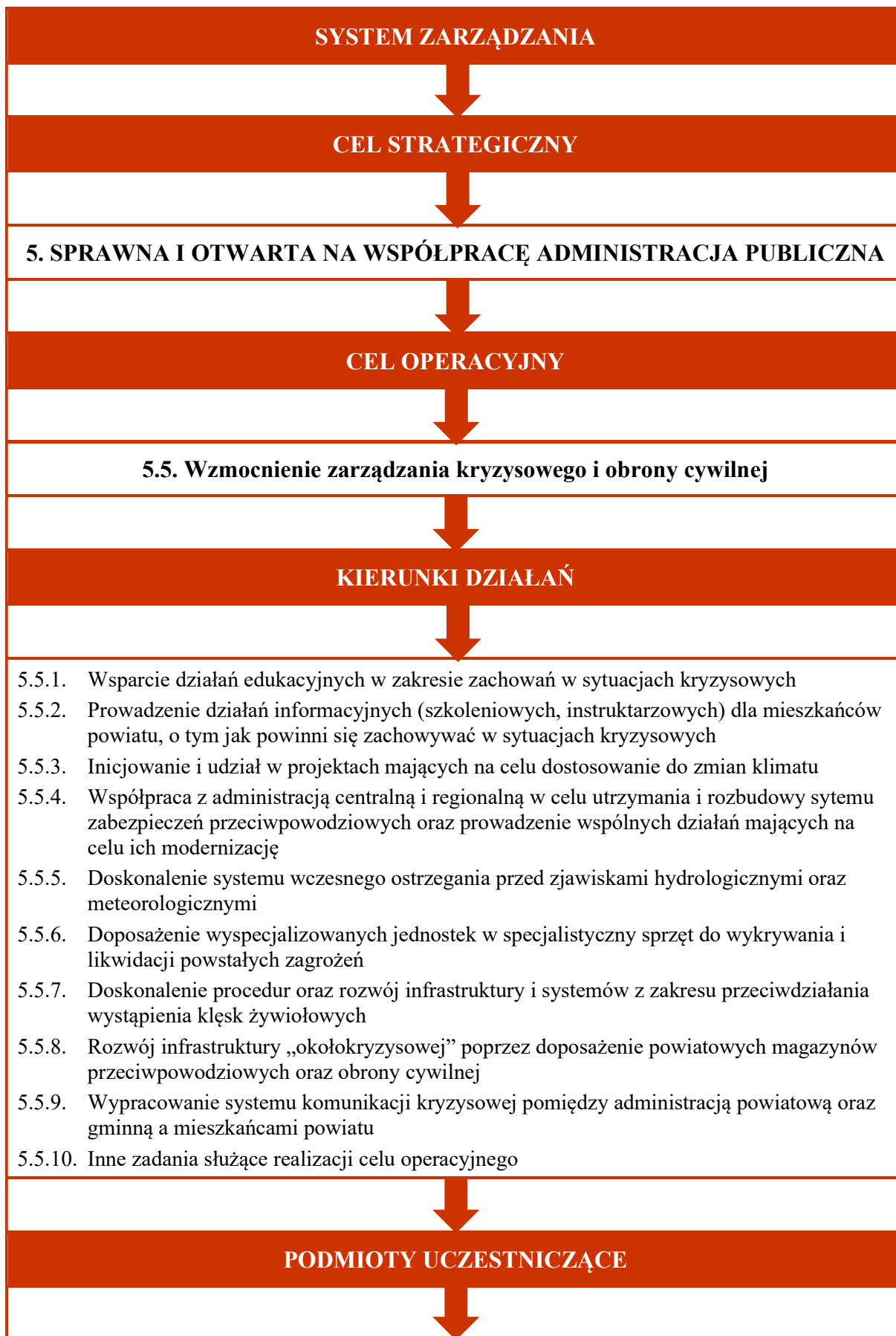
- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestalego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- środki finansowe międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska
- środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych, środki finansowe partnerów prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
- środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje
- granty i inne formy niestałego zasilania finansowego z funduszy UE i krajowych
- pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem powiatowym
- inne

Zarząd i Rada Powiatu Zielonogórskiego; Komisja Rozwoju Gospodarczego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego Rady Powiatu Zielonogórskiego; Komisja Budżetowa Rady Powiatu Zielonogórskiego; Wydział Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze; Wydział Finansowy w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze; Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze; Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku; Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim; Ministerstwo Środowiska; gminy powiatu zielonogórskiego; samorząd województwa lubuskiego; stowarzyszenia i związki gmin/powiatów (Związek Powiatów Lubuskich); partnerstwa terytorialne (Lokalne Grupy Działania); organizacje pozarządowe; przedsiębiorstwa; inne

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki własne powiatu zielonogórskiego
- środki własne innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu wojewódzkiego czy samorządów gminnych oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych
- środki z budżetu państwa
- środki finansowe pochodzące z państwowych funduszy celowych
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
- środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027
- Fundusze norweskie i EOG
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027
- Program Interreg Europa 2021-2027
- Program Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027
- środki finansowe potencjalnych partnerów prywatnych
- inne

Źródła finansowania realizacji Strategii

- Środki z budżetu Unii Europejskiej
https://rpo.lubuskie.pl/documents/10184/0/Projekt+Fundusze+Europejskie+dla+Lubuskie+go+21-27_24.10.2022.pdf/08567c4c-5df4-41ba-b39e-f578dff6cb50
- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)
https://www.pois.gov.pl/media/111462/FEnIKS_21_27_przyjety_przez_KE.pdf
- Fundusze Norweskie (MF EOG i NMF) – Program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu
<https://www.gov.pl/web/klimat/mf-eog>
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS)
<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/europejski-fundusz-spoeczny/>
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/109762/KPO.pdf>
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej: Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie skutków zagrożeń środowiska; Racjonalna gospodarka odpadami; „Mój elektryk”; Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej
<https://www.gov.pl/web/nfosigw/informacja-o-naborach-wnioskow-w-roku--2021>
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – Program LIFE
<https://www.gov.pl/web/nfosigw/program-life>
- Fundusz Inwestycji Samorządowych
<https://pfr.pl/oferta/fundusz-inwestycji-samorzadowych.html>
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
<https://www.gov.pl/web/premier/rzadowy-fundusz-inwestycji-lokalnych>
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze
<https://wfosigw.zgora.pl/>
- Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027 – Priorytet 2. Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej
<https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/program-interreg-europa-srodkowa-2021-2027/>
- Program Interreg Europa 2021-2027
<https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/program-interreg-europa-2021-2027/>
- Program Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027 – Priorytet 2. Społeczeństwa rozważnie korzystające z wody; Priorytet 3. Społeczeństwa neutralne dla klimatu
<https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/program-interreg-region-morza-baltyckiego-2021-2027/>

- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg
<https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rzadowy-fundusz-rozwoju-drog---dawniej-fundusz-drog-samorzadowych>
- Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych
<https://www.gov.pl/web/infrastruktura/fundusz-rozwoju-przewozow-autobusowych>
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych
<https://www.gov.pl/web/infrastruktura/vi-aktualizacja-krajowego-programu-oczyszczania-sciekow-komunalnych>
- Europejski program na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=pl&catId=1081>
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)
https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en#eafrd
- Erasmus +
<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>
- Polski Ład
<https://www.gov.pl/web/polski-lad>
- Fundusz Solidarnościowy
<https://www.gov.pl/web/rodzina/fundusz-solidarnosciowy>
<https://niepelnosprawni.gov.pl/a,1424,przygotowanie-wnioskow-i-ofert-w-ramach-programow-finansowanych-ze-srodkow-funduszu-solidarnosciowego>
<https://niepelnosprawni.gov.pl/p,162,programy-realizowane-w-ramach-funduszu-solidarnosciowego>
<https://niepelnosprawni.gov.pl/a,1425,nabor-wnioskow-w-ramach-programu-resortowego-ministra-rodziny-i-polityki-spoecznej-opieka-wytchnieniowa-dla-czlonkow-rodzin-lub-opiekunow-osob-z-niepelnosprawnosciami-edycja-2023>
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS)
<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/europejski-fundusz-spoeczny/>

5. Zgodność celów z dokumentami strategicznymi Unii Europejskiej, kraju oraz województwa

Dokumenty strategiczne	Cel strategiczny 1.	Cel strategiczny 2.	Cel strategiczny 3.	Cel strategiczny 4.	Cel strategiczny 5.
DOKUMENTY UNIJNE					
Zrównoważona Europa do 2030 r. (https://ec.europa.eu/info/publications/reflectio-n-paper-towards-sustainable-europe-2030_pl)					
Strategia UE na rzecz młodzieży (https://youth.europa.eu/strategy_pl)					
Program UE dla zdrowia na lata 2021–2027 – wizja zdrowszej Unii Europejskiej https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_pl					
Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 (https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_pl)					
Strategia EEA-EIONET na lata 2021-2030 (https://www.eea.europa.eu/www/pl/publications/strategia-eea-eionet-na-lata-202120132030)					
Strategię „Od pola do stołu” (https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en)					
Europejska strategia w zakresie danych (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0066&from=EN)					
Nowa strategia przemysłowa dla Europy (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0102&from=PL)					
Strategia MŚP na rzecz zrównoważonej i cyfrowej Europy (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0103&from=PL)					
Kształtowanie cyfrowej przyszłości Europy (https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf)					
Cyfrowa Europa					

Dokumenty strategiczne	Cel strategiczny 1.	Cel strategiczny 2.	Cel strategiczny 3.	Cel strategiczny 4.	Cel strategiczny 5.
(https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme)					
Strategia UE w zakresie bezpieczeństwa cybernetycznego (https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-strategy)					
DOKUMENTY KRAJOWE					
Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (http://kigeit.org.pl/FTP/PRCIP/Literatura/002_Strategia_DSRK_PL2030_RM.pdf)					
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) (https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20170000260/O/M20170260.pdf)					
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego)					
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wmp20120000252)					
Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (https://bip.mos.gov.pl/strategie-plany-programy/polityka-ekologiczna-panstwa/polityka-ekologiczna-panstwa-2030-strategia-rozwoju-w-obszarze-srodowiska-i-gospodarki-wodnej/)					
Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (https://bip.mos.gov.pl/strategie-plany-programy/polityka-energetyczna-polski-do-2040-r/)					
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (https://www.gov.pl/web/infrastruktura/projekt-strategii-zrownowazonego-rozwoju-transportu-do-2030-roku2)					
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20200001060)					

Dokumenty strategiczne	Cel strategiczny 1.	Cel strategiczny 2.	Cel strategiczny 3.	Cel strategiczny 4.	Cel strategiczny 5.
Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 (https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000843)					
Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność (https://www.gov.pl/web/rodzina/polityka-spooleczna-wobec-osob-starszych-2030-bezpieczenstwo-uczestnictwo-solidarnosc)					
Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 (https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030)					
Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (projekt) (https://www.gov.pl/web/rodzina/projekt-uchwaly-rady-ministrow-zmieniajacej-uchwale-w-sprawie-przyjecia-programu-pod-nazwa-krajowy-program-rozwoju-ekonomii-spoolecznej-do-2023-roku-ekonomia-solidarnosci-spoolecznej)					
Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 (https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218)					
Program wieloletni "Senior+" na lata 2021-2025 (https://www.gov.pl/web/rodzina/program-wieloletni-na-rzecz-osob-starszych-aktywni-na-lata-20212025)					
Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025 (https://www.gov.pl/web/rodzina/program-wieloletni-senior-na-lata-2021-2025)					
Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (projekt) (https://www.gov.pl/web/premier/projekt-uchwaly-rady-ministrow-w-sprawie-przyjecia-strategii-sprawne-i-nowoczesne-panstwo-2031)					

Dokumenty strategiczne	Cel strategiczny 1.	Cel strategiczny 2.	Cel strategiczny 3.	Cel strategiczny 4.	Cel strategiczny 5.
Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” (https://www-arch.polsl.pl/wydzialy/RAu/Documents/Doktorat_wdrozeniowy/StrategiaInnowacyjnosciIEfektywnosciGospodarki_2020.pdf)					
Strategia Produktywności 2030 (projekt) (https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/konsultacje-publiczne-projektu-strategii-produktywnosci-2031)					
Polityka Przemysłowa Polski (https://przemyslirodowisko.pl/polityka-przemyslowa-polski-zalozenia-i-wyzwania/)					
Polityka rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce od roku 2020 (https://www.gov.pl/web/ai/polityka-dla-rozwoju-sztucznej-inteligencji-w-polsce-od-roku-2020)					
Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/109762/KPO.pdf)					
Strategia rozwoju Platformy Przemysłu Przyszłości na lata 2022–2025 (https://przemyslprzyszlosci.gov.pl/uploads/2022/01/Strategia-rozwoju-Platformy-Przemyslu-Przyszlosci-na-lata-2022-2025.pdf)					
DOKUMENTY REGIONALNE					
Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (https://rpo.lubuskie.pl/-/szanowni-panstwo-uchwalona-przez-sejmik-województwa-lubuskiego-strategia-jest-juz-dostepna-w-bip-)					
Strategia polityki społecznej województwa lubuskiego na lata 2021-2030 (https://polityka-spoeczna.lubuskie.pl/pl/Strategia-i-programy-polityki-spoecznej)					
Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze na lata 2021-2024 (https://www.wfosigw.zgora.pl/sites/default/files/strategia_dzialania_funduszu_na_lata_2021-2024.pdf)					

Dokumenty strategiczne	Cel strategiczny 1.	Cel strategiczny 2.	Cel strategiczny 3.	Cel strategiczny 4.	Cel strategiczny 5.
Strategii Energetyki Województwa Lubuskiego wraz z prognozą rozwoju sektora energetycznego na terenie województwa lubuskiego do 2030 roku (https://bip.lubuskie.pl/591/Strategia_Energetyki/)					
Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego do 2030 roku (https://bip.lubuskie.pl/671/Program_Rozwoju_Innowacji_Wojewodztwa_Lubuskiego/)					
Polityka Rowerowa Województwa Lubuskiego 2030 (https://bip.lubuskie.pl/877/Polityka_Rowerowa_Wojewodztwa_Lubuskiego_2030/)					
Wojewódzki Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych 2021-2030 (https://www.polityka-spoeczna.lubuskie.pl/pl/Gorne-menu/AKTUALNOSCI/Wojewodzki-Program-wyrownywania-szans-osob-niepelnosprawnych-i-przeciwdzialania-ich-wykluczeniu-spoecznemu-oraz-pomocy-w-realizacji-zadan-na-rzecz-zatrudniania-osob-niepelnosprawnych-na-lata-2021-2030)					

6. System wdrażania i monitoringu strategii

Na etapie wdrożenia Strategii zasadnicze znaczenie ma konstruowanie systemów organizacyjnych, dobór kadry i systemu motywowania, odpowiednie wykonywanie niezbędnych czynności administracyjnych oraz kontrola i pomiar efektów. Przed Zarządem Powiatu stoi zadanie podziału i uruchomienia środków niezbędnych do zrealizowania Strategii rozwoju w praktyce. Realizacja założeń strategicznych powinna zmierzać do wykorzystania potencjału endogenicznego powiatu, a także włączenia różnych grup interesariuszy w kreowanie szeroko rozumianej zrównoważonej polityki rozwoju lokalnego. Strategia obejmuje sfery bezpośredniego oddziaływania samorządu lokalnego, jak również sfery, na które wpływ samorząd może uzyskać poprzez budowanie partnerstw z innymi podmiotami. Dzięki temu możliwe jest rozwiązywanie złożonych problemów istotnych z punktu widzenia dalszego rozwoju powiatu, z uwzględnieniem powiązań powiatu z jego bliższym i dalszym otoczeniem. Jednocześnie przyjęto założenie, że nadrzędny cel polityki rozwoju powiatu stanowi poprawa jakości życia mieszkańców.

Tworzenie partnerstw na etapie wdrażania zapisów Strategii będzie miało kluczowe znaczenie również ze względu na nowe instrumenty rozwojowe, które wymagają zacieśnienia współpracy i skoordynowania działań podejmowanych przez samorządy, partnerstwa samorządowe oraz podmioty prywatne i pozarządowe w zakresie realizacji usług publicznych na rzecz mieszkańców, turystów, inwestorów, przedsiębiorców i innych beneficjentów.

Realizacja Strategii winna nastąpić zgodnie z następującymi zasadami:

- 1) harmonijnego rozwoju – zapewniająca równowagę społeczną, gospodarczą i przestrzenno-środowiskową,
- 2) wrażliwości społecznej polegającej na podejmowaniu działań kreujących poczucie wspólnoty lokalnej i solidarność społeczną,
- 3) integracji, która przyczyni się do optymalizacji rozwoju różnorodnych czynników o charakterze: społecznym, gospodarczym i przestrzenno-środowiskowym,
- 4) racjonalności, czyli przy uwzględnieniu możliwie największej efektywności podejmowanych działań,
- 5) współpracy i partnerstwa – oznacza zaangażowanie możliwie szerokiego grona podmiotów publicznych i niepublicznych, a także mieszkańców na różnych etapach realizacji działań rozwojowych.

Strategia rozwoju, ze względu na turbulentne otoczenie, w jakim funkcjonuje powiat, będzie wymagać ciągłej modyfikacji. Zatem przyjęte w niniejszym dokumencie cele strategiczne wytyczające kierunki rozwoju powinny ulegać modyfikacji adekwatnie do zmian w otoczeniu i przy uwzględnianiu również zmienności sytuacyjnej powiatu.

Natomiast ewaluacja Strategii, czyli ocena stopnia realizacji jej celów i efektów, powinna być dokonana według metodologii Unii Europejskiej. W ewaluacji proponuje się dwa podejście:

- ex tempore (ocena w trakcie realizacji działań) – odpowiada na pytanie, czy przyjęte cele i podjęte w następstwie działania zmierzają w dobrym kierunku,
- ex post (ocena po realizacji działań), która dotyczy oceny długoterminowego wpływu strategii na grupy docelowe, czy efekty wynikłe z zastosowania strategii są trwałe.

W wyniku dokonywanych w przyszłości okresowych ewaluacji stopnia realizacji celów Strategii wskazywane będą kierunki jej aktualizacji, szczególnie w przypadku zaistnienia zmian prawnych, organizacyjnych, finansowych, istotnych dla funkcjonowania i rozwoju powiatu zielonogórskiego. Wskaźniki monitoringu winny być systematycznie weryfikowane.

Możliwe sposoby monitorowania i kontroli powinny obejmować:

- sporządzanie raportów realizacji celów Strategii,
- analizę zmian w kształtowaniu się wskaźników, uwzględnionych na rysunku 1.3.,
- przeprowadzanie badań ewaluacyjnych - raz na dwa lata - dotyczących stopnia zaawansowania realizacji celów strategicznych w poszczególnych jednostkach z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety lub wywiadu.

W obszarze wpływu Strategii na gospodarkę regionalną jej ewaluacja musi uwzględnić następujące aspekty:

- powiększanie zasobów regionu,
- poprawa jakości życia mieszkańców,
- wspieranie wzrostu gospodarczego oraz rozwój innowacyjnej gospodarki,
- przeciwdziałanie bezrobociu,
- przyciąganie środków zewnętrznych (publicznych i prywatnych),
- przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym,
- wzrost konkurencyjności i atrakcyjności regionu.

Rysunek 1.3. Wskaźniki monitorujące realizację działań według obszarów strategicznych

OBSZAR	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO ORAZ INFRASTRUKTURA
CEL STRATEGICZNY	1. Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego
CELE OPERACYJNE	Wskaźniki
<p>1.1. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni powiatu (%) – GUS - Stopień lesistości (%) – GUS - Powierzchnia terenów zielonych w powiecie - Emisja zanieczyszczeń gazowych (na km²) – GUS - Zanieczyszczenia gazowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (w %) – GUS - Emisja zanieczyszczeń pyłowych (na km²) – GUS - Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (w %) – GUS - Przekroczenia hałasu drogowego w badanych punktach pomiarowych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska – GIOŚ - Ilość umów zawartych w ramach Programu „Moja Woda” (w szt.) – WFOŚiGW - Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca (w m³) – GUS - Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (w %) – GUS - Udział odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w relacji do ogółu odpadów w powiecie (w %) – GUS - Ilość wyrobów azbestowych unieszkodliwionych na terenie powiatu (Mg) – Baza Azbestowa - Zużycie energii elektrycznej w roku w gospodarstwach domowych (w MWh) – GUS - Sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno-bytowe (GJ/rok) – GUS - Liczba kampanii informacyjno-edukacyjnych związanych z ochroną środowiska (szt.) – dokumentacja Wydziału Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze - Wysokość nakładów finansowych na ochronę środowiska w powiecie (w zł) – GUS

1.2. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii

- Struktura produkcji energii elektrycznej – dane Polskich Sieci Elektroenergetycznych
- Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (w %) – GUS
- Ilość energii elektrycznej wytworzonej z OZE potwierdzonej wydanymi świadectwami pochodzenia – Urząd Regulacji Energetyki
- Liczba instalacji odnawialnych źródeł energii (szt.) – Urząd Regulacji Energetyki
- Liczba zrealizowanych we współpracy projektów w zakresie gospodarki niskoemisyjnej i odnawialnych źródeł energii – dokumentacja Wydziału Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze
- Liczba/zagęszczenie elektrowni wiatrowych (szt./km²) – Urząd Regulacji Energetyki

1.3. Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko przyrodnicze

- Długość wybudowanych/przebudowanych lub wyremontowanych ścieżek rowerowych (w km) – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie
- Liczba przejść dla zwierząt/korytarzy ekologicznych (szt.) – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie oraz Wydziału Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze
- Liczba przedsięwzięć minimalizujących negatywny wpływ transportu na środowisko – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie oraz Wydziału Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze
- Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie
- Liczba energooszczędnych punktów świetlnych – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie

OBSZAR	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO ORAZ INFRASTRUKTURA
CEL STRATEGICZNY	2. Rozwój zrównoważonej i odpornej infrastruktury przyrodniczego
CELE OPERACYJNE	Wskaźniki
2.1. Rozbudowa i modernizacja sieci drogowej	<ul style="list-style-type: none"> - Długość wybudowanych dróg powiatowych o nawierzchni twardej (w km) – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie - Długość zmodernizowanych dróg powiatowych (km/rok) – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie - Liczba zrealizowanych projektów mających na celu modernizację i rozbudowę infrastruktury drogowej, w tym w ramach partnerstwa gmina – powiat (szt.) – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie - Długość ciągów komunikacyjnych, wzdłuż których zmodernizowano i rozbudowano infrastrukturę okołodrogową (rok) – dokumentacja Powiatowego Zielonogórskiego Zarządu Dróg w Górzycowie - Wysokość nakładów finansowych na inwestycje drogowe w powiecie (w zł) – GUS
2.2. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> - Długość ścieżek rowerowych (w km) – GUS - Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (w %) – GUS - Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (w %) – GUS - Gęstość urządzeń melioracyjnych (km/km²) – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu - Liczba nowych/zmodernizowanych stanowisk pomiarowych i innych narzędzi w zakresie monitoringu środowiska (szt.) – dokumentacja Wydziału Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze - Liczba inwestycji infrastrukturalnych w przedsiębiorstwach w zakresie ochrony środowiska – dokumentacja Wydziału Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze

2.3. Rozbudowa i modernizacja obiektów użyteczności publicznej

- Liczba zmodernizowanych energetycznie obiektów użyteczności publicznej (szt.) – GUS
- Wydatki na modernizacje placówek ochrony zdrowia (w zł)
- Wydatki na modernizacje placówek pomocy społecznej (w zł)
- Liczba wybudowanych/zmodernizowanych obiektów o charakterze socjalnym
- Liczba odremontowanych zabytków ruchomych i nieruchomych
- Wydatki na remonty zabytków ruchomych i nieruchomych (w zł)
- Liczba zmodernizowanych i wyremontowanych placówek oświatowych prowadzonych przez powiat
- Nakłady na rozbudowę i modernizacje bazy oświatowej powiatu (w zł)
- Nakłady na zakup nowego sprzętu i wyposażenia szkół prowadzonych przez powiat (w zł)
- Liczba obiektów powiatu z poprawionym dostępem dla osób niepełnosprawnych

2.4. Wysoka dostępność komunikacyjna powiatu

- Gęstość sieci transportowej w powiecie (w km/km²) – GUS
- Liczba powiatowo-gminnych linii komunikacyjnych – dokumentacja Związku Powiatowo-Gminnego z siedzibą w Czerwieńsku
- Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź”
- Przystanki autobusowe (w szt.) – GUS

OBSZAR
CEL STRATEGICZNY
CELE OPERACYJNE
<p>3.1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dorosłych i dzieci oraz wzmocnienie ich integracji społecznej</p>

SFERA SPOŁECZNA
3. Kształtowanie zrównoważonego rozwoju społecznego
Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> - Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności – GUS - Odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w %) – GUS - Wydatki dotyczące powiatu zielonogórski poniesione na pomoc społeczną oraz pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (w zł) – GUS - Struktura udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w latach (w %) – GUS - Liczba inicjatyw integracyjnych dotyczących osób zagrożonych wykluczeniem (szt.) - Liczba imprez edukacyjnych w zakresie radzenia sobie w różnych sytuacjach kryzysowych - Liczba udzielonych porad specjalistycznych

3.2. Rozwój pieczy zastępczej w powiecie. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

- Liczba realizowanych programów w zakresie wsparcia dzieci i młodzieży (szt.)
- Liczba rodzin objętych wsparciem
- Liczba przygotowanych rodzin zastępczych
- Liczba funkcjonujących rodzin zastępczych
- Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie powiatu (szt.)
- Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych (szt.)
- Liczba dzieci przebywających w placówkach na terenie powiatu i poza jego granicami (osoby)
- Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu i poza jego granicami (osoby)
- Liczba osób objętych wsparciem (osoby)
- Liczba osób objętym poradnictwem pedagogicznym i psychologicznym (osoby)
- Liczba projektów i programów adresowanych do dzieci i rodzin oraz osób w ich ramach objętych wsparciem (szt., osoby)
- Liczba podopiecznych objęta materialnym i pozamaterialnym wsparciem (osoby)
- Liczba usamodzielnionych wychowanków (osoby)
- Liczba zrealizowanych szkoleń i ich uczestników (szt., osoby)
- Liczba raportów diagnozujących sytuacje w powiecie (szt.)
- Liczba pracowników zajmujących się problemami pomocy społecznej (osoby)
- Liczba pracowników socjalnych uczestniczących w szkoleniach (osoby)
- Liczba uczestników programów edukacyjno-korekcyjnych dla sprawców przemocy (osoby)
- Liczba projektów realizowanych z środków zewnętrznych (szt.)

3.3. Rozwijanie usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu

- Liczba raportów diagnozujących sytuację osób niepełnosprawnych i starszych w powiecie (szt.)
- Wskaźnik osób niepełnosprawnych na 10 000 osób
- Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności
- Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem (osoby)
- Liczba dzieci w grupach i klasach integracyjnych (osoby)
- Liczba inicjatyw i imprez lokalnych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu zawodowemu osób niepełnosprawnych (szt.)
- Liczba miejsc w domach pomocy społecznej i ich wykorzystanie na terenie powiatu (szt.)
- Liczba wolontariuszy (osoby)
- Liczba imprez zorganizowanych dla seniorów (szt.)
- Liczba pracowników zajmujących się problemami opieki społecznej (osoby)
- Liczba pracowników socjalnych uczestniczących w szkoleniach (osoby)
- Liczba projektów realizowanych z środków zewnętrznych (szt.)
- Liczba i zakres wsparcia dla osób niepełnosprawnych

3.4. Poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej i rehabilitacyjnej

- Liczba zakupionego specjalistycznego sprzętu nowej generacji niezbędnego w procesie diagnostycznym i leczenia (szt.)
- Wydatki na wyposażenie placówek ochrony zdrowia (w zł)
- Liczba lekarzy i personelu medycznego przypadająca na 10 000 mieszkańców
- Wskaźnik liczby łóżek szpitalnych przypadający na 10 000 mieszkańców
- Wskaźniki zachorowalności i umieralności na poszczególne schorzenia (liczba na 100 tys. ludności)
- Liczba hospitalizowanych mieszkańców powiatu
- Wskaźniki struktury przyczyn hospitalizacji (w %)
- Liczba udzielonych porad specjalistycznych (w tyś.)
- Liczba placówek służby zdrowia (szt.)

3.5. Profilaktyka i zwiększanie świadomości mieszkańców powiatu w zakresie ochrony zdrowia i zdrowego stylu życia

- Opracowanie powiatowego programu ochrony zdrowia (szt.)
- Wskaźnik udziału osób zaliczanych do grupy podwyższonego ryzyka w ogólnej liczbie mieszkańców (w %)
- Wskaźników wczesnego wykrywanie chorób układu krążenia, nowotworowych i cywilizacyjnych
- Wskaźniki struktury udziału mieszkańców biorących udział w programach profilaktycznych (w %)
- Liczba wdrożonych programów profilaktycznych oraz przeprowadzonych badań profilaktycznych (szt.)
- Liczba wydawanych materiałów edukacyjnych (szt.)
- Wskaźnik udziału w realizacji celów poszczególnych programów zdrowotnych (w %)
- Wskaźniki struktury udziału mieszkańców biorących udział w programach propagujących zdrowy styl życia (w %)
- Liczba spotkań edukacyjnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców określonych grup wiekowych (szt.)
- Liczba imprez promujących zdrowy tryb życia (szt.)
- Liczba konkursów o tematyce zdrowotnej (szt.)
- Liczba wydawanych materiałów edukacyjnych dotyczących zdrowego trybu życia (szt.)
- Wskaźnik powszechności systematycznego uprawiania sportu przez dzieci i młodzież

3.6. Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem w życiu społecznym, gospodarczym i kulturowym oraz wykorzystanie ich potencjału

- Liczba projektów i programów adresowanych do osób niepełnosprawnych i starszych oraz osób w ich ramach objętych wsparciem (szt.)
- Liczba projektów realizowanych z środków zewnętrznych (szt.)
- Liczba zrealizowanych szkoleń i inicjatyw edukacyjnych dla osób starszych i niepełnosprawnych (szt.)
- Liczba uczestników szkoleń i inicjatyw edukacyjnych dla osób starszych i niepełnosprawnych
- Liczba nowopowstałych spółdzielni socjalnych (szt.)
- Liczba inicjatyw i imprez lokalnych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu zawodowemu osób niepełnosprawnych (szt.)
- Liczba międzypokoleniowych imprez integracyjnych (szt.)
- Liczba pracowników zajmujących się problemami pomocy społecznej (osoby)
- Liczba pracowników socjalnych uczestniczących w szkoleniach (osoby)
- Liczba szkoleń, spotkań i warsztatów (szt.)

3.7. Rozwój nowoczesnych form edukacji oraz kształcenia ponadpodstawowego i specjalnego

- Liczba nauczycieli którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje w wyniku szkoleń/programów (osoby)
- Liczba pracowników oświaty uczestniczących w projektach, których celem jest podniesienie kompetencji nauczycieli w szczególności w zakresie szkolnictwa zawodowego (osoby)
- Liczba zorganizowanych wydarzeń promujących szkolnictwo zawodowe i szkoły ponadpodstawowe funkcjonujące na terenie powiatu (szt.)
- Liczba działań z zakresu doradztwa zawodowego i ich uczestników w szkołach prowadzonych przez powiat (szt.)
- Liczba osób korzystających z kształcenia dla dorosłych (osoby)
- Liczba zrealizowanych kursów i szkoleń dla dorosłych (szt.)
- Liczba firm współpracujących ze szkołami (szt.)
- Liczba spotkań z pracodawcami i przedstawicielami biznesu (szt.)
- Liczba uczniów korzystających z form współpracy z pracodawcami (praktyki zawodowe, staże) (osoby)
- Liczba nowych kierunków kształcenia (szt.)
- Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone (szt.)

3.8. Wzmacnianie bezpieczeństwa mieszkańców powiatu

- Przestępstwa stwierdzone przez Policję (na 1000 mieszkańców) – GUS
- Wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w powiecie (w %) – GUS
- Wypadki drogowe w powiecie (na 100 tys. ludności) – GUS
- Miejscowe zagrożenie w powiecie – GUS
- Wysokość nakładów finansowych na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową w powiecie (w zł) – GUS
- Liczba spotkań o charakterze edukacyjnym dotyczących różnych aspektów bezpieczeństwa (szt.)

OBSZAR	SFERA GOSPODARCZA
CEL STRATEGICZNY	4. Sprawne funkcjonowanie gospodarki oraz lokalnego rynku pracy
CELE OPERACYJNE	Wskaźniki
4.1. Budowa potencjału inwestycyjnego powiatu	<ul style="list-style-type: none"> - Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych (ha) - Liczba kampanii/akcji promujących tereny inwestycyjne na obszarze powiatu (szt.) - Liczba opracowanych ofert inwestycyjnych (szt.) - Liczba wysłanych ofert inwestycyjnych do konkretnych firm z kraju i z zagranicy (szt.) - Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych (szt.)
4.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i nowych inwestycji w ważnych dla powiatu sektorach gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców - Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON - Liczba podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON - Liczba kampanii/akcji promujących lokalną gospodarkę (szt.) - Liczba nowych miejsc pracy
4.3. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zintegrowaną ofertę turystyczną powiatu	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba kampanii/akcji promujących potencjał turystyczny powiatu (szt.) - Liczba wspartych produktów turystycznych - Liczba organizacji i instytucji współpracujących z powiatem na rzecz popularyzacji turystyki - Stopień wykorzystania miejsc noclegowych ogółem (%) - Długość utworzonych szlaków turystycznych (km) - Długość odnowionych szlaków turystycznych (km) - Długość szlaków pieszo-rowerowych przypadających na jednego mieszkańca powiatu (m) - Liczba wybudowanej infrastruktury turystycznej (szt.) - Liczba przebudowanej infrastruktury turystycznej

4.4. Wspieranie procesów w zakresie modernizacji i rozwoju sektora rolno-spożywczego w powiecie

- Liczba kampanii/akcji promujących rozwój lokalnych produktów rolniczych, w tym ekologicznych (szt.)
- Liczba podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego (szt.)
- Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (%)
- Liczba produktów ekologicznych (szt.)
- Powierzchnia gleb przeznaczonych pod uprawy ekologiczne (ha)
- Liczba zmodernizowanych gospodarstw rolnych (szt.)

4.5. Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy

- Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)
- Liczba pracujący na 1000 mieszkańców
- Liczba osób wspartych w zakresie aktywności zawodowej/rozwoju działalności gospodarczej (osoby)
- Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)
- Liczba nowoutworzonych miejsc pracy
- Przyrost przeciętnego zatrudnienia ogółem (%)

OBSZAR	SYSTEM ZARZĄDZANIA POWIATEM
CEL STRATEGICZNY	5. Sprawna i otwarta na współpracę administracja publiczna
CELE OPERACYJNE	Wskaźniki
<p>5.1. Poprawa efektywności administracji oraz jakości świadczonych przez nią usług</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba pracowników Starostwa i jednostek organizacyjnych powiatu uczestniczących w szkoleniach i podnoszeniu kompetencji (osoby) - Liczba wdrożonych rozwiązań wpierających jakość świadczonych usług w Starostwie i jednostkach organizacyjnych powiatu - Liczba skarg i zażaleń na jakość obsługi w Starostwie i jednostkach organizacyjnych powiatu - Liczba wdrożonych rozwiązań w zakresie poprawy efektywności współpracy między jednostkami organizacyjnymi powiatu
<p>5.2. Dalsza cyfryzacja Starostwa oraz jednostek organizacyjnych powiatu i ich zasobów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba usług publicznych udostępnionych on-line - Liczba mieszkańców korzystających z usług on-line (osoby) - Liczba pracowników Starostwa i jednostek organizacyjnych powiatu uczestniczących w szkoleniach w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych (osoby) - Nakłady na rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN) - Nakłady na rozbudowę i modernizację infrastruktury informatycznej Starostwa i jednostek organizacyjnych powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN)

5.3. Rozwój współpracy powiatu w wymiarze lokalnym, krajowym i międzynarodowym

- Liczba partnerów, z którymi powiat prowadzi współpracę (lokalną, krajową i zagraniczną)
- Liczba zrealizowanych działań w zakresie rozwoju współpracy
- Liczba działań podjętych z samorządami gminnymi w zakresie realizacji wspólnych usług i zadań inwestycyjnych
- Liczba jednostek samorządowych w kraju i za granicą z którymi współpracuje powiat w zakresie wymiany dobrych praktyk i wiedzy
- Liczba zrealizowanych spotkań z przedstawicielami administracji rządowej
- Liczba partnerstw z podmiotami publicznymi i prywatnymi oraz klastrów współpracy
- Liczba zrealizowanych zadań publicznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Liczba organizacji pozarządowych z którymi współpracuje powiat
- Liczba kampanii/akcji promujących wolontariat

5.4. Poprawa skuteczności działań promocyjnych powiatu

- Liczba wydanych nowych materiałów promocyjnych (broszury, plakaty itp.) (szt.)
- Liczba zaktualizowanych materiałów promocyjnych (broszury, plakaty itp.) (szt.)
- Liczba wyjazdów na targi, konferencje itp. promujących powiat
- Wydatki na promocję powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN)

5.5. Wzmocnienie zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej

- Liczba osób objęta ochroną przeciwpowodziową (osoby) – GUS
- Powierzchnia terenów objętych ochroną przeciwpowodziową (ha) – GUS
- Liczba ludności odnoszących korzyści ze środków ochrony przed pożarami lasów
- Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof
- Liczba wprowadzonych do użycia systemów monitorowania zagrożeń i systemów wczesnego ostrzegania
- Wydatki na zakup sprzętu zakupionego w ramach wsparcia technicznego zespołów zarządzania kryzysowego w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN)
- Liczba działań usprawniających system zarządzania kryzysowego

Część II

UWARUNKOWANIA I GŁÓWNE PROBLEMY ROZWOJU POWIATU ZIELONOGÓRSKIEGO

1. Diagnoza stanu powiatu zielonogórskiego

1.1. Przestrzeń i środowisko

1.1.1. Uwarunkowania geograficzne i demograficzne

Powiat zielonogórski zajmuje powierzchnię 1 350 km², co stanowi 9,7% terytorium województwa lubuskiego i jest jednym z 12 powiatów ziemskich województwa¹. Jest to 4, co do wielkości powiat województwa lubuskiego. Zasięgiem obejmuje 5 gmin miejsko-wiejskich: Babimost, Czerwieńsk, Kargowa, Nowogród Bobrzański, Sulechów i 4 gminy wiejskie: Bojadła, Świdnicę Trzebiechów i Zabór. W centrum powiatu znajduje się miasto Zielona Góra, jako wydzielony powiat grodzki, oddzielna jednostka administracyjna. Jego obszar jest dość wyraźnie podzielony na dwie części, rozdzielone w naturalny sposób przez rzekę Odrę. Powiat sąsiaduje z miastem Zielona Góra (działającym na prawach powiatu grodzkiego), które 1 stycznia 2015 roku połączyło się z gminą Zielona Góra, tworząc terytorialnie jedną z większych aglomeracji w Polsce. Od północy graniczy z powiatem świebodzińskim, od południa z powiatami żagańskim i nowosolskim, od zachodu z powiatami krośnieńskim i żarskim, a od wschodu z powiatem wolsztyńskim.

Powiat położony jest w następujących regionach fizycznogeograficznych: Dolina Środkowej Odry, Kotlina Kargowska, Wysoczyzna Czerwieńska, Wał Zielonogórski i Obniżenie Nowosolskie. Na obszarze od Czerwieńska do Nowogrodu Bobrzańskiego rozciąga się wschodnia część Borów Zielonogórskich².

---

¹ Województwo lubuskie obejmuje 12 powiatów ziemskich i 2 miasta na prawach powiatu. Według stanu z końca 2020 roku spośród 12 powiatów województwa największą powierzchnię zajmuje powiat żarski (10,0% powierzchni województwa). Niewiele mniejszy jest powiat krośnieński i międzyrzecki (po 9,9% powierzchni województwa) oraz zielonogórski (9,6%). Natomiast najmniejszym powiatem pod względem zajmowanej powierzchni jest powiat wschowski (4,5% powierzchni województwa). Miasta na prawach powiatu łącznie zajmują 2,6% powierzchni województwa lubuskiego, przy czym Zielona Góra jest ponad 3-krotnie większa od Gorzowa Wlkp. Por. *Portrety powiatów i gmin województwa lubuskiego w 2020 roku*, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2021.

² Barska, A., Jędrzejczak-Gas, J., Wyrwa, J. (2014). *Strategia rozwoju powiatu zielonogórskiego na lata 2014-2022*. Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Rysunek 1. Mapa powiatu zielonogórskiego

Źródło: <http://powiat-zielonogorski.pl/pl/Powiat/Mapa-Powiatu>

W skład powiatu w 2021 roku wchodziło: 107 sołectw oraz 133 miejscowości (łącznie z miastami). Pod względem powierzchni największe w powiecie są gminy: miejsko-wiejska Nowogród Bobrzański (o powierzchni 260 km², zajmująca 19,3% jego terytorium) oraz miejsko-wiejska Sulechów (237 km², 17,6%). Pozostałe gminy to: gmina miejsko-wiejska Czerwieńsk (o powierzchni 195 km², co stanowi 14,4% całego terytorium), gmina wiejska Świdnica (160 km², 11,9%), gmina miejsko-wiejska Kargowa (129 km², 9,6%), gmina wiejska Bojadła (102 km², 7,6%), gmina wiejska Zabór (93 km², 6,9%), gmina miejsko-wiejska Babimost (93 km², 6,9%) oraz o najmniejszej powierzchni gmina wiejska Trzebiechów (81 km², 6%).

W 2021 roku powiat zamieszkiwało 75 417 mieszkańców. Liczba kobiet zamieszkujących powiat wynosiła 38 403 i stanowiły one 50,7% ogółu mieszkańców. Gęstość zaludnienia w powiecie jest stabilna wynosi 56 osób na 1 km² i w 2021 była niższa o 15 osób od średniej gęstości zaludnienia województwa lubuskiego. Wiele wskaźników demograficznych w powiecie kształtuje się korzystniej niż średnia dla województwa, są wśród nich takie wskaźniki jak przyrost naturalny (Tabela 1.). Powiat zielonogórski charakteryzuje lesistość – 49,3%. Udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności w wyniósł 44,0% i był o 1,4 p. proc. mniejszy niż w 2015 roku Wartość tego wskaźnika znacznie odbiegała od średniej dla województwa (64,7%).

Przyrost naturalny kształtował się w 2021 roku na poziomie -3,88 na 1000 osób i nastąpił wyraźny jego spadek w stosunku do lat ubiegłych. Zjawisko to było obserwowane w całym województwie (przyrost naturalny w 2021 roku wynosił – 5,89), na co zapewne miał wpływ Covid-19. W tym roku nastąpił również wzrost odpływu ludności zamieszkałej na terenie powiatu za granicę Polski.

Tabela 1. Charakterystyka powiatu zielonogórskiego na tle województwa lubuskiego w latach 2016-2021

Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem w powiecie zielonogórskim	75 314	75 558	75 750	75 559	75 673	75 417
Mediana wieku ogółem w powiecie zielonogórskim	b.d.	b.d.	39,8	40,3	40,7	41,1
Ogółem w województwie lubuskim	1 017 376	1 016 832	1 014 548	1 011 592	1 007 145	999 205
Mediana wieku ogółem w województwie lubuskim	b.d.	b.d.	40,8	41,2	41,6	42,1
Kobiety w powiecie zielonogórskim	38 158	38 235	38 325	38 316	38 403	38 302
Mediana wieku kobiet w powiecie zielonogórskim	b.d.	b.d.	41,1	41,5	41,9	42,3
Współczynnik feminizacji w powiecie zielonogórskim	14,9	18,2	16,1	16,1	12,3	14,6
Kobiety w województwie lubuskim	522 265	521 902	520 700	519 426	517 339	513 681
Mediana wieku kobiet w województwie lubuskim	b.d.	b.d.	42,3	42,8	43,1	43,6
Współczynnik feminizacji w województwie lubuskim	18,5	18,1	16,0	17,5	11,3	15,5
Mężczyźni w powiecie zielonogórskim	37 156	37 323	37 425	37 243	37 270	37 115
Mediana wieku mężczyzn w powiecie zielonogórskim	b.d.	b.d.	38,7	39,1	39,6	39,9
Mężczyźni w województwie lubuskim	495 111	494 930	493 848	492 166	489 806	485 524
Mediana wieku mężczyzn w województwie lubuskim	b.d.	b.d.	39,3	39,8	40,2	40,6
Gęstość zaludnienia w powiecie zielonogórskim (na 1 km ²)	56	56	56	56	56	56
Gęstość zaludnienia w województwie (na 1 km ²)	73	73	73	72	72	71
Na 1000 ludności - dane dla powiatu zielonogórskiego (osoby)						
Zgony	9,02	10,15	9,51	10,02	11,24	12,66
Przyrost naturalny	1,49	0,97	0,32	-0,85	-1,78	-3,88
Urodzenia żywe	10,51	11,12	9,83	9,18	9,45	8,78
Małżeństwa zawarte w ciągu roku	5,3	4,6	4,6	4,8	4,2	4,2
Rozwody	14,9	18,2	16,1	16,1	12,3	14,6
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (w promilach)	3,8	7,2	4,0	2,9	1,4	1,5
Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia	18,6	17,6	17,9	16,1	b.d.	b.d.
Na 1000 ludności - dane dla województwa lubuskiego (osoby)						
Zgony	9,78	10,12	10,81	10,93	12,50	13,79
Przyrost naturalny	-0,22	0,01	-1,49	-2,01	-3,95	-5,89
Urodzenia żywe	9,57	10,13	9,32	8,92	8,55	7,90
Małżeństwa zawarte w ciągu roku	5,0	4,9	4,9	4,5	3,5	4,1
Rozwody	18,5	18,1	16,0	17,5	11,3	15,5
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (w promilach)	5,9	4,7	4,2	3,2	3,1	3,2
Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia	18,8	17,7	16,4	16,0	b.d.	b.d.
Saldo migracji na pobyt stały - dane dla powiatu zielonogórskiego (osoby)						
saldo migracji wewnętrznych	37	92	70	3	169	89
saldo migracji zagranicznych	-2	-32	-5	2	2	-21
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	1,3	3,2	2,5	-2,5	1,5	-3,4
Saldo migracji na pobyt stały - dane dla województwa lubuskiego (osoby)						
saldo migracji wewnętrznych	-740	-788	-971	-1 245	-842	-1 068
saldo migracji zagranicznych	-91	-169	-7	144	125	104
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-0,7	-0,5	-2,3	-2,9	-4,4	-7,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.08.2022).

Mediana wieku dla powiatu w 2021 wynosiła - 41,1 i była niższa niż w całym województwie, struktura wiekowa populacji powiatu została zaprezentowana na rysunku 2.

Rysunek 2. Piramida wieku dla powiatu zielonogórskiego – rok 2020

Źródło: <https://stat.gov.pl> (data dostępu 20.08.2022).

Analizując strukturę wiekową mieszkańców powiatu zielonogórskiego można zauważyć, że występuje znaczny udział osób w wieku 25-44 lat (Rysunek 2).

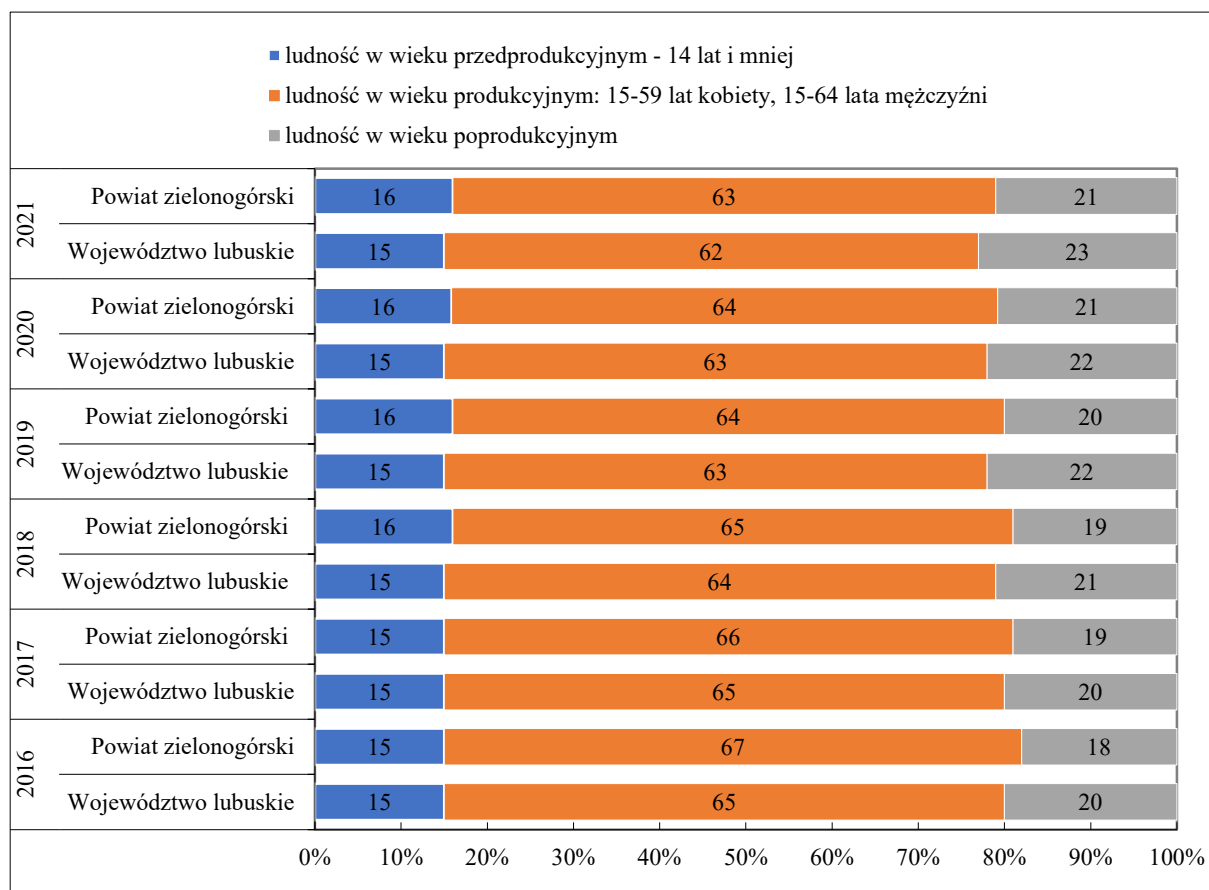
Niepokojącym zjawiskiem jest systematyczny wzrost wskaźników obciążenia demograficznego, chociaż należy zauważyć, że są one korzystniejsze niż dla całego województwa. Dla przykładu wskaźnik obciążenia demograficznego ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym kształtował się w powiecie zielonogórskim w 2021 roku na poziomie 65,4 i był niższy niż średnia w województwie lubuskim, gdzie przyjął wartość 68,4 (Tabela 2.). Systematycznie rośnie współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, co będzie stanowić wyzwanie dla polityki senioralnej realizowanej na poziomie powiatu oraz wymagać będzie intensyfikacji działań z zakresu pomocy społecznej i ochrony zdrowia adresowanych dla osób starszych.

Tabela 2. Wskaźniki obciążenia demograficznego dla województwa lubuskiego i powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021 (osoby)

Wyszczególnienie	Województwo lubuskie						Powiat zielonogórski					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	60,2	62,1	64,0	65,8	67,2	68,4	56,8	58,9	60,7	62,1	63,8	65,4
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	108,1	112,1	116,0	119,6	122,3	124,8	97,9	101,0	105,1	109,1	111,4	113,0
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	31,3	32,8	34,4	35,8	37,0	38,0	28,1	29,6	31,1	32,4	33,6	34,7
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	22,3	23,6	24,9	26,2	27,4	28,4	19,9	21,1	22,4	23,7	24,9	26,0
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	15,5	16,2	16,9	17,6	18,2	18,8	14,1	14,7	15,5	16,2	16,8	17,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.08.2022).

Badając strukturę wiekową populacji powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021 w kategoriach: ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym zauważamy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym, spadek udziału osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym, co nie jest zjawiskiem pozytywnym. Jednak w odniesieniu do sytuacji w województwie, wartość tych wskaźników struktury kształtuje się w powiecie korzystniej (Rysunek 3.).

Rysunek 3. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem dla powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 20.08.2022).

W ludności ogółem powiatu zielonogórskiego 61,0% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Na 100 osób w tym wieku przypadały 64 osoby w wieku nieprodukcyjnym, to o 3 mniej niż średnio w województwie. Prognozuje się jednak, że do 2050 roku wskaźnik znacząco się pogorszy we wszystkich powiatach. Wśród gmin powiatu zielonogórskiego wskaźnik ten przyjmował wartości od 57 w gminie wiejskiej Zabór do 66 w gminie miejsko-wiejskiej Babimost. Największy wzrost wskaźnika w odniesieniu do 2015 roku odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Sulechów (o 11 osób), przy średnim wzroście w powiecie o prawie 9 osób.

Największą gminą pod względem liczby mieszkańców jest gmina Sulechów 26445 mieszkańców (35% liczby mieszkańców powiatu), a najmniejsza liczba ludności zamieszkuje tereny Gminy Bojadła - 3259 (4% ogółu mieszkańców) oraz Trzebiechów - 3314 (4% ogółu mieszkańców powiatu). Na terenie pozostałych gmin zamieszkuje odpowiednio: Czerwieńsk (13% ogółu mieszkańców powiatu), Nowogród Bobrzański (12% ogółu mieszkańców

powiatu), Świdnica (9% ogółu mieszkańców powiatu), Babimost (8% ogółu mieszkańców powiatu), Kargowa (8% ogółu mieszkańców powiatu) oraz Zabór (6% ogółu mieszkańców powiatu).

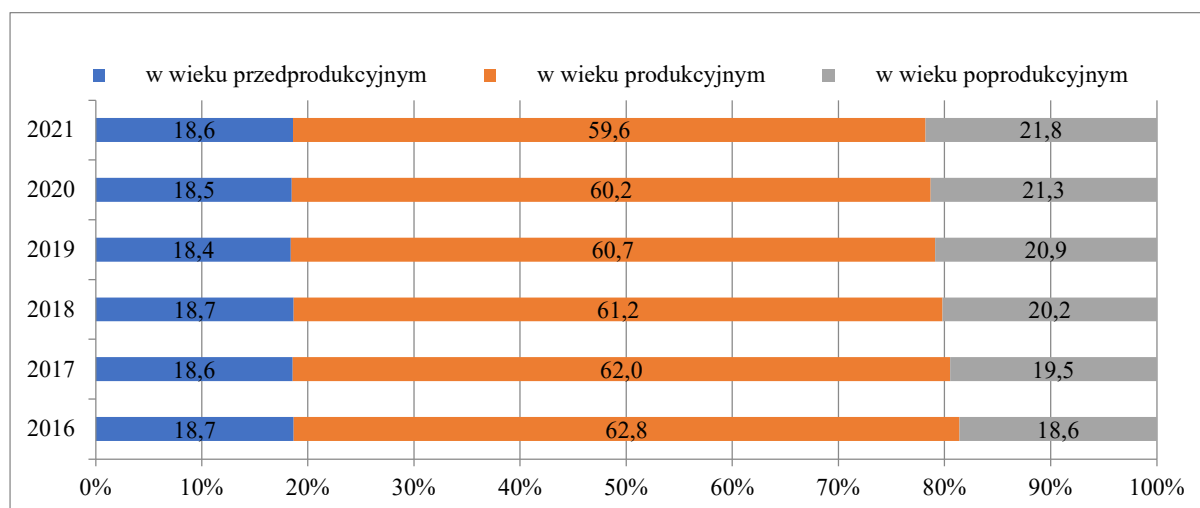
Gmina miejsko-wiejska Babimost położona jest na powierzchni 9277 hektarów, w środkowo – wschodniej części województwa lubuskiego. Sąsiaduje ona z gminami: Sulechów, Kargowa, Zbąszynek, Zbąszyń, Szczaniec i Siedlec. Babimost leży 34 km od Zielonej Góry i 98 km od Poznania. W odległości 5 km od miasta znajduje się lotnisko pasażerskie. Podstawowym walorem lotniska jest położenie blisko zachodniej granicy państwa i 15 km od autostrady, a także korzystne usytuowanie względem głównych korytarzy powietrznych. Na terenie gminy w 2021 roku zamieszkiwały 6137 osoby, z czego 50,5% stanowiły kobiety. Gęstość zaludnienia wynosiła 66 osób na km². Na niekorzystnie kształtujący się wskaźnik przyrostu naturalnego w roku 2020 i 2021 zapewne istotny wpływ miała pandemia (Tabela 3.).

Tabela 3. Charakterystyka gminy Babimost w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	6253	6247	6181	6212	6211	6137
mężczyźni	3097	3089	3058	3070	3074	3035
kobiety	3156	3158	3123	3142	3137	3102
ludność (na 1 km ²)	68	67	67	67	67	66
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	4,2	-13,9	1,9	3,9	-7,9	-5,2
przyrost naturalny na 1000 ludności	3,36	-0,32	0,00	2,58	-2,25	-2,28
zgony na 1000 ludności	8,32	10,08	9,87	7,89	11,75	12,87
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	-4,16	-8,00	-0,65	1,61	-6,76	-2,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

Analizując strukturę wiekową populacji gminy Babimost w latach 2016-2021 w kategoriach: ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym zauważamy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym, kosztem spadku udziału osób w wieku produkcyjnym, co jest niekorzystnym zjawiskiem (Rysunek 4.).

Rysunek 4. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem dla gminy Babimost w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 20.08.2022).

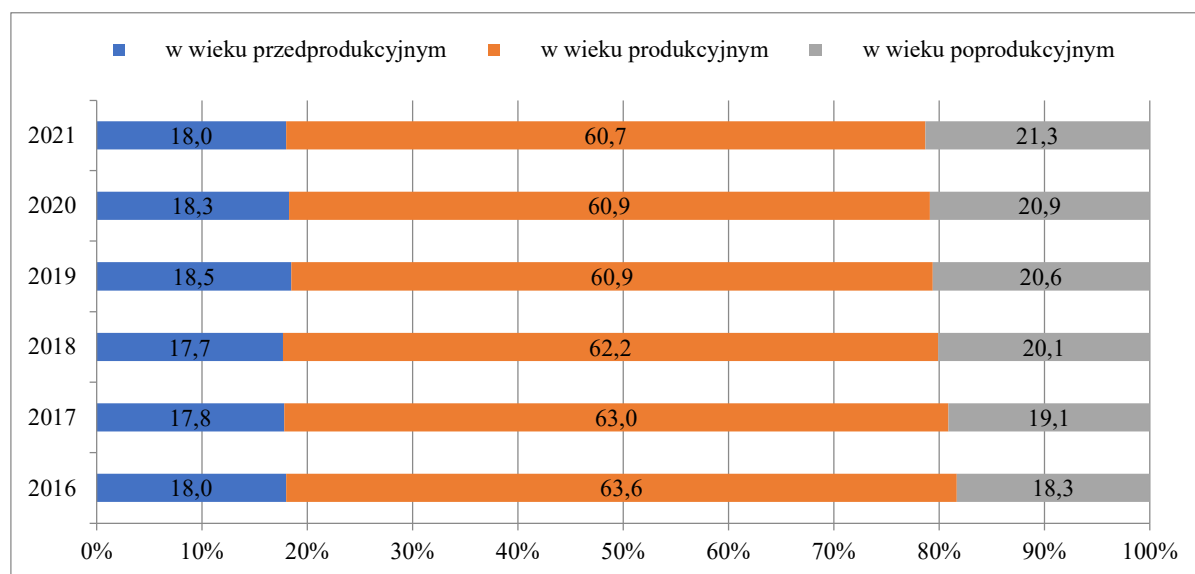
Gmina wiejska Bojadła jest gminą o typowo rolniczym charakterze położoną na prawym brzegu środkowego biegu Odry w Kotlinie Kargowskiej w odległości 25 km na zachód od Zielonej Góry. Sąsiaduje z gminami: Kargowa, Kolsko, Nowa Sól, Otyń, Trzebiechów oraz Zabór. Gmina zajmuje powierzchnię około 102 km² i zamieszkiwały ją w 2021 roku 3259 osoby, w tym kobiety stanowiły 50,2% ogółu. Jest to gmina o najniższej gęstości zaludnienia w całym powiecie zielonogórskim (32 osoby na km²) oraz najniższym przyroście naturalnym w całym powiecie (-8,6). W gminie tej zaobserwowano również bardzo wysoki wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (Rysunek 5.).

Tabela 4. Charakterystyka gminy Bojadła

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	3292	3280	3269	3277	3282	3259
mężczyźni	1660	1663	1664	1639	1642	1622
kobiety	1632	1617	1605	1638	1640	1637
ludność (na 1 km ²)	32	32	32	32	32	32
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-7,8	-3,7	-3,4	2,5	1,5	-7,0
zgony na 1000 ludności	13,63	12,49	11,64	14,39	12,79	15,37
przyrost naturalny na 1000 ludności	-4,85	-2,44	-3,06	-3,06	-3,05	-8,60
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	-3,03	-5,18	-2,45	0,61	2,44	-1,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 20.08.2022).

W gminie Bojadła obserwujemy niższy niż średni w powiecie zielonogórskim udział osób w wieku produkcyjnym, w ogólnej liczbie mieszkańców (Rysunek 5.).

Rysunek 5. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem dla gminy Bojadła w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2021).

Gmina miejsko-wiejska Czerwieńsk położona jest na obszarze 19459 ha. Usytuowana jest na obu brzegach Odry, której lodowiec wytyczył w tym miejscu kierunek wzdłuż równoleżnika, urozmaicając jej południowy bieg ku morzu. Gmina, leżąc w malowniczej pradolinie Odry, krańcem południowym dotyka Wysoczyzny Zielonogórskiej, a północnym opiera się o Wysoczyznę Lubuską, stąd bardzo urozmaicony krajobraz. Z jednej strony

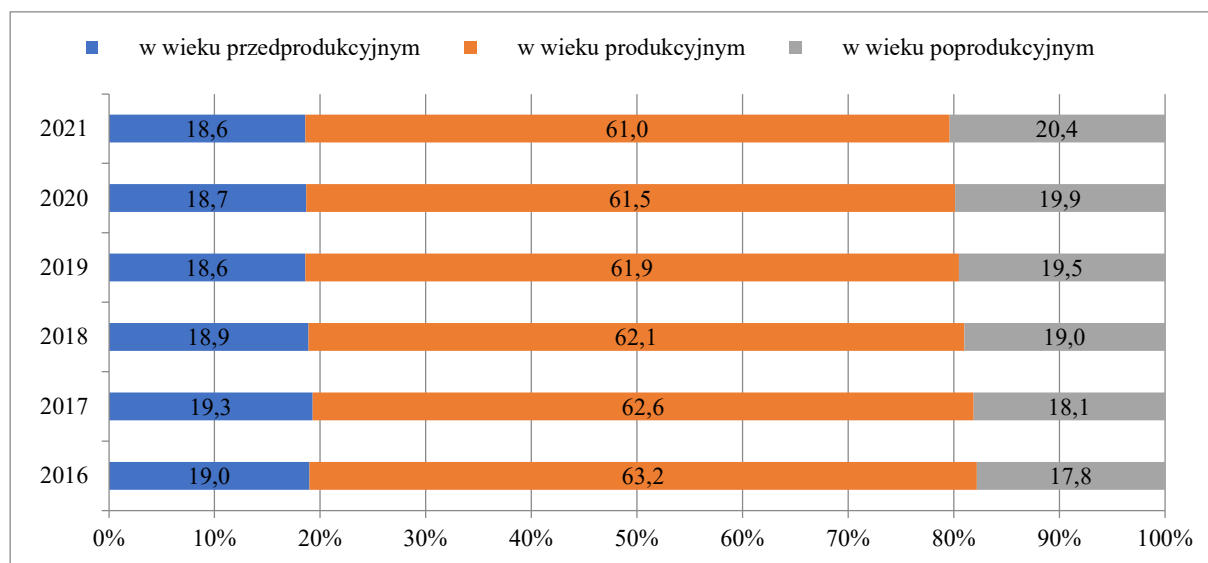
sięgające aż do Czerwieńska wzgórza morenowe, na których krawędzi leżą Łaski, Nietków i Wysokie. Z drugiej zaś, w okolicach Płot, Leśniowa Wielkiego, wyżłobione są przez topniejący łądólód skandynawski rozległe niecki. Sąsiaduje z gminami: Bytnica, Dąbie, Skąpe, Sulechów, Świdnica oraz miastem Zielona Góra. W 2021 roku jej tereny zamieszkiwało 10021 osób, z czego 50,5% stanowiły kobiety. Jest to gmina o gęstości zaludnienia 52 osoby na 1 km², przyrost naturalny oraz wskaźnik zgonów na 1000 osób kształtują się korzystniej niż średnia w powiecie (Tabela 5.).

Tabela 5. Charakterystyka gminy Czerwieńsk w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	9973	10055	10050	9979	10041	10022
mężczyźni	4919	4956	4974	4949	4969	4970
kobiety	5054	5099	5076	5030	5072	5052
ludność (na 1 km ²)	51	52	52	51	52	52
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	1,0	8,2	-0,5	-7,1	6,2	-1,9
zgony na 1000 ludności	8,91	8,77	9,54	10,20	10,22	11,19
przyrost naturalny na 1000 ludności	1,00	0,70	-0,30	-2,00	-1,80	-3,00
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	2,8	4,8	0,0	-2,9	3,6	1,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2021).

Gmina Czerwieńsk ma mniejszy udział osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym do średniej całego powiatu (Rysunek 6.).

Rysunek 6. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku ludności ogółem dla gminy Czerwieńsk w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

Gmina miejsko-wiejska Kargowa położona jest na południowo-wschodnich krańcach Wysoczyzny Lubuskiej w Kotlinie Kargowskiej. Miasto Kargowa zlokalizowane jest w odległości 40 km od Zielonej Góry, 120 km od granicy niemieckiej. Przez teren gminy przepływa rzeka Obrzyca, która łączy się z Kanałem Obry, a poprzez Jezioro Wojnowskie z Gniłą Obrą i Kanałem Obry Leniwej, stając się częścią popularnej trasy spływów kajakowych. Na terenie gminy znajdują się dwa jeziora: Linie i Wojnowskie. Sąsiaduje z gminami:

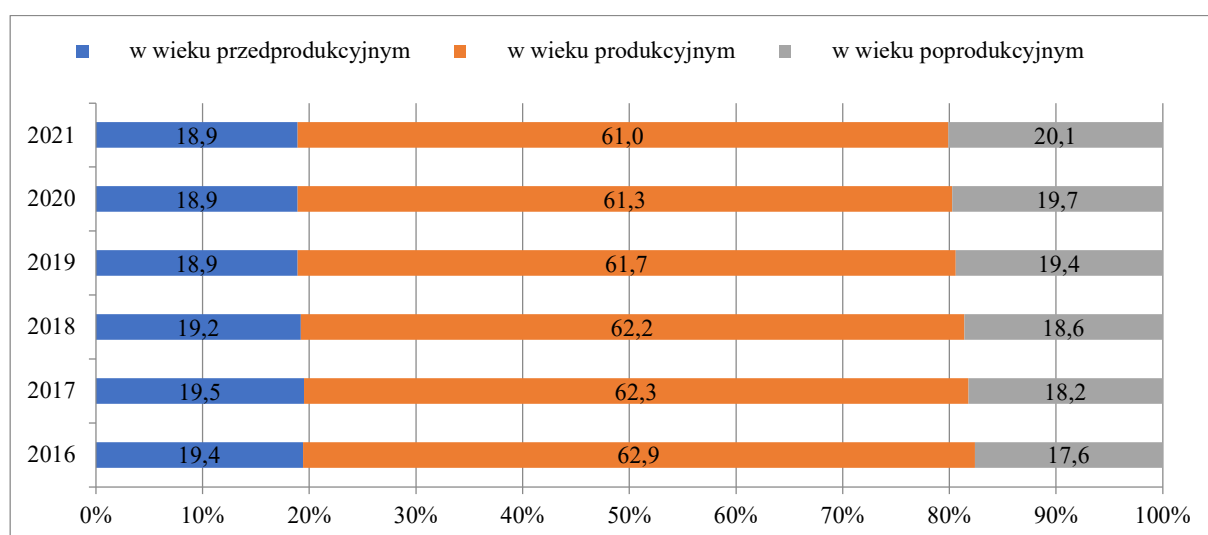
Babimost, Bojadła, Kolsko, Siedlec, Sulechów, Trzebiechów oraz Wolsztyn. Powierzchnia gminy to 12853ha. W 2021 roku gminę Kargowa zamieszkiwało 5765 mieszkańców, w tym kobiety stanowiły 51,1% ogółu. (Tabela 6.).

Tabela 6. Charakterystyka gminy Kargowa w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	5826	5851	5829	5821	5815	5765
mężczyźni	2846	2852	2844	2841	2852	2820
kobiety	2980	2999	2985	2980	2963	2945
ludność (na 1 km ²)	45	46	45	45	45	45
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-6,1	4,3	-3,8	-1,4	-1,0	-8,6
zgony na 1000 ludności	8,20	8,60	9,76	9,40	12,39	12,98
przyrost naturalny na 1000 ludności	1,88	3,61	-0,86	0,85	-1,03	-4,15
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	-4,10	-2,41	-2,91	-1,20	1,20	-5,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

Na terenie gminy Kargowa zauważa się mniejszy niż średni w powiecie zielonogórskim udział osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, a większy w wieku przedprodukcyjnym (Rysunek 7.).

Rysunek 7. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem dla gminy Kargowa w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

Gmina miejsko-wiejska Nowogród Bobrzański jest gminą leżącą w południowo-zachodniej części powiatu zielonogórskiego. Sąsiaduje z gminami: Bobrowice, Brzeźnica, Dąbie, Jasień, Kożuchów, Lubsko, Świdnica oraz miastem Zielona Góra, Żary. Powierzchnia gminy Nowogród Bobrzański wynosi 25969 ha, z końcem 2021 roku te tereny zamieszkiwało 9448 mieszkańców, w tym kobiety stanowiły 50,0% ogółu. Na terenie tej gminy w 2021 roku odnotowano wysoki ujemny przyrost naturalny -7,38 (Tabela 7.).

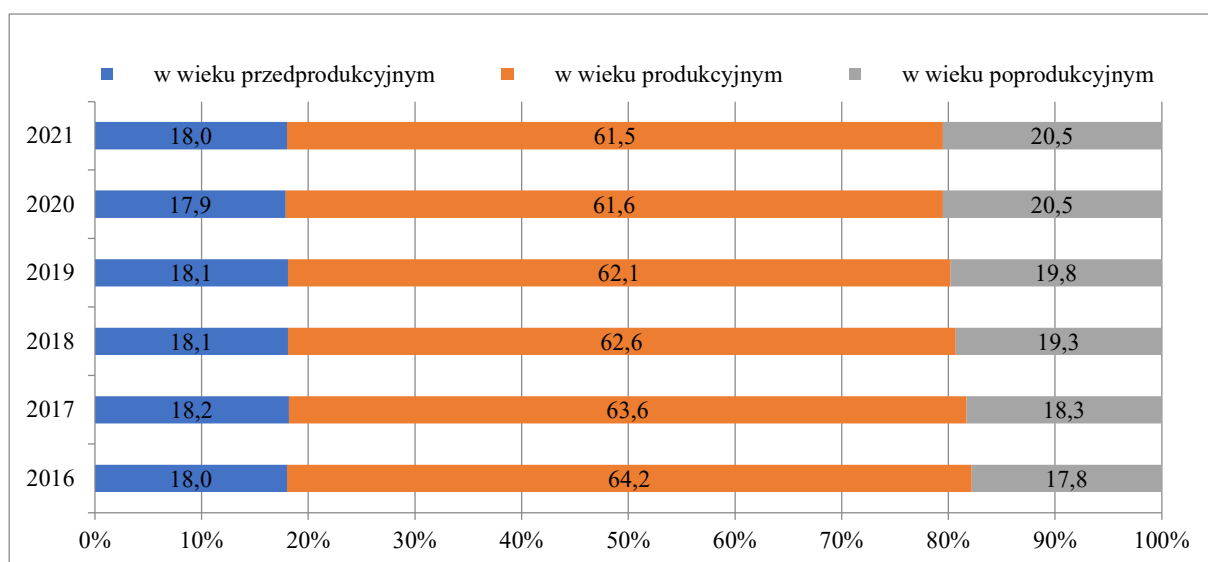

Tabela 7. Charakterystyka gminy Nowogród Bobrzański

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	9448	9438	9460	9487	9415	9350
mężczyźni	4699	4671	4684	4691	4638	4591
kobiety	4749	4767	4776	4796	4777	4759
ludność (na 1 km ²)	36	36	37	36	36	36
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-2,4	2,4	3,8	-5,2	-6,4	-8,2
zgony na 1000 ludności	9,95	11,34	7,40	10,33	11,26	14,33
przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,59	-1,38	2,22	-3,16	-3,40	-7,38
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	-0,11	1,70	1,06	-1,48	-1,70	-0,96

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

W gminie odnotowuje się większy udział osób w wieku produkcyjnym niż średnia charakteryzująca powiat, natomiast mniejszy udział osób w wieku przedprodukcyjnym (Rysunek 8.).

Rysunek 8. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem dla gminy Nowogród Bobrzański w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

Gmina miejsko-wiejska Sulechów położona jest na terenie województwa lubuskiego, na północno - wschodnim krańcu Wysoczyzny Lubuskiej. Zajmuje powierzchnię 23666 ha. Teren gminy Sulechów charakteryzuje się interesującym polodowcowym krajobrazem, z najwyższym wzniesieniem sięgającym 145 m n.p.m., malowniczymi zboczami moreny czołowej w rejonie Cigacic, doliną Odry i Obrzyca. Miasto i gmina Sulechów położone są w centralnym punkcie województwa lubuskiego leżące na północno-wschodnim krańcu Wysoczyzny Lubuskiej. Przez tereny gminy przepływa druga co do wielkości rzeka Polski - Odra i ponadto na odcinku ok. 2 km, jako rzeka graniczna gmin - Obrzyca, z której pobierana jest woda na potrzeby mieszkańców Zielonej Góry. Sąsiaduje z gminami: Babimost, Czerwieńsk, Kargowa, Skąpe, Szczaniec, Świebodzin, Trzebiechów oraz miastem Zielona Góra.

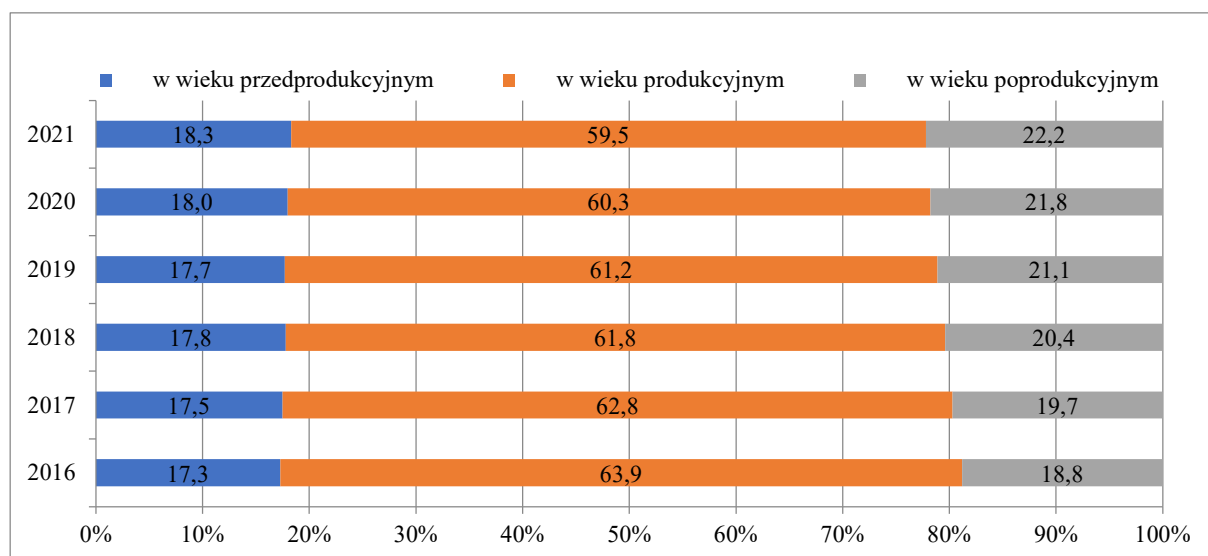
Gmina Sulechów w 2021 roku liczyła 26445 osób, w tym kobiety 51,2% ogółu mieszkańców. Występuje tu największe zaludnienie (112 osób na km²) (Tabela 8.).

Tabela 8. Charakterystyka gminy Sulechów

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	26434	26498	26588	26521	26540	26445
mężczyźni	12947	13004	13033	13006	12979	12919
kobiety	13487	13494	13555	13515	13561	13526
ludność (na 1 km ²)	112	112	112	112	112	112
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-0,7	2,4	3,4	-2,5	0,7	-3,6
zgony na 1000 ludności	8,35	9,38	9,73	10,54	11,69	13,36
przyrost naturalny na 1000 ludności	1,93	3,18	1,36	-0,87	-1,62	-3,40
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	-1,59	-1,70	0,30	0,30	2,93	0,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

W gminie Sulechów w 2021 roku występował większy udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców niż średnia w powiecie, a mniejszy w odniesieniu do grupy w wieku produkcyjnym i należy zauważyć, że na przestrzeni lat 2016-2021 wartość wskaźników ulegała pogorszeniu (Rysunek 9.).

Rysunek 9. Struktura aktywności zawodowej mieszkańców gminy Sulechów w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

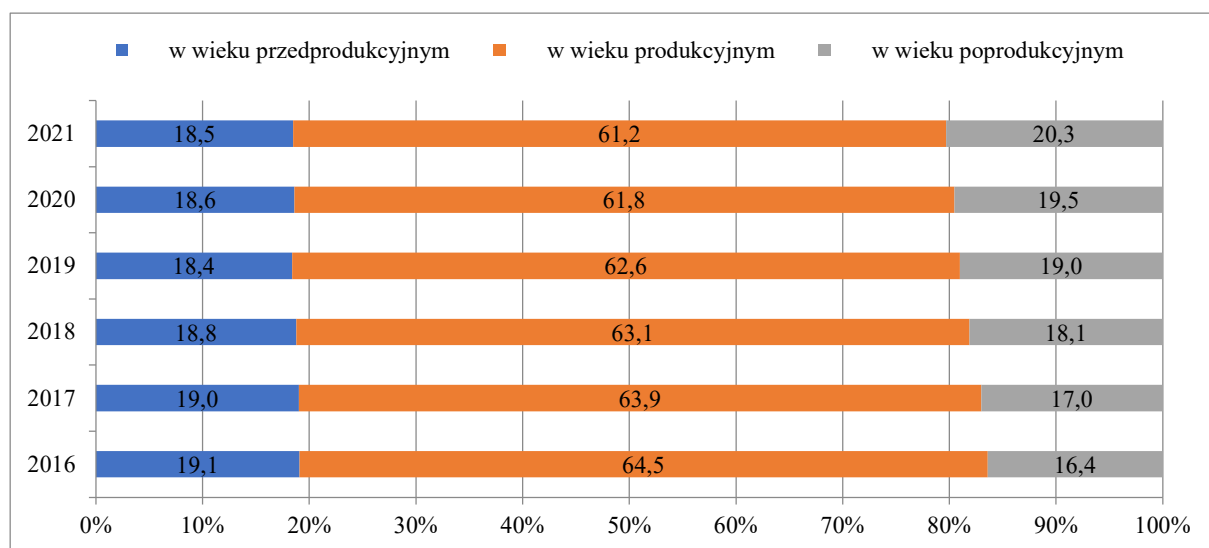
Gmina wiejska Świdnica położona jest w zachodniej części powiatu zielonogórskiego. Niemal cały jej obszar pokrywają malownicze wzniesienia Wału Zielonogórskiego. Na ich łagodnych stokach rozrzucone są wsie Ziemi Świdnickiej. Od północnych skłonów wzgórz rozpościera się rozległa równina sięgająca aż do doliny Odry. Południowy skraj gminy to obszar wilgotnych łąk i mokradeł. Cały rejon, ciągnący się wzdłuż rzeki Śląska Ochła, jest objęty ochroną krajobrazową. Sąsiaduje z gminami: Czerwieńsk, Dąbie, Nowogród Bobrzański oraz miastem Zielona Góra. Gmina Świdnica liczyła w 2021 roku 6670 mieszkańców, w tym kobiety stanowiły 51% ogółu. Ogółem zajmuje powierzchnię 16090 ha. Wskaźniki obciążenia demograficznego kształtują się korzystniej niż średnia dla powiatu (Tabela 9.).

Tabela 9. Charakterystyka gminy Świdnica

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	6519	6573	6619	6602	6685	6670
mężczyźni	3227	3256	3263	3226	3270	3266
kobiety	3292	3317	3356	3376	3415	3404
ludność (na 1 km ²)	41	41	41	41	42	41
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	8,0	8,3	7,0	-2,6	12,6	-2,2
zgony na 1000 ludności	9,40	10,27	7,44	6,87	9,05	9,85
przyrost naturalny na 1000 ludności	4,62	-1,53	-0,76	1,53	-0,75	-1,94
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	3,9	6,3	5,8	-0,2	7,8	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

W ostatnich latach zauważyć można wyraźny wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, a spadek produkcyjnym (Rysunek 10.).

Rysunek 10. Struktura aktywności zawodowej mieszkańców gminy Świdnica w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

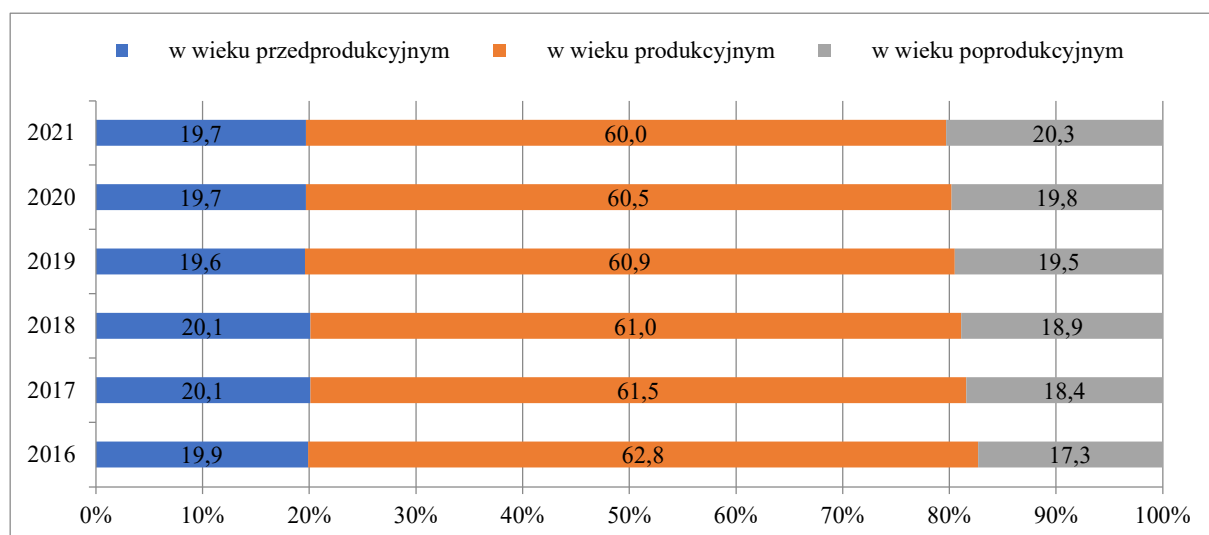
Gmina wiejska Trzebiechów położona jest na lewym brzegu rzeki Odry, zajmując szczególnie obszar -I strefę ochrony ujęcia wody dla Zielonej Góry w południowo - wschodniej części województwa lubuskiego, w odległości około 40 km od Zielonej Góry. Ten fakt warunkuje ekologiczny charakter rozwoju gminy, a jednocześnie stanowi jej walor. Przez gminę przepływają dwie rzeki - Odra i Obrzyca oraz 4 kanały: Głuchowski, Borkowski, Młynówka i Tomnica. Sąsiaduje z gminami: Bojadła, Kargowa, Sulechów, Zabór oraz miastem Zielona Góra. Na koniec 2021 roku gminę zamieszkiwało 3314 osób, kobiety stanowiły 49,2% ogółu. Gmina zajmuje powierzchnię 8096 ha, gęstość zaludnienia wynosi 41 na 1 km². Charakteryzuje ją ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego i jest on jednym z najniższych w całym powiecie – 8,11) (Tabela 10.).

Tabela 10. Charakterystyka gminy Trzebiechów

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	3427	3446	3426	3371	3343	3314
mężczyźni	1747	1760	1764	1720	1701	1683
kobiety	1680	1686	1662	1651	1642	1631
ludność (na 1 km ²)	42	43	42	42	41	41
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	6,5	5,5	-5,8	-16,1	-8,3	-8,7
zgony na 1000 ludności	7,88	14,92	12,23	14,08	13,08	15,32
przyrost naturalny na 1000 ludności	6,71	-1,46	-0,58	-5,87	-2,68	-8,11
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	0,88	0,00	0,00	0,29	0,00	0,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

W gminie wstępuje niższy wskaźnik udziału ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie w stosunku do średniej powiatu (Rysunek 11.).

Rysunek 11. Struktura aktywności zawodowej mieszkańców gminy Trzebiechów w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

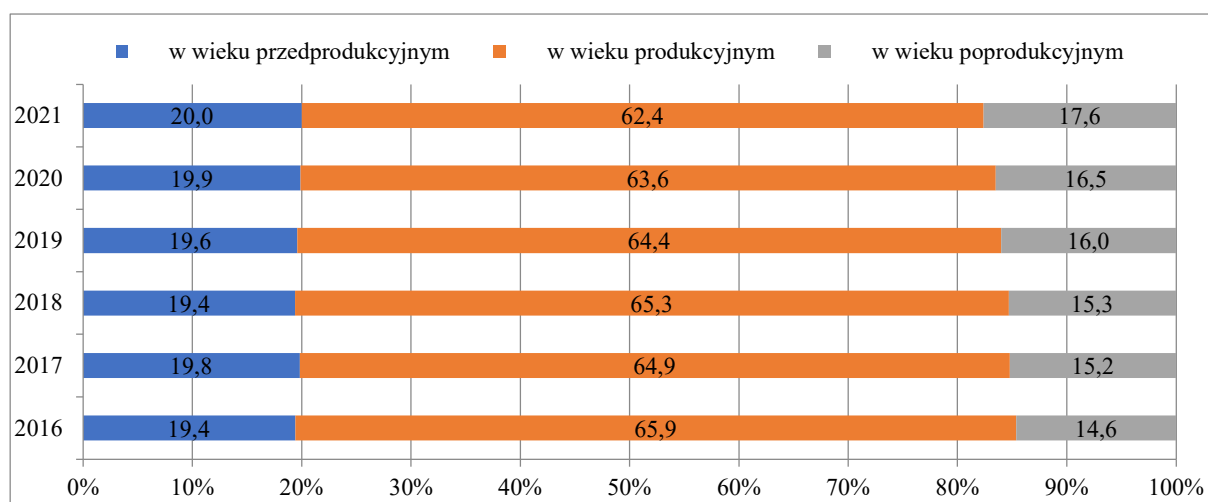
Gmina wiejska Zabór położona jest w odległości 16 km na zachód od Zielonej Góry, na dawnym szlaku saskim, w południowo-wschodniej części województwa lubuskiego. Usytuowanie w pradolinie Odry nadaje jej szczególnego uroku, a łagodne wzniesienia, jeziora, stawy i lasy zachęcają do aktywnego wypoczynku. Teren gminy obejmuje 9338 ha powierzchni. Sąsiaduje z gminami: Bojadła, Otyń, Sulechów, Trzebiechów oraz miastem Zielona Góra. W 2021 roku gmina liczyła 4493 mieszkańców, przy czym kobiety stanowiły 50,4% ogółu. Jest to jedyna gmina powiatu, w której odnotowano dodatni przyrost naturalny (+0,45) (Tabela 11.).

Tabela 11. Charakterystyka gminy Zabór

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność faktycznie zamieszkała (osoby)						
ogółem	4135	4211	4277	4321	4409	4493
mężczyźni	2037	2078	2110	2129	2191	2230
kobiety	2098	2133	2167	2192	2218	2263
ludność (na 1 km ²)	44	45	46	46	47	48
Na 1000 ludności (osoby)						
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	22,0	18,4	15,7	10,3	20,4	19,1
zgony na 1000 ludności	10,32	11,99	11,35	7,94	9,19	7,87
przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,74	-0,24	-1,89	1,87	0,46	0,45
saldo migracji ogółem na 1000 ludności	15,73	17,27	12,53	11,91	15,17	22,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

Na terenie gminy Zabór wskaźnik struktury udziału ludności w wieku produkcyjnym oraz w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców kształtował się szczególnie pozytywnie na tle innych gmin powiatu (Rysunek 12.).

Rysunek 12. Struktura aktywności zawodowej mieszkańców gminy Zabór w latach 2016-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 23.08.2022).

W powiecie zielonogórskim obserwowane były niekorzystne zmiany w ruchu naturalnym ludności. Liczba nowo zawartych małżeństw zmniejszyła się i w przeliczeniu na 1000 ludności powiatu była wyższa od średniej wartości w województwie (w 2020 roku wyniosła 4,2 wobec 3,5 w województwie). W porównaniu z 2015 roku liczba małżeństw na 1000 ludności zmniejszyła się o 0,7. Lepiej kształtował się natomiast współczynnik rozwodów, który w 2020 roku wyniósł 1,2 na 1000 ludności i był nieco wyższy niż średnio w województwie (1,1). W porównaniu z 2015 roku wskaźnik ten zmniejszył się o 0,8. W 2020 roku zanotowano spadek liczby urodzeń żywych, która w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosła 9,5, wobec 8,6 średniej w województwie. Wskaźnik ten zmniejszył się w odniesieniu do 2015 roku o 0,1. Jednocześnie odnotowano wzrost liczby zgonów – do 11,2 w przeliczeniu na 1000 ludności (z 9,5 w 2015 roku). Tym samym liczba zgonów była większa od liczby urodzeń. W rezultacie powiat zielonogórski, podobnie jak inne powiaty w województwie lubuskim, w 2020 roku charakteryzował ujemny przyrost naturalny. Współczynnik przyrostu liczony na 1000 ludności

wyniósł minus 1,8, wobec 0,1 w 2015 roku ubytek ludności w powiecie był niższy niż średnio w województwie (minus 4,0 na 1000 ludności)³.

1.1.2. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona

Powiat zielonogórski wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi. Na terenie powiatu zielonogórskiego występuje wiele form ochrony przyrody, wśród których można wyróżnić: rezerwy przyrody, obszary chronionego krajobrazu, parki krajobrazowe, pomniki przyrody, oraz użytki ekologiczne (Tabela 12.). Na uwagę zasługuje także bardzo wysoka lesistość i dostępność terenów zielonych oraz relatywnie niskie zanieczyszczenie powietrza i wód.

Tabela 12. Wskaźniki stanu środowiska przyrodniczego powiatu zielonogórski w 2021 roku

Wskaźnik	Jednostka pomiaru	2021
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych	ha	33 068,56
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w powierzchni powiatu	%	24,5
Powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu	ha	32 396,74
Powierzchnia parków krajobrazowych	ha	507,80
Powierzchnia rezerwatów przyrody	ha	98,52
Powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych	ha	42,00
Liczba pomników przyrody	liczba	195
Stopień lesistości	%	49,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku powierzchnia obszarów prawnie chronionej przyrody na terenie powiatu zielonogórskiego wyniosła 33 068,5 ha, co stanowiło 2,4% powierzchni geograficznej województwa i 24,5% powierzchni geograficznej powiatu (Tabela 12.). Ogólna powierzchnia obszarów prawnie chronionych w powiecie zielonogórskim w latach 2016 i 2021 zmniejszyła się o 1,6%. Największym udziałem obszarów prawnie chronionej przyrody w ogólnej powierzchni powiatu cechowała się gmina Czerwieńsk (20,65%), a najmniejszym gmina Babimost (3,78%) (Tabela 13.).

Tabela 13. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w powiecie zielonogórskim w latach 2016 i 2021 według lokalizacji

Wyszczególnienie	2016		2021	
	ha	%	ha	%
województwo lubuskie	532 297,91	-	522 839,27	-
powiat zielonogórski	33 622,60	100,00	33 068,56	100,00
Babimost	1 259,28	3,75	1 251,44	3,78
Bojadła	2 422,88	7,21	2 418,73	7,31
Czerwieńsk	5 878,94	17,49	6 827,64	20,65
Kargowa	4 621,13	13,74	4 591,16	13,88
Nowogród Bobrzański	4 024,32	11,97	3 980,07	12,04
Sulechów	4 286,67	12,75	2 927,14	8,85
Świdnica	5 141,74	15,29	5 130,36	15,51
Trzebiechów	3 183,16	9,47	3 138,58	9,49
Zabór	2 804,48	8,34	2 803,44	8,48

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

³ Portrety powiatów i gmin województwa lubuskiego w 2020 roku (2021). Urząd Statystyczny w Zielonej Górze Zielona Góra.

Na terenie powiatu zielonogórskiego zarejestrowanych jest 9 obszarów chronionego krajobrazu (stan na 1 września 2022)⁴ o łącznej powierzchni 32 396,74 ha (Tabela 14.):

- „Rynny Obrzycko-Obrzańskie” – obszar o powierzchni 18 915,39 ha położony w gminach: Babimost (1208,36 ha), Bojadła (677,68 ha), Kargowa 4588,53 ha), Sulechów (1347,74 ha), Trzebiechów (2002,96 ha), Szczaniec (2031,31 ha), Świebodzin (439,69 ha), Zbąszynek (1180,49 ha), Kolsko (2927,27 ha), Nowa Sól (990,80 ha), Międzyrzecz (576,96 ha), Trzciel (943,60 ha);
- „Krośnieńska Dolina Odry” – obszar o powierzchni 12 448,70 ha położony w gminach: Czerwieńsk (5676,40 ha), Gubin (50,58 ha), Krosno Odrzańskie (4284,82 ha), Sulechów (1225,90 ha), m. Zielona Góra (1211,00 ha);
- „Wzniesienia Zielonogórskie” obszar o powierzchni 2302,40 ha położony w gminie Świdnica;
- „Dolina Śląskiej Ochli” – obszar o powierzchni 9641,89 ha położony w gminach: Świdnica (2837,74 ha), Kozuchów (431,57 ha), Nowogród Bobrzański (108,49 ha), Otyń (2287,21 ha), m. Zielona Góra (3976,88 ha);
- „Dolina Bobru” – obszar o powierzchni 11 863,53 ha położony w gminach: Bobrowice (3175,70 ha), Dąbie (1376,15 ha), Krosno Odrzańskie (220,11 ha), Nowogród Bobrzański (1505,67 ha), m. Nowogród Bobrzański (159,66 ha), Małomice (519,42 ha), m. Małomice (165,26 ha), Szprotawa (1561,51 ha), m. Szprotawa (319,08 ha), Żagań (2619,65 ha), m. Żagań (241,32 ha);
- „Dolina Brzeźnicy” – obszar o powierzchni 2 323,90 ha położony w gminach: Brzeźnica (823,50 ha), Żagań (43,20 ha), Nowogród Bobrzański (1457,20 ha);
- „Wschodnie Okolice Lubuska” – obszar o powierzchni 7652,18 ha położony w gminach: Jasień (4.681,84 ha), Lubsko (1684,53 ha), Lipinki Łużyckie (363 ha), Żary (183,80 ha), Nowogród Bobrzański (739,01 ha);
- „Nowosolska Dolina Odry” – obszar o powierzchni 11 449,24 ha, położony w gminach: Bojadła (1547,52 ha), Sulechów (324,76 ha), Trzebiechów (1194,01 ha), Zabór (2237,41 ha), Bytom Odrzański (878,36 ha), Nowa Sól (2653,06 ha), m. Nowa Sól (89,85 ha), Otyń (1249,21 ha), Siedlisko (864,16 ha), m. Zielona Góra (410,90 ha);
- "13 - Rynna Paklicy i Ołoboku" – obszar o powierzchni 20 533 ha położony w gminach: Czerwieńsk (641 ha), Świebodzin (5473 ha), Lubrza (5520 ha), Międzyrzecz (4842 ha), Skąpe (4057 ha).

Tabela 14. Powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu w latach 2016 i 2021 wg lokalizacji

Wyszczególnienie	2016		2021	
	ha	%	ha	%
województwo lubuskie	427 455,11	-	416 595,61	-
powiat zielonogórski	32 657,23	100,00	32 396,74	100,00
Babimost	1 208,36	3,70	1 208,36	3,72
Bojadła	2 404,68	7,36	2 404,68	7,42
Czerwieńsk	5 219,00	15,98	6 317,40	19,50
Kargowa	4 588,53	14,05	4 588,53	14,16
Nowogród Bobrzański	4 004,82	12,26	3 970,03	12,25
Sulechów	4 184,74	12,81	2 860,64	8,83
Świdnica	5 140,14	15,74	5 140,14	15,86
Trzebiechów	3 135,96	9,60	3 135,96	9,67
Zabór	2 771,00	8,49	2 771,00	8,55

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

⁴ <https://www.gov.pl/web/rdos-gorzow-wielkopolski/rejestr-obszarow-chronionego-krajobrazu>

Obszary chronionego krajobrazu na terenie powiatu zielonogórskiego są to wydzielone strefy połączone korytarzami ekologicznymi, tworzącymi sieć terenów najcenniejszych przyrodniczo, wyróżniających się krajobrazowo, o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych w szczególności, ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub z uwagi na istniejące, czy też odtwarzane korytarze ekologiczne.

W powiecie zielonogórskim występuje jeden park krajobrazowy, który utworzono w 1996 roku, dla zachowania walorów krajobrazowych i przyrodniczych rynny polodowcowej oraz znajdujących się w niej stawów, jezior i doliny rzeki Gryżynki. Stąd nazwa „Gryżyński Park Krajobrazowy”⁵. Ogólna powierzchnia parku wynosi 3 064,80 ha, z tego 507,80 ha mieści się na terenie gminy Czerwieńsk. Natomiast powierzchnia otuliny parku wynosi 7911,20 ha, w tym 3 617,80 ha otuliny leży w gminie Czerwieńsk. Środkowa część parku położona jest w południowej części Pojezierza Lubuskiego, a część południowa w Pradolinie Warszawsko-Berlińskiej, zwanej również Pradolina Warciańsko-Odrzańską, w Dolinie Środkowej Odry. Park jest naturalnym skansenem rzeźby polodowcowej. Zachodnią część parku obejmuje dolina Gryżyńskiego Potoku, biegnąca z północy na południe. Na wschód od doliny Gryżyńskiego Potoku ciągną się wały ostańcowe sandru Ołoboku. W części północno-wschodniej parku występują wały ozowe oraz zagłębienia bezodpływowe o charakterze rynnowym lub owalnym, wypełnione osadami torfowymi. Krawędzie rynny są pocięte licznymi wąwozami. Lasy stanowiące część Puszczy Lubuskiej, zajmują ponad 86,6% powierzchni parku. W Rynnie Gryżyńskiej znajduje się 11 jezior o łącznej powierzchni 144 ha (park obejmuje 6 z nich o łącznej powierzchni 95 ha) oraz 12 stawów o powierzchni ponad 100 ha. Największym z jezior jest jezioro Jelito (49,9 ha). W Rynnie Gryżyny udokumentowano także 17 torfowisk typu niskiego, o łącznej powierzchni 305,7 ha. Na terenie parku nie występują rezerваты przyrody. Znajdują się natomiast cztery pomnikowe aleje (liczące do 300 dębów) oraz trzy użytki ekologiczne: „Gryżyński Wąwóz” (3,66 ha), „Gryżyńskie Szuwały” (32,86 ha) i „Bagno Żurawinowe” (2,81 ha).

Na terenie powiatu zielonogórskiego znajdują dwa rezerваты przyrody, zajmujące łącznie powierzchnię 98,52 ha (Tabela 15.). Są to rezerваты leśne „Laski” i „Radowice”⁶.

Tabela 15. Powierzchnia rezerwatów przyrody w powiecie zielonogórskim w latach 2016 i 2021

Wyszczególnienie	2016		2021	
	ha	%	ha	%
województwo lubuskie	3 907,74	-	4 063,89	-
powiat zielonogórski	98,52	100,00	98,52	100,00
Babimost	42,92	43,56	42,92	43,56
Sulechów	38,40	38,97	38,40	38,97
Trzebiechów	17,20	17,45	17,20	17,45

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Rezerwat „Laski” założono w 1977 roku na terenie gminy Babimost w celu ochrony lasu z udziałem drzewostanów starszych klas wieku o charakterze naturalnym. Rezerwat położony jest w północno-wschodniej części województwa lubuskiego w tzw. Bruździe Zbąszyńskiej, która jest szerokim obniżeniem graniczącym od wschodu z Pojezierzem Wielkopolskim. Na terenie rezerwatu, oprócz czarnych ziem, wytworzyły się też gleby mineralno-murszowe, szarobrunatne oraz brunatne kwaśne. Spośród rodzimych gatunków drzew rosnących w

⁵ <https://www.gov.pl/web/rdos-gorzow-wielkopolski/rejestr-parkow-krajobrazowych-województwa-lubuskiego>

⁶ <https://www.gov.pl/web/rdos-gorzow-wielkopolski/rejestr-rezerwatow-przyrody-województwa-lubuskiego>

rezerwacie wymienić można świerk pospolity, modrzew, klon, jawor i lipę drobnolistną. W rezerwacie występują również takie gatunki drzew jak: sosna wejmutka, robinia akacjowa, kasztanowiec biały i dąb czerwony. Z mszaków w rezerwacie znajdują się: płonnik pospolity, merzyk fałdowany i pokrewny, krótkosz szorstki i rókiet pospolity.

Natomiast rezerwat „Radowice” utworzono na terenie gminy Sulechów w 2000 roku w celu zachowania, ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych zbiorowisk łągu jesionowo-olszowego i lasu dębowo-grabowego na silnie urzeźbionej krawędzi wysoczyzny połodowcowej. Rezerwat leży na południowym krańcu wzniesień i pagórków Pojezierza Łagowskiego. Teren ten opada ku Dolinie Środkowej Odry, a także na południowy wschód ku rzece Obrzycy. W rezerwacie dominują gleby brunatne, ale występują też brunatne bielcowane, a w obniżeniach przy ciekach wodnych – znajdują się torfy niskie. Charakterystyczne dla rezerwatu jest duże zróżnicowanie siedlisk i drzewostanów. Cały teren porastają zbiorowiska leśne z wyjątkiem małego stawu. W przewodzie występują siedliska lasu mieszanego lub lasu świeżego, mniejszy udział mają olsy i lasy wilgotne. Większość lasów ma skład gatunkowy drzew odpowiadający siedlisku, a są to lasy jesionowo-olszowe oraz lasy dębowe z udziałem buka i graba, określane jako grądy, jak również partie z przewagą buka zajmujące 60% powierzchni.

Z ochroną krajobrazu ściśle związana jest ochrona zieleni oraz zadrzewień, która służyć ma zapewnieniu należytych warunków do zachowania zdrowia i odpoczynku, a także zapewnienia równowagi ekologicznej miast i wsi. Analizując wskaźnik „udziału powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem” należy stwierdzić, że do najbardziej „zielonych” gmin w powiecie zielonogórskim należą Trzebiechów (0,35) i Sulechów (0,32) (Tabela 16.). Do gmin o najniższym udziale zieleni zaliczają się Kargowa (0,08) i Świdnica (0,13).

Tabela 16. Tereny zieleni w powiecie zielonogórskim w latach 2016 i 2021 według lokalizacji

Wyszczególnienie	Parki spacerowo-wypoczynkowe		Zieleńce		Zielenić ułyczna	Tereny zieleni osiedlowej	Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej		Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem
	obiekty	powierzchnia (w ha)	obiekty	powierzchnia (w ha)	powierzchnia (w ha)	powierzchnia (w ha)	powierzchnia (w ha)	udział w powierzchni ogółem	
2016									
województwo lubuskie	121	1403,20	789	536,35	381,65	653,19	2592,74	0,2	0,40
powiat zielonogórski	15	57,10	75	48,77	15,50	58,81	164,68	0,1	0,23
Babimost	2	5,60	9	8,10	1,60	4,27	17,97	0,2	0,26
Bojadła	1	2,10	8	6,30	1,30	0,20	8,60	0,1	0,19
Czerwieńsk	3	11,40	7	2,60	6,00	7,88	21,88	0,1	0,27
Kargowa	1	2,40	2	1,60	0,50	1,51	5,51	0,0	0,08
Nowogród Bobrzański	2	13,00	9	12,90	1,90	4,19	30,09	0,1	0,28
Sulechów	4	11,80	6	3,80	3,60	40,53	56,13	0,2	0,31
Świdnica	1	3,60	1	0,40	0,00	0,23	4,23	0,0	0,11
Trzebiechów	1	7,20	11	4,00	0,60	0,00	11,20	0,1	0,35
Zabór	0	0,00	22	9,07	0,00	0,00	9,07	0,1	0,14
2021									
województwo lubuskie	126	1427,34	819	12608,24	381,81	679,11	2650,50	0,2	0,41
powiat zielonogórski	15	57,10	75	544,05	15,50	64,34	170,21	0,1	0,24
Babimost	2	5,60	9	48,77	1,60	3,89	17,59	0,2	0,26
Bojadła	1	2,10	8	8,10	1,30	0,20	8,60	0,1	0,20
Czerwieńsk	3	11,40	7	6,30	6,00	8,57	22,57	0,1	0,28
Kargowa	1	2,40	2	2,60	0,50	1,41	5,41	0,0	0,08
Nowogród Bobrzański	2	13,00	9	1,60	1,90	4,04	29,94	0,1	0,28
Sulechów	4	11,80	6	12,90	3,60	41,96	57,56	0,2	0,32
Świdnica	1	3,60	1	3,80	0,00	3,59	7,59	0,0	0,13
Trzebiechów	1	7,20	11	0,40	0,60	0,68	11,88	0,1	0,35
Zabór	0	0,00	22	4,00	0,00	0,00	9,07	0,1	0,15

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Na terenie powiatu zielonogórskiego znajduje się 195 pomników przyrody. Są to przede wszystkim pojedyncze drzewa, grupy drzew, aleje, głązy narzutowe. Szczególną rangę w skali kraju posiada sosna pospolita „Waligóra”, najgrubsza w Polsce sosna pospolita, o ośmiu konarach. Jej obwód na wysokości 1,3 metra wynosi 625 cm. Sosna znajduje się na trasie ścieżki przyrodniczej „Do Waligóry”, w pobliżu Sulechowa⁷. W latach 2016-2021 liczba pomników w powiecie zielonogórskim zmniejszyła się o 8,5% (Tabela 17.).

Tabela 17. Pomniki przyrody w powiecie zielonogórskim w latach 2016 i 2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016		2021	
	liczba	%	liczba	%
województwo lubuskie	1 366	-	1 415	-
powiat zielonogórski	213	100,00	195	100,00
Babimost	7	3,29	5	2,56
Bojadła	6	2,82	5	2,56
Czerwieńsk	17	7,98	17	8,72
Kargowa	12	5,63	13	6,67
Nowogród Bobrzański	23	10,80	28	14,36
Sulechów	67	31,46	66	33,85
Świdnica	47	22,07	43	22,05
Trzebiechów	12	5,63	7	3,59
Zabór	22	10,33	11	5,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

O bogactwie środowiska przyrodniczego powiatu zielonogórskiego świadczą także duże kompleksy leśne. W 2021 roku grunty leśne powiatu zielonogórskiego zajmowały obszar 1 807,93 ha stanowiąc 11,8% powierzchni gruntów leśnych województwa. Powiat zielonogórski jest jednym z najbardziej zalesionych powiatów w województwie lubuskim. Lasy z powierzchnią 1 805,93 ha pokrywają blisko połowę obszaru powiatu zielonogórskiego (49,4%). Najwyższy wskaźnik lesistości odnotowano w gminach Nowogród Bobrzański (61,2%) i Świdnica (61,0%).

Lasy są integralnym elementem środowiska przyrodniczego, mają korzystny wpływ na kształtowanie klimatu, bilansu wodnego, zachowanie potencjału biologicznego gatunków, przeciwdziałają procesom erozyjnym gleb. Uwagę zwraca fakt, że lesistość na terenie powiatu zielonogórskiego jest wysoka i utrzymuje się na stałym poziomie. Rozległe kompleksy leśne mają niewątpliwie bardzo duże znaczenie dla jakości życia oraz wymiar marketingowy, są gwarancją dobrego stanu środowiska przyrodniczego i dają podstawę do kreowania pozytywnego wizerunku powiatu. Sprzyjają więc rozwojowi turystyki (zwłaszcza jej form nastawionych na kontakt z przyrodą). Specyficzną formą rekreacyjnego wykorzystania lasów jest ich sezonowe użytkowanie w okresie grzybobrania. Większość lasów – z wyjątkiem drzewostanów na siedliskach łęgowych i bagiennych stanowi miejsce występowania cennych gatunków jadalnych.

Krajobraz powiatu zielonogórskiego urozmaicają rzeki oraz jeziora, w tym druga co do wielkości rzeka w Polsce – Odra. Odcinek rzeki Odry przepływający przez powiat zielonogórski liczy 58 km (od 442 do 500 km). Na terenie powiatu Odra zasilana jest przez dopływy rzek Obrzycy (z Obrą Leniwą) i Ołoboku. Wzdłuż lewego brzegu Odry płynie Zimna Woda (zwana też Zimnym Potokiem), do której w rejonie Czerwieńska uchodzi Łącza. Południowo-zachodnią część powiatu przecina rzeka Bóbr, z uchodzącą w Nowogrodzie Bobrzańskim – Brzeźnicą. W południowej części powiatu płyną rzeki Czarna Struga i Śląska

⁷ <https://www.gov.pl/web/rdos-gorzow-wielkopolski/rejestr-pomnikow-przyrody-województwa-lubuskiego2>

Ochla – uchodząca na terenie powiatu nowosolskiego do Odry. Sieć hydrograficzną uzupełniają mniejsze ciekły, o znaczeniu lokalnym (rzeka Sulechówka, Rów z Klępska).

Na terenie powiatu zielonogórskiego występują 33 jeziora o powierzchni łącznej powyżej 404 ha. W zlewni rzeki Obry Leniwej (Gniłej Obry) znajdują się 3 jeziora o łącznej powierzchni 249,1 ha. W bezpośredniej zlewni rzeki Odry – 13 jezior, o łącznej powierzchni 57,9 ha, w zlewni rzeki Zaborski Potok – 4 jeziora, o łącznej powierzchni 41,9 ha. Pozostałe jeziora leżą w zlewniach Kanału Obrzyckiego i rzek: Gryżyny, Czarnej Strugi, Obrzycy i Ołoboku. W powiecie jest 9 jezior przepływowych, o łącznej powierzchni 290,3 ha, odpływowych – 11, o łącznej powierzchni 74,5 ha i jezior bezodpływowych – 13, o łącznej powierzchni 38,9 ha. Większość zbiorników znajdujących się na terenie powiatu zielonogórskiego, zalicza się do małych płytkich bezodpływowych lub odpływowych jezior. Są one bogate w substancje biologiczne i należą do jezior eutroficznych. Jeziora te z reguły wykorzystywane są lokalnie do celów rekreacyjnych lub wędkarskiego połowu ryb.

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

W powiecie zielonogórskim jednym z największych zagrożeń dla środowiska naturalnego jest zanieczyszczenie powietrza. Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest tzw. emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności ludzi. Naturalne procesy zachodzące w przyrodzie (emisja naturalna) mają znaczenie marginalne i w niewielkim stopniu oddziałują na jakość powietrza atmosferycznego. Emisja antropogeniczna obejmuje emisję z zakładów przemysłowych i energetycznych, tzw. emisję niską – z gospodarki komunalnej (kotłownie, indywidualne paleniska domowe i prywatne zakłady) oraz emisję komunikacyjną. Jakość powietrza w powiecie zielonogórskim jest monitorowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze. Rozkład emisji gazowych i pyłowych do powietrza w znaczącym stopniu odpowiada charakterowi zagospodarowania terenu w powiecie zielonogórskim. Największa emisja ze źródeł punktowych oraz znacząca emisja liniowa związane są z obszarami zurbanizowanymi. W raporcie pt. „Stan środowiska w województwie lubuskim Raport 2020”⁸ opracowanym przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze, wskazano, że rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie województwa lubuskiego jest nierównomierny. Największe ilości zanieczyszczeń emitowane są na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych (powiaty: nowosolski, żarski, międzyrzecki, świebodziński, gorzowski, zielonogórski, m. Zielona Góra, m. Gorzów Wlkp.) (s. 204). W powiecie zielonogórskim przyczyną zanieczyszczenia powietrza są zanieczyszczenia gazowe (s. 19). Wielkość emisji gazów w powiecie w 2021 roku osiągnęła poziom 121 909 ton, co w odniesieniu do całkowitej ilości emitowanych gazów w województwie lubuskim stanowiło zaledwie 5,2% (Tabela 18.). W latach 2016-2021 w powiecie zielonogórskim emisja zanieczyszczeń gazowych ogółem na km² praktycznie nie zmieniała się. Tylko w latach 2019-2020 wartości tego wskaźnika były niższe i wynosiły odpowiednio: 87,34 i 85,26. Podobnie emisja zanieczyszczeń gazowych ogółem bez dwutlenku węgla wahała się nieznacznie i mieściła się w przedziale 942-1349 ton/rok.

---

⁸ https://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/raporty/stan_srodowiska_2020_lubuskie.pdf

Tabela 18. Emisja zanieczyszczeń gazowych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie L – województwo lubuskie Z – powiat zielonogórski		2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem (t/r)	L	2 184 225	2 194 203	2 243 861	3 319 983	2 062 448	2 341 242
	Z	121 680	121 072	123 126	117 915	115 102	121 909
ogółem na km ²	L	156,15	156,86	160,41	237,35	147,44	167,38
	Z	90,13	89,68	91,20	87,34	85,26	90,30
ogółem bez dwutlenku węgla (t/r)	L	8 939	8 712	8 957	9 449	7 297	7 819
	Z	1 163	1 349	1 328	953	942	1 234
dwutlenek węgla (t/r)	L	2 175 286	2 185 491	2 234 904	3 310 534	2 055 151	2 333 423
	Z	120 517	119 723	121 798	121 798	114 160	120 675
tlenek węgla (t/r)	L	2 448	2 426	2 606	2 492	1 834	1 947
	Z	136	186	193	81	49	137
dwutlenek siarki (t/r)	L	2 471	2 149	1 900	1 727	1 489	1 581
	Z	407	584	354	366	328	
tlenki azotu (t/r)	L	2 701	2 731	3 036	4 058	2 736	2 808
	Z	120	163	224	168	140	220
podtlenek azotu (t/r)	L	1	1	84	75	76	80
	Z	0	0	84	75	76	80
zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń (w % zanieczyszczeń wytworzonych)	L	65,3	68,9	68,4	65,7	70,6	70,3
	Z	93,4	93,4	93,5	94,9	94,8	93,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Tabela 19. Emisja zanieczyszczeń pyłowych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie L – województwo lubuskie Z – powiat zielonogórski		2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem (t/r)	L	928	870	828	742	558	611
	Z	142	159	134	142	112	124
ogółem na km ²	L	0,07	0,06	0,06	0,05	0,04	0,04
	Z	0,11	0,12	0,10	0,11	0,08	0,09
ogółem Polska=100 (%)	L	2,40	2,45	2,60	2,70	2,47	2,76
	Z	0,37	0,45	0,40	0,50	0,50	0,56
ze spalania paliw (t/r)	L	732	651	619	527	362	403
	Z	30	27	19	23	14	21
krzemowe (t/r)	L	111	131	112	116	97	99
	Z	111	131	112	116	97	99
węglowo-grafitowe, sadza (t/r)	L	2	4	2	3	5	8
	Z	1	1	1	1	1	2
zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń (w % zanieczyszczeń wytworzonych)	L	99,2	99,2	99,3	99,2	99,4	99,3
	Z	96,8	96,8	97,4	97,0	97,5	97,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Główne zanieczyszczenia gazowe emitowane do powietrza w 2021 roku w powiecie zielonogórskim to: tlenki węgla, dwutlenek siarki oraz tlenki azotu. Substancje te, zanieczyszczając powietrze, mają jednocześnie istotny wpływ na zdrowie ludzi i na ekosystemy. W powiecie zielonogórskim na przestrzeni lat 2016-2021 największym źródłem zanieczyszczeń gazowych był dwutlenek węgla. W okresie tym jego wielkość kształtowała się prawie na nie zmienionym poziomie, z wyjątkiem lat 2019-2020, kiedy wartości tego wskaźnika były niższe i wynosiły odpowiednio: 116 962 i 114 160 ton/rok. Kolejnym gazem emitowanym do środowiska jest dwutlenek siarki. Obecność tej substancji, zarówno w atmosferze, jak i hydrosferze hamuje bądź wyklucza rozwój organizmów żywych, znacznie

obniża jakość wód, przyspiesza degradację gleb. Głównym źródłem emisji dwutlenku siarki jest energetyczne spalanie paliw (głównie węgla) w źródłach stacjonarnych. Należy zauważyć, że w badanym okresie najniższy poziom emisji dwutlenku siarki w powiecie zielonogórskim wystąpił w latach 2020-2021, natomiast wartość tego wskaźnika w 2017 roku była najwyższa i kształtowała się na poziomie 584 t/rok. Jednymi z groźniejszych związków chemicznych skażających atmosferę są tlenki azotu. Uważa się, że są prawie dziesięciokrotnie bardziej szkodliwe od tlenku węgla oraz kilkakrotnie od dwutlenku siarki. Cały szereg reakcji fotochemicznych, w których uczestniczą tlenki azotu, czyni je odpowiedzialnymi za powstanie tzw. smogu, zjawiska klimatycznego dezorganizującego działalność człowieka i szczególnie niebezpiecznego dla żywych organizmów. W latach 2016-2021 w powiecie zielonogórskim nastąpił znaczący wzrost emisji tlenków azotu (o 83,3%). Nieznaczny spadek tego wskaźnika można zaobserwować w powiecie zielonogórskim jedynie w latach 2019-2020.

Duży udział w zanieczyszczeniu powietrza w powiecie zielonogórskim mają pyły (Tabela 19.). Pochodzą one głównie z procesów produkcyjnych oraz spalania paliw. Stopień szkodliwości pyłów zależy od ich składu chemicznego oraz rozmiaru. Emisja pyłów na obszarze powiatu zielonogórskiego w 2021 roku wyniosła 124 tony, co stanowiło 20,3% ogólnej masy emitowanych zanieczyszczeń pyłowych na terenie województwa lubuskiego. Z analizy danych statystycznych wynika, że emisja pyłów w powiecie na przestrzeni lat 2016-2021 utrzymywała się na podobnym poziomie (wyjątek stanowił 2017 rok, kiedy nastąpił wzrost o 12% w stosunku do roku poprzedniego i 2020 rok, kiedy miał miejsce spadek o 21% w stosunku do roku poprzedniego).

Należy również zwrócić uwagę na ilości zanieczyszczeń pyłowych (z zakładów szczególnie uciążliwych) zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń. Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza są to tzw. punktowe źródła emisji zanieczyszczeń, do których zaliczono zakłady przemysłowe, uznane za szczególnie uciążliwe dla środowiska. Zbiorowość ta powiększana jest o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń. Na terenie powiatu zielonogórskiego za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza uznano 7 zakładów⁹. W 2021 roku udział zanieczyszczeń pyłowych (z zakładów szczególnie uciążliwych) zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w powiecie zielonogórskim wyniósł 97,5%. Analizując ten wskaźnik, który na przestrzeni lat 2016-2021 utrzymywał się na zbliżonym poziomie, można stwierdzić, że działania zmierzające do poprawy jakości powietrza w powiecie zielonogórskim przynoszą pożądane efekty, co wykazują ilości zatrzymanych lub zneutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych na tym obszarze.

Wykorzystanie i ochrona wód

Diagnozę sytuacji w zakresie zarządzania zasobami wody pod kątem potrzeb rolnictwa i mieszkańców obszarów wiejskich w powiecie zielonogórskim określa „Plan rozwoju gospodarki wodą na terenach wiejskich na lata 2022-2030 dla powiatu zielonogórskiego” (2022)¹⁰.

Na terenie powiatu zielonogórskiego zlokalizowanych jest dziesięć spółek wodnych: (1) Gminna Spółka Wodna w Czerwieńsku, (2) Gminna Spółka Wodna w Sulechowie, (3) Gminna

---

⁹ <https://zielonagora.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/rolnictwo-lesnictwo/lesnictwo-i-ochrona-srodowiska-w-województwie-lubuskim-w-2020-r-,4,1.html>

¹⁰ https://www.lodr.pl/images/stories/Innowacje/2022/LPW-Ruszamy-Dalej/Zagan_22_04_22.pdf

Spółka Wodna w Babimoście, (4) Gminna Spółka Wodna w Trzebiechowie, (5) Gminna Spółka Wodna w Nowogrodzie Bobrzańskim, (6) Spółka Wodno-Ściekowa Miasta i Gminy Nowogród Bobrzański, (7) Spółka Wodna BAGNO Koźła, (8) Spółka Wodna WODNIK Piaski, (9) Spółka Wodna MELIORANT Świdnica i (10) Spółka Wodna DREN Letnica. Do głównych celów spółek zalicza się: poprawę stosunków wodnych oraz racjonalnej gospodarki wodnej na terenach zmeliorowanych, wykonanie, utrzymanie i eksploatację urządzeń melioracji wodnych, ochronę wód przed zanieczyszczeniem, wykorzystanie wody do celów przeciwpożarowych oraz ochronę przed powodzią.

Największym wyzwaniem w zakresie gospodarowania wodami jest realizacja wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej, w tym promowanie zrównoważonego korzystania z wód i zaspokojenie zapotrzebowania na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu. Wskaźnikiem umożliwiającym ocenę skuteczności działań ukierunkowanych na ochronę zasobów wodnych jest zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności.

W 2021 roku na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zużyto 2 910,3 dam³ wody, tj. o 92% mniej niż w województwie lubuskim (Tabela 20.). W powiecie zielonogórskim zużycie wody w większości gmin było zdeterminowane eksploatacją sieci wodociągowej przez gospodarstwa domowe, które wykorzystywały aż 81,4% wody. Natomiast pozostałe 18,6% wody przeznaczono na cele produkcyjne w przemyśle (Tabela 21.). Najwyższe zużycie wody na potrzeby przemysłu odnotowano w gminie Sulechów, w której gospodarowano 52,5% ogółu wody w przemyśle.

Tabela 20. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna		2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo lubuskie	w hm ³	86,0	80,3	80,9	75,4	76,2	77,0
	dam ³	38 335,2	38 222,0	41 224,1	41 414,8	41 237,5	40 725,6
powiat zielonogórski	w hm ³	3,7	3,5	4,0	3,5	3,6	3,4
	dam ³	2 644,8	2 641,4	2 985,1	2 913,6	2 920,0	2 910,3
Babimost	w hm ³	0,5	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3
	dam ³	314,1	266,1	320,0	311,5	320,5	321,0
Bojadła	w hm ³	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	dam ³	78,9	86,1	98,0	94,5	89,5	90,1
Czerwieńsk	w hm ³	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	dam ³	281,9	289,9	300,0	290,7	293,0	297,0
Kargowa	w hm ³	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
	dam ³	218,0	293,2	337,5	323,5	301,1	271,3
Nowogród Bobrzański	w hm ³	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
	dam ³	360,2	355,4	399,7	379,9	385,5	376,6
Sulechów	w hm ³	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
	dam ³	982,7	971,6	1 060,1	1 069,3	1 082,4	1 077,3
Świdnica	w hm ³	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
	dam ³	135,8	132,1	203,4	190,5	172,1	214,9
Trzebiechów	w hm ³	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
	dam ³	131,0	103,0	110,0	112,0	103,9	104,8
Zabór	w hm ³	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,2
	dam ³	142,2	144,0	156,4	141,7	172,0	157,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

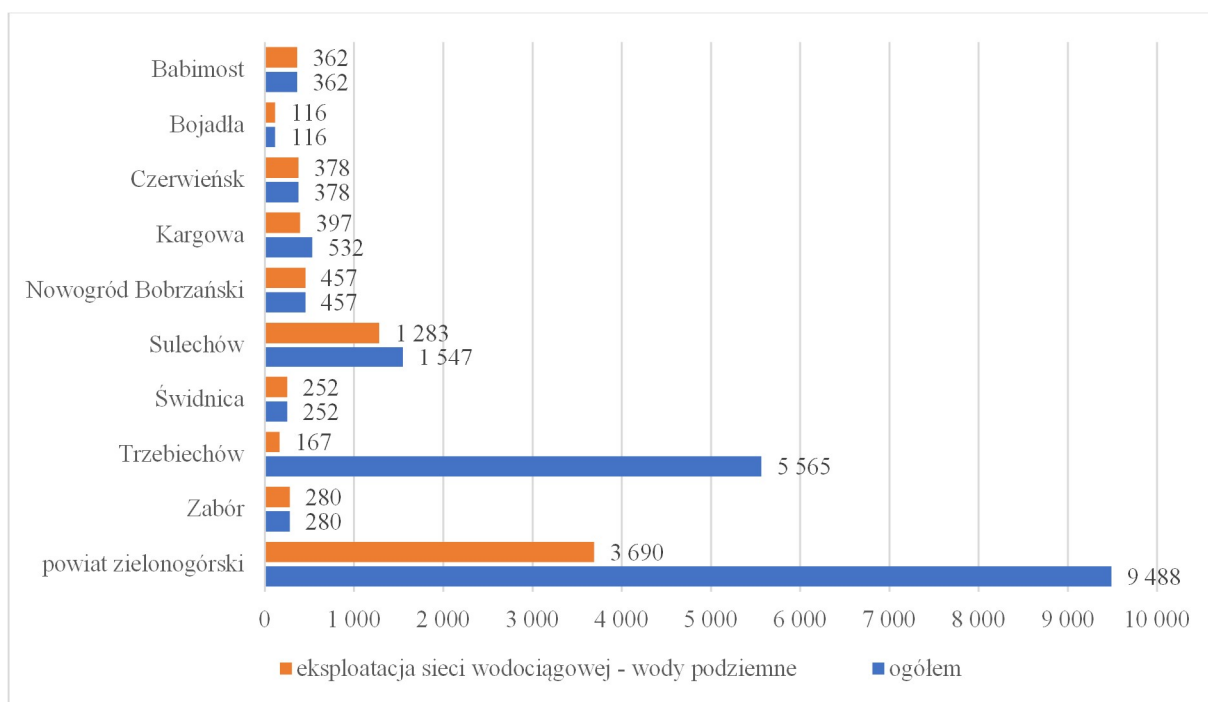
Tabela 21. Eksploatacja sieci wodociągowej przez przemysł i gospodarstwa domowe w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji (dam³)

Jednostka terytorialna		2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo lubuskie	przemysł	11 874	11 415	11 471	10 602	11 046	10 679
	gospodarstwa domowe	29 627,5	29 076,6	31 279,0	31 271,3	32 143,9	31 538,5
powiat zielonogórski	przemysł	924	732	703	594	633	539
	gospodarstwa domowe	2 125,8	2 081,4	2 362,0	2 235,1	2 326,0	2 363,6
Babimost	przemysł	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	gospodarstwa domowe	226,2	183,1	227,8	229,7	242,6	235,2
Bojadła	przemysł	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	gospodarstwa domowe	70,3	82,8	96,1	92,6	88,1	89,1
Czerwieńsk	przemysł	43	29	0	0	0	0
	gospodarstwa domowe	273,9	281,9	292,0	283,7	286,0	289,0
Kargowa	przemysł	252	148	167	164	162	138
	gospodarstwa domowe	140,7	140,1	153,7	160,4	165,5	153,2
Nowogród Bobrzański	przemysł	5	0	0	0	0	0
	gospodarstwa domowe	309,8	309,7	367,8	267,1	271,4	288,8
Sulechów	przemysł	436	403	388	316	352	283
	gospodarstwa domowe	767,7	756,1	854,1	841,4	906,6	898,7
Świdnica	przemysł	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	gospodarstwa domowe	132,6	129,3	155,2	142,5	129,8	190,2
Trzebiechów	przemysł	188	152	148	114	119	118
	gospodarstwa domowe	80,0	74,0	78,0	83,0	79,0	78,6
Zabór	przemysł	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	gospodarstwa domowe	124,6	124,4	137,3	134,7	157,0	140,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

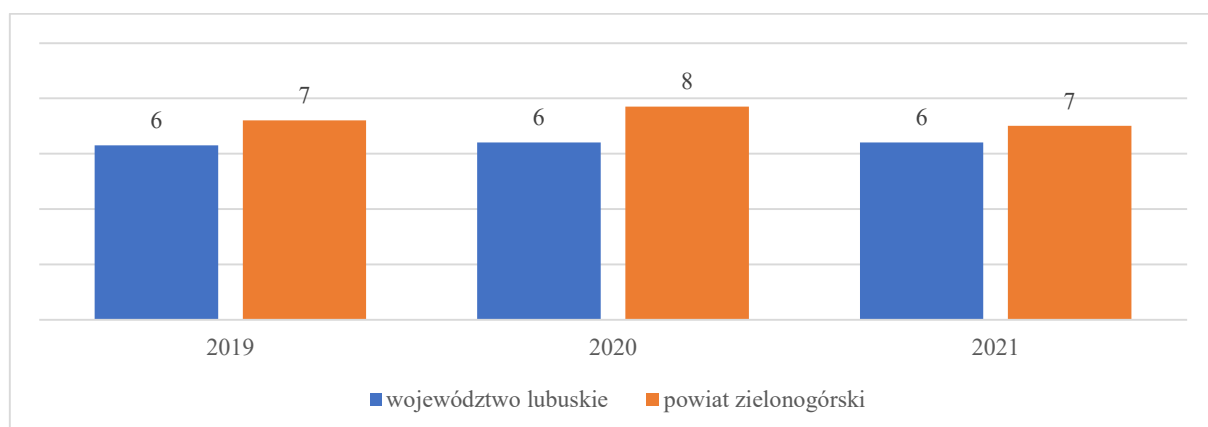
W 2021 roku największy pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w powiecie zielonogórskim miał miejsce w gminie Trzebiechów oraz Sulechów (Rysunek 13.). Największą eksploatację wód podziemnych odnotowywano w gminie Sulechów (1 282,5 dam³), natomiast wód powierzchniowych – w gminie Trzebiechów (5 281,5 dam³). Podobnie największy pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w przeliczeniu na 1 km² powierzchni powiatu wystąpił w gminie Trzebiechów (68,7 km), natomiast najmniejszy w gminach: Bojadła (1,1 km), Świdnica (1,6 km), Nowogród Bobrzański (1,8 km) i Czerwieńsk (1,9 km).

W latach 2019-2021 pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w przeliczeniu na 1 km² powierzchni powiatu zielonogórskiego utrzymywał się na zbliżonym poziomie i był wyższy niż w województwie lubuskim (Rysunek 14.).

Rysunek 13. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w powiecie zielonogórskim w 2021 roku według lokalizacji (w dam³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Rysunek 14. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 km² powierzchni powiatu zielonogórskiego w latach 2019-2021 (dam³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Wraz z zużyciem wody wzrasta ilość ścieków wymagających oczyszczenia. W 2021 roku odprowadzono do wód lub do ziemi 2 646,0 dam³ ścieków przemysłowych i komunalnych, z tego blisko połowę wytworzono w gminie Sulechów (47,3%). W porównaniu z 2016 rokiem w powiecie zielonogórskim nastąpił wzrost o 16,6% ilości ścieków odprowadzonych. Jest to zjawisko niekorzystne, ponieważ wzrost ilości wytwarzanych ścieków bezpośrednio przekłada się na pogorszenie jakości wód. Oczyszczaniu biologicznemu poddano 74,7% ścieków. W 2021 roku z oczyszczalni ścieków korzystało 70,4% mieszkańców powiatu. Należy zauważyć, że od 2016 do 2021 roku nastąpił nieznaczny wzrost udziału ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków do ludności ogółem (Tabela 22.).

Tabela 22. Ścieki przemysłowe i komunalne oraz ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie			2016	2017	2018	2019	2020	2021
L – województwo lubuskie								
Z – powiat zielonogórski								
Ścieki	ogółem (w dam ³)	L	36 765,7	38 200,9	37 558,8	37 409,2	38 057,6	41 954,3
		Z	2 270,0	2 291,0	2 336,0	2 247,0	2 873,0	2 646,0
	na 1 mieszkańca	L	36,1	37,6	37,0	36,9	37,7	41,8
		Z	30,2	30,4	30,9	29,7	38,0	35,0
	na 1 km ² powierzchni	L	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7	3,0
		Z	1,7	1,7	1,7	1,7	2,1	2,0
Ścieki oczyszczone	ogółem (w dam ³)	L	36 651	38 088	37 434	37 314	37 880	41 902
		Z	2 269	2 291	2 336	2 247	2 873	2 646
	Biologicznie (w dam ³)	L	12 263	12 514	12 733	12 597	13 480	13 818
		Z	1 597	1 598	1 650	1 596	2 193	1 977
Ścieki nieoczyszczone (w dam ³)		L	114,7	112,9	124,8	95,2	177,6	52,3
		Z	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ścieki przemysłowe odprowadzone (w dam ³)		L	8 238	8 568	8 139	7 676	7 933	8 295
		Z	482	378	350	328	344	318
Ścieki przemysłowe oczyszczane (w dam ³)		L	4 652	5 129	5 410	5 254	5 327	6 021
		Z	114	129	114	120	119	115
Ścieki przemysłowe oczyszczane na 100 km ²		L	33,26	36,67	38,68	37,56	38,08	43,04
		Z	8,45	9,56	8,45	8,89	8,82	8,52
Ścieki komunalne oczyszczane na 100 km ²		L	228,76	235,62	228,94	229,20	232,72	256,51
		Z	159,66	160,18	164,62	157,58	204,04	187,51
Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia		L	99,69	99,70	99,67	99,75	99,53	99,88
		Z	99,96	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków (w % ludności ogółem)		L	75,8	76,7	76,8	77,2	77,5	78,0
		Z	69,5	67,7	68,7	70,6	70,8	70,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Zasadniczym celem jest zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód powierzchniowych i podziemnych poprzez m.in. ograniczenie ładunków wprowadzanych substancji do środowiska. Do najważniejszych wskaźników jakości wód i ścieków można zaliczyć: chemiczne zapotrzebowanie tlenu (ChZT), biochemiczne zapotrzebowanie tlenu (BZT5) oraz zawiesinę ogólną (Tabela 23.). Oznaczanie ChZT ma szczególne znaczenie dla szybkiej kontroli pracy oczyszczalni ścieków. Poprzez to oznaczenie można określić ładunek związków organicznych w ściekach odprowadzanych do odbiorników wód powierzchniowych. W niektórych przypadkach, jeśli nie można oznaczyć BZT5 (ścieki zawierają substancje toksyczne), ChZT jest jedynym wskaźnikiem, określającym wielkość zanieczyszczeń zawartych w wodach lub ściekach.

Tabela 23. Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

L – województwo lubuskie			2016	2017	2018	2019	2020	2021
Z – powiat zielonogórski								
BZT5 (kg/rok)	L	52 648	29 826	18 379	23 730	27 656	23 199	
	Z	1 182	1 477	2 956	992	617	400	
ChZT (kg/rok)	L	192 034	165 842	166 652	123 544	132 034	158 848	
	Z	2 356	3 146	12 449	7 733	6 003	3 173	
zawiesina ogólna (kg/rok)	L	26 773	27 090	34 783	30 609	33 941	40 643	
	Z	1 089	1 236	2 654	3 105	701	900	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

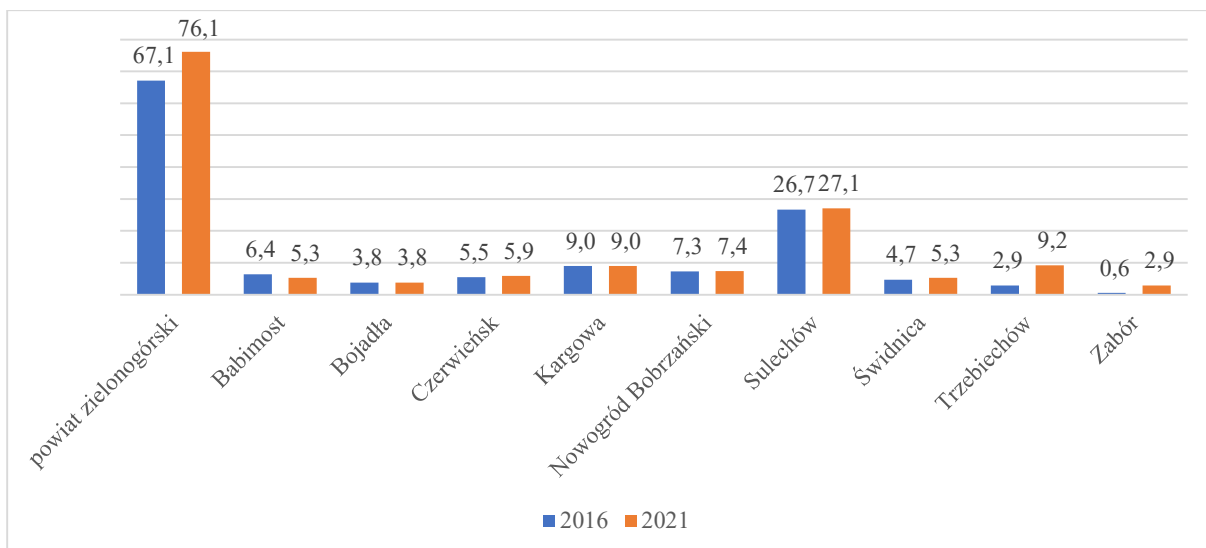
Wskaźnik BZT5 jest szczególnie reprezentatywny do określenia zawartości zanieczyszczeń, odprowadzanych do odbiornika wód powierzchniowych. Na przestrzeni 2016-2021 roku w powiecie zielonogórskim nastąpił wyraźny spadek wartości wskaźnika BZT5 (o 66,1%), wyjątkiem był jedynie rok 2018, kiedy wartość tego wskaźnika wzrosła. Należy zwrócić uwagę, że w tym samym okresie niepokojący był wzrost wskaźnika ChZT (o 34%).

Sumaryczna ilość zawiesin łatwo i trudno opadających, zarówno mineralnych, jak i lotnych, stanowi zawiesiny ogólne. Jest to wskaźnik obrazujący działania na rzecz poprawy jakości wód. Zawiesiny zawarte w ściekach po wprowadzeniu do wód powierzchniowych powodują powstawanie osadów dennych. Stanowią wtórne zanieczyszczenie odbiornika, zużywają tlen, co może spowodować powstawanie warunków anaerobowych oraz wywierają ujemny wpływ na właściwości organoleptyczne wody. Powiat zielonogórski w latach 2016-2021 charakteryzował się wzrostem wskaźnika zawiesiny ogólnej (o 17,3%). Najwyższa wartość ładunków zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu, wyrażona jako zawiesina ogólna, wystąpiła w powiecie zielonogórskim w 2019 roku i wyniosła 3 105 kg/rok.

Większość ścieków przemysłowych i komunalnych podlega w różnym stopniu oczyszczaniu, po czym odprowadza się je do wód powierzchniowych, głównie rzek. Skutkiem tego jest degradacja środowiska wodnego i przeważnie pogorszenie warunków ekologicznych. Nieustanne „wytwarzanie” i odprowadzanie ścieków do wód jest więc znacznym obciążeniem nie tylko dla środowiska przyrodniczego, ale również dla bytowania i działalności człowieka, pogarszając jego jakość życia, jak i świata zwierząt.

Na terenie powiatu zielonogórskiego w 2021 roku funkcjonowało 16 komunalnych i przemysłowych oczyszczalni ścieków, tj. 12% oczyszczalni znajdujących się na terenie województwa lubuskiego. W gminie Sulechów zlokalizowane były 4 oczyszczalnie, w Nowogrodzie Bobrzańskim – 3, Czerwieńsku – 2, Świdnicy – 2. Natomiast w pozostałych gminach powiatu zielonogórskiego była 1 oczyszczalnia. W większości były to oczyszczalnie biologiczne (75%), z podwyższonym usuwaniem biogenów (12,5%). W powiecie zielonogórskim mieściła się jedna oczyszczalnia mechaniczna, która znajdowała się w gminie Sulechów. Przepustowość projektowa tej oczyszczalni od 2016 roku utrzymywała się na niezmiennym poziomie, tj. 600 m³/dobę.

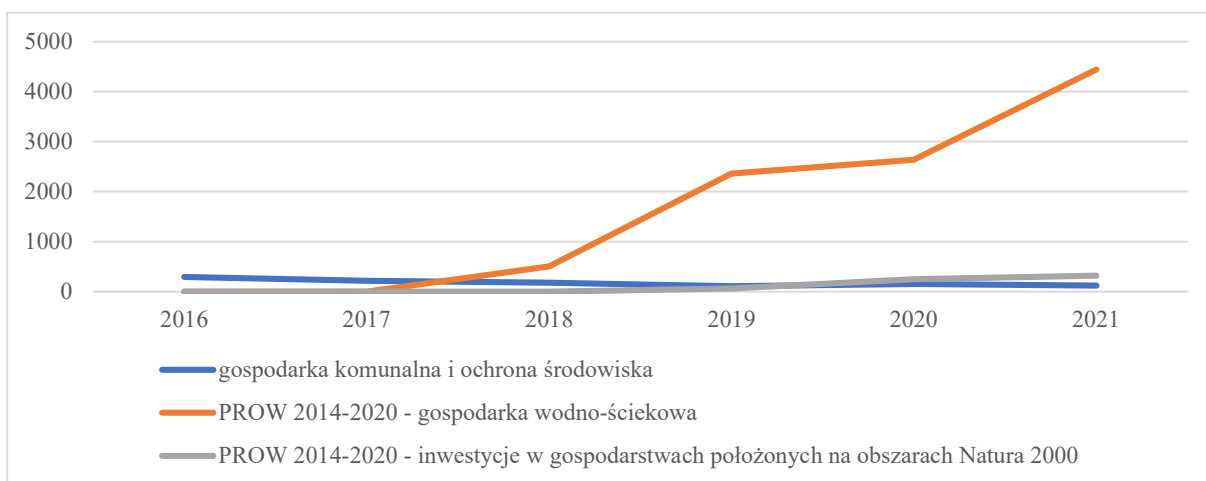
Obciążenie oczyszczalni ładunkiem zanieczyszczeń wyraża równoważna liczba mieszkańców (RLM). Jest to wielkość, którą oblicza się, dzieląc rzeczywisty dobowy ładunek BZT5 w ściekach dopływających do oczyszczalni przez ładunek BZT5, pochodzący od jednego mieszkańca równoważnego (1RLM). Na przestrzeni lat 2016-2021 w powiecie zielonogórskim można zaobserwować nieznaczny wzrost tego wskaźnika, przy czym w niektórych gminach utrzymuj się on na niezmiennym poziomie (Rysunek 15.).

Rysunek 15. Liczba równoważnych mieszkańców korzystających z oczyszczalni komunalnych w powiecie zielonogórskim w 2016 i 2021 roku (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska stanowiły 1,6% ogółu wydatków powiatu zielonogórskiego poniesionych na ten cel. W latach 2016-2010 nastąpił znaczny spadek środków finansowych przeznaczonych w budżecie powiatu na realizację inwestycji służących ochronie środowiska (o 40,2%) (Rysunek 16.). Ważnym źródłem finansowania nakładów służących ochronie środowiska i gospodarki wodnej były środki unijne. W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW 2014-2020) w latach 2016-2020 przeznaczono na gospodarkę wodno-ściekową w powiecie zielonogórskim łącznie 9 949 271,00 zł, co stanowiło 11,4% ogółu wydatków z „Działania 7. Poddziałanie 7.2. Typ: Gospodarka wodno-ściekowa – Zobowiązania z PROW 2014-2020” w województwie lubuskim. Ponadto na inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 wydano na przestrzeni lat 2016-2021 w sumie – 628 125 zł, tj. 1,4% ogółu wydatków z „Działania 4. Poddziałanie 4.1. Typ: Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 – Zobowiązania z PROW 2014-2020” w województwie lubuskim.

Rysunek 16. Wysokość nakładów finansowych na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 (w tys. zł)

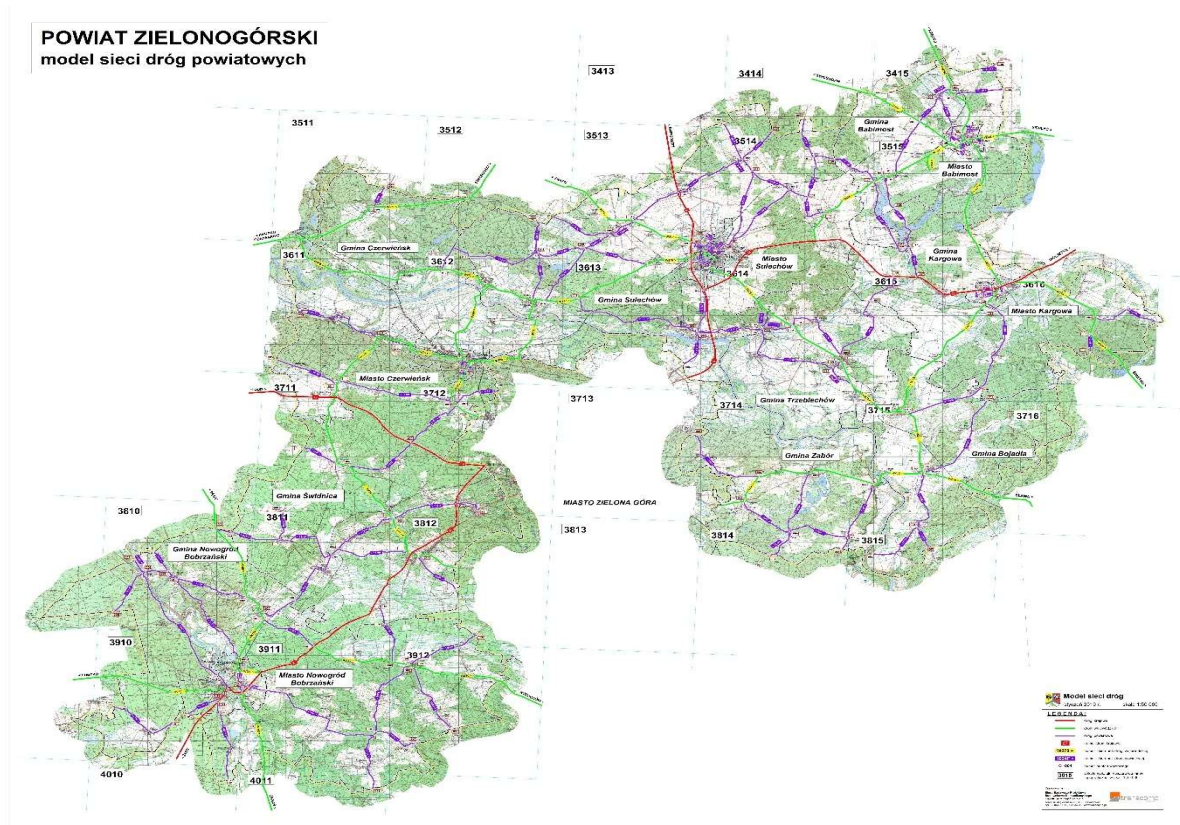
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

1.2. Infrastruktura techniczna

Bardzo istotne dla rozwoju powiatu zielonogórskiego jest wyznaczenie czynników mogących stanowić endogeniczny potencjał rozwojowy, a także czynników egzogenicznych wspierających ten rozwój. Infrastruktura ma bardzo duże znaczenie dla procesów zachodzących w lokalnej gospodarce. Stanowi pewnego rodzaju „propozycję inwestycyjną” oraz ofertę warunków koniecznych do prowadzenia działalności gospodarczej, jest warunkiem wzrostu konkurencyjności. Znaczenie infrastruktury w procesie rozwoju wynika z faktu, że tworzy ona podstawę wszelkiej działalności gospodarczej, warunkując jej zakres, strukturę i przestrzenne rozmieszczenie. Infrastruktura może decydować o atrakcyjności bądź nieatrakcyjności powiatu, a zatem przesądza o szansach lub barierach jego dalszego rozwoju.

1.2.1. Infrastruktura drogowa

Istotnym elementem infrastruktury technicznej jest infrastruktura drogowa. Powiat zielonogórski posiada bardzo dobrą dostępność komunikacyjną (rysunek 17.). Rolę zarządcy dróg powiatowych sprawuje Powiatowy Zielonogórski Zarząd Dróg w Górzkiwowie (PZZD). Przedmiotem działania PZZD jest pełnienie obowiązków zarządcy dróg powiatowych w rozumieniu ustawy o drogach publicznych. PZZD administruje ponad 370 km dróg, 24 obiekty mostowe oraz 170 przepustów (Raport o stanie powiatu zielonogórskiego za 2021 rok, s. 44).

Rysunek 17. Układ drogowy w powiecie zielonogórskim

Źródło: Starostwo Powiatowe w Zielonej Górze. Pobrano z:
http://www.bip.pzzd.zgo.pl/pdf/Zielona_Gora_model_sieci_2015_weryf.pdf

W powiecie zielonogórskim podstawowy układ transportowy tworzą szlaki komunikacyjne o znaczeniu krajowym i regionalnym (droga ekspresowa S3, drogi krajowe 27 i 32, linia kolejowa CE-59).

Drogi krajowe na terenie powiatu zielonogórskiego tworzą łącznie sieć o długości 106,05 km. Są to trzy drogi:

- nr S3 – Świnoujście – Szczecin – Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Lubin – Legnica – granica państwa (33,84 km na terenie powiatu zielonogórskiego),
- nr 27 – granica państwa – Przewóz – Żary – Nowogród Bobrzański – Świdnica – Zielona Góra (22,45 km na terenie powiatu zielonogórskiego),
- nr 32 – granica państwa (Gubinek) – Krosno Odrzańskie – Zielona Góra – Sulechów – Kargowa – Wolsztyn – Grodzisk Wielkopolski – Stęszew (49,76 km na terenie powiatu zielonogórskiego).

Na terenie powiatu zielonogórski znajduje się 17 dróg wojewódzkich. Łączna długość dróg wojewódzkich wynosi 276,305 km (Tabela 24.).

Tabela 24. Drogi wojewódzkie na terenie powiatu zielonogórskiego

Numer drogi	Nazwa drogi	Długość drogi na terenie powiatu (w km)
276	Krosno Odrzańskie – Świebodzin	8,241
277	Skąpe – Sulechów	7,153
278	Szklarka Radnicka – Nietkowice – Sulechów – Sława – Wschowa	53,149
279	Zawada – Racula – Buchałów – Leśniów Wielki – Wysokie	58,635
280	Zielona Góra – Czerwieńsk – Brody	14,711
281	Zielona Góra – Wysokie – Pomorsko	9,644
282	Droga 27 – Zielona Góra – Zabór – Bojadła	23,166
283	Droga 282 /Zielona Góra/ – Zatonie – Kożuchów – Lasocin – Rejów	7,753
288	Dąbie – Lubiatów – Bogaczów – Nowogród Bobrzański	13,533
289	Granica Państwa – Zasieki – Lubsco – Nowogród Bobrzański	6,206
290	Niwiska – Mirocin Dolny	11,196
295	Nowogród Bobrzański – Żagań	5,600
303	Świebodzin – Brudzewo – Babimost – Powodowo	10,036
304	Okunin – Nowe Kramsko – Babimost – Kosieczyn	17,325
313	Babimost – Kargowa – Klenica	20,441
314	Kargowa – Świętno	8,945
456	Droga 304 – Port Lotniczy Zielona Góra – Babimost	0,571

Źródło: Wykaz dróg wojewódzkich województwo lubuskie w administracji Zarządu Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze (2022). Pobrano z: https://www.zdw.zgora.pl/PL/2/Siec_drog_wykaz_drog_i_mapa/

Na terenie powiatu zielonogórskiego występuje gęsta sieć dróg powiatowych, których całkowita długość w wynosi 357,896 km (Tabela 25.).

Tabela 25. Drogi powiatowe w powiecie zielonogórskim według lokalizacji

Gmina	Numer drogi	Nazwa drogi	Długość drogi na terenie gminy (w km)
Babimost	1190F	Nowe Kramsko – Wojnowo	2,824
	1191F	Kolesin – Wojnowo – do dr kraj. nr 32	5,460
	1193F	Podmokle Małe – Laski – Nowe Kramsko	6,930
	1194F	Babimost – Podmokle Małe	2,360
	1195F	Kolesin – Karczyn	3,650
	1196F	Podmokle Wielkie – Nowa Wieś Zbąska	2,735
	1197F	Kosieczyn – Nowa Wieś	0,160
Razem w gminie			24,119

Bojadła	1024F	Lubięcín – Buczów – Pyrnik – Bojadła – Belcze – Siadcza	12,867
	1177F	Pyrnik – Młynkowo – rzeka Odra	3,715
	1189F	Kargowa – Karszyn – Siadcza – Klenica	4,780
Razem w gminie			21,362
Czerwieńsk	1144F	Trzebule – Drzonów – Radomia – Zagórze – Płoty	3,900
	1147F	Bronków – Dychów – Brzeźnica – Dąbie – Szczawno – Laski – Nietków	6,864
	1168F	Sycowice – Podła Góra	1,550
	1174F	Mozów – Szabliska – Brzezie – Bródki	1,350
	1176F	Zawada – Krępa – Łężyca – Płoty – Leśniów Mały	12,352
Razem w gminie			26,016
Kargowa	1022F	Nowy Jaromierz – Uście – Kolsko	1,290
	1179F	Nowy Jaromierz – Obrza Dolna – gr. woj. (Nowa Obrza)	4,975
	1189F	Kargowa – Karszyn – Siadcza – Klenica	6,005
	1190F	Nowe Kramsko – Wojnowo	3,146
	1191F	Kolesin – Wojnowo – do dr kraj. nr 32	2,760
	1192F	Smolno Wielkie – Ostrzyce – Trzebiechów	2,525
Razem w gminie			20,701
Nowogród Bobrzański	1071F	Zielona Góra – Ochla – Niwiska – Przybymierz – Brzeźnica – Żagań	14,700
	1074F	Piaski – Niwiska – Urzuty – Wichów	8,615
	1075F	Nowogród Bobrzański – Gorzupia – Gryżyce – Żagań	4,800
	1140F	Bobrowice – Chojnowo – Żarków – Łagoda – Nowogród Bobrzański	9,913
	1141F	Kosierz – Tarnawa Krośnieńska – Wysoka – do dr woj. nr 288	8,645
	1172F	Bogaczów – Wysoka – Łagoda – Nowa Wieś – do dr woj. nr 289 (Zabłocie)	10,630
	1173F	Zabłocie – Białowice – do dr kraj. nr 27 (Nowogród Bobrzański)	7,300
	1180F	Bogaczów – Koźła	1,800
	1182F	Bogaczów – Krzewiny – do dr kraj. nr 27	3,390
1183F	Nowogród Bobrzański – Drągowina – Skibice – Wojsławice	11,545	
Razem w gminie			81,338
Sulechów	1174F	Mozów – Szabliska – Brzezie – Bródki	10,335
	1187F	Sulechów – Zawada	5,679
	1195F	Kolesin – Karczyn	1,100
	1198F	Laskowo – Rakowiec – Górki Małe – Cigacice – Radowice – Podlegórz – Trzebiechów	12,134
	1201F	Sulechów – Buków – Smardzewo	10,263
	1202F	Wityń – Ojerzyce – Jezioro – Raków – Buków	2,553
	1203F	Buków – Łęgowo – Klepsk	4,150
	1204F	Smardzewo – Karczyn – Łęgowo – Krężoły	14,692
	1205F	Pomorsko – Brzezie – Pałk – Niekarczyn – Kępsko	5,602
	1206F	Łochowo – Kije – Gradowo – Przetocznicza	5,517
	1207F	Pomorsko – Kije	6,020
1208F	Buków – Kalsk – Łochowo	8,250	
Razem w gminie			86,295
Świdnica	F1050	Świdnica – Jeleniów – Książ Śląski – Ługi – Otyń	2,000
	F1074	Piaski – Niwiska – Urzuty – Wichów	1,950
	F1142	Tarnawa Krośnieńska – Grabowiec	5,752
	F1144	Trzebule – Drzonów – Radomia – Zagórze – Płoty	7,677
	F1178	Świdnica – Grabowiec – Lipno	11,550
	F1180	Bogaczów – Koźła	3,122
	F1181	Wilkanowo – Buchałów – Letnica – Koźła – Rożen	14,170
Razem w gminie			46,221
Trzebiechów	1192F	Smolno Wielkie – Ostrzyce – Trzebiechów	5,070
	1198F	Laskowo – Rakowiec – Górki Małe – Cigacice – Radowice – Podlegórz – Trzebiechów	12,134
	1199F	Trzebiechów – Głuchów – Sadowo – do dr woj. nr 278	8,470
	1200F	Trzebiechów – Mieszkowo – Swarzenice	1,670
Razem w gminie			27,344
Zabór	1028F	Otyń – Bobrowniki – Dąbrowa – Miłsko	5,180
	1029F	Zabór – Czarna – Niodoradz – Zatonie	6,780
	1184F	Droszków – Czarna – Dąbrowa	7,210
	1185F	Łaz – Przytok – Jany	5,330
Razem w gminie			24,500
Razem w powiecie			357,896

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://bip.powiat-zielonogorski.pl/akty/20/288/wykazu-drog-powiatowych-na-terenie-powiatu-zielonogorskiego/>

W 2021 roku długość dróg powiatowych o twardej nawierzchni mierzyła 273,7 km (w 2016 roku – 272,0 km), w tym dróg o nawierzchni twardej ulepszonej było 252,0 km, co stanowi 92% całkowitej długości dróg o nawierzchni twardej. W 2021 roku dróg o nawierzchni gruntowej było 81,4 km, tj. 23% dróg powiatowych (Tabela 26.). W okresie 2016-2021 długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej zwiększyła się zaledwie o 0,6%, natomiast długość dróg powiatowych o nawierzchni gruntowej zmniejszyła się o 0,7%.

Tabela 26. Drogi powiatowe w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 (w km)

Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019	2020	2021
L – województwo lubuskie							
Z – powiat zielonogórski							
o nawierzchni twardej ogółem	L	3 453,3	3 459,3	3 485,7	3 469,4	3 473,2	3 485,2
	Z	272,0	272,5	273,7	273,7	273,7	273,7
w tym o nawierzchni twardej ulepszonej	L	3 206,9	3 215,5	3 242,8	3 232,7	3 237,6	3 258,7
	Z	249,6	250,1	251,3	251,3	252,0	252,0
o nawierzchni gruntowej	L	708,3	685,3	676,6	670,0	669,9	663,1
	Z	82,0	81,5	81,4	81,4	81,4	81,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku w powiecie zielonogórskim znajdowało się 926,7 km dróg gminnych, w tym dróg o nawierzchni twardej było 286,8 km (Tabela 27.). Dróg gminnych o nawierzchni gruntowej było 639,9 km, tj. 69,0% dróg gminnych. Na przestrzeni lat 2016-2021 długość dróg gminnych o nawierzchni twardej zwiększyła się jedynie o 4,0%, natomiast długość dróg gminnych o nawierzchni gruntowej zmniejszyła się o 8,4%.

Tabela 27. Drogi gminne w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 (w km)

Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019	2020	2021
L – województwo lubuskie							
Z – powiat zielonogórski							
o nawierzchni twardej ogółem	L	2 755,4	2 887,1	2 976,0	3 030,9	3 703,7	3 042,6
	Z	275,8	278,9	283,9	287,1	288,0	286,8
w tym o nawierzchni twardej ulepszonej	L	2 024,7	2 157,6	2 244,5	2 293,5	2 964,6	2 405,3
	Z	192,6	194,7	199,1	202,3	203,2	208,3
o nawierzchni gruntowej	L	5 681,7	5 917,6	5 939,2	5 972,1	6 046,8	6 117,7
	Z	698,5	636,5	669,8	671,3	670,4	639,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Poziom funkcjonalności sieci drogowej w powiecie zielonogórskim można mierzyć gęstością dróg przypadającą na 100 km powierzchni ogólnej regionu lub na 10 tys. mieszkańców. W 2021 roku w powiecie zielonogórskim było 560,5 km dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni (tj. 8,6% ogółu dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej w województwie). Na 100 km² powierzchni przypadało 41,5 km dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni (wobec 46,7 km średnio w województwie) i 74,3 km – na 10 tys. ludności. Natomiast w 2016 roku w powiecie zielonogórskim znajdowało się 547,8 km dróg gminnych i powiatowych (tj. 8,8% ogółu dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej w województwie). Na 100 km² powierzchni było 40,6 km dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni (wobec 44,4 km średnio w województwie) i 72,7 km – na 10 tys. ludności. Na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021 nastąpił wzrost o 2,2% dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni przypadających na 100 km² i wzrost o 2,2% dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni przypadających na 10 tys. ludności (Tabela 28.).

Tabela 28. Drogi gminne i powiatowe w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019	2020	2021
L – województwo lubuskie							
Z – powiat zielonogórski							
o nawierzchni twardej na 100 km ²	L	44,4	45,4	46,2	46,5	51,3	46,7
	Z	40,6	40,9	41,3	41,5	41,6	41,5
o nawierzchni twardej na 10 tys. ludności	L	61,0	62,4	63,7	64,3	71,3	65,3
	Z	72,7	73,0	73,6	74,2	74,2	74,3
o nawierzchni gruntowej na 100 km ²	L	45,7	47,2	47,3	47,5	48,0	48,5
	Z	57,8	53,2	55,7	55,8	55,7	53,4
o nawierzchni gruntowej na 10 tys. ludności	L	62,8	64,9	65,2	65,7	66,7	67,9
	Z	103,6	95,0	99,2	99,6	99,3	95,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Zgodnie z dokumentem *Polityka Rowerowa Województwa Lubuskiego 2030*¹¹, według stanu na kwiecień 2021 roku w regionie istnieje 947,12 km dróg dla rowerów oraz 3 374,31 km szlaków i tras rowerowych, zaś ich gęstość to odpowiednio 1,46 km/100 km² oraz 5,21 km/100 km². Najwięcej dróg dla rowerów znajduje się w powiecie nowosolskim (141,89 km), żarskim (120,55 km) i zielonogórskim (102,66 km), najmniej zaś w powiatach wschowskim (10,02 km), żagańskim (23,07 km) i międzyrzeckim (25,50 km).

W 2021 roku w powiecie zielonogórskim długość ścieżek rowerowych wyniosła 88,2 km, co stanowiło 11,8% ogółu dróg rowerowych w województwie. W porównaniu z 2016 rokiem nastąpił wzrost o 70,6%. Spośród gmin powiatu zielonogórskiego najwięcej ścieżek rowerowych zanotowano w gminie Babimost (34,4 km, tj. 39,0% ogółu ścieżek rowerowych w powiecie) oraz Sulechów (20,4 km, tj. 23,1% ogółu ścieżek rowerowych w powiecie). W stosunku do 2016 roku długość ścieżek rowerowych w gminie Sulechów wzrosła prawie 3-krotnie. Był to największy wzrost długości ścieżek rowerowych w powiecie zielonogórskim. W 2021 roku w przeliczeniu na 10 tys. km² było to 653,4 km wobec 532,0 km średnio w województwie lubuskim, natomiast na 10 tys. ludności – przypadło 11,69 km. Na tle 2016 roku nastąpił wzrost o 70,6% długości ścieżek rowerowych w przeliczeniu na 10 tys. km² i wzrost o 70,4% dróg rowerowych przypadających na 10 tys. ludności (Tabela 29.).

W 2021 roku długość ścieżek rowerowych będących pod zarządem starostwa wyniosła 2,4 km, natomiast 83,6 km dróg rowerowych znajdowało się pod nadzorem gminy i 2,2 km – urzędu marszałkowskiego. W porównaniu z 2016 rokiem nastąpił spadek długości ścieżek rowerowych będących pod zarządem starostwa o 69,9% i wzrost o 97,2% dróg rowerowych będących w gestii gminy (Tabela 29.).

¹¹ <https://lubuskie.pl/wiadomosci/17681/cyklisci-gora-czyli-lubuska-polityka-rowerowa>

Tabela 29. Drogi dla rowerów w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem (w km)						
województwo lubuskie	521,2	576,7	599,1	643,3	713,6	744,2
powiat zielonogórski	51,7	54,1	59,4	72,6	88,0	88,2
Babimost	30,2	30,2	24,1	24,1	34,1	34,4
Bojadła	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Czerwieńsk	0,0	0,0	10,2	10,5	10,5	10,5
Kargowa	8,5	8,5	8,5	8,5	13,5	13,5
Nowogród Bobrzański	0,0	0,0	0,0	0,5	0,1	0,0
Sulechów	5,4	7,8	7,8	19,8	20,4	20,4
Świdnica	6,6	6,6	7,8	7,8	7,8	7,8
Trzebiechów	1,0	1,0	1,0	1,4	1,6	1,6
Zabór	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
na 10 tys. km²						
województwo lubuskie	372,6	412,3	428,3	459,9	510,2	532,0
powiat zielonogórski	383,0	400,8	440,1	537,9	652,0	653,4
Babimost	3255,4	3 255,4	2 597,8	2597,8	3675,8	3708,1
Bojadła	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Czerwieńsk	0,0	0,0	524,2	539,6	539,6	539,6
Kargowa	661,3	661,3	661,3	661,3	1050,3	1050,3
Nowogród Bobrzański	0,0	0,0	0,0	19,3	3,9	0,0
Sulechów	228,2	329,6	329,6	836,6	862,0	862,0
Świdnica	410,2	410,2	484,8	484,8	484,8	484,6
Trzebiechów	123,5	123,5	123,5	172,9	197,6	197,6
Zabór	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
na 10 tys. ludności						
województwo lubuskie	5,12	5,12	5,91	6,36	7,09	7,45
powiat zielonogórski	6,86	6,86	7,84	9,61	11,63	11,69
Babimost	48,11	48,11	38,86	38,71	55,20	55,98
Bojadła	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Czerwieńsk	0,00	0,00	10,15	10,52	10,46	10,48
Kargowa	14,59	14,53	14,58	14,60	23,22	23,42
Nowogród Bobrzański	0,00	0,00	0,00	0,53	0,11	0,00
Sulechów	2,04	2,94	2,93	7,47	7,69	7,71
Świdnica	10,12	10,04	11,78	11,81	11,67	11,69
Trzebiechów	2,92	2,90	2,92	4,15	4,79	4,83
Zabór	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
pod zarządem gminy (w km)						
województwo lubuskie	336,2	354,8	370,6	389,3	437,5	470,5
powiat zielonogórski	42,4	44,8	56,2	68,9	83,3	83,6
Babimost	22,9	22,9	22,9	22,9	32,1	32,4
Bojadła	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Czerwieńsk	0,0	0,0	10,2	10,5	10,5	10,5
Kargowa	8,5	8,5	8,5	8,5	13,5	13,5
Nowogród Bobrzański	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Sulechów	3,6	6,0	6,0	18,0	18,0	18,0
Świdnica	6,6	6,6	7,8	7,8	7,8	7,8
Trzebiechów	0,8	0,8	0,8	1,2	1,4	1,4
Zabór	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
pod zarządem starostwa(w km)						
województwo lubuskie	111,0	149,1	154,1	175,0	191,4	190,0
powiat zielonogórski	7,9	7,9	1,8	1,8	2,4	2,4
Babimost	6,1	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Bojadła	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Czerwieńsk	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Kargowa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Nowogród Bobrzański	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Sulechów	1,8	1,8	1,8	1,8	2,4	2,4
Świdnica	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Trzebiechów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Zabór	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Prognoza tempa motoryzacji stanowi element wyjściowy do rozbudowy i modernizacji układu drogowego. W 2021 roku w powiecie zielonogórskim zarejestrowanych było 80 023 pojazdów samochodowych oraz ciągników, w tym 61 971 samochodów osobowych (Tabela 30.). W latach 2016-2021 w powiecie zielonogórskim liczba samochodów osobowych wzrosła mniej dynamicznie niż przeciętnie w województwie lubuskim. Wzrost wyniósł 12,7%, tj. o 7,8 pkt. proc. mniej od przeciętnej dla województwa lubuskiego. W 2021 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przypadło 821,7 samochodów osobowych, podczas gdy w 2016 roku – 730,2. W latach 2016-2021 w powiecie zielonogórskim liczba samochodów osobowych przypadających na 1000 mieszkańców była wyższa od wartości dla województwa lubuskiego. Generalnie wzrost liczby samochodów osobowych na 1000 mieszkańców powiatu zielonogórskiego następuje sukcesywnie. Tempo zmian liczby samochodów osobowych na 1000 ludności kształtowało się w latach 2016-2021 na poziomie 12,5%.

W 2021 roku na terenie powiatu zielonogórskiego zarejestrowanych było 8 816 samochodów ciężarowych, tj. o 6,1% więcej niż w 2016 roku. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców było to 132,8 pojazdów. Na przestrzeni lat liczba samochodów ciężarowych przypadających na 1000 mieszkańców wzrosła o 5,7%. Zwiększyła się także liczba motocykli będących w posiadaniu mieszkańców powiatu zielonogórskiego i w 2021 roku na 1000 mieszkańców było 58,9 motocykli, tj. 24,5% więcej w relacji do 2016 roku.

Na terenie powiatu zielonogórskiego transport publiczny realizowany jest w ramach Związku Powiatowo-Gminnego z siedzibą w Czerwieńsku¹². Powiat zielonogórski jest członkiem Zielonogórskiego Związku Powiatowo-Gminnego. Związek został utworzony jako alternatywa dla pojedynczych organizatorów – gmin i powiatu w celu wspólnej organizacji publicznego transportu zbiorowego na sieci komunikacyjnej w powiatowo-gminnych przewozach pasażerskich na obszarze gmin i powiatu tworzących związek powiatowo-gminny. Członkami Związku w 2021 roku były gminy: Czerwieńsk, Nowogród Bobrzański, Świdnica, Zabór oraz Powiat Zielonogórski. Zadania organizatora publicznego transportu zbiorowego określone w ustawie o publicznym transporcie zbiorowym wykonuje Zarząd Zielonogórskiego Związku Powiatowo-Gminnego na liniach komunikacyjnych w powiatowo-gminnych przewozach pasażerskich, na obszarze gmin i powiatu tworzących związek powiatowo-gminny.

W „Raporcie o stanie powiatu zielonogórskiego za 2021 rok” wskazano, że w ostatnich latach sytuacja rynkowa w zakresie regularnych przewozów osób na obszarze powiatu uległa pogorszeniu. W latach 2017-2018 zaobserwowano znaczne zmniejszenie liczby dostępnych połączeń, co miało negatywny wpływ na poziom zadowolenia pasażerów z komunikacji zbiorowej. Nieznacznie sytuacja poprawiła się w 2019 roku, ale nie nastąpiło jeszcze wyraźne odwrócenie ujemnych tendencji. Natomiast w 2020 roku ponownie zauważono znaczne pogorszenie liczby dostępnych połączeń ze względu na pandemię Covid-19, jak również z przyczyn lokalnych, tj. zamknięcia mostu w Cigacicach. Na podstawie przeprowadzonej analizy i dokonanej oceny sytuacji na rynku regularnych przewozów osób na obszarze powiatu zielonogórskiego, stwierdzono, że korzystnym dla mieszkańców działaniem będzie udzielenie kolejnych pozwoleń na usługi przewozowe, szczególnie nowym przewoźnikom, a także na obszarach o małej liczbie dostępnych połączeń. Ponadto podkreślono, że poziom skomunikowania gmin na terenie powiatu zielonogórskiego nie jest nadal zadowalający (2022, s. 49).

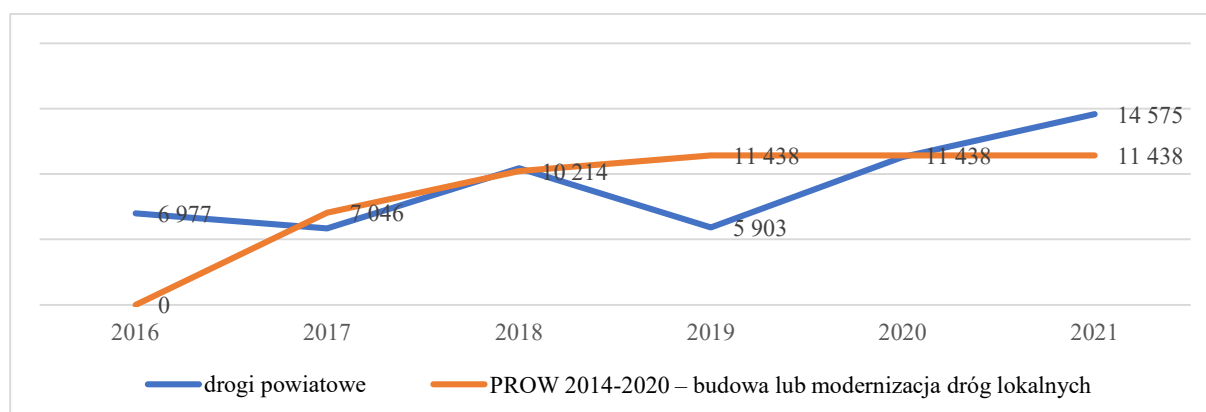
¹² <https://zzpg.bip.gov.pl/>

Tabela 30. Pojazdy samochodowe zarejestrowane w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo lubuskie						
Samochody osobowe (w szt.)	607 022	629 924	657 695	686 742	709 373	731 757
Samochody osobowe na 1000 ludności	596,7	619,5	648,3	678,9	704,3	732,3
Samochody ciężarowe (w szt.)	85 578	88 218	91 895	95 305	98 774	102 697
Samochody ciężarowe na 1000 ludności	93,7	97,1	101,7	106,4	111,0	117,2
Samochody ciężarowo-osobowe (w szt.)	4 472	522	537	547	560	569
Autobusy (w szt.)	2 586	2 680	2 794	2 888	2 963	3 052
Pojazdy samochodowe i ciągniki (w szt.)	780 303	809 111	844 124	880 664	910 624	941 585
Pojazdy samochodowe i ciągniki na 1000 ludności	767	796	832	871	904	942
Motocykle na 1000 ludności	40,9	42,7	44,7	47,0	49,4	51,9
powiat zielonogórski						
Samochody osobowe (w szt.)	54 997	55 726	57 322	59 006	60 288	61 971
Samochody osobowe na 1000 ludności	730,2	737,5	756,7	780,9	796,7	821,7
Samochody ciężarowe (w szt.)	8 279	8 254	8 341	8 498	8 620	8 816
Samochody ciężarowe na 1000 ludności	125,6	125,3	126,8	130,0	130,9	132,8
Samochody ciężarowo-osobowe (w szt.)	437	64	62	62	64	67
Autobusy (w szt.)	127	130	128	120	119	123
Pojazdy samochodowe i ciągniki (w szt.)	71 376	72 247	74 209	76 323	77 967	80 023
Pojazdy samochodowe i ciągniki na 1000 ludności	948	956	980	1 010	1 030	1 061
Motocykle na 1000 ludności	47,3	48,9	51,3	53,6	56,3	58,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Rozwój i inwestycje na terenie gmin powiatu zielonogórskiego powodują dynamiczny wzrost natężenia ruchu, który pociąga za sobą konieczność modernizacji lub kompleksowej przebudowy dróg. W latach 2018-2021 przeprowadzono inwestycje i remonty na drogach powiatowych, które za główny cel stawiały poprawę stanu infrastruktury. Priorytetem była eliminacja odcinków dróg o najgorszym stanie technicznym, a także utrzymanie w odpowiednim standardzie dróg stanowiących podstawę do przenoszenia ruchu tranzytowego oraz najbardziej obciążonych ruchem pojazdów. Inwestycje oraz remonty zrealizowane przez Powiatowy Zielonogórski Zarząd Dróg w latach 2018-2021 szczegółowo omówiono w raportach o stanie powiatu zielonogórskiego¹³. Na rysunku 18. zaprezentowano wysokość nakładów finansowych przeznaczonych na inwestycje drogowe w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021.

Rysunek 18. Wysokość nakładów finansowych na inwestycje drogowe w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

¹³ https://bip.powiat-zielonogorski.pl/259/Raport_o_stanie_powiatu/

W 2021 roku wydatki na infrastrukturę drogową stanowiły 17,7% ogółu wydatków powiatu zielonogórskiego poniesionych na publiczne drogi powiatowe. W latach 2016-2021 nastąpił ponad dwukrotny wzrost środków finansowych przeznaczonych w budżecie powiatu na realizację inwestycji drogowych. Wyraźny spadek nakładów finansowych na inwestycje drogowe w powiecie zielonogórskim miał miejsce 2017 i 2019 roku (Rysunek 18.). W celu poprawy stanu infrastruktury drogowej w powiecie zielonogórski pozyskano także dofinansowania ze środków unijnych. W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW 2014-2020) z „Działania 7. Poddziałania 7.2. Typ: Budowa lub modernizacja dróg lokalnych – Zobowiązania z PROW 2014-2020” przeznaczono 11 437 910 zł¹⁴ na budowę lub modernizację dróg lokalnych w powiecie zielonogórskim. Wsparcie w ramach tego działania obejmowało budowę i modernizację dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń przez powiat zielonogórski oraz gminy wchodzące w jego skład.

W celu przygotowania strategii inwestycji drogowych, Komisja Rozwoju Gospodarczego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego Rady Powiatu Zielonogórskiego dokonała przeglądu stanu dróg w powiecie oraz wyznaczyła najistotniejsze kryteria wyboru priorytetowych zadań prowadzących do rozwoju infrastruktury drogowej. W sprawozdaniu Komisji z wizji lokalnych dróg i ulic w gminach powiatu zielonogórskiego przedstawiono rekomendacje dotyczące inwestycji drogowych do 2030 roku. Za najważniejsze inwestycje drogowe uznano¹⁵:

- przebudowę drogi nr 1191F: Wojnowo – Stare Kramsko (gmina Babimost),
- modernizację drogi nr 1193F: Podmokle Małe (gmina Babimost),
- modernizację drogi nr 1024F: Bojadła – Pyrnik – Buczków (gmina Bojadła),
- zmianę nawierzchni szutrowej na bitumiczną drogi nr 1176F: Sudoł (gmina Czerwieńsk),
- modernizację ulicy Sadowej w Płotach (gmina Czerwieńsk),
- IV etap modernizacji drogi nr 1189F: Kargowa – Karszyn (gmina Kargowa),
- modernizację pobocza drogi nr 1191F: Wojnowo (gmina Kargowa),
- modernizację drogi nr 1071F: Niwiska – Kotowice – Przybymierz (gmina Nowogród Bobrzański),
- modernizację drogi nr 1183F: Drągowina (gmina Nowogród Bobrzański),
- zmianę nawierzchni drogi nr 1074F: Urzuty (gmina Nowogród Bobrzański),
- modernizację ulic Słowackiego i Kościuszki: droga nr 3601F, droga krajowa nr 27 i drogi wojewódzka nr 288: Nowogród Bobrzański (gmina Nowogród Bobrzański),
- rozbudowę i przebudowę drogi nr 1140F w Nowogrodzie Bobrzańskim (gmina Nowogród Bobrzański),
- modernizację drogi nr 1140F: od jednostki wojskowej do Zakładu Karnego w Krzywańcu (gmina Nowogród Bobrzański),
- modernizację drogi nr 1203F – 1204F: Łęgowo – Kłępsk (gmina Sulechów),
- przebudowę skrzyżowania ulic: Styczniowej, Konopnickiej, Brzozowej, Koszarowej w Sulechowie (gmina Sulechów),
- wykonanie kanalizacji sanitarnej, deszczowej oraz odtworzenia nawierzchni w ciągu ulicy Piaskowej w Sulechowie (gmina Sulechów),
- modernizację drogi nr 1144F: Drzonów – Radomia – Orzewo (gmina Świdnica),
- modernizację drogi nr 1178F od drogi wojewódzkiej 279: Świdnica – Letnica (gmina Świdnica),

---

¹⁴ kwota zrealizowanych płatności ogółem

¹⁵ Uchwała nr XLI.274.2022 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 8 września 2022 r. w sprawie priorytetów w inwestycjach drogowych. Pobrano z: https://bip.powiat-zielonogorski.pl/system/obj/10727_Uchwała.XLI.274.2022.2022-09-08.pdf

- wypełnienie poboczy destruktem, przebudowa drogi nr 1181F: Letnica-Buchałów (gmina Świdnica),
- modernizację drogi nr 1200F: Trzebiechów – Mieszkowo (gmina Trzebiechów),
- modernizację drogi nr 1192f: Trzebiechów – Ostrzyce – Smolno Wielkie (gmina Trzebiechów),
- przebudowę drogi nr 1028F: Milsko – Dąbrowa (gmina Zabór),
- przebudowę drogi nr 1029F: Czarna – Zabór (gmina Zabór).

1.2.2. Infrastruktura gazowa i energetyczna

W 2021 roku długość sieci gazowej wyniosła 496,1 tys. km, tj. o 7,1% więcej niż w 2016 roku (Tabela 31.). W latach 2016-2021 w większości gmin powiatu zielonogórskiego zauważalny był wzrost długości sieci gazowej, jedynie w gminach Bojadła, Kargowa i Trzebiechów odnotowano spadek. Największy wzrost długości sieci gazowej w badanym horyzoncie czasowym można zaobserwować w gminie Bojadła. Spośród wszystkich gmin powiatu zielonogórskiego w gminie Bojadła do 2020 roku nie występowała sieć gazowa.

Tabela 31. Długość czynnej sieci gazowej w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem (w m)						
województwo lubuskie	4 299 559	4 297 308	4 330 676	4 391 908	4 493 337	4 379 370
powiat zielonogórski	463 342	466 235	470 645	492 583	503 080	496 115
Babimost	61 606	61 606	61 858	62 076	63 536	67 798
Bojadła	0	0	0	0	653	652
Czerwieńsk	87 056	88 178	88 178	91 229	92 703	93 727
Kargowa	51 000	51 000	51 545	52 460	53 787	46 222
Nowogród Bobrzański	39 362	39 362	39 857	39 962	39 962	39 962
Sulechów	115 961	116 679	118 842	122 355	123 944	129 642
Świdnica	56 393	56 749	56 960	58 166	59 322	59 380
Trzebiechów	12 632	12 632	12 632	24 491	25 665	14 022
Zabór	39 332	40 029	40 773	41 844	43 508	44 710
na 100 km²						
województwo lubuskie	30,7	30,7	31,0	31,4	32,1	31,3
powiat zielonogórski	34,3	34,5	34,9	36,5	37,3	36,8
Babimost	66,4	66,4	66,7	66,9	68,5	73,1
Bojadła	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6
Czerwieńsk	44,7	45,3	45,3	46,9	47,6	48,2
Kargowa	39,7	39,7	40,1	40,8	41,8	36,0
Nowogród Bobrzański	15,2	15,2	15,3	15,4	15,4	15,4
Sulechów	49,0	49,3	50,2	51,7	52,4	54,8
Świdnica	35,0	35,3	35,4	36,2	36,9	36,9
Trzebiechów	15,6	15,6	15,6	30,3	31,7	17,3
Zabór	42,1	42,9	43,7	44,8	46,6	47,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W powiecie zielonogórskim zwiększył się stosunek długości sieci do powierzchni powiatu. Gęstość sieci gazowej na 100 km² w 2021 roku w powiecie stanowiła 36,8 km (wobec 34,3 km w 2016 roku i 31,1 km średnio w województwie lubuskim w 2021 roku). W 2021 roku w gminie Babimost na 100 km² powierzchni przypadło najwięcej km sieci gazowej, czyli 73,1 km. W pozostałych gminach powiatu zielonogórskiego wskaźnik ten kształtował się na poziomie od 0,6 km na 100 km² powierzchni w gminie Bojadła do 54,8 km w gminie Sulechów. Wyższe niż średnio w województwie lubuskim zagęszczenie sieci gazowej zanotowano prawie we wszystkich gminach, z wyjątkiem gmin: Bojadła, Nowogród Bobrzański i Trzebiechów.

Rozbudowa sieci gazowej w ujęciu lokalnym, tzn. zwiększenie systemu przesyłowego i dystrybucyjnego oraz możliwych kierunków dostawy/pozyskania paliwa gazowego do systemów, jest elementem zrównoważonego rozwoju powiatu. W latach 2016-2021 nastąpił rozwój sieci dystrybucyjnej we wszystkich gminach powiatu zielonogórskiego, natomiast długość czynnej sieci przesyłowej pozostała bez zmian (Tabela 32.).

Tabela 32. Długość czynnej sieci gazowej przesyłowej i dystrybucyjnej w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
sieć przesyłowa (w m)						
województwo lubuskie	1 079 846	1 054 846	1 054 170	1 054 170	1 088 808	506 561
powiat zielonogórski	122 943	122 943	122 943	122 943	122 943	31 092
Babimost	10 535	10 535	10 535	10 535	10 535	10 535
Bojadła	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Czerwieńsk	27 767	27 767	27 767	27 767	27 767	b.d.
Kargowa	12 136	12 136	12 136	12 136	12 136	2 751
Nowogród Bobrzański	12 554	12 554	12 554	12 554	12 554	b.d.
Sulechów	24 595	24 595	24 595	24 595	24 595	17 806
Świdnica	21 233	21 233	21 233	21 233	21 233	b.d.
Trzebiechów	12 632	12 632	12 632	12 632	12 632	b.d.
Zabór	1 491	1 491	1 491	1 491	1 491	b.d.
sieci dystrybucyjna (w m)						
województwo lubuskie	3 219 713	3 242 462	3 276 506	3 337 738	3 404 529	3 872 809
powiat zielonogórski	340 399	343 292	347 702	369 640	380 137	465 023
Babimost	51 071	51 071	51 323	51 541	53 001	57 263
Bojadła	0	0	0	0	653	652
Czerwieńsk	59 289	60 411	60 411	63 462	64 936	93 727
Kargowa	38 864	38 864	39 409	40 324	41 651	43 471
Nowogród Bobrzański	26 808	26 808	27 303	27 408	27 408	39 962
Sulechów	91 366	92 084	94 247	97 760	99 349	111 836
Świdnica	35 160	35 516	35 727	36 933	38 089	59 380
Trzebiechów	0	0	0	11 859	13 033	14 022
Zabór	37 841	38 538	39 282	40 353	42 017	44 710

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Kolejnym wskaźnikiem infrastruktury gazowej jest liczba odbiorców gazu. Powiat zielonogórski charakteryzuje się dużym wzrostem ludności korzystającej z sieci gazowej. Na przestrzeni lat 2016-2021 liczba gospodarstw domowych, będących odbiorcami gazu w powiecie zielonogórskim zwiększyła się o 27,8% (Tabela 33.). Największy wzrost miał miejsce w gminach Nowogród Bobrzański i Zabór (odpowiednio: wzrost o 100% i 73,4%). W powiecie zielonogórskim z sieci gazowej w 2021 roku korzystało 39 527 osób, co stanowiło 52,4% mieszkańców powiatu (wobec 46,8% w 2016 roku i 56,7% średnio w województwie lubuskim w 2021 roku). Liczba ludność korzystającej z sieci gazowej w horyzoncie czasowym 2016-2021 zwiększyła się ponad piętnastokrotnie w gminie Trzebiechów, natomiast spadek o 1,6% nastąpił jedynie w gminie Babimost (Tabela 34.)

Tabela 33. Odbiorcy gazu z sieci w gospodarstwach domowych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
odbiorcy gazu (w szt.)						
województwo lubuskie	193 866	195 800	198 509	202 116	220 988	226 071
powiat zielonogórski	12 103	12 319	12 662	13 110	14 859	15 474
Babimost	1 765	1 760	1 788	1 845	2 196	2 239
Bojadła	0	0	0	0	3	4
Czerwieńsk	1 118	1 170	1 226	1 289	1 367	1 458
Kargowa	1 269	1 268	1 316	1 350	1 616	1 652
Nowogród Bobrzański	283	344	373	470	510	566
Sulechów	6 836	6 908	7 049	7 151	8 047	8 309
Świdnica	509	520	533	560	598	637
Trzebiechów	0	0	0	9	39	49
Zabór	323	349	377	436	483	560
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem (w szt.)						
województwo lubuskie	34 654	38 908	40 659	67 289	77 627	83 027
powiat zielonogórski	1 736	2 101	2 321	4 709	6 713	7 425
Babimost	225	246	251	254	929	994
Bojadła	0	0	0	0	3	4
Czerwieńsk	201	263	331	401	494	582
Kargowa	197	228	270	215	839	912
Nowogród Bobrzański	72	133	162	217	260	318
Sulechów	726	864	907	3 025	3 469	3 759
Świdnica	207	228	232	359	404	451
Trzebiechów	0	0	0	9	38	48
Zabór	108	139	168	229	277	357

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Tabela 34. Ludność korzystająca z sieci gazowej w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
osoby						
województwo lubuskie	528 386	536 936	536 661	539 181	563 635	566 536
powiat zielonogórski	35 222	35 696	36 277	37 019	38 556	39 527
Babimost	5 610	5 513	5 509	5 566	5 482	5 517
Bojadła	0	0	0	0	10	14
Czerwieńsk	3 433	3 590	3 727	3 848	4 050	4 243
Kargowa	4 089	4 076	4 157	4 166	4 173	4 233
Nowogród Bobrzański	918	1 107	1 193	1 472	1 563	1 641
Sulechów	18 555	18 702	18 896	18 934	19 912	20 257
Świdnica	1 624	1 643	1 668	1 719	1 824	1 892
Trzebiechów	11	11	0	32	136	168
Zabór	982	1 054	1 127	1 282	1 406	1 562
% ogółu ludności powiatu						
województwo lubuskie	51,9	52,8	52,9	53,3	56,0	56,7
powiat zielonogórski	46,8	47,2	47,9	49,0	51,0	52,4
Babimost	89,4	89,1	88,8	89,4	88,7	89,8
Bojadła	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,4
Czerwieńsk	34,4	35,7	37,1	38,6	40,3	42,3
Kargowa	70,2	69,7	71,3	71,6	71,8	73,4
Nowogród Bobrzański	9,7	11,7	12,6	15,6	16,7	17,6
Sulechów	70,2	70,6	71,1	71,4	75,0	76,6
Świdnica	24,9	25,0	25,2	26,0	27,3	28,4
Trzebiechów	0,3	0,3	0,0	0,9	4,1	5,1
Zabór	23,7	25,0	26,4	29,7	31,9	34,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Jednym z istotnych wskaźników, świadczących o znaczeniu gazu ziemnego w gospodarce danego obszaru, jest wielkość zużycia tego paliwa. W 2021 roku ogólne zużycie gazu w powiecie zielonogórskim wyniosło 148 118,0 MWk, tj. o 49,7% więcej niż w 2016 roku (Tabela 35.).

Tabela 35. Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 (w MWh) według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
zużycie gazu w MWh						
województwo lubuskie	1 304 552,8	1 372 638,7	1 345 147,6	1 343 062,8	1 371 367,2	1 615 722,1
powiat zielonogórski	98 928,2	109 274,6	107 276,7	111 080,7	118 564,0	148 118,0
Babimost	13 225,5	14 339,8	13 720,4	13 842,3	14 645,8	17 420,2
Bojadła	0,0	0,0	0,0	0,0	17,2	66,2
Czerwieńsk	13 162,7	14 853,4	14 948,4	15 764,1	16 431,6	19 578,3
Kargowa	11 195,4	11 820,0	12 167,1	12 257,0	12 808,4	15 211,8
Nowogród Bobrzański	3 939,0	4 563,2	4 896,5	6 885,8	9 047,4	10 677,5
Sulechów	44 194,3	48 904,2	46 753,6	47 094,1	49 512,7	64 241,6
Świdnica	8 231,0	8 890,3	8 897,2	8 907,0	9 088,7	11 461,9
Trzebiechów	0,0	0,0	0,0	5,7	223,0	659,5
Zabór	4 980,3	5 903,7	5 893,5	6 324,7	6 789,2	8 801,0
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w MWh						
województwo lubuskie	695 873,1	772 686,3	704 925,0	908 657,4	975 513,9	1 289 609,6
powiat zielonogórski	46 699,7	54 412,1	50 463,4	58 295,5	71 220,7	115 061,0
Babimost	6 789,5	7 941,3	7 096,8	2 148,0	4 198,7	15 637,3
Bojadła	0,0	0,0	0,0	0,0	17,2	66,2
Czerwieńsk	5 128,7	6 162,2	6 837,8	7 578,6	8 733,2	10 767,8
Kargowa	6 071,1	6 718,1	5 302,7	3 064,8	5 587,8	14 033,1
Nowogród Bobrzański	1 387,3	1 834,0	2 276,2	4 312,7	6 442,0	7 855,2
Sulechów	20 674,5	24 060,4	21 028,7	31 970,9	35 795,6	52 123,1
Świdnica	4 581,4	5 081,4	5 056,6	5 970,7	6 348,9	8 424,9
Trzebiechów	0,0	0,0	0,0	5,7	218,7	646,1
Zabór	2 067,2	2 614,7	2 864,6	3 244,1	3 878,6	5 507,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021 nastąpił wzrost zużycia gazu w przeliczeniu na jednego mieszkańca o 42,9%. Wzrost zużycia gazu przypadający na jednego mieszkańca odnotowano we wszystkich gminach powiatu zielonogórskiego, przy czym największy, prawie trzykrotny miał miejsce w gminie Nowogród Bobrzański. W 2021 roku przeciętne zużycie gazu na jednego mieszkańca w powiecie zielonogórskim było wyższe o 21,8% niż w województwie lubuskim. Natomiast w 2021 roku średnie zużycie gazu przez jednego mieszkańca korzystającego z gazociągu w powiecie zielonogórskim wyniosło 3 747,3 kWh i było wyższe o 31,4% niż w województwie lubuskim (Tabela 36.).

W 2021 roku ogólna liczba gospodarstw domowych podłączonych do systemu gazowniczego w powiecie zielonogórskim kształtowała się na poziomie 7 463. W latach 2016-2021 zaobserwowano wzrost o 37,9% liczby mieszkań posiadających czynne przyłącza sieci gazowej (Tabela 37.).

Tabela 36. Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 (w kWh) według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
na 1 korzystającego (w kWh)						
województwo lubuskie	2 468,9	2 556,4	2 506,5	2 490,9	2 433,1	2 851,9
powiat zielonogórski	2 808,7	3 061,3	2 957,2	3 000,6	3 075,1	3 747,3
Babimost	2 357,5	2 601,1	2 490,5	2 486,9	2 671,6	3 157,5
Bojadła	0,0	0,0	0,0	0,0	1 720,0	4 728,6
Czerwieńsk	3 834,2	4 137,4	4 010,8	4 096,7	4 057,2	4 614,3
Kargowa	2 737,9	2 899,9	2 926,9	2 942,2	3 069,4	3 593,6
Nowogród Bobrzański	4 290,8	4 122,1	4 104,4	4 677,9	5 788,5	6 506,7
Sulechów	2 381,8	2 614,9	2 474,3	2 487,3	2 486,6	3 171,3
Świdnica	5 068,3	5 411,0	5 334,1	5 181,5	4 982,8	6 058,1
Trzebiechów	0,0	0,0	0,0	178,1	1 639,7	3 925,6
Zabór	5 071,6	5 601,2	5 229,4	4 933,5	4 828,7	5 634,4
na 1 mieszkańca (w kWh)						
województwo lubuskie	1 282,2	1 350,2	1 324,7	1 325,8	1 357,6	1 610,6
powiat zielonogórski	1 314,1	1 449,8	1 419,3	1 468,8	1 567,4	1 961,9
Babimost	2 115,1	2 295,5	2 219,8	2 228,3	2 358,0	2 838,6
Bojadła	0,0	0,0	0,0	0,0	5,2	20,3
Czerwieńsk	1 317,7	1 480,5	1 485,0	1 575,8	1 645,8	1 956,5
Kargowa	1 912,1	2 032,3	2 083,1	2 094,1	2 203,8	2 632,3
Nowogród Bobrzański	416,9	483,5	517,6	725,8	961,0	1 142,0
Sulechów	1 670,7	1 849,1	1 763,0	1 773,1	1 861,4	2 424,8
Świdnica	1 268,3	1 363,3	1 350,5	1 359,4	1 371,5	1 711,0
Trzebiechów	0,0	0,0	0,0	1,7	66,3	198,0
Zabór	1 224,3	1 415,8	1 393,3	1 477,0	1 560,4	1 979,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Tabela 37. Czynne przyłącza sieci gazowej do budynków w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych) (w szt.)						
województwo lubuskie	66 207	67 680	69 461	71 729	74 893	80 345
powiat zielonogórski	6 164	6 390	6 586	6 956	7 511	8 228
Babimost	911	917	922	935	995	1 175
Bojadła	0	0	0	0	5	7
Czerwieńsk	1 179	1 233	1 288	1 348	1 428	1 524
Kargowa	841	843	858	879	920	873
Nowogród Bobrzański	310	373	403	500	547	612
Sulechów	2 049	2 106	2 154	2 234	2 426	2 705
Świdnica	523	536	549	579	620	664
Trzebiechów	0	0	0	12	49	62
Zabór	351	382	412	469	521	606
budynków mieszkalnych (w szt.)						
województwo lubuskie	59 316	60 963	61 599	63 741	66 633	71 897
powiat zielonogórski	5 412	5 816	5 920	6 281	6 799	7 463
Babimost	844	850	852	865	919	1 096
Bojadła	0	0	0	0	4	7
Czerwieńsk	1 028	1 185	1 226	1 289	1 367	1 458
Kargowa	796	798	812	833	874	826
Nowogród Bobrzański	279	359	373	470	510	566
Sulechów	1 662	1 743	1 765	1 840	2 024	2 287
Świdnica	502	514	515	539	579	614
Trzebiechów	0	0	0	9	39	49
Zabór	301	367	377	436	483	560

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Przedsiębiorstwami dystrybucyjnymi gazu na terenie powiatu zielonogórskie są: Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. (PSG Sp. z o.o.) oraz EWE Energia Sp. z o.o. (EWE), które poprzez system sieci i urządzeń gazowniczych dostarczają gaz ziemny do celów komunalno-bytowych oraz do celów grzewczych budownictwa mieszkaniowego, usług, przemysłu. Zasięg działania PSG Sp. z o.o. obejmuje gminy: Sulechów, Babimost, Kargowa, Świdnica, natomiast obszar oddziaływania EWE – Czerwieńsk, Sulechów, Świdnica, Zabór, Nowogród Bobrzański (Analiza stanu realizacji Strategii Energetyki Województwa Lubuskiego wraz z prognozą rozwoju sektora energetycznego na terenie województwa lubuskiego do 2030 roku, s. 108-109).

Tabela 38. Odbiorcy oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo lubuskie							
Odbiorcy energii elektrycznej		373 880	390 932	405 446	407 955	409 753	411 840
Zużycie energii elektrycznej	w MWh	742 761	775 868,47	785 836,22	794 678,93	803 993,90	825 962,29
	na 1 mieszkańca w kWh	730,0	763,2	773,9	784,5	795,9	823,4
powiat zielonogórski							
Odbiorcy energii elektrycznej		24 571	25 875	27 693	27 949	28 140	28 502
Zużycie energii elektrycznej	w MWh	56 061	58 937,32	61 216,69	63 240,78	64 572,44	65 904,44
	na 1 mieszkańca w kWh	744,7	781,9	809,9	836,2	853,6	872,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku w gospodarstwach domowych powiatu zielonogórskiego 28 502 odbiorców korzystało z energii elektrycznej, tj. o 16% więcej niż w 2016 roku. W latach 2016-2021 w powiecie zielonogórskim zużycie energii elektrycznej miało tendencję wzrostową. Wzrost zużycia tej energii mógł być związany z coraz lepszym wyposażeniem mieszkań w sprzęt elektryczny AGD, RTV, z pojawianiem się ciągle nowych urządzeń z tego zakresu, wymagających „ładowania”. Skutkiem tego było zwiększenie średniego zużycia energii elektrycznej. W 2021 roku w powiecie zużyto łącznie 65 904,44 MWh energii, czyli o 17,5% więcej niż w 2016 roku. Natomiast przeciętne zużycie energii elektrycznej na jednego mieszkańca w powiecie zielonogórskim w 2021 roku wyniosło 872,9 kWh i było wyższe o: 6% niż województwie lubuskim oraz 17,3% w porównaniu do 2016 roku (Tabela 38.).

Struktura produkcji energii elektrycznej, według danych Urzędu Regulacji Energetyki, w małych instalacjach wykorzystujących odnawialne źródła energii na przestrzeni lat 2017-2021 w powiecie zielonogórskim ulega znacznym zmianom. Na koniec 2017 roku moc zainstalowana we wszystkich odnawialnych źródłach w systemie elektroenergetycznym wynosiła jedynie 2,793 MW, natomiast w na koniec 2021 roku – 22,756 MW, co oznacza ponad ośmiokrotny wzrost. Na koniec 2017 roku wytwórców w małych instalacjach OZE w powiecie zielonogórskim było 8. Po czterech latach ich liczba zwiększyła się blisko czterokrotnie i na koniec 2021 roku wyniosła 30. W 2021 roku w powiecie zielonogórskim najwięcej było małych źródeł wykorzystujących energię promieniowania słonecznego (22), a ich moc zainstalowana to 18,643 MW. Na drugim miejscu znalazły się instalacje wykorzystujące hydroenergię (5), o mocy zainstalowanej 0,975 MW, na trzecim miejscu – biogazownie wykorzystujące biogaz inny niż rolniczy (2), o mocy zainstalowanej 2,139 MW i na czwartym miejscu była jedna instalacja wykorzystująca energię wiatru o mocy zainstalowanej 0,999 MW.

1.2.3. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna jest jednym z ważniejszych czynników rozwoju powiatu, a jej niedostatki decydują o niskim standardzie życia, utrudnieniach w gospodarowaniu oraz o niskiej atrakcyjności obszaru. Oceniając jakość życia mieszkańców, należy zwrócić uwagę, że dostępność urządzeń sieciowych w oczywisty sposób przekłada się na podwyższenie standardu życia. Na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021 funkcjonowało 12 przedsiębiorstw dostarczających wodę, co stanowi 14,1% wszystkich firm świadczących tą usługę w województwie lubuskim. W 2021 roku długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) w granicach powiatu zielonogórskiego wynosiła 746,5 km, w tym długość sieci wodociągowej rozdzielczej liczyła 632,2 km, tj. 8,7% wielkości sieci w województwie lubuskim (Tabela 39.). W latach 2016-2021 jej długość wzrosła zaledwie o 1,0%. Największy przyrost sieci wodociągowej nastąpił w gminach Sulechów (9,7%) i Zabór (6,8%). Niepokojącym zjawiskiem jest redukcja rozmiaru sieci wodociągowej w gminie Nowogród Bobrzański o 21,5%. W 2021 roku długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej będącej w zarządzie gminy wyniosła w powiecie zielonogórskim 178,1 km.

Gęstość sieci wodociągowej jest w znacznym stopniu zróżnicowana, na co wpływ ma gęstość zaludnienia i struktura zagospodarowania terenu. W powiecie zielonogórskim jej gęstość wyniosła w 2021 roku – 46,8 km na 100 km², tj. o 9,8% mniej niż w województwie lubuskim. W powiecie zielonogórskim największe zagęszczenie sieci wodociągowej (na 100 km²) występowało na terenie gmin Sulechów (67,3 km), Trzebiechów (64,1 km) oraz Zabór (53,5 km), a najmniejsze na terenie gmin Bojadła (26,1 km) oraz Kargowa (31,5 km).

Tabela 39. Sieć wodociągowa w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w km						
województwo lubuskie	6 916,4	6 987,6	7 019,9	7 105,0	7 176,1	7 265,6
powiat zielonogórski	638,6	640,3	611,8	618,6	625,9	632,2
Babimost	42,8	43,3	43,3	43,8	43,8	44,2
Bojadła	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7
Czerwieńsk	92,4	92,4	92,4	92,4	92,4	92,4
Kargowa	38,6	38,0	37,8	37,8	40,3	40,5
Nowogród Bobrzański	131,6	131,6	101,1	101,4	101,4	103,3
Sulechów	145,1	146,8	148,7	154,0	157,3	159,2
Świdnica	62,7	62,8	62,8	63,5	63,5	64,0
Trzebiechów	51,9	51,9	51,9	51,9	51,9	51,9
Zabór	46,8	46,8	47,1	47,1	48,6	50,0
na 100 km²						
województwo lubuskie	49,4	50,0	50,2	50,8	51,3	51,9
powiat zielonogórski	47,3	47,4	45,3	45,8	46,4	46,8
Babimost	46,1	46,7	46,7	47,2	47,2	47,6
Bojadła	26,1	26,1	26,1	26,1	26,1	26,1
Czerwieńsk	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5
Kargowa	30,0	29,6	29,4	29,4	31,4	31,5
Nowogród Bobrzański	50,7	50,7	38,9	39,0	39,0	39,8
Sulechów	61,3	62,0	62,8	65,1	66,5	67,3
Świdnica	39,0	39,0	39,0	39,5	39,5	39,8
Trzebiechów	64,1	64,1	64,1	64,1	64,1	64,1
Zabór	50,1	50,1	50,4	50,4	52,0	53,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W latach 2016-2021 dostępność do sieci wodociągowej ludności w powiecie zielonogórskim nieznacznie wzrosła (o 0,3%) (Tabela 40.). W 2016 roku w powiecie zielonogórskim z sieci wodociągowej korzystało 72 365 osób, tj. 96,1% ogółu ludności, a w

2021 roku – 72 612 (96,3%, wobec 94,8% średnio w województwie lubuskim). W 2021 roku odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej był najwyższy w gminach: Sulechów (99,8%), Nowogród Bobrzański (98,7%) oraz Zabór (98,2%), a najniższy w gminie Kargowa (85,7%).

Tabela 40. Ludność korzystająca z instalacji wodociągowej w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
osoby						
województwo lubuskie	961 082	961 569	959 758	957 638	954 324	947 422
powiat zielonogórski	72 365	72 577	72 802	72 678	72 830	72 612
Babimost	5 556	5 494	5 511	5 559	5 524	5 501
Bojadła	2 897	2 887	2 881	2 892	2 898	2 879
Czerwieńsk	9 594	9 676	9 661	9 596	9 655	9 640
Kargowa	4 978	4 941	4 944	4 960	4 976	4 939
Nowogród Bobrzański	9 300	9 324	9 361	9 314	9 255	9 180
Sulechów	26 380	26 445	26 535	26 469	26 489	26 395
Świdnica	6 287	6 342	6 389	6 376	6 456	6 442
Trzebiechów	3 321	3 340	3 324	3 273	3 250	3 224
Zabór	4 052	4 128	4 196	4 239	4 327	4 412
% ogółu ludności powiatu						
województwo lubuskie	94,5	94,6	94,6	94,7	94,8	94,8
powiat zielonogórski	96,1	96,1	96,1	96,2	96,2	96,3
Babimost	88,5	88,8	88,9	89,3	89,4	89,5
Bojadła	88,0	88,0	88,1	88,3	88,3	88,3
Czerwieńsk	96,2	96,2	96,1	96,2	96,2	96,2
Kargowa	85,4	84,4	84,8	85,2	85,6	85,7
Nowogród Bobrzański	98,6	98,6	98,6	98,7	98,7	98,7
Sulechów	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8
Świdnica	96,4	96,5	96,5	96,6	96,6	96,6
Trzebiechów	96,9	96,9	97,0	97,1	97,2	97,3
Zabór	98,0	98,0	98,1	98,1	98,1	98,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

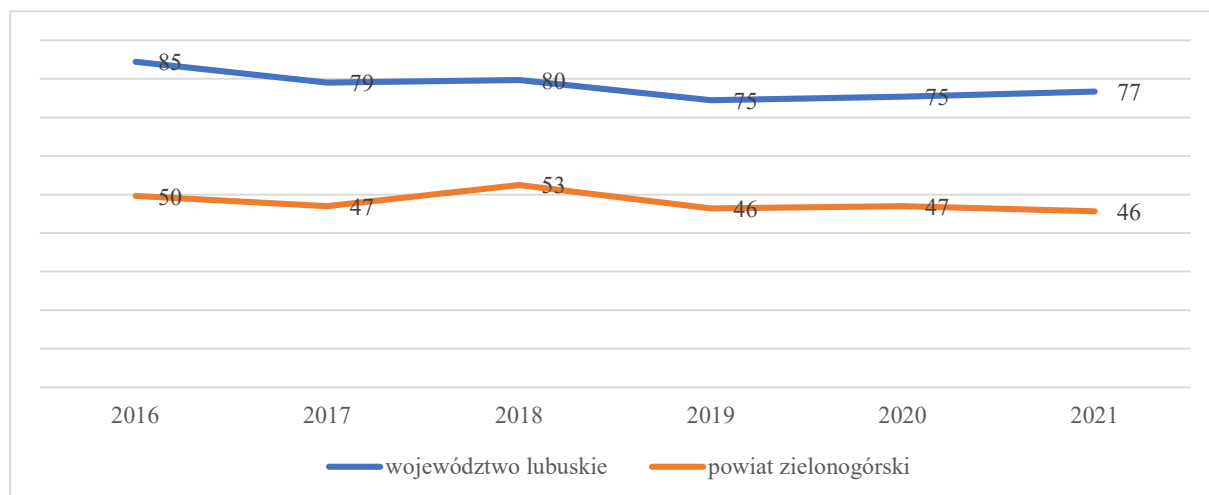
W 2021 roku 92,8% budynków mieszkalnych było podłączonych do infrastruktury wodociągowej w odniesieniu do ogółu budynków mieszkalnych w powiecie zielonogórskim (o 1,2 punktów procentowych mniej niż w 2016 roku) (Tabela 41.). W latach 2016-2021 nastąpił wzrost liczby przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych we wszystkich gminach powiatu zielonogórskiego, przy czym największy miał miejsce w gminach: Trzebiechów (o 13,4%), Zabór (o 13,2%) i Sulechów (o 12,5%).

Na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021 utrzymuje się niemal stała tendencja w aspekcie zużycia wody z wodociągów w przeliczeniu na jednego mieszkańca (Rysunek 19.). W horyzoncie ostatnich sześciu lat nastąpił nieznaczny spadek zużycia wody w powiecie zielonogórskim, tj. o 7,8%. Ograniczenie zużycia wody jest jednym z priorytetów mających na celu zmiany wzorców produkcji i konsumpcji wobec realizacji zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju. W czterech gminach powiatu zielonogórsko wzrosło zużycie wody z wodociągów w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Największy wzrost tego wskaźnika wystąpił w gminie Świdnica (o 53,6%). W pozostałych trzech gminach wzrost zużycia wody kształtował się na poziomie: 15,9% (Bojadła), 4,1% (Nowogród Bobrzański) i 1,1% (Zabór).

Tabela 41. Przyłącza wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo lubuskie	134 664	136 834	138 037	140 002	143 159	145 715
powiat zielonogórski	13 472	13 613	13 783	14 014	14 287	14 512
Babimost	1 152	1 173	1 194	1 232	1 255	1 265
Bojadła	717	720	729	738	743	746
Czerwieńsk	1 818	1 846	1 789	1 811	1 819	1 841
Kargowa	1 097	1 036	1 069	1 098	1 132	1 141
Nowogród Bobrzański	1 685	1 702	1 709	1 723	1 732	1 760
Sulechów	3 679	3 760	3 837	3 918	4 045	4 139
Świdnica	1 582	1 603	1 624	1 647	1 647	1 647
Trzebiechów	695	699	717	732	772	788
Zabór	1 047	1 074	1 115	1 115	1 142	1 185
w % ogółu budynków mieszkalnych						
województwo lubuskie	88,4	88,4	88,9	88,7	88,5	88,4
powiat zielonogórski	94,0	93,0	93,8	93,7	92,7	92,8
Babimost	92,5	92,5	90,3	92,3	94,9	95,0
Bojadła	83,1	83,3	84,2	84,8	85,2	85,5
Czerwieńsk	93,7	93,5	93,7	92,6	86,6	85,5
Kargowa	87,1	82,0	82,4	82,8	82,5	82,7
Nowogród Bobrzański	92,6	92,5	92,1	92,9	97,1	90,8
Sulechów	99,1	98,4	100,0	99,2	99,7	99,8
Świdnica	94,9	94,9	94,7	93,8	93,8	95,3
Trzebiechów	95,8	95,8	99,7	99,7	84,6	100,0
Zabór	95,2	90,9	95,2	95,2	92,7	91,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Rysunek 19. Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 (m³/os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku przeciętne zużycie wody w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca w powiecie zielonogórskim wyniosło 31,3 m³, tj. o 10,9% więcej niż w 2016 roku (Tabela 42.). Spośród gmin powiatu zielonogórskiego największe zużycie wody w gospodarstwach domowych odnotowano w gminach: Babimost (38,3m³, tj. 21,9% więcej niż

przeciętne zużycie wody w gospodarstwach domowych w województwie) i Sulechów (33,9 m³, tj. 7,9% więcej niż przeciętne zużycie wody w gospodarstwach domowych w województwie).

W gminie Babimost zużycie wody było wyższe niż w 2016 roku o 5,8%, a w gminie Sulechów – o 16,9%. Największy wzrost zużycia wody w powiecie zielonogórskim w porównaniu z 2016 rokiem wystąpił w gminach: Bojadła i Świdnica, odpowiednio o 28,6% i 39,2%. Natomiast najmniejsze zużycie wody w gospodarstwach domowych miało miejsce w gminach: Trzebiechów (23,6 m³, tj. mniej o 24,8% od średniego zużycia w województwie) i Kargowa (26,5 m³, tj. mniej o 15,6% od średniego zużycia w województwie). Spadek zużycia wody w odniesieniu do 2016 roku wystąpił jedynie w gminie Nowogród Bobrzański (5,8%).

Tabela 42. Zużycie wody w gospodarstwach domowych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
na 1 korzystającego w m³						
województwo lubuskie	30,8	30,2	32,6	32,7	33,7	33,3
powiat zielonogórski	29,4	28,7	32,4	30,8	31,9	32,6
Babimost	40,7	33,3	41,3	41,3	43,9	42,8
Bojadła	24,3	28,7	33,4	32,0	30,4	30,9
Czerwieńsk	28,5	29,1	30,2	29,6	29,6	30,0
Kargowa	28,3	28,4	31,1	32,3	33,3	31,0
Nowogród Bobrzański	33,3	33,2	39,3	28,7	29,3	31,5
Sulechów	29,1	28,6	32,2	31,8	34,2	34,0
Świdnica	21,1	20,4	24,3	22,3	20,1	29,5
Trzebiechów	24,1	22,2	23,5	25,4	24,3	24,4
Zabór	30,8	30,1	32,7	31,8	36,3	31,9
na 1 mieszkańca w m³						
województwo lubuskie	29,1	28,6	30,8	30,9	31,8	31,4
powiat zielonogórski	28,2	27,6	31,2	29,6	30,7	31,3
Babimost	36,2	29,3	36,9	37,0	39,1	38,3
Bojadła	21,3	25,2	29,4	28,3	26,8	27,4
Czerwieńsk	27,4	28,1	29,0	28,4	28,6	28,9
Kargowa	24,0	24,1	26,3	27,4	28,5	26,5
Nowogród Bobrzański	32,8	32,8	38,9	28,2	28,8	30,9
Sulechów	29,0	28,6	32,2	31,7	34,1	33,9
Świdnica	20,4	19,8	23,6	21,7	19,6	28,4
Trzebiechów	23,3	21,7	22,7	24,3	23,5	23,6
Zabór	30,6	29,8	32,5	31,5	36,1	31,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku w gminach powiatu zielonogórskiego długość sieci kanalizacyjnej wyniosła 441,8 km, co stanowiło 9,4% długości sieci w województwie lubuskim (Tabela 43.). W latach 2016-2021 długość sieci kanalizacyjnej wzrosła o 7,5%. Największy przyrost sieci kanalizacyjnej, ponad sześciokrotny, miał miejsce w gminie Trzebiechów, następnie w gminach: Sulechów (16,5%) i Kargowa (13,2%). Natomiast tylko w gminie Nowogród Bobrzański nastąpiło zmniejszenie długości sieci kanalizacyjnej o 3,6%. W pozostałych gminach powiatu zielonogórskiego wielkość sieci kanalizacyjnej nie uległa istotnym zmianom.

Na terenie powiatu zielonogórskiego w 2021 roku gęstość sieci kanalizacyjnej na 100 km² stanowiła 48,0 km, tj. 24,3% mniej niż w województwie lubuskim. Najbardziej zagęszczona sieć kanalizacyjna była na terenach gmin: Zabór (123,9 km), Sulechów (78,1 km) oraz Trzebiechów (64,2 km), najmniej w gminach Kargowa (21,7 km), Bojadła (23,7 km) oraz Nowogród Bobrzański (24,7 km). W latach 2016-2021 gęstość sieci kanalizacyjnej w powiecie zielonogórskim wzrosła o 57,9%.

Tabela 43. Sieć kanalizacyjna w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w km						
województwo lubuskie	4 371,1	4 412,3	4 444,5	4 511,5	4 611,4	4 700,2
powiat zielonogórski	410,9	412,2	419,3	424,4	438,6	441,8
Babimost	48,2	49,2	49,2	49,7	49,8	50,5
Bojadła	30,5	30,5	30,5	30,5	30,5	30,5
Czerwieńsk	87,4	87,4	87,6	88,2	88,2	88,2
Kargowa	23,4	23,4	24,0	24,1	25,3	26,5
Nowogród Bobrzański	33,3	33,3	31,7	31,7	31,7	32,1
Sulechów	90,8	91,1	98,7	102,6	104,9	105,8
Świdnica	90,1	90,1	90,1	90,1	90,1	90,1
Trzebiechów	2,0	2,0	2,3	2,3	12,4	12,4
Zabór	5,2	5,2	5,2	5,2	5,7	5,7
na 100 km²						
województwo lubuskie	31,2	31,5	31,8	32,3	33,0	63,4
powiat zielonogórski	30,4	30,5	31,1	31,4	32,5	48,0
Babimost	52,0	53,0	53,0	53,6	53,7	35,1
Bojadła	29,8	29,8	29,8	29,8	29,8	23,7
Czerwieńsk	44,9	44,9	45,0	45,3	45,3	41,6
Kargowa	18,2	18,2	18,7	18,8	19,7	21,7
Nowogród Bobrzański	12,8	12,8	12,2	12,2	12,2	24,7
Sulechów	38,4	38,5	41,7	43,4	44,3	78,1
Świdnica	56,0	56,0	56,0	56,0	56,0	41,0
Trzebiechów	2,5	2,5	2,8	2,8	15,3	64,2
Zabór	5,6	5,6	5,6	5,6	6,1	123,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku z sieci kanalizacyjnej w powiecie zielonogórskim korzystało 51 310 osób, tj. 68% ogółu ludności powiatu (Tabela 44.). W latach 2016-2021 nastąpił wzrost osób korzystających z sieci kanalizacyjnej o 3,2%. Należy zaznaczyć, że mimo odnotowanego w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 wzrostu odsetka osób korzystających z kanalizacji w ogóle ludności, udział ten pozostaje niższy niż średnia dla województwa lubuskiego (74,9%). Można także zauważyć, że w powiecie zielonogórskim w 2021 roku większy odsetek mieszkańców korzystał z usług oczyszczalni ścieków (70,4%) niż z usług sieci kanalizacyjnej (68%). W 2021 roku w powiecie zielonogórskim najwyższy udział mieszkańców korzystającej z kanalizacji uzyskały gminy: Świdnica (95,3%) i Babimost (93,1%), najniższy – gminy: Trzebiechów (26,5%) i Zabór (25,8%).

Na przestrzeni lat 2016-2021 największy wzrost, wskaźnika udziału ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ludności faktycznej ogółem, odnotowano w gminie Trzebiechów, gdzie wartości tego wskaźnika zwiększyła się ponad trzykrotnie. Natomiast najmniejszy wzrost udziału ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej zaobserwować można w gminach: Świdnica, Babimost i Nowogród Bobrzański, gdzie wskaźnik ten wyniósł odpowiednio: 0,3%, 0,5% i 0,6%. Udział mieszkańców korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ludności faktycznej ogółem w latach 2016-2021 obniżył się jedynie w gminie Czerwieńsk o 0,3%.

Tabela 44. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
osoby						
województwo lubuskie	747 353	749 970	751 605	751 979	752 063	748 198
powiat zielonogórski	49 722	50 073	50 471	50 523	51 206	51 310
Babimost	5 811	5 737	5 756	5 787	5 751	5 722
Bojadła	1 111	1 202	1 261	1 301	1 337	1 361
Czerwieńsk	6 718	6 814	6 734	6 691	6 739	6 734
Kargowa	3 058	3 100	3 098	3 130	3 163	3 149
Nowogród Bobrzański	4 938	4 961	5 001	4 969	4 925	4 904
Sulechów	20 624	20 704	20 938	20 968	21 086	21 050
Świdnica	6 190	6 245	6 344	6 331	6 411	6 354
Trzebiechów	245	246	245	241	663	878
Zabór	1 027	1 064	1 094	1 105	1 131	1 158
% ogółu ludności						
województwo lubuskie	73,5	73,8	74,1	74,3	74,7	74,9
powiat zielonogórski	66,0	66,3	66,6	66,9	67,7	68,0
Babimost	92,6	92,7	92,8	92,9	93,1	93,1
Bojadła	33,7	36,6	38,6	39,7	40,7	41,8
Czerwieńsk	67,4	67,8	67,0	67,1	67,1	67,2
Kargowa	52,5	53,0	53,1	53,8	54,4	54,6
Nowogród Bobrzański	52,4	52,5	52,7	52,6	52,5	52,7
Sulechów	78,0	78,1	78,7	79,1	79,4	79,6
Świdnica	95,0	95,0	95,8	95,9	95,9	95,3
Trzebiechów	7,1	7,1	7,2	7,1	19,8	26,5
Zabór	24,8	25,3	25,6	25,6	25,7	25,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Analizując różnicę pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 należy stwierdzić, że wskaźnik ten w okresie pięciu lat zmniejszył się o 5,3%, jednak w 2021 roku był wyższy o 8,3 punktów procentowych niż w województwie lubuskim. Z danych zawartych w tabeli 45. wynika, że w latach 2016-2021 jedynie w gminie Babimost odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej był mniejszy niż udział osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Tabela 45. Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji (w %)

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo lubuskie	21,0	20,8	20,5	20,4	20,1	19,9
powiat zielonogórski	30,1	29,8	29,5	29,3	28,5	28,2
Babimost	-4,1	-3,9	-3,9	-3,6	-3,7	-3,6
Bojadła	54,3	51,4	49,5	48,6	47,6	46,6
Czerwieńsk	28,8	28,4	29,1	29,1	29,1	29,0
Kargowa	32,9	31,4	31,7	31,4	31,2	31,0
Nowogród Bobrzański	46,2	46,1	45,9	46,1	46,2	46,0
Sulechów	21,8	21,7	21,1	20,7	20,4	20,2
Świdnica	1,4	1,5	0,7	0,7	0,7	1,3
Trzebiechów	89,8	89,8	89,8	90,0	77,4	70,8
Zabór	73,2	72,7	72,5	72,5	72,4	72,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku 58,6% budynków mieszkalnych podłączono do infrastruktury kanalizacyjnej w odniesieniu do ogółu budynków mieszkalnych w powiecie zielonogórskim (o 3,8 punktów procentowych więcej niż w 2016 roku i o 3,5 punktów procentowych więcej niż w województwie lubuskim) (Tabela 46.). W latach 2016-2021 nastąpił wzrost liczby przyłączy

kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych w powiecie zielonogórskim o 13,5%. Wzrost ten miał miejsce we wszystkich gminach powiatu, a największy, prawie sto trzydziestokrotny, odnotowano w gminie Trzebiechów.

Tabela 46. Przyłącza kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	w szt.	w % ogółu budynków mieszkalnych	w szt.	w % ogółu budynków mieszkalnych	w szt.	w % ogółu budynków mieszkalnych	w szt.	w % ogółu budynków mieszkalnych	w szt.	w % ogółu budynków mieszkalnych	w szt.	w % ogółu budynków mieszkalnych
województwo lubuskie	78 259	51,6	80 785	52,2	84 217	53,9	85 950	54,1	88 778	54,7	90 622	55,1
powiat zielonogórski	7 642	54,8	7 842	55,3	8 251	56,3	8 434	56,5	8 757	57,1	8 672	58,6
Babimost	1 156	91,7	1 169	91,7	1 185	89,6	1 216	91,1	1 235	92,8	1 257	93,0
Bojadła	347	40,2	385	44,6	411	47,5	427	49,1	442	50,7	457	52,6
Czerwieńsk	1 096	56,4	1 127	56,9	1 057	57,3	1 070	56,8	1 091	53,2	1 105	61,5
Kargowa	619	49,1	652	51,6	661	51,2	684	50,8	718	51,6	730	52,0
Nowogród Bobrzański	586	32,2	588	32,0	601	32,4	607	32,7	613	36,8	619	31,9
Sulechów	2 322	62,0	2 378	62,9	2 482	65,4	2 557	65,4	2 659	66,1	2 737	66,5
Świdnica	1 334	92,8	1 354	92,7	1 660	92,6	1 679	91,5	1 679	91,6	1 379	92,7
Trzebiechów	16	2,5	16	2,4	16	2,7	16	2,9	141	15,4	207	22,1
Zabór	166	15,1	173	14,6	178	16,6	178	16,6	179	15,6	181	15,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Charakteryzując elementy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej powiatu zielonogórskiego należy zwrócić uwagę na różnice w relacji długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej (Tabela 47.). Nieprawidłowością jest dość duża dysproporcja między długością sieci wodociągowej a siecią kanalizacyjną. Oznacza to, że znaczna część mieszkańców powiatu nie jest podłączona do sieci kanalizacyjnej, a jest wyposażona w zbiorniki bezodpływowe. W 2021 roku jedynie w gminie Świdnica długość sieci kanalizacyjnej przewyższała rozmiar sieci wodociągowej o 16,4%. W pozostałych gminach powiatu zielonogórskiego wymiar sieci wodociągowej był większy niż sieci kanalizacyjnej.

Tabela 47. Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji (w %)

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo lubuskie	63,20	63,14	63,31	63,50	57,43	57,89
powiat zielonogórski	64,34	64,38	68,54	68,61	59,30	59,18
Babimost	112,62	113,63	113,63	113,47	81,37	81,98
Bojadła	114,23	114,23	114,23	114,23	90,24	90,24
Czerwieńsk	94,59	94,59	94,81	95,45	95,45	95,45
Kargowa	60,62	61,58	63,49	63,76	46,17	48,18
Nowogród Bobrzański	25,30	25,30	31,36	31,26	24,00	23,96
Sulechów	62,58	62,06	66,38	66,62	57,89	57,59
Świdnica	143,70	143,47	143,47	141,89	117,17	116,41
Trzebiechów	3,85	3,85	4,43	4,43	22,18	22,18
Zabór	11,11	11,11	11,04	11,04	11,11	10,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

1.2.4. Gospodarka odpadami

W 2021 roku w powiecie zielonogórskim zebrano 30 539,50 ton odpadów komunalnych (o 16,9% więcej niż w 2017 roku), z tego 88,4% wytworzono w gospodarstwach domowych, a

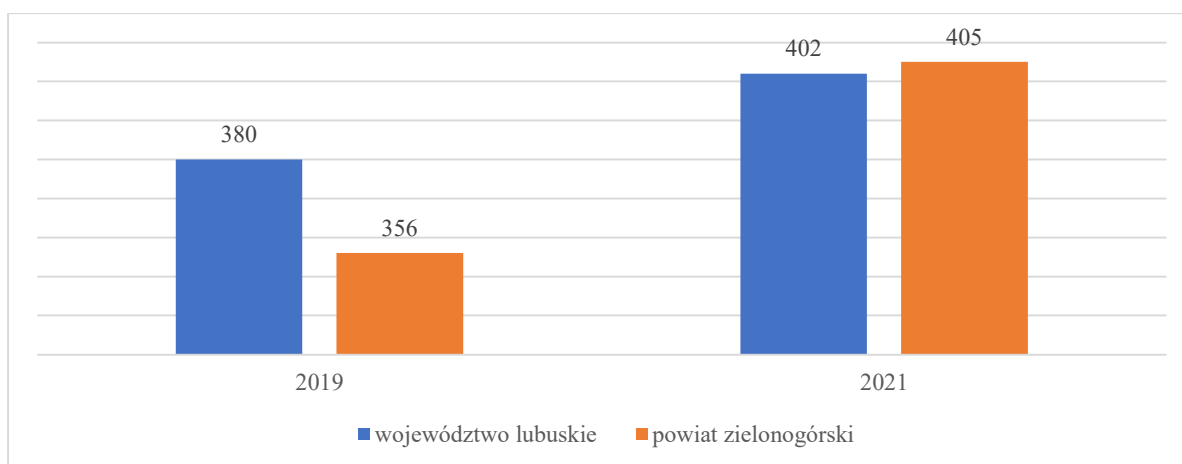
11,6% pochodzi z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji) (Tabela 48.).

Tabela 48. Odpady komunalne wytworzone w powiecie zielonogórskim w latach 2017-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem (w tys. ton)					
województwo lubuskie	366,26	366,60	384,50	389,75	403,19
powiat zielonogórski	26,10	24,27	26,92	28,79	30,54
Babimost	1,20	1,07	1,62	1,79	2,28
Bojadła	1,26	1,19	1,29	1,54	1,39
Czerwieńsk	3,50	3,49	3,80	4,14	3,98
Kargowa	2,36	2,38	2,55	3,16	2,66
Nowogród Bobrzański	2,65	2,66	2,75	2,68	2,64
Sulechów	10,08	9,15	11,13	10,45	11,50
Świdnica	2,47	2,16	1,65	2,56	2,93
Trzebiechów	0,67	0,61	0,74	0,93	1,25
Zabór	1,91	1,57	1,39	1,54	1,92
z gospodarstw domowych (w tonach)					
województwo lubuskie	288 819,41	303 284,30	320 995,64	330 950,17	344 799,99
powiat zielonogórski	22 348,79	21 269,79	23 550,88	25 523,90	26 986,05
Babimost	1 080,92	946,30	1 397,38	1 532,70	2 027,57
Bojadła	1 159,56	1 092,87	1 123,81	1 366,48	1 222,52
Czerwieńsk	3 114,96	3 099,18	3 449,95	3 856,79	3 326,41
Kargowa	2 135,48	2 166,02	2 340,89	2 961,57	2 382,31
Nowogród Bobrzański	2 037,71	2 119,22	2 217,23	2 264,52	2 279,20
Sulechów	8 327,93	7 735,91	9 429,29	9 136,47	10 424,66
Świdnica	2 179,20	2 155,34	1 455,98	2 046,82	2 345,90
Trzebiechów	667,78	605,30	744,37	870,66	1 148,69
Zabór	1 645,25	1 349,65	1 391,98	1 487,89	1 828,79
z innych źródeł (w tonach)					
województwo lubuskie	77 437,83	63 311,58	63 505,37	58 797,79	58 393,56
powiat zielonogórski	3 754,03	2 997,22	3 372,52	3 265,49	3 553,45
Babimost	116,04	122,57	225,23	261,52	247,78
Bojadła	99,54	94,45	163,01	173,40	166,92
Czerwieńsk	389,56	391,14	349,94	287,69	648,88
Kargowa	223,20	215,68	205,84	198,63	279,36
Nowogród Bobrzański	614,26	543,76	534,80	412,36	361,46
Sulechów	1 751,41	1 411,11	1 699,48	1 308,75	1 072,72
Świdnica	294,62	0,00	194,22	511,70	586,48
Trzebiechów	0,00	0,00	0,00	55,50	96,98
Zabór	265,40	218,51	0,00	55,94	92,87

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

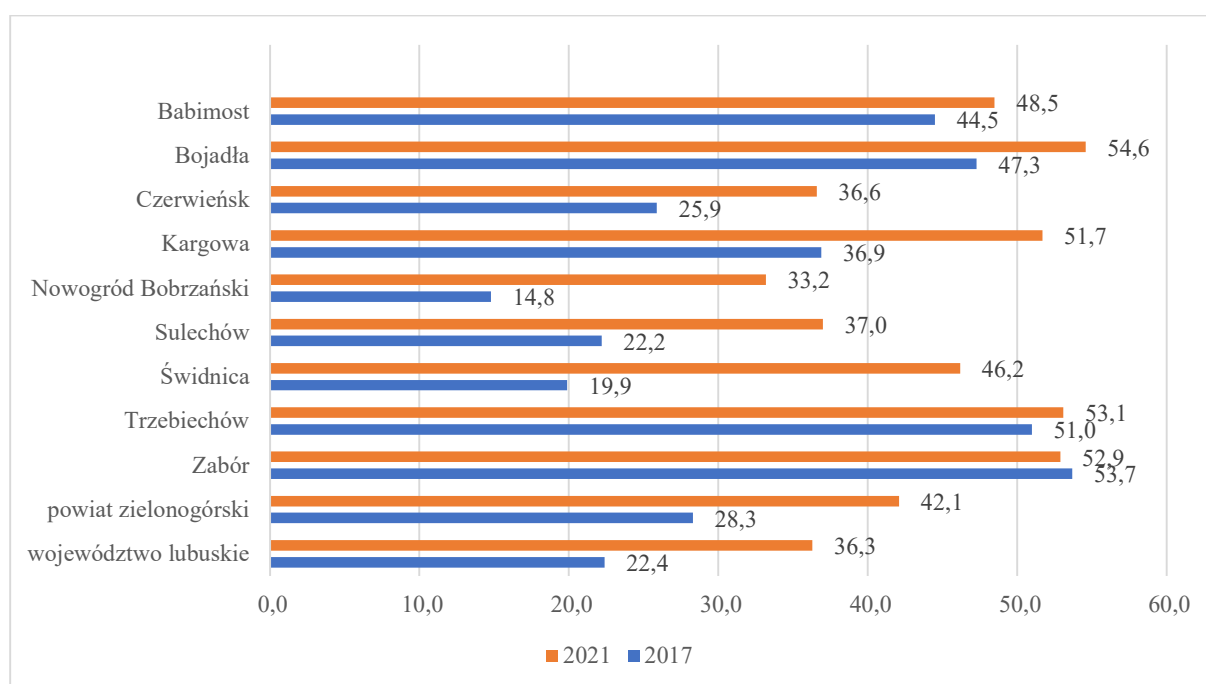
Znaczną grupę odpadów powstających w powiecie zielonogórskim stanowią odpady komunalne związane z codzienną egzystencją człowieka. Ilość wytworzonych odpadów komunalnych przypadających na jednego mieszkańca w latach 2019-2021 zwiększyła się z 356 kg do 405 kg, a zatem masa wytworzonych odpadów komunalnych wzrosła o 13,8% (Rysunek 20.).

Rysunek 20. Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w powiecie zielonogórskim w latach 2019 i 2021 (w kg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

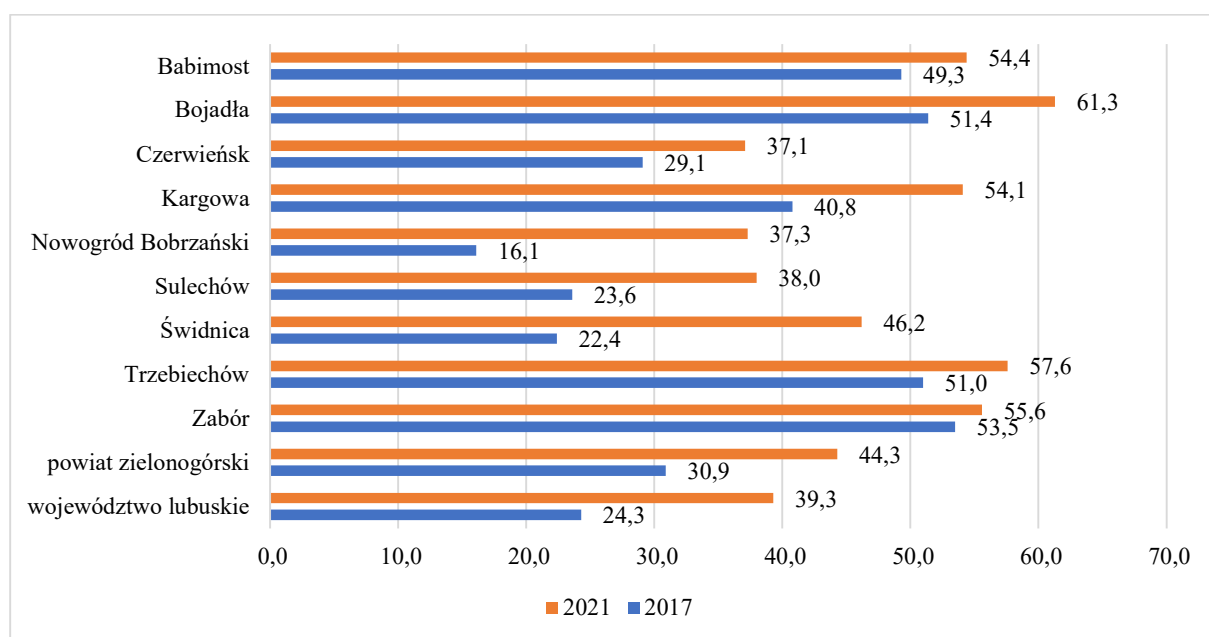
Znaczący wpływ na wartość wskaźnika dotyczącego ilości odpadów komunalnych przypadających na jednego mieszkańca w powiecie zielonogórskim mają stosunkowo niski procentowy udział selektywnego zbierania odpadów (Rysunek 21.) i wciąż zbyt niski procent mieszkańców objętych zorganizowanym systemem zbierania odpadów (Rysunek 22.), a także niski poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie odpadów oraz palenie odpadów z tworzywa sztucznych w domowych paleniskach.

Rysunek 21. Udział odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w relacji do ogółu odpadów w powiecie zielonogórskim w latach 2017 i 2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Należy zwrócić jednak uwagę na fakt, że osiągnięty w 2021 roku odsetek zebranych selektywnie odpadów w stosunku do odpadów ogółem w powiecie zielonogórskim wyniósł 42,1% i był to wskaźnik wyższy niż uzyskany w województwie lubuskim (36,3%).

Rysunek 22. Odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych w relacji do ogółu odpadów w powiecie zielonogórskim w latach 2017 i 2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Przyrost masy odpadowej przy jednoczesnej konieczności ograniczania ingerencji w środowisko naturalne w postaci tworzenia składowisk odpadów wymaga zwiększenia skuteczności ich segregacji i recyklingu. W powiecie zielonogórskim na przestrzeni lat 2017-2021 systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie (Tabela 49.). W 2021 roku w powiecie selektywnie zebrano 12 850,26 ton odpadów, tj. o 73,7% więcej w porównaniu z 2017 roku. Do gmin powiatu zielonogórskiego o największej udziale zebranych selektywnie odpadów należą: Sulechów (33,1%), Czerwieńsk (11,3%), Kargowa (10,7%), Świdnica (10,5%). Natomiast najmniej zebranych selektywnie odpadów odnotowano w gminach: Trzebiechów (5,1%), Bojadła (5,9%), Nowogród Bobrzański (6,8%), Zabór (7,9%) i Babimost (8,6%).

Odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych w 2021 roku stanowiły 44,3% odpadów komunalnych z gospodarstw domowych ogółem (w 2017 roku odsetek ten wyniósł 30,9%) (Rysunek 22.). Były to głównie odpady biodegradowalne (17,5%) oraz papier, tektura, metale, szkło i tworzywa sztuczne (15,5%).

W 2021 roku wśród odpadów komunalnych zebranych aż 17 689,24 ton stanowiły odpady zmieszane, z tego 15 037,98 ton tych odpadów wytworzono w gospodarstwach domowych, tj. 55,7% odpadów komunalnych zebranych z gospodarstw domowych ogółem (Tabela 50.).

Wskaźnik przedstawiający zmieszane odpady zebrane w ciągu roku w tonach pozwala monitorować szeroko rozumianą gospodarkę odpadami w powiecie zielonogórskim. Na terenie powiatu zielonogórskiego wartość wskaźnika dotyczącego ilości zmieszanych, zebranych odpadów ogółem sukcesywnie maleje. Na przestrzeni lat 2016-2021 ich ilość zmniejszyła się o 10,8% (Tabela 51.).

Na terenie powiatu zielonogórskiego w 2021 roku funkcjonowały dwa składowiska odpadów, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne. Ich łączna powierzchnia wynosiła 8,9 ha, z tego 6,8 ha znajdowało się w Nowogrodzie Bobrzańskim i 2,1 ha w Sulechowie. Były to składowiska odpadów z instalacją odgazowywania z gazem uchodzącym do atmosfery. Negatywnie na jakość środowiska powiatu zielonogórskiego mogą oddziaływać dzikie wysypiska śmieci, których obecność jest zauważana w powiecie. W 2021 roku dzikie wysypisko występowało w gminie Nowogród Bobrzański. Jego powierzchnia to 2 300 m². W 2020 roku w powiecie zielonogórskim zlikwidowano dzikie wysypisko w gminie Sulechów o powierzchni 3 000 m².

Tabela 49. Odpady zebrane selektywnie w powiecie zielonogórskim w latach 2017-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem (w tonach)					
województwo lubuskie	82 000,57	85 575,72	101 146,52	126 591,07	146 357,62
powiat zielonogórski	7 396,20	6 940,44	8 595,76	11 275,81	12 850,26
Babimost	532,71	341,66	431,38	694,46	1 103,06
Bojadła	595,49	557,68	634,78	857,27	759,12
Czerwieńsk	907,44	947,93	1 300,28	1 700,12	1 453,23
Kargowa	870,68	943,85	1 076,43	1 430,01	1 376,33
Nowogród Bobrzański	393,10	428,94	522,19	758,48	875,72
Sulechów	2 238,11	2 377,64	3 588,32	3 539,74	4 250,54
Świdnica	493,02	524,20	355,38	1 077,10	1 354,78
Trzebiechów	340,40	214,10	238,11	443,44	661,30
Zabór	1 025,25	604,44	448,89	775,19	1 016,18
z gospodarstw domowych (w tonach)					
województwo lubuskie	70 148,21	78 136,19	91 969,65	118 909,95	135 383,41
powiat zielonogórski	6 908,71	6 787,43	8 190,96	10 785,30	11 948,07
Babimost	532,71	341,66	416,31	694,46	1 103,06
Bojadła	595,49	557,68	634,78	857,27	749,78
Czerwieńsk	907,44	947,93	1 300,28	1 700,12	1 235,64
Kargowa	870,68	943,85	1 076,43	1 430,01	1 289,77
Nowogród Bobrzański	328,19	363,76	457,32	726,30	849,98
Sulechów	1 963,81	2 377,64	3 263,46	3 296,83	3 958,54
Świdnica	489,02	524,20	355,38	861,68	1 083,82
Trzebiechów	340,40	214,10	238,11	443,44	661,30
Zabór	880,97	516,61	448,89	775,19	1 016,18
z innych źródeł (w tonach)					
województwo lubuskie	11 852,36	7 439,53	9 176,87	7 681,12	10 974,21
powiat zielonogórski	487,49	153,01	404,80	490,51	902,19
Babimost	0,00	0,00	15,07	0,00	0,00
Bojadła	0,00	0,00	0,00	0,00	9,34
Czerwieńsk	0,00	0,00	0,00	0,00	217,59
Kargowa	0,00	0,00	0,00	0,00	86,56
Nowogród Bobrzański	64,91	65,18	64,87	32,18	25,74
Sulechów	274,30	0,00	324,86	242,91	292,00
Świdnica	4,00	0,00	0,00	215,42	270,96
Trzebiechów	144,28	87,83	0,00	0,00	0,00
Zabór	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Tabela 50. Zmieszane odpady zebrane z gospodarstw domowych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem (w tonach)						
województwo lubuskie	209 985,29	218 671,20	225 148,11	229 025,99	212 040,22	209 416,58
powiat zielonogórski	16 022,26	15 440,08	14 482,36	15 359,92	14 738,60	15 037,98
Babimost	1 054,10	548,21	604,64	981,07	838,24	924,51
Bojadła	488,02	564,07	535,19	489,03	509,21	472,74
Czerwieńsk	2 011,95	2 207,52	2 151,25	2 149,67	2 156,67	2 090,77
Kargowa	1 201,22	1 264,80	1 222,17	1 264,46	1 531,56	1 092,54
Nowogród Bobrzański	1 635,97	1 709,52	1 755,46	1 759,91	1 538,22	1 429,22
Sulechów	6 392,29	6 364,12	5 358,27	6 165,83	5 839,64	6 466,12
Świdnica	1 358,40	1 690,18	1 631,14	1 100,60	1 185,14	1 262,08
Trzebiechów	543,36	327,38	391,20	506,26	427,22	487,39
Zabór	1 336,95	764,28	833,04	943,09	712,70	812,61
na 1 mieszkańca (w kg)						
województwo lubuskie	206,4	215,1	221,7	226,1	209,9	208,8
powiat zielonogórski	212,8	204,8	191,6	203,1	194,8	199,2
Babimost	168,6	87,8	97,8	157,9	135,0	150,6
Bojadła	147,8	171,8	163,9	149,7	155,1	145,3
Czerwieńsk	201,4	220,0	213,7	214,9	216,0	208,9
Kargowa	205,2	217,5	209,2	216,0	263,5	189,1
Nowogród Bobrzański	173,2	181,1	185,6	185,5	163,4	152,9
Sulechów	241,7	240,6	202,0	232,1	219,5	244,1
Świdnica	209,3	259,2	247,6	168,0	178,8	188,4
Trzebiechów	158,6	95,8	114,0	148,5	127,0	146,4
Zabór	328,7	183,3	196,9	220,2	163,8	182,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Tabela 51. Zmieszane odpady zebrane w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 według lokalizacji

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem (w tonach)						
województwo lubuskie	276 524,52	284 256,67	281 020,16	283 354,49	263 156,89	256 835,93
powiat zielonogórski	19 823,51	18 706,62	17 326,57	18 327,64	17 513,58	17 689,24
Babimost	1 387,00	664,25	727,21	1 191,23	1 099,76	1 172,29
Bojadła	550,70	663,61	629,64	652,04	682,61	630,32
Czerwieńsk	2 529,26	2 597,08	2 542,39	2 499,61	2 444,36	2 522,06
Kargowa	1 448,30	1 488,00	1 437,85	1 470,30	1 730,19	1 285,34
Nowogród Bobrzański	2 214,73	2 258,87	2 234,04	2 229,84	1 918,40	1 764,94
Sulechów	7 804,02	7 841,23	6 769,38	7 540,45	6 905,48	7 246,84
Świdnica	1 648,00	1 980,80	1 631,14	1 294,82	1 481,42	1 577,60
Trzebiechów	613,36	327,38	391,20	506,26	482,72	584,37
Zabór	1 628,14	885,40	963,72	943,09	768,64	905,48
na 1 mieszkańca (w kg)						
województwo lubuskie	271,8	279,6	276,7	279,7	260,5	256,0
powiat zielonogórski	263,3	248,2	229,2	242,3	231,5	234,3
Babimost	221,8	106,3	117,7	191,8	177,1	191,0
Bojadła	166,8	202,1	192,8	199,6	207,9	193,7
Czerwieńsk	253,2	258,9	252,6	249,9	244,8	252,0
Kargowa	247,4	255,8	246,2	251,2	297,7	222,4
Nowogród Bobrzański	234,4	239,3	236,2	235,0	203,8	188,8
Sulechów	295,0	296,5	255,3	283,9	259,6	273,5
Świdnica	253,9	303,8	247,6	197,6	223,5	235,5
Trzebiechów	179,0	95,8	114,0	148,5	143,5	175,5
Zabór	400,2	212,3	227,8	220,2	176,7	203,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

1.3. Sfera społeczna

1.3.1. Edukacja publiczna

W ostatnich latach na terenie powiatu zielonogórskiego miały miejsce zmiany w sieci szkół i placówek oświatowych. Jedną z przyczyn tych zmian były nowelizacje ustawy o systemie oświaty. Obecnie (rok szkolnym 2022/2023) powiat zielonogórski prowadzi następujące jednostki oświatowe:

- liceum ogólnokształcące,
- centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego, w ramach którego funkcjonuje: technikum, liceum ogólnokształcące dla dorosłych, branżowa szkoła I stopnia,
- zespół szkół specjalnych, w ramach którego funkcjonuje: szkoła podstawowa specjalna, liceum ogólnokształcące specjalne,
- szkołę podstawową specjalną,
- specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, w ramach którego funkcjonuje: przedszkole specjalne, szkoła podstawowa specjalna, szkoła specjalna przysposabiająca do pracy, branżowa szkoła I stopnia specjalna,
- młodzieżowy ośrodek socjoterapii, w ramach którego funkcjonuje szkoła podstawowa specjalna,
- poradnię psychologiczno-pedagogiczną,
- szkolne schronisko młodzieżowe.

Na terenie powiatu funkcjonuje dobrze rozwinięty system szkół i placówek oświatowych, których organem prowadzącym są gminy (Babimost, Bojadła, Czerwieńsk, Kargowa, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów, Zabór), powiat zielonogórski, województwo lubuskie, fundacja, stowarzyszenia oraz osoby fizyczne.

Pierwszy szczebel w systemie edukacji stanowi przedszkole, które pełni funkcje opiekuńcze, wychowawcze, wyrównawcze i społeczne. Na terenie powiatu zielonogórskiego działa 27 przedszkoli, z czego 11 prowadzą gminy, 9 osoby fizyczne, 3 stowarzyszenia, 3 powiat zielonogórski oraz 1 fundacja. Kolejnym etapem w edukacji i wychowaniu dzieci jest szkoła podstawowa. Na terenie powiatu funkcjonuje 35 szkół podstawowych, z czego 26 prowadzą gminy, 4 powiat zielonogórski, 2 województwo lubuskie, 2 stowarzyszenia i 1 fundacja. Podstawowe informacje na temat przedszkoli i szkół podstawowych prowadzonych przez powiat zielonogórski przedstawiono w tabeli 52.

Tabela 52. Szkoły podstawowe i przedszkola prowadzone przez powiat zielonogórski (stan na dzień 01.09.2022)

Lp.	Nazwa	Dane teleadresowe	Data rozpoczęcia działalności
1.	Przedszkole Specjalne "Bajka" w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Sulechowie	ul. Łączna 1,66-100 Sulechów http://soswsulechow.edupage.org	2010-09-01
2.	Szkoła Podstawowa Specjalna w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku	ul. Pałacowa 1, 66-003 Zabór http://mos-przytok.edupage.org	2006-09-01
3.	Szkoła Podstawowa Specjalna w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Sulechowie	ul. Łączna 1, 66-100 Sulechów http://soswsulechow.edupage.org	1976-09-01
4.	Szkoła Podstawowa Specjalna w Wojnowie przy Szpitalu Rehabilitacyjno - Lecznicy dla Dzieci	Wojnowo 7a, 66-120 Wojnowo	1999-09-01
5.	Szkoła Podstawowa Specjalna w Zespole Szkół Specjalnych im. Kawalerów Maltańskich w Zaborze przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży	ul. Zamkowa 1, 66-003 Zabór	1991-12-01

Źródło: opracowanie na podstawie danych z bazy SIO.

Na terenie powiatu funkcjonują 4 licea ogólnokształcące, z czego 3 prowadzi powiat zielonogórski oraz 1 gmina Czerwieńsk. Wykaz liceów ogólnokształcących prowadzonych przez powiat zielonogórski przedstawieniowo w tabeli 53.

Tabela 53. Licea ogólnokształcące prowadzone przez powiat zielonogórski (stan na dzień 01.09.2022)

Lp.	Nazwa	Dane teleadresowe	Data rozpoczęcia działalności
1.	Liceum Ogólnokształcące im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Sulechowie	ul. Licealna 10, 66-100 Sulechów http://losulechow.pl	1954-09-01
2.	Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sulechowie	ul. Piaskowa 53, 66-100 Sulechów http://www.cksulechow.pl	2012-09-01
3.	Liceum Ogólnokształcące Specjalne w Zespole Szkół Specjalnych im. Kawalerów Maltańskich w Zaborze przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży	ul. Zamkowa 1, 66-003 Zabór	2016-09-01

Źródło: opracowanie na podstawie danych z bazy SIO.

Kolejnym rodzajem szkół, które funkcjonują na terenie powiatu zielonogórskiego są 2 szkoły branżowe i 2 technika, z czego powiat zielonogórski prowadzi obie szkoły branżowe i 1 technikum (drugie technikum prowadzi gmina Czerwieńsk). Podstawowe informacje o szkołach branżowych i technikum, które prowadzi powiat zielonogórski przedstawiono w tabeli 54.

Tabela 54. Szkoły branżowe i technikum prowadzone przez powiat zielonogórski (stan na dzień 01.09.2022)

Lp.	Nazwa	Dane teleadresowe	Data rozpoczęcia działalności
1.	Branżowa Szkoła I Stopnia im. gen. Władysława Sikorskiego w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sulechowie	ul. Piaskowa 53, 66-100 Sulechów http://www.cksulechow.pl	1962-09-01
2.	Branżowa Szkoła I Stopnia Specjalna w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Sulechowie	ul. Łączna 1, 66-100 Sulechów http://soswsulechow.edupage.org	2003-09-01
3.	Technikum im. gen. Władysława Sikorskiego w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sulechowie	ul. Piaskowa 53, 66-100 Sulechów http://www.cksulechow.pl	1976-09-01

Źródło: opracowanie na podstawie danych z bazy SIO.

Ponadto na terenie powiatu zielonogórskiego funkcjonują placówki tj.: 2 młodzieżowe ośrodki socjoterapii (jeden jest prowadzony przez powiat zielonogórski, drugi przez województwo lubuskie), szkoła specjalna przysposabiająca do pracy oraz poradnia psychologiczno-pedagogiczna, które są prowadzone przez powiat zielonogórski (Tabela 55).

Tabela 55. Pozostałe placówki oświatowe prowadzone przez powiat zielonogórski (stan na dzień 01.09.2022)

Lp.	Nazwa	Dane teleadresowe	Data rozpoczęcia działalności
1.	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Sulechowie	ul. Łączna 1, 66-100 Sulechów http://soswsulechow.edupage.org	2006-09-01
2.	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku	ul. Pałacowa 1, 66-003 Zabór http://mos-przytok.edupage.org	2006-09-01
3.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie	ul. Kruszyna 1, 66-100 Sulechów http://pppsulechow.edupage.org	1992-04-01

Źródło: opracowanie na podstawie danych z bazy SIO.

W związku z obserwowanym od kilkunastu lat niżem demograficznym systematycznie maleje liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez powiat zielonogórski.

W latach 2016-2020 zwiększyła się liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez powiat zielonogórski. W 2020 roku uczyło się w nich 1405 uczniów – tj. o 42% więcej niż w 2016 roku z tego najwięcej uczęszczało do technikum (35%), liceum ogólnokształcącego (25%) oraz branżowej szkoły I stopnia (21%).

W ostatnich latach w powiecie zielonogórskim obserwuje się istotny wzrost liczby uczniów w szkołach branżowych. W 2020 roku w stosunku do 2016 roku liczba uczniów w tego typu szkołach bez specjalnych wzrosła o ponad 347%, a w szkołach specjalnych o 200%. Istotny wzrost liczby uczniów odnotowały również szkoły podstawowe specjalne (ponad 100%).

Uczniowie szkół specjalnych w 2020 roku stanowili 18,6% całej zbiorowości uczniów szkół prowadzonych przez powiat, podczas gdy w 2016 roku – 12,5%.

Tabela 56. Liczba uczniów w jednostkach oświatowych prowadzonych przez powiat zielonogórski oraz w szkołach niepublicznych działających na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem	991	1004	919	1417	1405	b.d.
szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży	107	119	147	214	218	b.d.
licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych	390	376	233	364	355	b.d.
licea ogólnokształcące dla dorosłych	65	39	22	8	0	b.d.
licea ogólnokształcące specjalne dla młodzieży	0	0	0	14	19	b.d.
technika	412	387	345	489	498	b.d.
branżowe szkoły I stopnia bez specjalnych	-	65	150	298	291	b.d.
branżowe szkoły I stopnia dla młodzieży specjalne	-	4	6	14	12	b.d.
szkoły specjalne przysposabiające do pracy	17	14	16	16	12	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największą jednostką oświatową prowadzoną przez powiat zielonogórski jest Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (CKZiU) w Sulechowie. W roku szkolnym 2022/2023 w strukturze CKZiU funkcjonuje technikum, liceum ogólnokształcące dla dorosłych i branżowa szkoła I stopnia, w których kształcą się obecnie 886 uczniów, tj. 60% wszystkich uczniów szkół prowadzonych przez powiat.

W roku szkolnym 2022/2023 CKZiU w Sulechowie kształcił w następujących zawodach:

- technikum (5-letnie): technik informatyk, technik programista, technik logistyk, technik mechatronik, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik hotelarstwa, technik ekonomista.
- branżowa szkoła I stopnia (3-letnia): kucharz, wielozawodowe.

Drugą pod względem wielkości jednostką oświatową prowadzoną przez powiat zielonogórski jest Liceum Ogólnokształcące (LO) w Sulechowie. W roku szkolnym 2022/2023 jednostka ta prowadziła 13 oddziałów, w której kształcą się 380 uczniów, tj. 25,0% wszystkich uczniów szkół prowadzonych przez powiat.

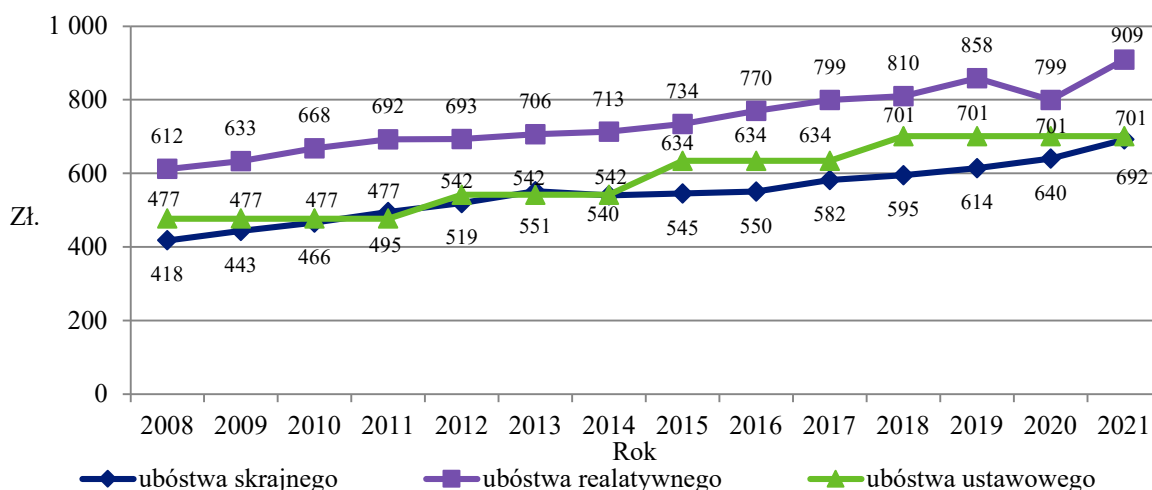
Zmiana liczby uczniów w szkołach ponadpodstawowych znajdujących się na terenie powiatu zielonogórskiego wskazuje na zmianę występującej przez wiele lat sytuacji – preferowanie liceów względem szkół zawodowych.

Kolejne cztery jednostki prowadzone przez powiat zielonogórski to tzw. jednostki specjalne, do których uczęszczają uczniowie wymagający stosowania specjalnej organizacji nauki oraz specjalnych metod wychowania. W latach 2016-2020 liczba uczniów i wychowanków w jednostkach oświatowych tj. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku, Zespół Szkół Specjalnych w Zaborze przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży, Zespół Szkół Specjalnych w Wojnowie przy Szpitalu Rehabilitacyjno-Lecznicznym dla Dzieci, zwiększyła się – w 2020 r w porównaniu do 2016 roku o 110%.

1.3.2. Sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców powiatu zielonogórskiego na tle Polski

W latach 2016-2020 zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce kształtował się na poziomie ok. 4–5% osób. W 2015 roku w ubóstwie skrajnym żyło 6,5% ogółu mieszkańców Polski, w tym 11% mieszkańców wsi i 3,5% mieszkańców miast. W latach 2016-2020 zasięg ubóstwa skrajnego na wsi obniżył się do poziomu ok. 8-10%. W miastach wynosił w tym czasie ok. 2–3%. Po roku 2015 (po wprowadzeniu Programu Rodzina 500 plus) odnotowano wyraźny spadek zagrożenia ubóstwem skrajnym wśród dzieci w wieku 0-17 lat – z 9% w 2015 roku do ok. 5-6 % w latach 2016–2020. Poprawę sytuacji odczuły szczególnie rodziny wielodzietne. W gospodarstwach domowych z co najmniej 3 dzieci poniżej 18 roku życia odsetek osób skrajnie ubogich obniżył się w analizowanym okresie z blisko 17% do ok. 7-10%¹⁶.

W Polsce w 2021 roku dla osoby samotnie gospodarującej poziom ubóstwa skrajnego kształtował się na poziomie 692 zł, natomiast 467 zł na osobę w wieloosobowych gospodarstwach domowych. Jest to poziom dochodów (wydatków) niezbędny do przetrwania, natomiast granica ubóstwa relatywnego dla gospodarstwa jednoosobowego wynosiła 909 zł, a ustawowego 707 zł. Oznacza to, że dla gospodarstwa 4-osobowego (2 osoby dorosłe plus 2 dzieci do 14 lat) były to kwoty odpowiednio dla minimum egzystencjalnego 1868 zł, ubóstwa relatywnego 2454 zł oraz ustawowego 2112 zł¹⁷ (Rysunek 23, Rysunek 24, Rysunek 25).

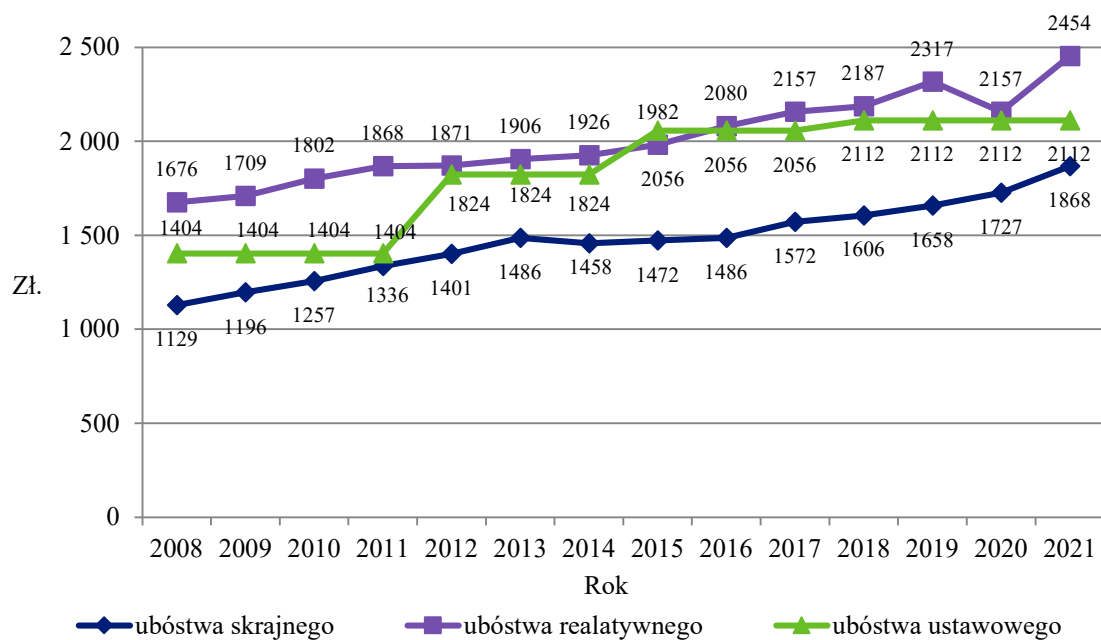

Rysunek 23. Kwoty wyznaczające poszczególne rodzaje ubóstwa w Polsce dla gospodarstwa jednoosobowego

Źródło: *Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020.* (2021). GUS, Departament Badań Społecznych. Warszawa.

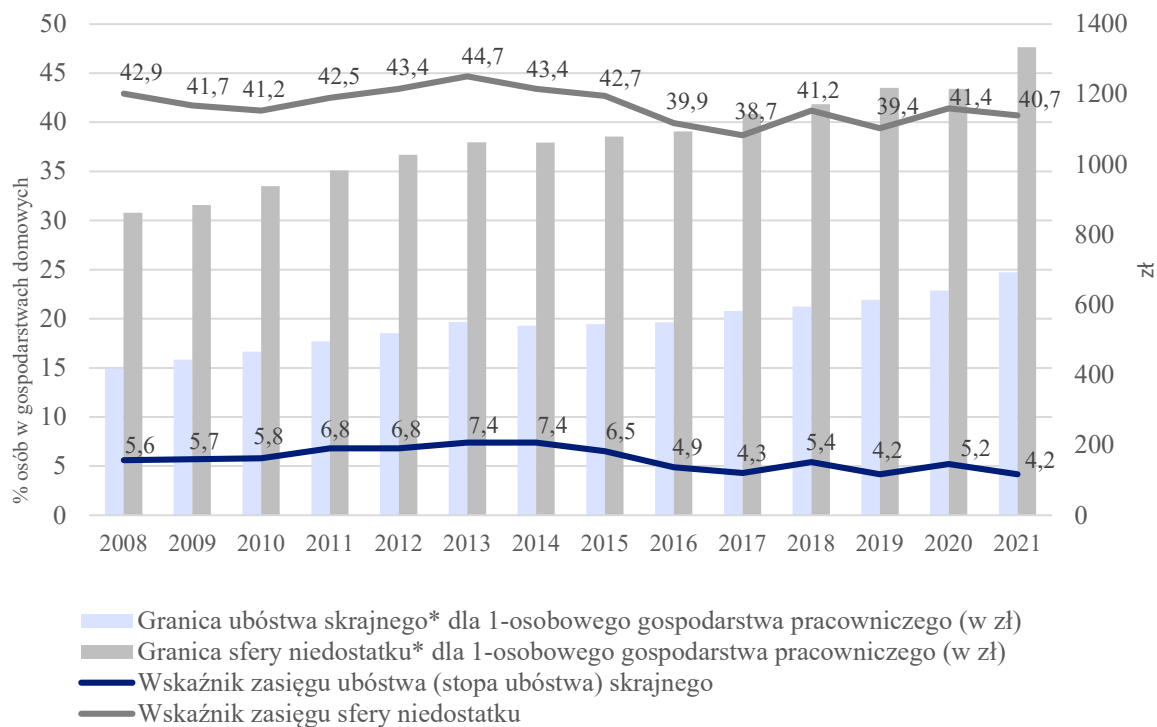
¹⁶ *Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020.* (2021). GUS, Departament Badań Społecznych. Warszawa.

¹⁷ *Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020.* (2021). GUS, Departament Badań Społecznych. Warszawa.

Rysunek 24. Kwoty wyznaczające poszczególne rodzaje ubóstwa w Polsce dla wieloosobowych gospodarstwach domowych

Źródło: *Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020*. (2021). Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych. Warszawa.

Rysunek 25. Wyznaczniki poziomu ubóstwa w Polsce w latach 2008-2021

Źródło: *Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020*. (2021). Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych. Warszawa.

Analizując zasięg ubóstwa według makroregionów (województwo lubuskie, obok wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, zalicza się do makroregionu północno-zachodniego) należy mieć na uwadze ich duże zróżnicowanie wewnętrzne, chociażby tylko na poziomie województw wchodzących w ich skład¹⁸. Zdecydowanie najmniej zróżnicowany pod tym względem był w 2020 roku makroregion wschodni, w skład którego wchodzi województwa należące do grupy najbiedniejszych w kraju. Do grupy najbiedniejszych województw należało także województwo świętokrzyskie wchodzące w skład makroregionu centralnego oraz woj. warmińsko-mazurskie należące do makroregionu północnego. Relatywnie nieduże (w porównaniu z innymi makroregionami) zróżnicowanie międzywojewódzkie w poziomie ubóstwa odnotowano także w przypadku makroregionu południowo-zachodniego charakteryzującego się w 2020 roku, jak już wspomniano, najniższymi stopami trzech analizowanych typów ubóstwa. Makroregion północno-zachodni, do którego zalicza się województwo lubuskie, opisują wskaźniki:

- zasięg ubóstwa skrajnego według makroregionów (% osób w gospodarstwach domowych): 2019 rok – 3,4%, a w 2020 roku – 3,8%, niższe było jedynie w regionie południowo-zachodnim;
- zasięg ubóstwa relatywnego według makroregionów (% osób w gospodarstwach domowych): 2019 rok – 13%, a w 2020 roku – 11,6%;
- zasięg ubóstwa ustawowego według makroregionów (% osób w gospodarstwach domowych): 2019 rok – 9,6%, a w 2020 roku – 9,1%.

Do oceny zagrożenia ubóstwem lub/i wykluczeniem społecznym stosuje się w Polsce, jak i pozostałych krajach UE, trzy kryteria: udział osób zagrożonych ubóstwem relatywnym¹⁹, udział osób żyjących w gospodarstwach o niskiej intensywności pracy²⁰ oraz udział osób zagrożonych pogłębioną materialną deprivacją²¹ jednocześnie, przy czym bierze się pod uwagę spełnianie co najmniej jednego z warunków. Wszystkimi trzema rodzajami ubóstwa dotknięte było 0,6% społeczeństwa polskiego, czyli 0,22 mln osób (Rysunek 26)²².

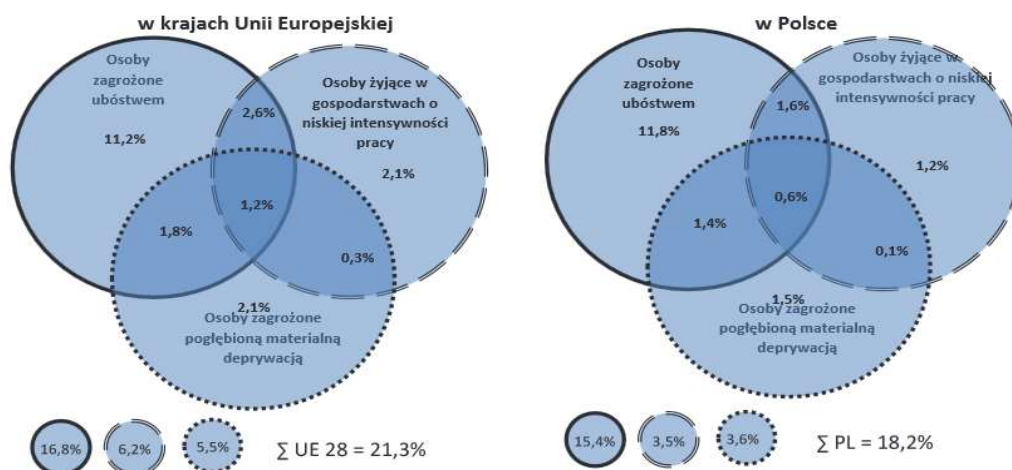
¹⁸ Ze względu na zmiany dotyczące jednostek NUTS porównywalność niektórych okresów jest ograniczona. W opracowaniach statystycznych GUS niektóre dane przestały być agregowane na poziomie województw a rozpoczęto ich agregacje na poziomie regionów.

¹⁹Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym pokazuje odsetek osób zamieszkujących w gospodarstwach domowych, w których roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji kształtuje się poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji;

²⁰Wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy pokazuje odsetek osób w wieku 0–59 lat mieszkających w gospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności pracy, tzn. takich, w których osoby zdolne do pracy w minionym roku przepracowały mniej niż 20% ich całkowitego potencjału pracy.

²¹Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej pokazuje odsetek osób w gospodarstwach domowych deklarujących brak możliwości zaspokojenia ze względów finansowych co najmniej 4 z 9 wymienionych poniżej potrzeb: (opłacenia tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku; spożywania mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień; ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb; pokrycia niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości granicy ubóstwa relatywnego, przyjętej w danym kraju, w roku poprzedzającym badanie); terminowego regulowania opłat związanych z mieszkaniem, spłatą rat i kredytów; posiadania telewizora kolorowego; posiadania samochodu; posiadania pralki oraz posiadania telefonu (stacjonarnego lub komórkowego).

²² *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu Aktualizacja 2021–2027. Polityka Publiczna z perspektywą do roku 2030.* Uchwała Nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 roku.

Rysunek 26. Odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w krajach UE i Polsce w 2019

Źródło: Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu Aktualizacja 2021–2027. Polityka Publiczna z perspektywą do roku 2030. Uchwała Nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 roku.

Odnosząc się do makroregionu północno-zachodniego, do którego zalicza się województwo lubuskie, wskaźniki te w 2019 kształtowały się następująco:

- wskaźnik pogłębionej deprawacji materialnej wynosił 3,8% (średnia dla Polski – 3,6%);
- wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy wynosił 4,6% (średnia dla Polski – 4,7%);
- wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym – 13,6% (średnia dla Polski – 15,4%).

Osób dotkniętych co najmniej jednym ze zjawisk, tzn.: niską intensywnością pracy, pogłębioną deprawacją materialną, czy też ubóstwem relatywnym jest w Polsce 18,2% społeczeństwa, natomiast w makroregionie północno-zachodnim 16,9%, jednak nie można zapominać o zróżnicowaniu wewnątrz regionów i wnioskującej z niego różnej sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców poszczególnych województw i powiatów.

W 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie zielonogórskim kształtowało się powyżej średniej w województwie, jednak poniżej do średniej krajowej. Analizując sytuację województwa i powiatu na tle kraju, należy zauważyć, że relacja ta kształtuje się pozytywniej w odniesieniu do powiatu (Tabela 57.). O ile jednak wynagrodzenie brutto w powiecie było wyższe w stosunku do wynagrodzenia w województwie, jednak na tle województw sąsiednich było niższe.

Tabela 57. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto dla Polski (w zł)	4 290,52	4 527,89	4 834,76	5 181,63	5 523,32	6 001,02
przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie lubuskim (w zł)	3 734,90	3 950,95	4 239,92	4 559,96	4 832,07	5 286,50
przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska=100) (w %)	87,10	87,30	87,70	88,00	87,50	88,10
przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie zielonogórskim (w zł)	3 810,06	4 067,93	4 330,43	4 657,96	5 037,75	5 392,72
przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie zielonogórskim w relacji do średniej województwa (województwo =100) (w %)	102,01	102,96	102,13	102,15	104,26	102,01
przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie zielonogórskim w relacji do średniej krajowej (Polska=100) (w %)	88,80	89,80	89,60	89,90	91,20	89,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 21.08.2022).

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę jakim dysponowały gospodarstwa domowe w województwie lubuskim systematycznie rośnie, w 2020 roku przekroczył nawet o 2,7 punkty procentowe średnią dla Polski (Tabela 58.).

Tabela 58. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce i województwie lubuskim w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	1 474,56	1 598,13	1 693,46	1 819,14	1 919,21
województwo lubuskie	1 498,52	1 591,21	1 664,89	1 794,12	1 971,47
Polska (w %)	100	100	100	100	100
województwo lubuskie (w %)	101,6	99,6	98,3	98,6	102,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 21.08.2022).

W województwie lubuskim w 2020 przeciętne miesięczne wydatki na osobę były niższe niż średnie w gospodarstwach domowych ogółem w kraju o 4% (Tabela 59.). W największym stopniu budżet przeciętnego gospodarstwa domowego w województwie lubuskim obciążony były wydatkami na żywność. Kwoty przeznaczone na żywność i napoje bezalkoholowe stanowiły 29,5% ogółu wydatków. Drugą, obok żywności, istotną grupą wydatków niezbędnych dla funkcjonowania rodziny były wydatki związane z użytkowaniem mieszkania i nośnikami energii, które stanowiły 20,1% ogółu wydatków i były wyższe niż średnie w kraju²³.

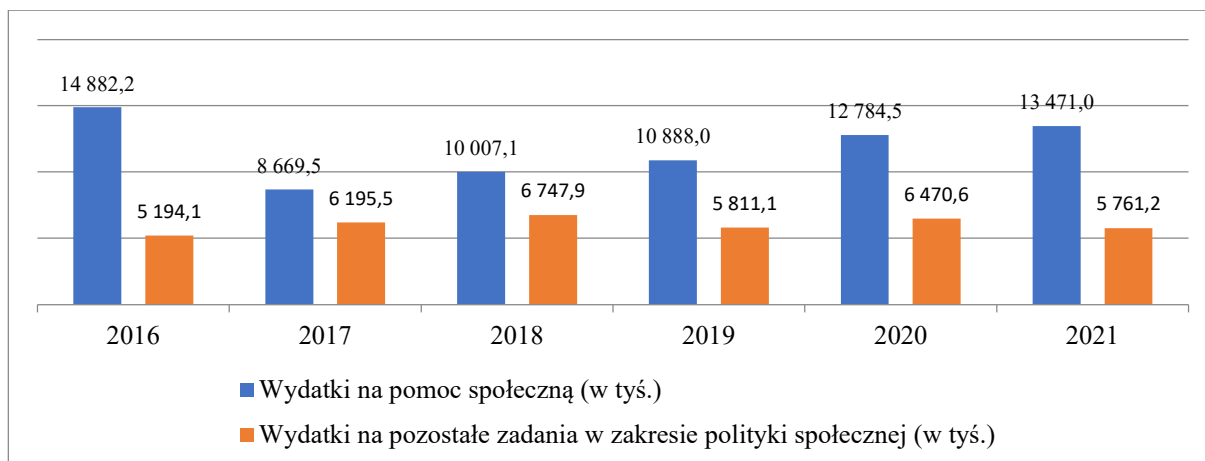
Tabela 59. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce i województwie lubuskim w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	1 131,64	1 176,44	1 186,86	1 251,73	1 209,58
województwo lubuskie	1 161,65	1 131,36	1 143,84	1 223,71	1 157,30
Polska (w %)	100	100	100	100	100
województwo lubuskie (w %)	103	96	96	98	96

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 21.08.2022).

Zadania pomocy społecznej w powiecie zielonogórskim realizowane są głównie przez jednostki samorządu gminnego (gminne ośrodki pomocy społecznej) i powiatowego (powiatowe centrum pomocy rodzinie). Wydatki poniesione na pomoc społeczną oraz wydatki na pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej dotyczące powiatu zielonogórskiego zostały zaprezentowane na rysunku 27.

²³ Obliczenia własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

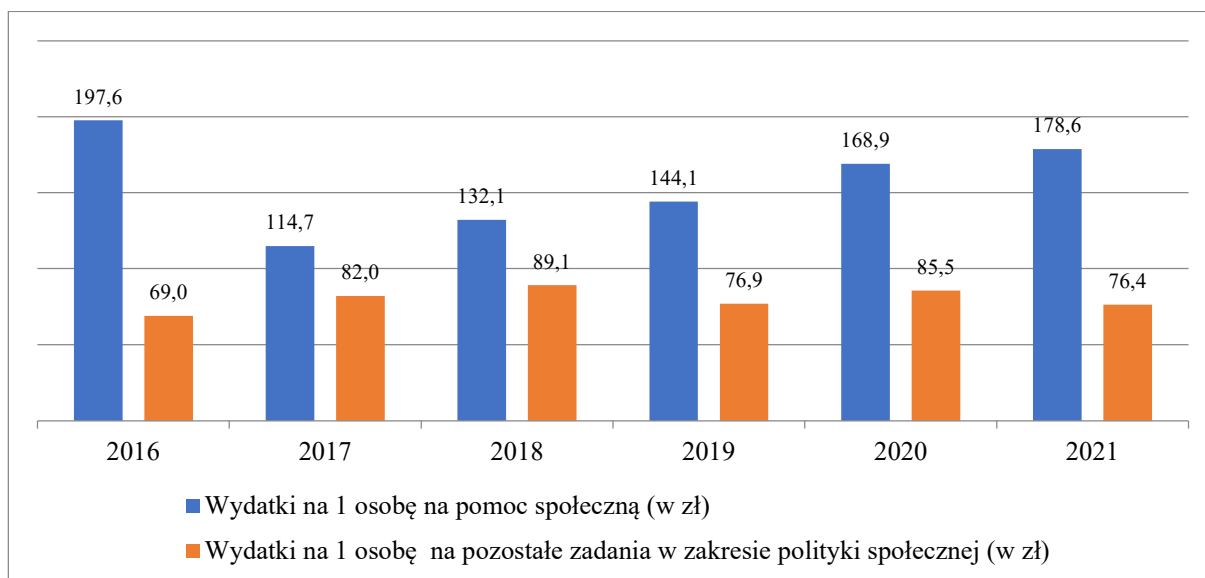

Rysunek 27. Wydatki dotyczące powiatu zielonogórski poniesione na pomoc społeczną oraz pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w latach 2016-2021 (w tys. zł)

*Kwota wydatków została zaokrąglona do pełnych tysięcy złotych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

W latach 2016-2021 średnio wydano 187,2 zł na pomoc społeczną przypadającą na jednego mieszkańca powiatu zielonogórskiego (Rysunek 28).

Rysunek 28. Wydatki dotyczące powiatu zielonogórski powiat poniesione na pomoc społeczną na jednego mieszkańca w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

W powiecie zielonogórskim wskaźnik obrazujący liczbę osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności ogółem jest wyższy niż średnia dla kraju i dla województwa (Tabela 60.). Należy jednak zauważyć, że na przestrzeni ostatnich lat wyraźnie spada liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, jednak tempo zmian w tym zakresie na terenie powiatu zielonogórskiego jest najniższe – w 2020 roku w stosunku do roku 2016 odnotowano spadek o 31%, przy czym w Polsce o 37% i województwie lubuskim o 36%.

Tabela 60. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności latach 2016-2020 (Polska, województwo lubuskie, powiat zielonogórski)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	645	568	513	463	414
województwo lubuskie	734	646	580	514	472
powiat zielonogórski	715	655	580	534	492

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 21.08.2022).

W powiecie zielonogórskim zmniejsza się procentowy udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców. Spadek ten dotyczy osób zarówno w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, jak i poprodukcyjnym, jednak w odniesieniu do średniej Polski, często również do województwa lubuskiego, wskaźniki te są wyższe. W powiecie na tle województwa korzystniej kształtuje się wskaźnik udział osób w wieku produkcyjnym w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w tym wieku (w %). Wyraźnie zauważa się systematyczny spadek tych wskaźników zarówno w powiecie, jak i województwie i kraju. Zmiana w roku 2020 w stosunku do 2016 w powiecie zielonogórskim była większa od średniej dla województwa i Polski w odniesieniu do osób w wieku poprodukcyjnym, a mniejsza w zakresie udziału osób w wieku przedprodukcyjnym (Tabela 61.).

Tabela 61. Struktura udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w latach 2016-2020 (Polska, województwo lubuskie, powiat zielonogórski)

Wyszczególnienie	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w tym wieku (w %)					Udział osób w wieku produkcyjnym w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w tym wieku (w %)					Udział osób w wieku poprodukcyjnym w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w tym wieku (w %)				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	12,2	10,2	9,1	8,1	7,1	5,8	5,1	4,6	4,1	3,7	3,2	3,4	3,3	3,2	2,8
województwo lubuskie	12,8	10,6	9,5	8,3	7,4	6,8	6,0	5,3	4,7	4,4	3,9	4,2	4,0	3,7	3,3
powiat zielonogórski	12,7	10,8	9,7	9,0	8,1	6,1	5,6	4,9	4,6	4,2	5,1	5,5	5,1	4,2	4,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

Niepełnosprawność

Z analizy danych wynika, że obecność w gospodarstwach domowych osób z niepełnosprawnością może być ważnym czynnikiem wpływającym na zagrożenie ubóstwem ekonomicznym. Niepełnosprawność zwiększa to zagrożenie. Wartość stopy ubóstwa skrajnego wśród osób z gospodarstw z co najmniej 1 osobą posiadającą orzeczenie o niepełnosprawności w 2020 roku wyniosła prawie 8%. Była ona o blisko 3 p. proc. większa od stopy ubóstwa skrajnego wśród osób z gospodarstw domowych bez osób z niepełnosprawnością (niecałe 5%). Gospodarstwa domowe z osobami z niepełnosprawnością doświadczały częściej także ubóstwa relatywnego i ustawowego. W 2020 roku prawie co 6 osoba (ok. 17%) w gospodarstwach domowych, w których przynajmniej jeden członek posiadał orzeczenie o niepełnosprawności, żyła w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa relatywnego. Analogiczny odsetek osób w gospodarstwach domowych bez osób z niepełnosprawnością wyniósł niespełna 11%. Ubóstwo ustawowe dotknęło co 8 osobę (ok. 12 %) z gospodarstwa

domowego z co najmniej 1 osobą z niepełnosprawnością, podczas gdy w gospodarstwach bez osób z niepełnosprawnością co 11 osobę (niecałe 9%).

Obecność osób niepełnosprawnych niesie ze sobą istotne następstwa:

- osoby niepełnosprawne charakteryzuje niska aktywność zawodowa oraz niewystarczająca adaptacja do pracy na wolnym rynku pracy;
- bariery architektoniczne i urbanistyczne są podstawowym ograniczeniem życiowym osób niepełnosprawnych;
- bariery w edukacji osób niepełnosprawnych uniemożliwiają rekompensowanie ich dysfunkcji – osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym są znacznie gorzej wykształcone;
- bariery w sferze świadomości społecznej są źródłem dyskryminacji osób niepełnosprawnych.

Ocena obecnej skali problemu w powiecie jest utrudniona ze względu na brak publikacji raportu *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna* przygotowanego na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021, dostępne są jedynie dane ze spisy z roku 2011 (Tabela 62.).

Tabela 62. Osoby niepełnosprawne w województwie lubuskim oraz powiecie zielonogórskim w 2002 i 2011 roku

Wyszczególnienie		Ogółem	Osoby niepełnosprawne z orzeczeniem prawnym			Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie
			Razem	dorośli	dzieci	
województwo lubuskie	2002	176373	151727	147778	3949	24646
	2011	170537	131201	125280	5921	39336
powiat zielonogórski	2002	15272	13256	13051	205	2016
	2011	14449	11493	10949	544	2956

Źródło: *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie lubuskim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna*. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011.

Ogólny wskaźnik osób niepełnosprawnych przypadających na 1000 mieszkańców kształtował się w 2011 roku korzystniej na terenie powiatu zielonogórskiego niż w województwie, jednak należy zauważyć, że w stosunku do średniej krajowej był on o jedną czwartą większy.

Ze względu na brak aktualnych danych pochodzących ze Spisu Powszechnego z 2021 wykorzystano dane pozyskane od Zespołów do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dotyczące liczby wydawanych orzeczeń. W województwie lubuskim w 2021 roku nastąpił nieznaczny wzrost liczby wydanych orzeczeń o niepełnosprawności. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydanych przez zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wynosiły w latach: 2020 rok - 24770 i 2021 rok - 25647.

Analizując dane udostępnione przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Zielonej Górze²⁴ dotyczące powiatu zielonogórskiego można zauważyć spadek ogólnej liczby wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, przy czym wzrost w odniesieniu do dzieci. W roku 2021 wydano 1779 orzeczeń, z czego 54% dotyczyło kobiet (Tabela 63.).

²⁴ Zakres działania Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności obejmuje miasto Zielona Góra, powiat krośnieński i powiat zielonogórski.

Tabela 63. Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu zielonogórskiego wydanych przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Zielonej Górze w latach 2016-2021

Rok	Razem	Dzieci do lat 16	Dorośli		Aktywność zawodowa	
			razem	w znacznym stopniu	pracujący	niepracujący
2016	2 017	169	1 848	482	203	1 645
2017	1 699	150	1 549	469	260	1 289
2018	1 820	140	1 680	534	478	1202
2019	1 960	146	1 814	667	410	1 404
2020	1 822	178	1 644	597	318	1 326
2021	1 779	185	1 594	571	165	1 429

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Zielonej Górze.

Osoby niepełnosprawne zmagają się z szeregiem trudności wynikających z obniżenia ich sprawności fizycznej, psychicznej i umysłowej, ale również z prawidłowym funkcjonowaniem ich w społeczeństwie. Szereg ograniczeń i trudności spowodowanych barierami uniemożliwiającymi aktywne uczestnictwo w życiu społecznym powoduje, że ta grupa społeczna jest bardziej narażona na ubóstwo, na marginalizację społeczną oraz wykluczenie społeczne, spowodowanymi między innymi brakiem możliwości pracy zawodowej. W 2021 osoby aktywne zawodowo stanowiły zaledwie 11,5% w grupie osób, którym wydano orzeczenie o niepełnosprawności. Główne powody niepełnosprawności mieszkańców powiatu zielonogórskiego ze względu na przyczynę to: choroby narządu ruchu, choroby układu oddechowego i krążenia, choroby neurologiczne. Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym są znacznie gorzej wykształcone niż osoby sprawne i tak wykształcenie co najmniej średnie posiada 34,1 % osób niepełnosprawnych, a więc o połowę mniej niż osób sprawnych, z których wykształcenie co najmniej średnie posiada aż 61,7% osób, zaś wykształcenie wyższe posiada tylko 9,4 % osób niepełnosprawnych i aż 23,4% osób sprawnych (tj. 2,5 razy więcej). Poza brakiem odpowiedniego wykształcenia i kwalifikacji do wykonywania pracy osoby niepełnosprawne posiadają znaczne deficyty w zakresie miękkich umiejętności oraz umiejętności funkcjonowania na rynku pracy i wynika to z faktu ograniczania aktywności społecznej i kulturalnej tych osób w związku z niepełnosprawnością/chorobą, która powoduje ich zamykanie się w domach, wśród najbliższych (GUS BAEL, Pentor).

W powiecie zielonogórskim systematycznie spada liczba rodzin, którym przyznano pomoc ze względu na ubóstwo i niepełnosprawność. W roku 2020 w stosunku do 2016 na terenie powiatu liczba rodzin, którym udzielono pomocy ze względu na ubóstwo spadała o 44,5% i było to więcej niż na terenie kraju – 37,6% i województwa – 38,4%. Spada również liczba rodzin, którym udzielono pomoc ze względu na niepełnosprawność, w tym obszarze tendencja na terenie powiatu jest słabsza niż na terenie kraju i województwa. W roku 2020 w stosunku do 2016 na terenie powiatu liczba rodzin, którym udzielono pomocy społecznej z przyczyny niepełnosprawności spadała o 14,1%, natomiast na terenie Polski i województwa ponad 21% (Tabela 64.).

Wydane karty parkingowe oraz legitymacje osób niepełnosprawnych w województwie utrzymują się na podobnym poziomie co rok wcześniej. Liczba kart parkingowych wydanych przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Zielonej Górze wynosiła odpowiednio – 6520 i 5715 kart parkingowych. Kartę parkingową wydaje się osobie niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, jeżeli ma znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się. W przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, spełnianie tej przesłanki można stwierdzić wyłącznie, gdy jednym z symboli przyczyny niepełnosprawności

jest 04-O, 05-R, 07-S lub 10-N. Nie każde orzeczenie uprawnia zatem do otrzymania karty parkingowej. Liczba legitymacji osoby niepełnosprawnej wydanych przez zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności w roku 2020 i 2021 w województwie lubuskim wynosiła odpowiednio 5589, a w 2021- 5553 (w Zielonej Górze odpowiednio 1918 i 1904²⁵).

Tabela 64. Liczba rodzin, którym w latach 2016-2020 na podstawie decyzji przyznano pomoc ze względu na ubóstwo i niepełnosprawność (Polska, województwo lubuskie, powiat zielonogórski)

Wyszczególnienie	Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn									
	ubóstwo					niepełnosprawność				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	640 502	568 122	486 804	432 889	399 879	393 878	384 939	364 682	347 516	311 006
województwo lubuskie	24 645	22 074	18 577	16 426	15 180	15 289	15 112	14 122	13 245	11 850
powiat zielonogórski	1 551	1 331	1 145	1 302	861	1 084	1 154	1 115	1 072	931

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

W zakresie polityki społecznej wobec osób z niepełnosprawnościami znajduje się zasada wspierania, poprzez umacnianie konstytucyjnych praw tychże osób, eliminowanie wszelkich przejawów dyskryminacji i stygmatyzacji. Zadaniem państwa jest wykreowanie modelu rehabilitacji społecznej i zawodowej, a także konsultacje ze środowiskami zainteresowanymi tą kwestią. Generalną zasadą polityki społecznej jest integracja osób z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym i miejscu pracy.

Działaniami sprzyjającymi w jej realizacji są:

- likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i architektonicznych dyskryminujących osoby z niepełnosprawnościami;
- kształtowanie i realizowanie potrzeb oraz zainteresowań tych osób;
- kształtowanie właściwych postaw i zachowań społeczeństwa wobec osób z niepełnosprawnościami;
- formowanie u tych osób samodzielności i aktywności²⁶.

Cele i zakres działań skierowanych do osób niepełnosprawnych z terenu powiatu zielonogórskiego zostały wytyczone w *Programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2021-2026*, będącym kontynuacją *Programu wspierania osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2004-2013* i *Programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2014-2020*²⁷.

Zatem głównym aktualny dokumentem na poziomie powiatu, dotyczącym osób niepełnosprawnych jest *Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2021-2026* przyjęty uchwałą Rady Powiatu Zielonogórskiego Nr XXVII.185.2021 z dnia 25 lutego 2021 roku. Celem strategicznym aktualnego programu jest „*Tworzenie społecznych, zawodowych i materialnych warunków dla podniesienia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców powiatu zielonogórskiego oraz ograniczanie zjawiska ich wykluczenia społecznego*”. Główne założenia to:

²⁵ *Pomoc społeczna, wsparcie rodzin, rynek pracy, osoby niepełnosprawne (wybrane zagadnienia) w województwie lubuskim w 2021 roku*, Lubuski Urząd Wojewódzki.

²⁶ 26 kwietnia 2021 roku Sejmik Województwa Lubuskiego przyjął *Wojewódzki Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych 2021 – 2030*.

²⁷ *Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2021-2026*. Załącznik do Uchwały Nr XXVII.185.2021 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 25 lutego 2021 roku.

1. Stworzenie możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych;
2. Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych;
3. Wykorzystanie lokalnego potencjału w procesie integracji osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem;
4. Doskonalenie systemu pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom poprzez m.in. tworzenie centrum opiekuńczo-mieszkalnego, realizację programów Funduszu Solidarnościowego (Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej, opieka wytchnieniowa).

Osoby starsze

Nie tylko na poziomie krajowym, ale również lokalnym obecnie wyzwaniem stają się zmiany w strukturze demograficznej ludności. Dwa główne zjawiska wynikające z przemian demograficznych to z jednej strony niska dzietność, z drugiej zaś strony wzrastająca liczba osób starszych. Wydłużenie czasu życia stanowi niewątpliwie pożądane osiągnięcie cywilizacyjne, związane ze wzrostem poziomu życia, postępem medycyny i funkcjonowaniem systemu zabezpieczenia społecznego, niesie również następstwa w postaci dynamicznego wzrostu liczebności osób w wieku poprodukcyjnym i rosnących z tego powodu kosztów społecznych. Analiza sytuacji demograficznej wskazuje, że systematycznie wzrasta udział osób w wieku 60+, obecnie wskaźnik ten dla Polski wynosi 25,5% natomiast dla powiatu zielonogórskiego 24,4%. Zjawisko to będzie przybierać na sile – na podstawie szacunku na bazie prognoz GUS można się spodziewać, że w 2030 wskaźnik ten będzie wynosił 29% dla Polski (26,7% dla powiatu zielonogórskiego), a w 2050 – 40,4% (39,1% dla powiatu zielonogórskiego) (Tabela 65.).

Tabela 65. Udział osób w wieku 60+ w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	23,6%	24,2%	24,8%	25,3%	25,6%	25,8%
województwo lubuskie	23,1%	23,9%	24,6%	25,2%	25,6%	25,9%
powiat zielonogórski	22,4%	22,3%	23,1%	23,7%	24,1%	24,4%

Źródło: obliczenia własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w powiecie zielonogórskim wynosi 26, a dla województwa lubuskie 28,4. Dotychczasowa i przewidywana dynamika starzenia się populacji ze względu na towarzyszące jej konsekwencje wymusza nie tylko konieczność zbudowania długofalowych rozwiązań systemowych, ale również stwarza potrzebę podjęcia oddolnych inicjatyw na szczeblu lokalnym. Konieczne jest poprawienie komfortu psychicznego oraz kondycji zdrowotnej osób starszych poprzez ich aktywizację, integrację społeczną, zwłaszcza ze środowiskiem lokalnym oraz wykorzystanie potencjału osób w wieku emerytalnym. Niezbędne jest również przełamywanie utrwalonych stereotypów postrzegania osoby starszej jako osoby bierniej w życiu społeczno-kulturalnym, promowanie kierunków zmian pomocy społecznej w stosunku do osób starszych poprzez m.in. popularyzację wiedzy na temat form pomocy ludziom starszym w środowisku, zwłaszcza wśród osób młodszych²⁸. Problem osób starszych będzie się pogłębiał w obliczu nasilających się takich trendów demograficznych, jak: ujemny przyrost naturalny, coraz mniej liczne gospodarstwa domowe, wydłużający się okres życia. Postępujący proces starzenia się ludności województwa lubuskiego stanowi istotne wyzwanie dla systemu opieki zdrowotnej. Wzrost liczby osób starszych wiąże się ze zwiększeniem obciążania systemu ochrony zdrowia kosztami

²⁸ *Strategia polityki społecznej województwa lubuskiego na lata 2021-2030*, Uchwała z 29 marca 2021 roku Zarządu Województwa Lubuskiego.

opieki nad tą grupą ludności. Ze względu na rosnący odsetek osób starszych, coraz ważniejsze staje się wspieranie idei starzenia się w zdrowiu²⁹. W latach 2015 - 2016 najczęstszym rozpoznaniem jednostek chorobowych wśród pacjentów powyżej 60 lat, będących pod opieką czynną lekarza podstawowej opieki zdrowotnej były następujące schorzenia:

- cukrzyca insulinoniezależna,
- zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa,
- rozrost gruczołu krokowego,
- zwyrodnienia wielostawowe,
- próchnica zębów.

W powiecie zielonogórskich istotnymi problemami są: ograniczony dostęp osób starszych do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, niewystarczająca liczba osób zajmujących się problemami osób starszych, niski poziom życia osób starszych i rosnący ich udział w grupie świadczeniobiorców pomocy społecznej³⁰.

Pożądane kierunki działań wobec osób starszych to:

- Poprawa jakości życia osób starszych;
- Kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie.
- Uczestnictwo w życiu społecznym oraz wspieranie wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej.
- Tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, dostosowanych do ich możliwości psychofizycznych oraz sytuacji rodzinnej.
- Promocja zdrowia, profilaktyka chorób, dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji.
- Zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego – przeciwdziałanie przemocy i zaniedbaniom wobec osób starszych.
- Tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej.
- Działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze)³¹.

Główny cel strategiczny wrażony to realizowanie adekwatnego wsparcia i skutecznej pomocy dla osób z niepełnosprawnością oraz starszych w powiecie zielonogórskim, którego realizacja ma nastąpić poprzez:

1. Wsparcie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi;
2. Zwiększenie dostępu do edukacji oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej dla osób z niepełnosprawnością;
3. Wsparcie rodzin dorosłych osób niepełnosprawnych, osób przewlekle i nieuleczalnie chorych, w tym osób z zaburzeniami psychicznym i niepełnosprawnością intelektualną m.in. poprzez otwarcie całodobowego ośrodka wsparcia;

---

²⁹ *Wojewódzki program na rzecz osób starszych*, załącznik do Uchwały nr 231/3189/17 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 13 grudnia 2017 roku.

³⁰ *Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie zielonogórskim na lata 2016-2022*.

³¹ *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność* został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 października 2018 roku.

4. Rozwój infrastruktury społecznej dla osób starszych i chorych, w tym z zaburzeniami psychicznymi³² oraz deinstytucjonalizacja usług społecznych.

1.3.3. Rozwiązywanie problemów społecznych

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze w walce z problemami społecznymi powiatu zielonogórskiego

Powiatową jednostką organizacyjną realizującą działania z zakresu pomocy społecznej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze. Jest to podstawowa instytucja w powiecie mająca właściwości do wykonywania bezpośrednio lub pośrednio, tzn. z uczestnictwem innych podmiotów, zadań z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie podejmuje działania z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych a w szczególności:

- opracowywanie i realizacja powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych,
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej tych osób,
- dofinansowanie do: uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych; sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, zakupów przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych,
- ograniczanie barier architektonicznych, barier w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
- rehabilitacji dzieci i młodzieży,
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej,

natomiast z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej:

- opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych;
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
- organizowanie opieki w rodzinach zastępczych,
- udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci,
- zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności przez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie,
- pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu,
- przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki wychowankom rodzin zastępczych i niektórych typów placówek,

---

³² Szerzej w dokumencie *Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2021-2026*. Załącznik do Uchwały Nr XXVII.185.2021 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 25 lutego 2021 roku.

- pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności: w przystosowaniu się do życia, w integracji ze środowiskiem, które otrzymały status uchodźcy, w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób;
- prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,
- prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej,
- udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach, szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu, doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu, tworzenie i realizacja programów osłonowych.

Informacje o zatrudnieniu zostały zaprezentowane w tabeli 66.

Wsparcie osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze w latach 2014-2020 prowadziło liczne działania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych. Centrum zajmowało się koordynacją zadań powiatu w stosunku do osób niepełnosprawnych - były to obsługa funduszu celowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, z środków którego finansowana była większość działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie. Realizowane były działania w zakresie pozyskiwania i rozpowszechniania informacji na temat programów, działań i konkursów PFRON. Były to m.in. :

- „Program wyrównywania różnic między regionami”,
- Program „Aktywny samorząd”,
- Moduł III programu „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”
- Konkursy plastyczne dla osób niepełnosprawnych i inne.

W samym 2021 roku podejmowane były działania na rzecz osób niepełnosprawnych, takie jak (Tabela 67.):

- Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych – liczba osób objętych wsparciem 503 wzrost o 63,7% % w stosunku do roku 2017, kwota 694,7 tys. zł;
- Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych – liczba osób objętych wsparciem 32, wzrost o 77,8% w stosunku do roku 2017, kwota 187,1 tys. zł;
- Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – liczba osób objętych wsparciem 269, wzrost o 3,9%, kwota 511, 7 tys. zł.

W roku 2020 nieznacznie zmieniła intensywność wsparcia w poszczególnych zadaniach (Tabela 66).

W ramach Modułu I i II programu „Aktywny samorząd” w 2019 roku zawarto 69 umów na kwotę 216.991,43.zł. W 2021 roku w ramach Modułu I wydano kwotę 216.706,73 zł – dofinansowanie otrzymało 40 osób, a w ramach Modułu II wydano kwotę 112.994,20 zł -

dofinansowanie otrzymało 19 osób³³. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze realizowało projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej pn. „Razem aktywnie w przyszłość - II edycja”³⁴. Ponadto „Centrum” udzielało pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom w zakresie pomocy w rozwiązywaniu różnych problemów egzystencjalno-bytowych³⁵.

Tabela 66. Informacje o zadaniach z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2017-2021

Nazwa zadania	2017		2018		2019		2020		2021	
	osoby	w tys. zł	osoby	w tys. zł	osoby	w tys. zł	osoby	w tys. zł	osoby	w tys. zł
Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	307	340,9	235	280,0	353	444,3	0	0,0	503	694,7
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	18	64,4	10	71,7	17	79,2	46	211,9	32	187,1
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortoped. i środki pomocnicze	254	333,1	365	501,1	335	447,6	326	607,6	269	511,7
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	307	340,9	235	280,0	353	444,3	0	0,0	0	0,0

Źródło: Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2021-2026. Załącznik do Uchwały Nr XXVII.185.2021 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 25 lutego 2021r oraz Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie Im. Jana Pawła II w Zielonej Górze za 2019, 2020 rok i 2021 rok.

Zadanie w zakresie poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin może być realizowane przy wsparciu ze środków pozyskanych w ramach programów ministerialnych ze środków Funduszu Solidarnościowego, m.in.: Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej, Opieka wytechnieniowa, czy też Centra opiekuńczo-mieszkalne lub z innych źródeł zewnętrznych. Szczególnie pożądanym jest stworzenie całodobowego ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych, potrzebę tą zgłaszają w szczególności rodzice dzieci niepełnosprawnych intelektualnie ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego (SOSW) w Sulechowie.

Na terenie powiatu zielonogórskiego, przy SOSW w Sulechowie, działa Stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych, zagrożonych niepełnosprawnością oraz wykluczeniem społecznym „Dlaczego nie”. Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, zagrożonych niepełnosprawnością oraz wykluczeniem społecznym, tworzenie takich warunków życia aby przestrzegane były wobec nich prawa

³³ Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze za 2021 rok.

³⁴ Szerzej w dokumencie Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2021-2026. Załącznik do Uchwały Nr XXVII.185.2021 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 25 lutego 2021 roku.

³⁵ Szerzej na ten temat w dokumencie pt. Programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim w latach 2014-2020.

człowieka, tworzenie i wskazywanie im i ich rodzinom takich ścieżek, które prowadzą ku aktywnemu i pełnoprawnemu uczestnictwu w życiu społecznym³⁶.

Wsparcie dzieci i rodziny w powiecie zielonogórskim

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze podejmuje działania związane z wsparciem dzieci i rodzin, a przede wszystkim organizacją pieczy zastępczej. Obejmuje wsparciem dzieci m.in. poprzez umieszczanie dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych, w rodzinach niezawodowych i zawodowych. Największym problemem w tym zakresie jest brak kandydatów na rodziny zastępcze wszystkich typów, a także brak możliwości całkowitego usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków tych rodzin z powodu braku dostatecznej liczby mieszkań atrakcyjnie usytuowanych.

Rodzinna piecza zastępcza

W roku 2021 w powiecie zielonogórskim funkcjonowało 100 rodzin zastępczych (wzrost o 5% w stosunku do roku poprzedniego), w których przebywało 171 dzieci (Tabela 67.).

Tabela 67. Liczba dzieci i rodzin pieczy zastępczej objętych pomocą przez PCPR

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
liczba dzieci objętych pomocą	168	160	141	151	145	171
liczba rodzin wraz z pogotowiem rodzinnym	99	99	99	95	95	100
liczba świadczeń	2208	2173	2070	1966	1992	2147
kwota świadczeń (w tys. zł)	1 786,5	1 766, 8	1 718, 4	1663,0	1 699,8	1 938,8

Źródło: *Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku. O wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy z drugie półrocze 2019; Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie Im. Jana Pawła II w Zielonej Górze za 2016 rok, 2017 rok. Za 2018 rok, za 2019rok, za 2020 rok i za 2021 rok.*

W 2021 roku powstało 11 nowych rodzin zastępczych, tj. 6 rodzin zastępczych spokrewnionych, 3 rodziny zastępcze niezawodowe, 1 rodzina zastępcza zawodowa i 1 rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego (Tabela 68).

Tabela 69. Rodzinna piecza zastępcza w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Typ rodziny	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Liczba rodzin											
spokrewnione	55	72	54	69	57	71	57	75	55	67	51	65
niezawodowe	31	39	29	38	27	32	24	31	26	33	33	44
zawodowe	8	32	12	44	13	36	12	38	12	38	13	51
specjalistyczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pogotowia rodzinne	5	25	4	9	2	2	2	7	2	7	3	11
Razem	99	168	99	160	99	141	95	151	95	145	100	171

Źródło: *Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie Im. Jana Pawła II w Zielonej Górze za 2016 rok, 2017 rok, za 2018 rok, za 2019, za 2020 rok i za 2021 rok.*

³⁶ <https://soswsulechow.edupage.org/contact/>, data dostępu 07.11.2022

Słabością systemu pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim jest brak rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych. Kompetencje posiadane przez takie rodziny mogłyby istotnie wspomóc opiekę nad dziećmi o szczególnych potrzebach wychowawczych³⁷.

Instytucjonalna piecza zastępcze

Od 1 września 2020 roku powstało Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Klenicy, w ramach którego działają: Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza nr 1 i Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Nr 2³⁸. Centrum działa na podstawie decyzji Wojewody Lubuskiego dotyczącej wydania zezwolenia na prowadzenie dwóch Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych dla 10 wychowanków każda. Na dzień 31 grudnia 2020 roku w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej Nr 1 przebywało 10 wychowanków, a w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej Nr 2 przebywało 9 wychowanków. W placówkach przebywają dzieci z powiatu zielonogórskiego, jednak placówki nie zaspokajają potrzeb i część dzieci jest umieszczane w placówkach poza powiatem (Tabela 69.).

Tabela 69. Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów, za które powiat zielonogórski ponosił koszty utrzymania na podstawie porozumień między powiatami

Rok	Liczba dzieci – placówki poza powiatem	
	na dzień 01.01	na dzień 31.12
2016	42	39
2017	39	35
2018	34	36
2019	36	25
2020	25	21
2021	20	22

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie z efektów pracy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej za rok 2021; Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze za 2016 rok, 2017 rok, za 2018 rok, za 2020 rok i za 2021 rok.*

Z danych wynika, że aż ponad połowa dzieci z terenu powiatu zielonogórskiego jest umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej poza powiatem, jednak ich liczba systematycznie spada. Podstawowym powodem skierowania dzieci do placówek spoza terenu powiatu był brak miejsc.

Pomoc na usamodzielnienie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przyznaje pomoc pieniężną na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki wychowankom rodzin zastępczych i niektórych typów placówek. Są to: wsparcie finansowe na kontynuowanie nauki; pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej; pomoc pieniężna na usamodzielnienie. Poza wsparciem finansowo-rzeczowym wszystkie osoby zostają objęte pomocą, w ramach realizowanych indywidualnych programów usamodzielnienia. Zakres zaangażowania został przedstawiony w tabeli 70.

³⁷ Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2019 – 2021

³⁸ Na terenie powiatu zielonogórskiego do 31 sierpnia 2020 roku funkcjonowała jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza, tj. Dom Dziecka w Klenicy, prowadzony na zlecenie Powiatu Zielonogórskiego przez Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej Prowincja Polska. W/w placówka przeznaczona była na 20 miejsc.

Tabela 70. Wsparcie dla osób usamodzielnianych z uwzględnieniem „pochodzenia” wychowanka

Rodzaj świadczenia	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
	wychowankowie rodzin zastępczych, którzy otrzymali pomoc				wychowankowie pieczy instytucjonalnej, którzy otrzymali pomoc				Pozostałe*			
łączy liczba wypłaconych świadczeń	142	147	143	131	129	119	123	146	5	13	14	12
łączna kwota wypłaconych świadczeń	79912	102637	82476	97060	65409	74448	77279	94352	7220	1605	13399	6347
pomoc na kontynuowanie nauki (liczba)	15	18	17	13	18	15	17	15	1	1	2	1
pomoc na usamodzielnienie (liczba)	1	5	1	5	0	2	2	2	0	0	2	0
pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej (liczba)	3	3	1	2	1	0	1	1	1	2	0	0

* Pozostałe: Młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, zakłady poprawcze, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze za 2018 rok, za 2019 rok, za 2020 rok i za 2021 rok.*

Pomocą dla osób usamodzielniających się służą specjaliści zatrudnieni w Centrum – psycholog, pedagog, prawnik i pracownik socjalny – udzielając informacji o prawach i uprawnieniach oraz wsparcia w procesie usamodzielniania.

W 2021 roku przyznano wsparcie materialne w postaci świadczeń na kontynuowanie nauki (13 wychowanków rodzin zastępczych oraz 15 wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze), usamodzielnienie (5 wychowanków rodziny zastępczej oraz 2 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych) oraz zagospodarowanie (2 wychowanków rodziny zastępczej oraz 1 wychowanek placówki opiekuńczo-wychowawczej)³⁹. W powiecie zielonogórskim funkcjonuje jedno mieszkanie chronione przeznaczone dla 4 usamodzielnianych, kontynuujących naukę wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych, które mieści się w budynku przy Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie.

Przeciwdziałanie przemocy

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie angażuje się w prace związane z przeciwdziałaniem przemocy oraz zwiększenie skuteczności pomocy dla rodzin, w których ten problem występuje. Głównym dokumentem, w którym zawarte zostały cele do zrealizowania w tym zakresie to *Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2021 – 2025*, stanowiący Załącznik do Uchwały Nr XXVI.175.2020 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 29 grudnia 2020 roku.

Podstawowe założenia:

1. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców powiatu na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy.

³⁹ *Raport o stanie powiatu zielonogórskiego za rok 2021.*

2. Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie skuteczności działań korekcyjnych wobec osób pokrzywdzonych i stosujących przemoc w rodzinie.

Zrealizowane w 2021 zadania to:

- Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego w tym: prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, rodzinnego, socjalnego.
- Realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie dla 20 mieszkańców powiatu zielonogórskiego (aktywny udział brało 17 mieszkańców powiatu, ukończyło 9 osób);
- Realizacja programu psychologiczno-terapeutycznego dla sprawców przemocy w rodzinie oraz osób doświadczających przemocy w rodzinie (przeprowadzono 180 godzin wsparcia i spotkań z uczestnikami; spośród 13 osób aktywnie uczestniczących w spotkaniach, program ukończyły 3 osoby);
- Udział pracowników Centrum w szkoleniach⁴⁰.

Poradnictwo specjalistyczne

W Centrum funkcjonuje Zespół ds. poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej, w którym zatrudnieni na umowę zlecenie są psycholog i radca prawny oraz na umowę o pracę – pedagog i psycholog. Terapią w szczególności objęte są rodziny zastępcze, dzieci w nich umieszczone, osoby usamodzielnione oraz rodziny biologiczne.

Informacje o prawach i uprawnieniach

W ramach działalności Centrum na bieżąco udzielane są informacje o prawach i uprawnieniach. Centrum posiada własną stronę internetową, na której zamieszczone są informacje dotyczące realizowanych zadań.

Główne problemy utrudniające realizację zadań z zakresu pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie to ⁴¹:

- brak rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych;
- brak wystarczającej liczby kandydatów chętnych do pełnienia funkcji rodzin zastępczych, oraz rodzinnych domów dziecka;
- niewystarczająca liczba ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży oraz rodzin w kryzysie.

Główne pożądane działania to: systematyczne planowanie w budżecie środków, które umożliwiłyby wypłatę świadczeń fakultatywnych w tym na dofinansowanie wypoczynku dla dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej; kontynuacja działań w zakresie objęcia wsparciem rodzin zastępczych i usamodzielniających się wychowanków, m.in. poprzez wznowienie spotkań z rodzinami zastępczymi w ramach grup wsparcia; poprawę standardu usamodzielnień, poprzez zapewnienie dostępu do mieszkania chronionego; poprawa jakości życia podopiecznych poprzez adaptację lokali na potrzeby rodzinnych domów dziecka; permanentne monitorowanie sytuacji wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy, zintegrowane promowanie rodzicielstwa zastępczego i organizacja szkoleń w tym zakresie,

---

⁴⁰ Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze za 2021 rok.

⁴¹ Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie zielonogórskim na lata 2016-2022; Raporty o stanie powiatu zielonogórskiego

pogłębienie współpracy z rodzinami biologicznymi, podnoszenie jakości usług m.in. poprzez udział personelu w szkoleniach.

Inne jednostki i działania wspierające rozwiązywanie problemów społecznych na terenie powiatu zielonogórskiego

Domy Pomocy Społecznej

Na terenie powiatu zielonogórskiego istnieje Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie z filią w Bełczu, będący jednostką organizacyjną powiatu zielonogórskiego. Dom jest prowadzony dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie w budynkach położonych w:

1. Bełczu z przeznaczeniem dla 79 osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie (oraz dla osób z chorobą Alzheimera).

Nad zdrowiem i bezpieczeństwem mieszkańców przez całą dobę czuwają pielęgniarki i opiekunowie. Podopiecznych przyjmuje lekarz internista, a w razie potrzeby mieszkańcy są konsultowani u specjalistów. Zajęcia terapeutyczne prowadzą instruktorzy terapii i rehabilitant, domownicy mają także zapewnioną opiekę duszpasterską. W placówce znajdują się pracownice terapii zajęciowej, sale telewizyjne, biblioteka, pomieszczenia rehabilitacyjne, sala rekreacyjna, jadalnia, kaplica. Budynek Domu i jego otoczenie są pozbawione barier architektonicznych. W Domu są organizowane imprezy okolicznościowe, wycieczki, mieszkańcy mogą uprawiać ogród, majsterkować i rozwijać własne zainteresowania. Na dzień 31 grudnia 2021 roku w filii Bełcze przebywało 78 mieszkańców - średnie obłożenie za 2021 rok wynosiło 76,5. W Bełczu przebywali mieszkańcy z województwa lubuskiego - 66 osób, województwa wielkopolskiego - 9 osób, województwa dolnośląskiego – 1 osoba, województwa kujawsko-pomorskiego - 1 osoba i województwa śląskiego – 1 osoba⁴².

2. Trzebiechowie z przeznaczeniem dla 105 osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie.

Dom oferuje swoim podopiecznym usługi w zakresie potrzeb bytowych gwarantując im miejsce zamieszkania, wyżywienie, odzież i obuwie oraz utrzymanie czystości. Usługi opiekuńcze wykonywane przez pracowników Domu obejmują udzielanie pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnację oraz niezbędną pomoc w załatwieniu spraw osobistych. Usługi wspomagające polegają na umożliwieniu mieszkańcom udziału w terapii zajęciowej, podnoszeniu sprawności i aktywności mieszkańców, zaspokajaniu potrzeb religijnych i kulturowych, stymulowaniu nawiązywania, utrzymywania i rozwijania kontaktów z rodziną i środowiskiem, działaniach zmierzających do usamodzielnienia mieszkańca, umożliwieniu podjęcia pracy terapeutycznej.

W Domu prowadzone są usługi terapeutyczne takie jak psychoterapia, terapia pedagogiczna, muzykoterapia, arteterapia, terapia zajęciowa. Ponadto prowadzone są usługi rehabilitacyjne: fizykoterapia i kinezyterapia. Na dzień 31 grudnia 2021 roku w Trzebiechowie przebywało 105 mieszkańców, średnie obłożenie za 2021 rok wynosiło 104. W Trzebiechowie przebywali mieszkańcy z województwa lubuskiego – 92 osoby, województwa wielkopolskiego – 11 osób i województwa opolskiego – 1 osoba⁴³.

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol” w Zielonej Górze

---

⁴² *Raport o stanie powiatu zielonogórskiego za rok 2021.*

⁴³ *Raport o stanie powiatu zielonogórskiego za rok 2021*

Powiatowy Ośrodek Wsparcia „Parasol” w Zielonej Górze jest to placówka przeznaczona dla osób z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Prowadzony jest przez Katolickie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Tęcza” Diecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej w ramach realizacji zadania z zakresu administracji rządowej zleconego przez powiat. Celem działania Ośrodka jest rehabilitacja zmierzająca do rozwoju ogólnego każdego uczestnika, poprawy zaradności życiowej, sprawności psychofizycznej oraz przystosowania do samodzielnego życia w środowisku społecznym. W 2021 roku funkcjonowała 1 placówka, na 35 miejsc, natomiast z udziału w zajęciach w w/w Ośrodku skorzystało w ciągu całego ubiegłego roku 37 osób.

Ośrodek interwencji kryzysowej

Od kilku lat odstąpiono od ogłoszenia konkursu o powierzenie realizacji zadania publicznego pod nazwą prowadzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej. Niemniej zadania z zakresu interwencji kryzysowej wykonywane są przez powołany w PCPR Zespół ds. Poradnictwa Specjalistycznego i Interwencji Kryzysowej, bez zapewnienia bazy hostelowej – zatrudnieni specjaliści udzielają profesjonalnego wsparcia, polegającego na pomocy w znalezieniu rozwiązania trudnej sytuacji życiowej.

Warsztaty terapii zajęciowej

W warsztatach terapii zajęciowej usytuowanych na terenie miasta Zielona Góra systematycznie w 2021 roku uczestniczyły 4 osoby niepełnosprawne, mieszkające na terenie powiatu zielonogórskiego. W ramach porozumienia z Miastem Zielona Góra zabezpieczona jest liczba miejsc, która zapewnia dostęp do tej formy pomocy na podstawowym poziomie, odpowiadającym zapotrzebowaniu.

1.3.4. Problemy zdrowotne i ochrona zdrowia

Sytuacja zdrowotna mieszkańców powiatu zielonogórskiego na tle sytuacji w województwie lubuskim

Z najnowszego raportu Głównego Urzędu Statystycznego pt. „Trwanie życia w 2019 roku” wynika, że w 2019 roku przeciętne trwanie życia mężczyzn w Polsce wyniosło 74,1 roku, natomiast kobiet 81,8 roku. W porównaniu z 2018 roku trwanie życia wydłużyło się odpowiednio o 0,3 i 0,1 roku, natomiast biorąc pod uwagę rok 1990 – o 7,9 i 6,6 roku. W 2017 roku w województwie lubuskim mężczyźni żyli przeciętnie 73,4 lat, natomiast kobiety 81,2 lat. Oczekiwana długość życia kobiet miała w ostatnich latach (2016-2019) powolny trend spadkowy. Różnica w długości życia mężczyzn i kobiet wynikająca z nadumieralności mężczyzn w porównaniu z kobietami, zmniejsza się w ostatnich latach. W 2018 roku mężczyźni w Polsce mogli oczekiwać, że przeżyją w zdrowiu (bez ograniczonej sprawności) 60,5 lat (82% długości życia) a więc mniej niż 2 lata wcześniej, a kobiety 64,3 lat (79%). Różnica w oczekiwanej długości życia w zdrowiu kobiet i mężczyzn w Polsce, 3,8 lat, jest obecnie największa w krajach UE⁴⁴. Analiza ostatnich danych o długości życia i umieralności mieszkańców Polski wskazuje, że w ostatnim czasie poprawa stanu zdrowia ludności uległa zahamowaniu, co przy wciąż gorszych wskaźnikach zdrowia Polaków w porównaniu z mieszkańcami większości krajów Unii Europejskiej należy uznać za zjawisko niepokojące.

Analizując stan zdrowia mieszkańców powiatu zielonogórskiego, należy zauważyć, że wskaźnik umieralności mieszkańców powiatu zielonogórskiego jest jednym z niższych w

---

⁴⁴ Wojtyniak, B., Goryński, P. (2020). *Sytuacja Zdrowotna Polski i jej uwarunkowania*. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego-Państwowy Zakład Higieny: Warszawa.

województwie lubuskim, pozostałe wskaźniki również kształtują się korzystniej niż średnia dla województwa (Tabela 71.). Należy jednak zauważyć, że o ile sytuacja powiatu na tle województwa jest korzystna, to jednak nie można zapominać, że dla województwa lubuskiego w wielu obszarach wskaźniki kształtują się mniej korzystnie niż średnia krajowa (współczynnik zgonów dla Polski – 13,61, a dla Lubuskiego – 13,97).

W Polsce występuje duże zróżnicowanie przeciętnego trwania życia w przekroju wojewódzkim. W 2019 roku rozpiętość między skrajnymi wartościami wskaźnika dla mężczyzn wynosiła 2,9 roku. Najkrócej żyli mężczyźni mieszkający na terenie województwa łódzkiego (72,5 roku), natomiast najdłużej w województwie podkarpackim (75,4 roku). Wśród kobiet zróżnicowanie jest mniejsze i wynosi 2,4 roku. Kobiety żyją najkrócej w województwie lubuskim i śląskim (81 i 80,8 roku).

Przeciętne trwanie życia noworodka, który urodził się w 2019 w Polsce wynosi dla mężczyzn 74,07 lat, a dla kobiet 81,75, dla województwa lubuskiego średnia ta jest niższa i wynosi 72,89 lat (miasto – 73,6, wieś – 71,6) oraz 80,96 lat (miasto – 81,3, wieś – 80,3)⁴⁵.

Tabela 71. Wybrane dane demograficzne dla województwa lubuskiego i powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Na 1000 ludności dane dla powiatu zielonogórskiego						
zgony	9,02	10,15	9,51	10,02	11,24	12,66
przyrost naturalny	1,49	0,97	0,32	-0,85	-1,78	-3,88
urodzenia żywe	10,51	11,12	9,83	9,18	9,45	8,78
zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (w promilach)	3,8	7,2	4,0	2,9	1,4	1,5
odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia	18,8	17,7	16,4	16,0	b.d.	b.d.
zgony osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tej grupie wiekowej	3,4	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8
Na 1000 ludności dane dla województwa lubuskiego						
zgony	9,78	10,12	10,81	10,93	12,50	13,79
przyrost naturalny	-0,22	0,01	-1,49	-2,01	-3,95	-5,89
urodzenia żywe	9,57	10,13	9,32	8,92	8,55	7,90
zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (w promilach)	5,9	4,7	4,2	3,2	3,1	3,2
odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia	18,6	17,6	17,9	16,1	b.d.	b.d.
zgony osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tej grupie wiekowej	3,5	3,4	3,6	3,5	3,7	4,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

Analizując przyczynę śmierci według dostępnych danych statystycznych należy wskazać na choroby serca jako najczęstszej przyczynie zgonu ludności Polski ogółem oraz osób w wieku powyżej 45 lat. Życie młodszych osób, mężczyzn w wieku 25-44 lata i kobiet w wieku 10-29 lat jest najbardziej zagrożone przyczynami zewnętrznymi takimi jak wypadki (komunikacyjne, upadki, zatrucia, utonięcia), samobójstwa, skutki przestępstwa. W kolejnych latach życia mężczyzn najbardziej zagrażają choroby układu krążenia i w trochę mniejszym stopniu choroby nowotworowe, natomiast życiu kobiet poniżej 75 lat najbardziej zagrażają nowotwory złośliwe ogółem, które dopiero w najstarszym wieku ustępują chorobom układu krążenia. Drugie miejsce zajmuje miażdżycy, co wynika z częstego jej wskazywania jako przyczyny zgonu osób w najstarszych grupach wieku charakteryzujących się dużą liczbą zgonów. Bardzo niepokojącym faktem jest to, że najczęstszą przyczyną zgonu młodych Polaków w wieku 25-44 lata, a drugą co do częstości jeszcze młodszych osób w wieku 15-24 lata są samobójstwa.

⁴⁵ Trwanie życia w 2019 roku, GUS 2020.

Wciąż bardzo wysoką pozycję – drugą w przypadku osób w wieku 45-74 lata, zajmuje rak tchawicy, oskrzela i płuca, a więc przyczyna zgonu, której w ogromnej większości można zapobiec poprzez zdrowy tryb życia i profilaktykę. Natomiast bardzo złe świadectwo naszej statystyce zgonów wystawia fakt, że w częściej niż co dziesiątej karcie zgonu osób w wieku aktywności zawodowej 25-64 lata lekarz wpisał przyczynę nieokreśloną. W 2018 roku w Polsce trzecią co do znaczenia grupą przyczyn zgonów była grupa przyczyn niedokładnie określonych, a więc takich, gdzie przyczyna zgonu zawierała opis objawów, odwoływała się do nieprawidłowych wyników badań laboratoryjnych, była niedokładnie określona lub wręcz nieznaną - sytuacja ta dotyczyła co dziesiątego zgonu⁴⁶. Na szczególną uwagę zasługuje bardzo duże zróżnicowanie pomiędzy województwami w zakresie częstości zgonów z powodu niedokładnie określonych przyczyn. Bardzo niekorzystnie wyróżniają się województwa lubelskie i lubuskie. Tak znaczne różnice w częstości zgonów z powodu przyczyn nieznanych i niedokładnie określonych mogą świadczyć o występujących różnicach w rozpoznawaniu przyczyn zgonów i najprawdopodobniej niedorejestrowaniu pewnych rozpoznań.

Analizując przyczyny zgonów mieszkańców województwa lubuskiego należy zauważyć, że największe zagrożenie stanowią choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe (Tabela 72.).

Tabela 72. Główne przyczyny zgonów mieszkańców województwa lubuskiego w latach 2016-2020

Przyczyna zgonu	2016	2017	2018	2019	2020
samobójstwa na 100 tys. Mieszkańców	15	14	13	15	12
zgoni z powodu nowotworów ogółem na 100 tys. ludności	269,0	278,4	277,2	288,2	284,7
zgoni z powodu nowotworów złośliwych na 100 tys. ludności	255,4	267,7	264,8	271,3	269,0
zgoni osób z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności	394,6	400,2	402,4	355,9	356,1
zgoni kobiet z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. kobiet	403,7	411,8	396,8	327,7	342,3
zgoni mężczyzn z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. mężczyzn	385,1	388,0	408,3	385,6	370,6
zgoni osób w wieku do 65 lat z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności w tym wieku	85,9	84,4	87,2	85,3	77,2
zgoni kobiet w wieku do 65 lat z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. kobiet w tym wieku	44,6	40,1	44,0	37,5	40,2
zgoni mężczyzn w wieku do 65 lat z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. mężczyzn w tym wieku	126,7	128,0	129,6	132,2	113,6
zgoni z powodu nowotworu złośliwego, płuca, tchawicy i krtani na 100 tys.	65,9	66,1	70,0	66,5	66,6
zgoni kobiet z powodu nowotworu złośliwego sutka na 100 tys. kobiet	29,1	31,8	35,7	33,8	35,9
zgoni kobiet z powodu nowotworu szyjki macicy na 100 tys. kobiet	10,7	10,5	9,6	10,2	8,9
zgoni mężczyzn z powodu nowotworu złośliwego gruczołu krokowego na 100 tys. mężczyzn	13,0	13,2	13,7	15,5	16,4
zgoni z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania na 100 tys. ludności	7,5	5,5	6,1	6,7	7,1
zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu – ogółem na 100 tys. ludności	53,3	51,6	50,3	54,2	47,2
zgoni z powodu chorób układu trawiennego ogółem na 100 tys. ludności	40,8	39,9	44	50,1	53,4
zgoni z powodu chorób układu oddechowego ogółem na 100 tys. ludności	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

Nowotwory złośliwe są drugą co do częstości przyczyną zgonów mieszkańców województwa lubuskiego podobnie, jak i we wszystkich pozostałych województwach. Na terenie województwa lubuskiego odnotowuje się silne natężenie liczby zgonów na 100 tys. ludności spowodowanych przez nowotwory złośliwe ogółem, szczególnie niekorzystnie

⁴⁶ Wojtyniak, B., & Goryński, P. (2020). *Sytuacja Zdrowotna Polski i jej uwarunkowania*. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego-Państwowy Zakład Higieny: Warszawa..

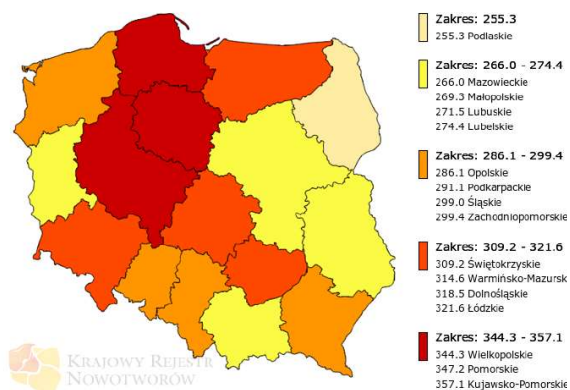
wskaźnik ten kształtuje się w skali Polski w odniesieniu do grup wiekowych 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54. W województwie małopolskim i lubuskim, nowotwory stanowią częstszą przyczynę zgonów niż w pozostałych województwach w grupach wieku 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49 oraz 50-54⁴⁷. Na terenie województwa lubuskiego odnotowuje się niski wskaźnik zachorowalności kobiet i mężczyzn na nowotworów jednak wysoki wskaźnik umieralności zwłaszcza w odniesieniu do mężczyzn (Rysunek 29, Rysunek 30).

Umieralność z powodu chorób układu krążenia osób w wieku aktywności zawodowej 25-64 lata jest na stosunkowo wysokim poziomie umieralności od lat w województwach w zachodniej części kraju: zachodniopomorskim, lubuskim, dolnośląskim a także śląskim. W województwie lubuskim rośnie wskaźnik nowo wykrywanych zakażeń HIV na 100 000 ludności – w 2019 roku wynosił 3, dla średniej w Polsce 3,5. W województwie rośnie również dynamika liczby dni absencji chorobowej w 2019 roku z tytułu choroby własnej osób ubezpieczonych i liczby wydanych zaświadczeń chorobowych.

Raport: Mapa Polski

Wybrano filtry:

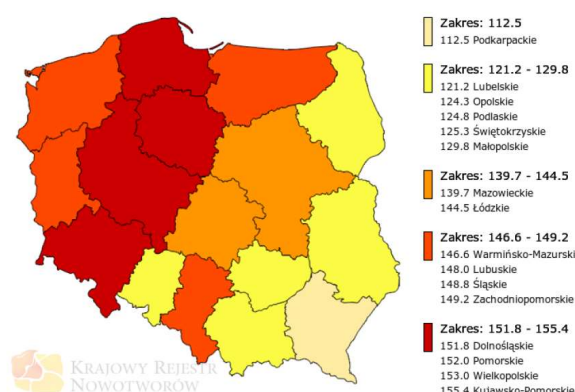
- Typ nowotworu:
  - Nowotwory ogółem
- Standaryzacja: Populacja Europy
- Rok: od 2016 do 2019
- Płeć: Kobiety
- Rodzaj: Zachorowania

Raport: Mapa Polski

Wybrano filtry:

- Typ nowotworu:
  - Nowotwory ogółem
- Standaryzacja: Populacja Europy
- Rok: od 2016 do 2019
- Płeć: Kobiety
- Rodzaj: Zgony

Rysunek 29. Zachorowalność i umieralność kobiet na nowotwory w latach 2016-2019

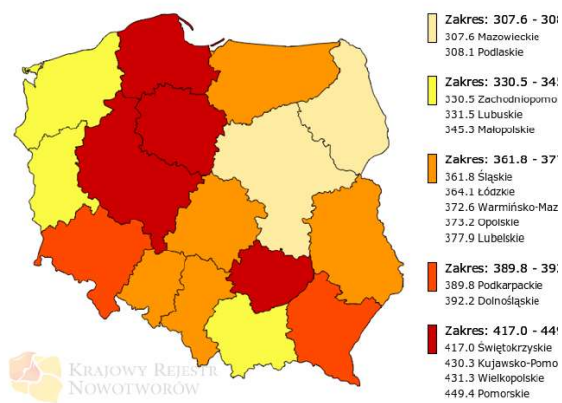
Źródło: Krajowy Rejestr Nowotworów.

⁴⁷ Mapa potrzeb zdrowotnych w zakresie onkologii dla województwa lubuskiego https://basiw.mz.gov.pl/wp-content/uploads/2019/06/MPZ_onkologia_lubuskie.pdf, data dostępu 15.09.2022.

Raport: Mapa Polski

Wybrano filtry:

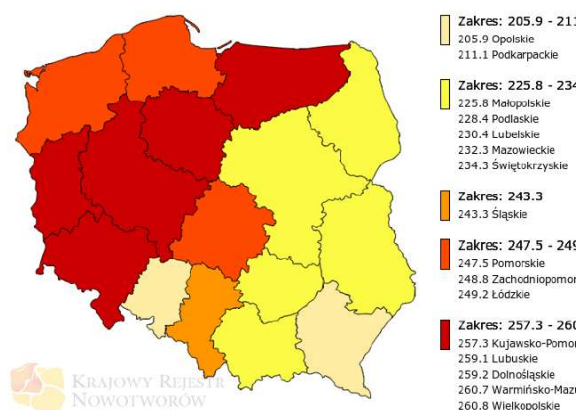
- Typ nowotworu:
  - Nowotwory ogółem
- Standaryzacja: Populacja Europy
- Rok: od 2016 do 2019
- Płeć: Mężczyźni
- Rodzaj: Zachorowania

Raport: Mapa Polski

Wybrano filtry:

- Typ nowotworu:
  - Nowotwory ogółem
- Standaryzacja: Populacja Europy
- Rok: od 2016 do 2019
- Płeć: Mężczyźni
- Rodzaj: Zgony

Rysunek 30. Zachorowalność i umieralność mężczyzn na nowotwory w latach 2016-2019

Źródło: Krajowy Rejestr Nowotworów.

Przyczyny zgonów na terenie powiatu zielonogórskiego niewiele odbiegają o tych zarejestrowanych w całym województwie, można zatem założyć, iż mieszkańcy powiatu zielonogórskiego zmagają się z tymi samymi problemami zdrowotnymi co pozostali Lubuszanie (Tabela 73.).

Tabela 73. Główne przyczyny zgonów mieszkańców powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2020

Przyczyna zgonu	2016	2017	2018	2019	2020
zgony z powodu nowotworów ogółem na 100 tys. ludności	264,3	295,9	240,8	257,8	249,8
zgony osób z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności	365,3	367,5	357,2	382,1	379,4
zgony kobiet z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. kobiet	401,2	395,6	379,1	368,3	391,1
zgony mężczyzn z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. mężczyzn	328,4	338,7	334,8	396,3	367,4
zgony osób w wieku do 65 lat z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności w tym wieku	92,4	65,1	73,2	94,3	82,4
zgony kobiet w wieku do 65 lat z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. kobiet w tym wieku	50,0	40,9	44,4	44,7	41,8
zgony mężczyzn w wieku do 65 lat z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. mężczyzn w tym wieku	133,5	88,5	101,2	142,3	121,7
zgony kobiet z powodu nowotworu złośliwego sutka na 100 tys. kobiet	26,2	26,2	15,7	18,3	31,3
zgony kobiet z powodu nowotworu szyjki macicy na 100 tys. kobiet	2,6	18,3	7,8	5,2	10,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

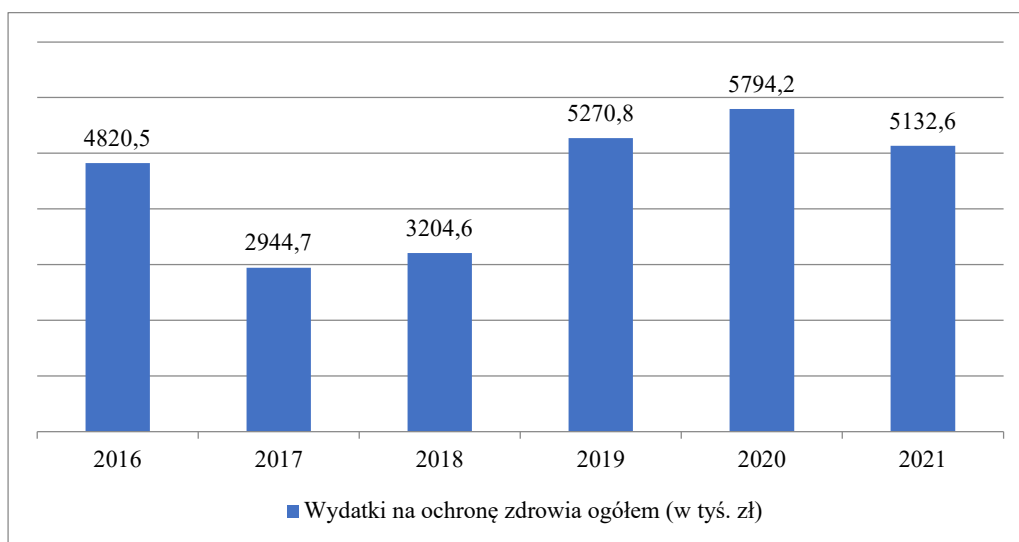
Istotnym problemem społecznym jest obserwowany wzrost zachorowalności na choroby nowotworowe i niestety słaby wskaźnik ich wyleczalności (Rysunek 1, Rysunek 2). Zachorowania na nowotwory złośliwe ogółem w województwie lubuskim na 100 tys. ludności w latach 2016-2019 roku wynosiły 275,1 dla kobiet i 331,5 mężczyzn. Wyleczalność chorych na nowotwory złośliwe obrazuje wskaźnik względnych 5-letnich przeżyć. W Polsce wskaźnik ten u chorych, którzy zachorowali w latach 2000 – 2002, wynosił: u mężczyzn 38,8% i 48,3%

u kobiet. Wskaźnik ten był znacznie niższy od średniej europejskiej zarówno u mężczyzn (47,3%), jak i u kobiet (55,8%)⁴⁸.

Rok 2021 i 2020 przebiegał pod znakiem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2. Pandemia COVID-19 znacząco wpłynęła na sytuację epidemiologiczną w Polsce, również w obszarze zgonów. Wirus SARS-CoV-2 stał się czwartą najczęstszą przyczyną zgonów w 2020 r. Liczba zgonów zwiększyła się o 67,65 tys. w porównaniu z rokiem 2019. W województwie lubuskim w 2020 roku na tę chorobę zmarło 1098 osób, co stanowiło 8,7% wszystkich zgonów, a w 2021 liczba ta wzrosła ponad dwukrotnie i wynosiła 2450 osób, co stanowiło 17,7% przyczynę wszystkich zgonów. Na terenie powiatu zielonogórskiego liczby te wynosiły odpowiednio w 2020 roku 54 i w 2021 roku 154 osoby. W 2020 rok Covid-19 był przyczyną 6,4% wszystkich zgonach na terenie powiatu, a w 2021 aż 16,1%.

Dostęp do opieki zdrowotnej mieszkańców powiatu zielonogórskiego

W powiecie zielonogórskim wydatki ponoszone na ochronę zdrowia wyraźnie wzrosły w 2021 roku, w stosunku do roku 2016 był to wzrost o 20% (Rysunek 31).

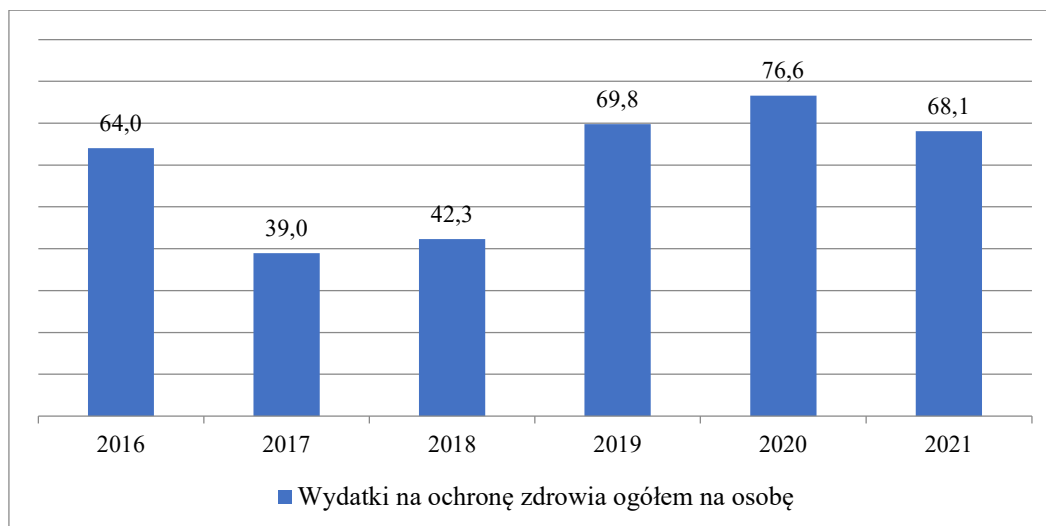

Rysunek 31. Wydatki poniesione na ochronę zdrowia w latach 2016-2021 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

Analizując poniesione wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu zielonogórskiego zauważa się jego wzrost w 2020, co było również istotnie związane z pandemią Covid-19 (Rysunek 32).

⁴⁸ Op. Cit.

Rysunek 32. Wydatki poniesione na jednego mieszkańca na ochronę zdrowia w latach 2016-2021 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

Lubuscy pacjenci w 2020 roku odwiedzali placówki podstawowej opieki zdrowotnej przede wszystkim w celu uzyskania recepty (Tabela 74.), natomiast w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej najwięcej porad udzielono w zakresie chorób układu moczowo- płciowego, układu oddechowego i układu mięśniowo-szkieletowego.

Tabela 74. 10 najważniejszych rozpoznań w 2020 roku według liczby świadczeń POZ

Nazwa rozpoznania ICD-10	Udział procentowy w świadczeniach
powtarzalne recepty	22,10
samoistne (pierwotne) nadciśnienie	7,80
ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym	3,67
osoby konsultujące się w imieniu innej osoby	3,31
ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie)	3,28
osoby stykające się ze służbą zdrowia w innych okolicznościach	3,19
osoby stykające się ze służbą zdrowia w celu uzyskania konsultacji i porad innych niż sklasyfikowane gdzie indziej	2,82
obserwacja medyczna i ocena przypadków podejrzanych o chorobę lub stany podobne	2,37
cukrzyca insulinozależna	1,92
zaburzenia korzeni nerwów rdzeniowych i splotów nerwowych	1,70

Źródło: *Mapa potrzeb zdrowotnych*, dostępna na: <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/podstawowa-opieka-zdrowotna/> (data dostępu 07.09.2022).

Faktyczne możliwości realizacji usług medycznych są uzależnione od wielu czynników, wśród których najczęściej wymienia się uwarunkowania prawne, dostępność geograficzną i ekonomiczną usług medycznych zależną od indywidualnych dochodów, informację o usługach medycznych, edukację zdrowotną⁴⁹. Analizy przedstawiają istotne zróżnicowanie warunków dotyczących opieki zdrowotnej wyraźne są dysproporcje w dostępie ludności do opieki medycznej na terenie całego kraju. Niestety województwo lubuskie i powiat zielonogórski mają bardzo niekorzystne wskaźniki dotyczące liczby personelu medycznego przypadającego 100

⁴⁹ Sowa-Kofta, A., Rabczenko D., Wojtyniak, B. (2017). *Nierówności w stanie zdrowia i w korzystaniu z usług medycznych dorosłych mieszkańców Polski w zależności od sytuacji społeczno-ekonomicznej osób oraz ich gospodarstw domowych*. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego-Państwowy Zakład Higieny: Warszawa.

tys. mieszkańców. W Lubuskim odnotowujemy jeden z niższych w kraju wskaźnik lekarzy i pielęgniarek przypadających na 100 tys. mieszkańców, a w powiecie sytuacja ta kształtuje się jeszcze mniej korzystnie (Tabela 75.). Zauważa się problem nadmiernego obciążenia lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej na poziomie gmin spowodowanego niedostateczną liczbą lekarzy rodzinnych.

Tabela 75. Personel medyczny uprawniony do wykonywania zawodu na 100 tys. mieszkańców (dane na 2020 rok)

Wyszczególnienie	Lekarze	Lekarze dentyści	Pielęgniarki	Położne
Polska	346,1	91,4	793,5	83,9
województwo lubuskie	247,4	75,4	545,1	66,9
powiat zielonogórski	189	52,9	395,1	55,9

Źródło: *Mapa potrzeb zdrowotnych*, dostępna na: <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/kadry-medyczne/> (data dostępu 07.09.2022).

Zagrożeniem w odniesieniu do przyszłości jest również wiek personelu medycznego i związana z tym zastępowalność pokoleniowa (Tabela 76.). Stosunek liczby kadry wchodzącej na rynek do liczby kadry osiągnącej wiek emerytalny dla lekarzy w województwie lubuskim wynosi 0,63 i jest najniższy w Polsce, dla województw sąsiednie wynosił odpowiednio: zachodniopomorskie – 1,07, dolnośląskie – 1,49 oraz wielkopolskie – 1,35.

Tabela 76. Średni wiek personelu medycznego

Wyszczególnienie	Lekarze	Lekarze dentyści	Pielęgniarki	Położne
Polska	49,54	46,25	52,16	47,35
województwo lubuskie	51,44	48,17	50,84	52,15

Źródło: *Mapa potrzeb zdrowotnych*, dostępna na: <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/kadry-medyczne/> (data dostępu 07.09.2022).

Niskie zasoby kadrowe przekładają się na mniejszą liczbę porad przypadających na mieszkańca powiatu (Tabela 77.). W 2020 funkcjonowało na terenie powiatu zielonogórskiego 22 placówki podstawowej opieki zdrowotnej, co daje 2,29 poradni na 10 tysięcy mieszkańców. Liczba zrealizowanych świadczeń POZ wynosiła na mieszkańca w powiecie zielonogórskim 3,74. Z zakresu ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie powiatu funkcjonowało w 2021 roku 27 przychodni, co dało 3,58 poradni na 10 tys mieszkańców (w tym najwięcej ginekologicznych-3 oraz 3 neurologiczne). Łącznie udzielono 68447 porad⁵⁰.

Tabela 77. Liczba porad lekarskich przypadająca na mieszkańca w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	7,4	7,4	7,5	7,6	6,7	7,5
województwo lubuskie	6,8	6,7	6,8	6,7	5,8	6,5
powiat zielonogórski	4,9	5,0	4,7	5,1	4,4	5,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

Na terenie powiatu zielonogórskiego na jedną ogólnodostępną aptekę w 2021 przypadało 4714 osób i było to więcej niż średnia w Polsce i województwie lubuskim (Tabela 78.).

⁵⁰ Ambulatoryjna pomoc specjalistyczna – Mapa potrzeb zdrowotnych, dostępny na: <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/ambulatoryjna-opieka-specjalistyczna/> (data dostępu 07.09.2022).

Tabela 78. Liczba ludności przypadająca 1 ogólnodostępną aptekę

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	2 933	2 882	2 978	3 124	3 174	3 209
województwo lubuskie	3 189	3 091	3 241	3 317	3 391	3 434
powiat zielonogórski	4 707	4 445	4 734	4 445	4 730	4 714

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

Na terenie województwa funkcjonowało w 2020 roku 26 szpitali dysponujących łącznie 4 172 łózkami, liczba osób przypadających na łóżko wynosiła 241 (Tabela 79.). Wskaźnik wykorzystania łóżek 59,4%. W województwie funkcjonuje tylko jeden oddział geriatryczny. Ze względu na szybkie starzenie się społeczeństwa w Polsce, rośnie także potrzeba zapewnienia dostępu do świadczeń opieki długoterminowej finansowanych publicznie. Obecnie system opieki długoterminowej w Polsce jest rozproszony i nie zapewnia kompleksowej opieki pacjentom. Na terenie powiatu funkcjonowały w 2020 placówki szpitalne: SPZOZ w Sulechowie, Szpital Rehabilitacyjno - Leczniczy dla Dzieci w Wojnowie oraz Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Uro - Laser" Wojciech Zwierzyński i Michał Drozd Lekarska sp.p.

Tabela 79. Liczba ludności przypadająca na 1 łóżko w szpitalach ogólnych

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	206	207	211	230	228
województwo lubuskie	234	231	237	254	241

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 9.09.2022).

W placówkach zlokalizowanych na terenie powiatu przyjęto w 2020 - 3200 pacjentów i było to o 45% mniej niż w roku 2019. Sytuacja ta była konsekwencją pandemii i wstrzymania planowanych przyjęć oraz przekształcenia niektórych placówek w covidowe (Tabela 80.).

Tabela 80. Sytuacja w zakresie hospitalizacji udzielonych na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2020

Rok	Liczba pacjentów	Liczba hospitalizacji	Średni czas hospitalizacji (dni)	Odsetek hospitalizacji jednodniowych (%)	Odsetek hospitalizacji nagłych (%)	Odsetek hospitalizacji zabiegowych (%)
2016	5 528	6 351	5,22	0,00	39,82	52,14
2017	5 907	6 540	5,36	0,00	39,37	52,17
2018	5 915	6 004	6,08	5,91	42,07	54,94
2019	5 834	5 429	7,97	10,68	41,24	56,47
2020	3 200	2 710	7,94	15,83	41,55	63,81
Rok	Liczba pacjentów na 100 tys. ludności	Liczba hospitalizacji na 100 tys. ludności	Średni czas hospitalizacji (dni)	Odsetek hospitalizacji jednodniowych (%)	Odsetek hospitalizacji nagłych (%)	Odsetek hospitalizacji zabiegowych (%)
2016	7 339,94	8 432,70	5,22	0,00	39,82	52,14
2017	7 817,84	8 655,60	5,36	0,00	39,37	52,17
2018	7 808,58	7 926,07	6,08	5,91	42,07	54,94
2019	7 721,12	7 185,11	7,97	10,68	41,24	56,47
2020	4228,92	3581,20	7,94	15,83	41,55	63,81

Źródło: opracowanie własne *Mapa potrzeb zdrowotnych*, dostępna na: <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/leczenie-szpitalne/> (data dostępu 07.09.2022).

W 2020 roku znacząco spadła liczba pacjentów i hospitalizacji udzielonych mieszkańcom powiatu, co było następstwem sytuacji związanej z pandemią (Tabela 81.). Wśród przyczyn hospitalizacji mieszkańców powiatu zielonogórskiego na pierwszym miejscu w 2020 roku znalazły się choroby niezakaźne (2263 hospitalizacji, 1310 pacjentów), choroby nowotworowe (1702 hospitalizacji, 935 pacjentów), choroby układu krążenia (1350 hospitalizacji, 1123 pacjentów), choroby układu trawiennego (897 hospitalizacji), choroby narządów zmysłu (729 hospitalizacji), przewlekłe choroby układu oddechowego (556 hospitalizacji) i inne.

Tabela 81. Sytuacja w zakresie hospitalizacji udzielonych mieszkańcom powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2020

Rok	Liczba pacjentów	Liczba hospitalizacji	Średni czas hospitalizacji (dni)	Odsetek hospitalizacji jednodniowych (%)	Odsetek hospitalizacji nagłych (%)	Odsetek hospitalizacji zabiegowych (%)
2016	12 728	18 413	2,73	4,88	54,36	47,41
2017	12 969	18 729	2,48	5,83	52,38	48,18
2018	13 241	17 518	2,68	7,20	50,25	50,00
2019	13 240	17 457	3,14	8,24	49,03	52,81
2020	9 532	13 524	3,67	11,39	50,71	57,74
Rok	Liczba pacjentów na 100 tys. Ludności	Liczba hospitalizacji na 100 tys. ludności	Średni czas hospitalizacji (dni)	Odsetek hospitalizacji jednodniowych (%)	Odsetek hospitalizacji nagłych (%)	Odsetek hospitalizacji zabiegowych (%)
2016	16 899,91	24 448,31	2,73	4,88	54,36	47,41
2017	17 164,30	24 787,58	2,48	5,83	52,38	48,18
2018	17 479,87	23 126,07	2,68	7,20	50,25	50,00
2019	17 522,73	23 103,80	3,14	8,24	49,03	52,81
2020	12 596,30	17 871,63	3,67	11,39	50,71	57,74

Źródło: opracowanie własne *Mapa potrzeb zdrowotnych*, dostępna na: <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/leczenie-szpitalne/> (data dostępu 07.09.2022).

Sytuacja w zakresie hospitalizacji pacjentów powiatu zielonogórskiego na tle mieszkańców innych powiatów przedstawiono w tabeli 82.

Tabela 82. Sytuacja w zakresie hospitalizacji w powiatach województwa lubuskiego w roku 2020 (ze względu na miejsce zamieszkania pacjenta)

Obszar	Liczba pacjentów na 100 tys. ludności	Liczba hospitalizacji na 100 tys. ludności	Średni czas hospitalizacji (dni)	Odsetek hospitalizacji jednodniowych (%)	Odsetek hospitalizacji nagłych (%)	Odsetek hospitalizacji zabiegowych (%)
międzyrzecki	16 824,87	22 273,20	3,79	6,62	50,06	47,91
nowosolski	16 467,40	24 150,56	3,80	10,50	57,48	50,99
strzelecko-drezdenecki	16 425,00	18 422,08	6,39	8,95	47,83	48,28
m. Zielona Góra	15 798,63	23 098,54	3,73	12,48	53,17	55,68
m. Gorzów Wielkopolski	15 582,96	20 990,46	3,48	9,99	50,88	55,66
sulęciński	15 185,71	22 565,71	4,24	5,95	49,84	47,34
ślubicki	15 105,23	22 814,42	3,07	5,39	54,05	50,78
świebodziński	14 758,65	22 961,10	3,49	8,68	49,83	53,22
wschowski	14 474,40	17 861,86	5,41	8,26	46,06	56,71
krośnieński	13 399,76	17 643,50	4,71	11,53	41,73	52,20
żagański	13 359,27	17 707,43	4,43	7,57	53,74	49,55
gorzowski	13 173,15	16 873,47	3,58	9,56	47,86	55,10
żarski	12 978,00	18 693,61	4,02	6,65	50,16	47,60
zielonogórski	12 596,30	17 871,63	3,67	11,39	50,71	57,74

Źródło: opracowanie własne *Mapa potrzeb zdrowotnych*, dostępna na: <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/leczenie-szpitalne/> (data dostępu 07.09.2022).

Wzrost zagrożenia chorobami cywilizacyjnymi, które dotyczą populację, zmusiły do wypracowania zachowań prowadzących do ograniczenia występowania tego rodzaju zagrożeń. Zachowania te określane są mianem profilaktyki. Na terenie powiatu zielonogórskiego podejmowane są działania profilaktyczne. W wojewódzkim rankingu realizacji programów profilaktycznych powiat zielonogórski zajął w 2020 roku 11 miejsce spośród wszystkich powiatów województwa lubuskiego, realizując 27 programów profilaktycznych, w 2019 uzyskał 10 miejsce (realizował 34 programy), a 2018 było to miejsce 11 (26 programów)⁵¹.

Powiatowe jednostki organizacyjne powiatu realizujące zadania w zakresie opieki zdrowotnej to:

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sulechowie jest jednostką organizacyjną powiatu zielonogórskiego. Szpital swoim bezpośrednim działaniem obejmuje mieszkańców Babimostu, Kargowej, Sulechowa, Bojadeł, Trzebiechowa i części Czerwieńska. Ponadto swoim działaniem obejmuje pozostałe gminy powiatu zielonogórskiego, tj. Nowogród Bobrzański, Świdnicę i Zabór. Z usług placówki korzystają również mieszkańcy spoza powiatu zielonogórskiego. Szpital w Sulechowie świadczy usługi w zakresie ochrony zdrowia dla ponad 50 tys. mieszkańców województwa lubuskiego. W strukturach placówki funkcjonują 3 oddziały specjalności zachowawczej oraz 3 oddziały specjalności zabiegowej, w tym 2 kliniczne z zapleczem diagnostycznym, blok operacyjny Izba Przyjęć i Pogotowie Ratunkowe. Ponadto funkcjonują: Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej, Zakład Radiologii i Diagnostyki Obrazowej, Zakład Fizjoterapii oraz 8 poradni specjalistycznych. Szpital dysponuje tomografem komputerowym, mammografem oraz całodobowym dostępem do pracowni endoskopowej dla pacjentów. Realizuje świadczenia w zakresie rehabilitacji i fizjoterapii⁵².

Szpital dysponuje 171 łózkami w następujących oddziałach:

1. Oddziały specjalności zachowawczych:
  - Oddział Chorób Wewnętrznych – 30 łózek,
  - Oddział Neonatologiczny – 16 łózek,
  - Oddział Rehabilitacji – 58 łózek.
2. Oddziały specjalności zabiegowej:
  - Oddział Kliniczny Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej – 30 łózek.
  - Oddział Kliniczny Endoskopii Ginekologicznej i Położnictwa – 31 łózek.
  - Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii – 6 łózek.

Przy szpitalu działa Poradnia Chirurgii Ogólnej, Poradnia Chirurgii Onkologicznej, Poradnia Położniczo-Ginekologiczna w Kargowej, Poradnia Kardiologiczna, Poradnia Diabetologiczna, Poradnia Endokrynologiczna, Poradnia Rehabilitacyjna i Poradnia Gastroenterologiczna. W Zakładzie działa rada społeczna, która jest organem inicjującym i opiniodawczym podmiotu, który utworzył Zakład oraz organem doradczym Dyrektora Zakładu. Leczenie stacjonarne odbywa się na Oddziale Położniczo-Ginekologicznym, Oddziale Neonatologicznym, Oddziale Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej, Bloku Operacyjno-Zabiegowym, Oddziale Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Oddziale Wewnętrznym i Oddziale Rehabilitacji.

Liczba przeprowadzanych w placówce badań świadczy o wysokim oddziaływaniu szpitala, w 2020 było tam leczone ogółem 5223 pacjentów (Tabela 83.). W ostatnich latach placówka była bardzo zaangażowana w działania związane z SARS-CoV-2, w samym roku 2021 wykonano 6515 testów antygenowych, spośród hospitalizowanych pacjentów 334 to pacjenci

---

⁵¹ *Mapa potrzeb zdrowotnych*, dostępna na: <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/czynniki-ryzyka-i-profilaktyka/> (data dostępu 07.09.2022).

⁵² <http://spzozsulechow.med.pl/jednostki-szpitala/> (dostęp 17.09.2021).

covidowi, odbyło się 784 porodów w tym 56 porodów kobiet z potwierdzonym wirusem. Zmniejszenie liczby pacjentów w 2021 i 202 roku było związane z ograniczeniem liczby przyjęć w ramach kontraktów NFZ ze względu na przekształcenie szpitala w szpital covidowy, miało to pozytywne konsekwencje dla sytuacji finansowej placówki ze względu na dodatkowe środki otrzymywane na ten cel z NFZ tym samym poprawiło to wynik finansowy.

Tabela 83. Liczba pacjentów leczona w oddziałach szpitalnych SP ZOZ w Sulechowie

Oddział	2018	2019	2020	2021
Położniczo-ginekologiczny	2233	2090*	1983*	2203*
Chirurgii ogólnej i onkologicznej	1363	1245	851	926
Wewnętrzny	1160	1136	786	791
Rehabilitacji	669	723	457	449
Neonatologiczny	763	736	874	808
Anestezjologii i Intensywnej terapii	111	101	55	46
Ogółem pacjentów w danym roku	6029	6031	5006	5223

* Zmieniono nazwę na Oddział kliniczny endoskopii ginekologicznej i położnictwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportów o stanie powiatu zielonogórskiego za lata 2018, 2019, 2020, 2021*.

Ze względu na sytuację związaną z pandemią w roku 2020 i 2021 znacznie spadła liczba pacjentów na niektórych oddziałach. Około 40,73% stanowią pacjenci spoza powiatu⁵³.

W roku 2019 w szpitalu przeprowadzono 1935 zabiegów chirurgicznych (Tabela 84).

Tabela 84. Liczba operacji w oddziałach szpitalnych Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sulechowie w latach 2018-2019

Rodzaj operacji	2018	2019
operacje chirurgii ogólnej	521	442
operacje chirurgii onkologicznej	516	535
operacje ginekologiczno-położnicze	1260	958
w tym cesarskie cięcia	397	395
Łącznie operacji	2694	1935

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportów o stanie powiatu zielonogórskiego za lata 2018, 2019*.

Liczba udzielonych porad medycznych została zaprezentowana w tabeli 85.

Tabela 85. Liczba porad medycznych udzielona w poradniach specjalistycznych Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sulechowie w latach 2018-2021

Poradnia specjalistyczna	2018	2019	2020	2021
ginekologiczno-położnicza	6962	7524	5970	9230
chirurgiczna ogólna	8064	7012	4687	4221
chirurgii onkologicznej	1115	1073	694	693
Rehabilitacyjna	689	800	480	847
Gastrologiczna	798	1034	653	1351
Diabetologiczna	844	1156	777	1144
Kardiologiczna	3935	4434	2877	5216
Endokrynologiczna	860	809	614	441
pracownia gastroenterologiczna	583	616	384	463

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportów o stanie powiatu zielonogórskiego za lata 2018, 2019*.

⁵³ <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/leczenie-szpitalne/>

Szpital Rehabilitacyjno-Lecznicy dla Dzieci Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wojnowie realizuje świadczenia zdrowotne z zakresu stacjonarnej rehabilitacji pulmonologicznej dla dzieci (schorzenia układu oddechowego i choroby o podłożu alergicznym) oraz stacjonarnej rehabilitacji ogólnoustrojowej. Na rehabilitację i leczenie przyjmowane są dzieci z terenu całej Polski w wieku od 3 do 15 lat ze schorzeniami układu oddechowego i chorobami o podłożu alergicznym. Wykonywana jest także diagnostyka w zakresie chorób alergicznych (testy skórne, spirometrię, PEF)⁵⁴. Szpital posiada spirometr z opcją oscylometrii, jest to metoda diagnostyczna nie obciążająca pacjentów w wieku przedszkolnym chorujących na astmę oskrzelową. W zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej dla dzieci świadczenie zdrowotne udzielane są w Poradni Chorób Płuc dla Dzieci. W związku z zakończeniem działalności poradni chorób płuc dla dzieci w Zielonej Górze, poradnia w Wojnowie obsługuje pacjentów południowej części województwa lubuskiego oraz województwa wielkopolskiego. Szpital posiada bardzo dobrą bazę lokalową, pozwalającą na wszechstronność terapii w postaci gabinetów fizjoterapii, kinezyterapii, psychoterapii indywidualnej i grupowej, terapii zajęciowej, pełnego zakresu fizykoterapii. Szpital uczestniczy w Narodowym Programie Szczepień w związku z pandemią covid-19.

W szpitalu funkcjonują:

- Oddział Rehabilitacji Pulmonologicznej dla dzieci;
- Oddział Rehabilitacji dla dzieci;
- Poradnia Chorób Płuc dla dzieci;
- Punkt szczepień.

W roku 2021 udzielono usługi zdrowotne: 641 pacjentom z zakresu rehabilitacji stacjonarnej, w tym 12 869 osobodni oraz ponad 55 000 zabiegów rehabilitacyjnych; 2 242 pacjentom z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej w poradni chorób płuc dla dzieci, w tym 745 porad pierwszorazowych oraz 1 497 porad w ramach kontynuacji leczenia; wykonano 2 743 szczepień przeciwko Covid-19.

1.3.5. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Zabytki nieruchome

Powiat zielonogórski posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego. Za obszary cenne kulturowo uznać należy miejsca występowania zabytków ruchomych, jak i nieruchomych. Zabytki nieruchome na terenie powiatu zielonogórskiego stanowią istotną część potencjału kulturowego w skali województwa lubuskiego. Na szczególną uwagę zasługuje kościół pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Klepsku, któremu nadano w 2017 zaszczytny tytuł pomnika historii⁵⁵. W momencie przygotowania właściwej infrastruktury – ścieżka rowerowa, baza noclegowa oraz promocji mogą się one stać atrakcją turystyczną powiatu zielonogórskiego.

Najcenniejsze zabytki nieruchome istniejące na terenie powiatu zielonogórskiego⁵⁶:

---

⁵⁴ <http://www.szpitalwojnowo.republika.pl/> (dostęp 17.09.2021).

⁵⁵ Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnej wartości dla kultury naszego kraju. Jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej mocą rozporządzenia, na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na terenie naszego kraju według danych NID-u aktualnie 109 zabytków uznanych zostało za pomnik historii, natomiast w województwie lubuskim znajdują się 4.

⁵⁶ Na podstawie informacji udzielnych przez Powiatowego Konserwatora Zabytków.

Gmina Babimost:

1. Kościół parafialny pod wezwaniem św. Wawrzyńca w Babimoście, z pierwszej połowy XVIII wieku;
2. Dawny kościół ewangelicki w Babimoście zbudowany w końcu XVIII wieku, przebudowany w XIX;
3. Kaplica cmentarna p.w. św. Jacka Odrowąża z I poł. XVIII wieku i poł. XIX wieku;

Gmina Bojadła:

1. Barokowy Pałac z XVIII w. w Bojadłach wraz z przyległym parkiem;
2. Kościół o konstrukcji ryglowej w Bojadłach, wybudowany w latach 1757-1758;
3. Kościół parafialny pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Klenicy z 1782 roku;
4. Pałac Myśliwskim w Klenicy z 1884 wraz z parkiem, w którym znajduje się staw z wyspą.

Gmina Czerwieńsk:

1. Kościół parafialny w Leśniowie Wielkim, zbudowany w XIV wieku;
2. Drewniany wiatrak typu „koźlak” w Leśniowie Wielkim, pochodzący z początków XIX wieku;
3. Oranżeria nieistniejącego już Dworu w Laskach z początku XIX wieku;
4. Neogotycki kościół w Nietkowie, zbudowany w miejscu starszego w 1886 roku;
5. Kościół parafialny w Nietkowicach, z drugiej połowy XIX wieku;
6. Kościół pod wezwaniem Trójcy Świętej w Będowie z XIX wieku;
7. Kościół ewangelicki w Czerwieńsku, obecnie rzymsko-katolicki p.w. Św. Wojciecha, z 1877 roku;
8. Kościół parafialny oraz ratusz miejski w Czerwieńsku.

Gmina Kargowa:

1. Pałac w Kargowej, będący dawną rezydencją właścicieli miasta – rodziny Unrung, w którego wnętrzu zachowały się barokowe kominki, obok pałacu stoi barokowa oficyna i budynek gospodarczy, wszystko otacza park z pierwszej połowy XVIII wieku;
2. Ratusz w Kargowej, rozbudowany w drugiej połowie XIX wieku z wmurowaną tablicą przypominającą ważne wydarzenie, dzięki któremu Kargowa przeszła do historii. To tutaj garnizon dowodzony przez Kapitana Więckowskiego stawiał zbrojny opór przeciw postanowieniom II rozbioru Polski;
3. Kościół poewangelicki w Kargowej zbudowany na początku XIX wieku;
4. Kościół parafialny w Kargowej pod wezwaniem św. Wojciecha z końca XIX wieku;
5. Kościół filialny w Karszynie (klasycystyczny, z barokowym wnętrzem) zbudowany pod koniec XVIII wieku;
6. Pałac neobarokowy w Wojnowie pochodzący z początku XIX wieku.

Gmina Nowogród Bobrzański:

1. Kościół pod wezwaniem św. Bartłomieja w Nowogrodzie Bobrzańskim, z XII wieku;
2. Kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Nowogrodzie Bobrzańskim, z pierwszej połowy XIII wieku;
3. Kościół filialny w Białowicach z XV wieku wraz z XVII - wieczną plebanią;
4. Kościół filialny p.w. św. Marcina w Skibicach, z XVIII wieku;
5. Kościół parafialny w Drągowinie pod wezwaniem Wniebowstąpienia Pańskiego, z XV wieku, przebudowany w XVII wieku, w XIII wieku wraz z plebanią barokową z XVII wieku;

6. Kościół filialny pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej w Niwiskach, zbudowany w drugiej połowie XIII wieku z kamienia i rudy darniowej;
7. kościół filialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Przybymierzu, zbudowany prawdopodobnie w XV wieku
8. Ruiny dawnego zamku (spichlerza) z XVI wieku w Białowicach;
9. Kościół ewangelicki, obecnie rzym.-kat. Filialny w Kotowicach pod wezwaniem MB Szkaplerznej, z 1840 roku;
10. Kościół filialny pod wezwaniem św. Wawrzyńca z XIV wieku w Bogaczowie;
11. Pałac w Bogaczowie neobarokowa rezydencja, zbudowana w XVII w. i przebudowana w XIX wraz z parkiem krajobrazowym z I poł. XIX.

Gmina Sulechów:

1. Zamek w Sulechowie datowany na I poł. XIV, rozbudowany w kolejnych stuleciach;
2. Drewniany kościół w Kłępsku z XIV wieku z gotycko – renesansowym wystrojem wnętrza - tryptykowy ołtarz z posągami Madonny z Dzieciątkiem oraz polichromia stropów o tematyce zaczerpniętej ze Starego i Nowego Testamentu;
3. Późnogotycki kościół, pałac i kaplica nagrobna z XIX wieku rodziny von Sydon w Kalsku;
4. Kościół p.w. św. Stanisława Kostki w Sulechowie, pocz. XX w., neogotycki
5. Pałac, park i zabudowa folwarczna w Bukowie z II połowy XIX wieku, pochodząca prezentująca styl neorenesansowy;
6. Neogotycki ratusz w Sulechowie;
7. Późnogotycki kościół parafialny w Sulechowie;
8. Barokowa Brama Krośnieńska z 1704 roku w Sulechowie;
9. Kamieniczki miejskie przy ul. Okrężnej i Handlowej oraz fragmenty murów obronnych w Sulechowie.

Gmina Świdnica:

1. Kościół św. Marcina, pochodzący z XIV wieku, zbudowanym z kamienia polnego, jego barokowy ołtarz zdobi przepiękna rzeźbiona figura Madonny z Dzieciątkiem, pochodząca z 1735 roku;
2. Renesansowy dwór Kietliczów w Świdnicy, zbudowany w pierwszej połowie XVI wieku., według projektu włoskiego Architekta Alberto Antoniego z Turbino;
3. Pałac w Drzonowie - obecnie siedziba Lubuskiego Muzeum Wojskowego pochodzi z przełomu XIX wieku.
4. Gmina Trzebiechów
5. Kościół filialny, pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, zbudowany w 1840 roku, na miejscu wcześniejszego XIV – wiecznego, przebudowanego w 1654 roku;
6. Zespół pałacowy w Trzebiechowie, w skład którego wchodzi: pałac w stylu rezydencji francuskich, wzniesiony przez ówczesnego właściciela, hrabiego Henryka von Reuss, park dworski w stylu angielskim, położony wokół pałacu na obszarze 12ha, zabytkowa oficyna z początku XIX wieku, dzisiejsza siedziba Urzędu Gminy, dawna ujeżdżalnia – obecnie jedna z najładniejszych hal sportowych w województwie lubuskim;
7. neoklasycystyczna świątynia w Trzebiechowie według rysu projektu wielkiego niemieckiego architekta, podróżnika, przyrodnika Karla Fridricha Schinkla który nadzorował projekt wykonany przez Johanna Gottlieba Schloetzerą;
8. Dawny kompleks sanatoryjny według projektu znanego Maxa Schündlera z dekoracją wnętrza, meblami, sprzętami wszelkimi detalami dekoratorskimi wykonanymi przez

twórcę secesji w Europie Henriego van de Velde wielkiego belgijskiego projektanta sztuki użytkowej (obecnie znajduje się tu Dom Pomocy Społecznej);

9. Kościół w Podlegórzcu wybudowany w stylu neoromańskim z zachowaniem większości kanonów architektonicznych dla stylu romańskiego z jednymi z najpiękniejszych witraży w Diecezji oraz cmentarz z rodzinnym grobowcem książąt Reussów.

Gmina Zabór:

1. Kościół p.w. Św. Józefa w Zaborze, budowla neogotycka zbudowana na początku XX wieku, jej fundatorem był książę Johan Georg von Schoneich Carolath;
2. zespół pałacowy z parkiem w Zaborze zbudowany w XVII wieku w stylu wczesnobarokowym;
3. Pałac w Przytoku zbudowany w latach 1864-1867, który otacza park o powierzchni 7 ha, rosną w nim rzadkie okazy drzew, wśród nich ponad dwustuletnie pomniki przyrody; obecnie w pałacu ma swoją siedzibę Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy.

Na terenie powiatu istnieją również zabytki techniki i przemysłu, takie jak wiatrak w Leśniowie Wielkim, odnowiony, który stoi na wzgórzu na obrzeżach wsi. Pochodzi z początku XIX wieku. Zbudowany jest na konstrukcji słupowej. Niewątpliwą atrakcją jest również dawna fabryka amunicji i materiałów wybuchowych Dynamit Aktien Gesellschaft w Krzystkowicach na terenie gminy Nowogród Bobrzański.

Powiat zielonogórski jest właścicielem zabytków nieruchomości, w których swoją siedzibę mają powiatowe jednostki organizacyjne, są to:

- Szpital Rehabilitacyjno-Lecznicy dla Dzieci SP ZOZ w Wojnowie (pałac);
- Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie (Zespół budynków sanatoryjnych);
- Liceum Ogólnokształcące im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Sulechowie;
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie (dawna szkoła żeńska);
- Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku (pałac);
- Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Klenicy (dawna szkoła).

W powiecie zielonogórskim znaczna część zabytków wymaga remontu zabezpieczającego lub remontu kapitalnego. Najbardziej zagrożona jest architektura drewniana, ze względu na szczególne potrzeby konserwacji i zabezpieczenia materiału jakim jest drewno, które ulega szybszej degradacji i zniszczeniu niż kamień i cegła, wymaga więc szczególnej opieki⁵⁷. Wojewódzki Konserwator Zabytków podejmuje działania, w celu ochrony tego zasobu, wpisując do rejestru obiekty w konstrukcji drewnianej (np. dom w Górzycach nr 8). Największym zagrożeniem dla zabytków nadal jest brak użytkowania lub niewłaściwe użytkowanie, bądź też samowolnie wykonywane prace remontowe i budowlane przy zabytkach. Wiele obiektów utraciło swoje wartości zabytkowe. Użytkownicy zabytkowych obiektów wymieniają historyczną stolarkę okienną i drzwiową na nową, zwykle wykonaną ze współczesnych materiałów i niedostosowaną do wymogów ochrony zabytków. W ten sposób bezpowrotnie znika z krajobrazu miast i miasteczek zabytkowa substancja w postaci drewnianych okien i drzwi. Biorąc pod uwagę funkcję pierwotną, najliczniejszą grupę zabytków, które utraciły wartości zabytkowe, stanowią obiekty folwarczne. Przykładem takiego obiektu jest spichlerz dworski w Kotowicach w powiecie zielonogórskim – w chwili obecnej z budynku zachowany jest tylko niewielki fragment ścian⁵⁸. Mając na uwadze

⁵⁷ Czechowska, B. (2020). *Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2021-2024*. Zielona Góra.

⁵⁸ Czechowska, B. (2020). *Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2021-2024*. Zielona Góra.

konieczność systematycznych działań w zakresie ochrony zabytków obecnie jest opracowywany dokument *Powiatowy program opieki nad zabytkami dla powiatu zielonogórskiego*.

Muzea

W obrębie powiatu zielonogórskiego znajdują się 3 muzea, tj. Muzeum Wojskowe w Zielonej Górze z/s w Drzonowie oraz Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze z siedzibą w Świdnicy oraz w budowie Muzeum Wojskowe i Regionalne w Klenicy. Obiekty te są cennym zasobem turystycznym znajdującym się na terenie powiatu. W latach 2020 i 2021 wyraźnie spadła liczba osób, zwiedzających obiekty muzealne, co było spowodowane ograniczeniami wynikającymi z pandemii Covid-19 (Tabela 86.).

Tabela 86. Muzea w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019	2020	2021
muzea i oddziały muzealne		2	2	2	3	3	3
wystawy czasowe	ogółem	11	9	15	16	9	6
	własne	10	7	6	9	4	3
Zwiedzający		26322	29 336	28 146	28 146	11 680	17 872

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 16.09.2022).

Lubuskie Muzeum Wojskowe (LMW) jest drugim, co do wielkości i znaczenia zbiorem militariów w Polsce. Muzeum swoje korzenie wywodzi z Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, natomiast jego historia rozpoczęła się po przejściu w 1978 roku zdewastowanego pałacu w miejscowości Drzonów. Prace adaptacyjne i remontowe trwały do 1985 roku, w którym oficjalnie otwarto nową placówkę muzealną. Mieści się w klasycystycznym pałacu w Drzonowie oraz na terenie 3,5 hektarowego parku. Obecnie ekspozycje dostępne są we wnętrzach pałacu (wystawy: Broń dawna, Gabinet myśliwski, Żołnierz polski 1914-1945, Żołnierz polski po 1945 roku, Alianci), w pawilonie oraz przede wszystkim w plenerze, gdzie znajduje się m.in. bogata kolekcja sprzętu ciężkiego, uzbrojenia rakietowego oraz lotnictwa⁵⁹.

Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze z siedzibą w Świdnicy. Początek instytucji datuje się na 1958 rok, kiedy to powołano do życia dział archeologiczny funkcjonujący w ramach Muzeum Ziemi Lubuskiej. W związku z wieloma pracami wykopaliskowymi i pozyskiwaniem coraz większej ilości eksponatów należało dla działu znaleźć nową lokalizację, na którą przeznaczono wyremontowany w latach 1970-1974 pałac Kittlitzów w Świdnicy. Jednostka usamodzielniała się w 1982 roku⁶⁰.

Lokalne centra kultury

Działalność kulturalna to tworzenie, upowszechnianie i ochrona kultury, a jedną z ważniejszych i częstych form aktywności w tej dziedzinie jest organizowanie różnego rodzaju imprez artystycznych i rozrywkowych. Liczba imprez organizowanych na terenie powiatu zielonogórskim, ze względu na pandemię drastycznie spadła w 2020 roku, w roku 2021 zauważa się wyraźny ich wzrost, jednak grupa uczestników była znacznie mniejsza (Tabela 87.). W celu zachowania dziedzictwa kulturowego wsi powiat zielonogórski przy współpracy z gminami cyklicznie organizuje Dożynki Powiatowe. Ostatnie odbyły się 27 sierpnia 2022 w sołectwie Kije 2022 (gm. Sulechów). Ważnym wydarzeniem były również obchody 20-lecia powiatu zielonogórskiego, które przypadły na dzień 7 czerwca 2019 roku. Wydarzeniu towarzyszył konkurs plastyczny pod hasłem: *Powiat zielonogórski pędzłem i obiektywem*.

⁵⁹ <https://zielonogorskie.com/drzonow-lubuskie-muzeum-wojskowe/>

⁶⁰ <http://www.muzeum-swidnica.org/pl/historia/>

Tabela 87. Wybrane wskaźniki działalności kulturalnej w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	imprezy					
	236 442	239 691	242 277	243 839	120 866	156 556
	liczba uczestników imprez na 1000 ludności					
	925,1	945,3	1 027,9	976,8	348,2	478,4
	koła / kluby / sekcje					
	25 078	27 003	27 503	27 389	24 125	21 854
	członkowie kół / klubów / sekcji					
	522 647	559 326	600 363	575 480	466 305	386 351
liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)						
9 142,01	9 085,95	9 065,65	9 020,58	9 471,54	9 655,28	
województwo lubuskie	imprezy					
	6 855	6 358	6 303	6 026	3 485	3 862
	liczba uczestników imprez na 1000 ludności					
	962,0	947,6	1 094,7	1 113,0	340,8	449,5
	koła / kluby / sekcje					
	719	677	712	679	685	688
	członkowie kół / klubów / sekcji					
	15 391	14 406	14 888	14 253	11 844	11 922
liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)						
12 560,20	12 871,29	12 525,28	12 042,76	13 988,13	12 976,69	
powiat zielonogórski	imprezy					
	707	561	477	481	215	471
	liczba uczestników imprez na 1000 ludności					
	875,7	885,7	897,9	855,9	117,7	389,7
	koła / kluby / sekcje					
	73	71	83	81	84	58
	członkowie kół / klubów / sekcji					
	1 315	1 104	1 205	1 173	878	876
liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)						
9 414,25	9 444,75	9 468,75	9 444,88	9 459,13	9 427,13	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (data dostępu 16.09.2022).

Szeroko rozumianą działalność kulturotwórczą realizują biblioteki, które stają się placówkami oferującymi takie formy odbioru, jak oglądanie i słuchanie lub ich połączenie. Dzisiaj możemy podzielić użytkowników bibliotek na: czytelników, słuchaczy prelekcji, inscenizacji czy koncertów, radiosłuchaczy, telewizorów, uczestników wystaw czy wernisaży, odbiorców komunikacji elektronicznej, facebooków itd. Na terenie powiatu zielonogórskiego liczba czytelników bibliotek na 100 ludności jest wyższy niż średnia wojewódzka (Tabela 88.).

Tabela 88. Czytelnicy bibliotek publicznych oraz wypożyczenia księgozbioru w 2020 roku

Jednostka terytorialna	Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika
	w ciągu roku	
województwo lubuskie	108	17,0
powiat zielonogórski	119	17,1
Babimost	109	11,8
Bojadła	80	12,0
Czerwieńsk	100	12,2
Kargowa	97	10,8
Nowogród Bobrzański	141	14,1
Sulechów	152	19,9
Świdnica	68	12,3
Trzebiechów	74	30,7
Zabór	92	29,6

Źródło: *Portrety powiatów i gmin województwa lubuskiego w 2020 roku*, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2021.

Jednym z najszybciej zauważalnych efektów inwestycji w infrastrukturę kultury jest to, że prowadzą do podniesienia jakości życia mieszkańców i polepszenia wizerunku poszczególnych gmin oraz powiatu. Przyczyniają się znacząco do podniesienia atrakcyjności turystycznej regionów. W ten sposób mogą osłabiać negatywne trendy demograficzne, przede wszystkim w zakresie emigracji młodych i wykształconych pracowników. Konsekwencją rozwoju sektorów kultury jest również pojawianie się nowych zawodów i powstawanie nowych miejsc pracy, co wiąże się ze zwiększaniem możliwości inwestycyjnych dla sektora usług i przemysłu.

1.3.6. Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Bezpieczeństwo i porządek publiczny na terenie powiatu zielonogórskiego zapewnia przede wszystkim Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze oraz Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Zielonej Górze. Na szczeblu powiatu znajduje się zasadniczy poziom reagowania kryzysowego – Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, który realizuje swoje zadania poprzez Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego. W celu realizacji zadań starosty w zakresie zwierzchnictwa nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz zadań określonych w ustawach w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli w powiecie zielonogórskim utworzona została Komisja Bezpieczeństwa i Porządku. Dodatkowo powiat zielonogórski współpracuje z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo publiczne, w tym z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Zielonej Górze, Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Powiatowym Lekarzem Weterynarii w Zielonej Górze oraz służbami leśnymi.

Poziom bezpieczeństwa publicznego jest w szczególności wypadkową poziomu i struktury przestępczości oraz poziomu wykrywalności przestępstw. W 2021 roku na terenie powiatu zielonogórskiego stwierdzono 1 225 przestępstwa (Tabela 89.). Oznacza to spadek liczby przestępstw stwierdzonych ogółem o 30,2% w stosunku do roku 2016. W 2018 i 2020 roku liczba stwierdzonych przestępstw nieznacznie wzrastała. Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców stanowi wskaźnik, w skład którego wchodzi wszystkie przestępstwa, jakie zaistniały w powiecie. W powiecie zielonogórskim można zaobserwować dość znaczącą fluktuację tego wskaźnika z tendencją obniżania się jego wartości, co jest zjawiskiem korzystnym. Do zjawisk stanowiących istotne zagrożenie w powiecie zielonogórskim należą przede wszystkim przestępstwa kryminalne, kradzieże oraz nieprzestrzeganie przepisów ruchu drogowego.

Tabela 89. Przepięstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z
L – województwo lubuskie Z – powiat zielonogórski												
Ogółem	22 775	1 755	23 388	1 270	25 155	1 761	25 847	1 299	24 531	1 490	27 234	1 225
ogółem na 1000 mieszkańców	22,38	23,31	23,00	16,85	24,77	23,30	25,51	17,18	24,28	19,70	27,15	16,23
ogółem Polska = 100 (w %)	3,0	0,2	3,1	0,2	3,3	0,2	3,2	0,2	3,2	0,2	3,3	0,1
o charakterze kryminalnym	15 426	1 279	14 752	840	17 024	1 279	17 504	952	16 315	967	16 229	883
o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców	15,16	16,99	14,51	11,14	16,77	16,92	17,28	12,59	16,15	12,78	16,18	11,70
o charakterze gospodarczym	3 790	301	5 609	217	4 986	269	5 081	128	4 709	256	7 280	128
o charakterze gospodarczym na 1000 mieszkańców	3,73	4,00	5,52	2,88	4,91	3,56	5,02	1,69	4,66	3,38	7,26	1,70
przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji - drogowe	2 304	101	2 050	141	2 238	155	2 210	155	2 396	188	2 472	142
drogowe na 1000 mieszkańców	2,26	1,34	2,02	1,87	2,20	2,05	2,18	2,05	2,37	2,49	2,46	1,88
przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji	2 753	125	2 366	178	2 496	171	2 436	172	2 604	205	2 647	151
przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji na 1000 mieszkańców	2,71	1,66	2,33	2,36	2,46	2,26	2,40	2,27	2,58	2,71	2,64	2,00
przeciwko życiu i zdrowiu	636	37	626	38	664	36	624	35	476	25	517	35
przeciwko życiu i zdrowiu na 1000 mieszkańców	0,63	0,49	0,62	0,50	0,65	0,48	0,62	0,46	0,47	0,33	0,52	0,46
przeciwko mieniu	11 451	784	10 002	554	11 014	847	12 168	559	10 963	676	13 787	608
przeciwko mieniu na 1000 mieszkańców	11,25	10,41	9,84	7,35	10,85	11,21	12,01	7,39	10,85	8,94	13,74	8,05
przeciwko wolności, wolności sumienia, wolności seksualnej i obyczajności	1 267	88	1 383	83	1 514	104	1 411	108	1 408	84	1 411	91
przepięstwa stwierdzone przez Policję przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności na 1000 mieszk.	1,25	1,17	1,36	1,10	1,49	1,38	1,39	1,43	1,39	1,11	1,41	1,21
przeciwko rodzinie i opiece	890	76	1 229	79	3 321	230	2 865	153	2 227	170	2 174	124
przeciwko rodzinie i opiece na 1000 mieszkańców	0,87	1,01	1,21	1,05	3,27	3,04	2,83	2,02	2,20	2,25	2,17	1,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Tabela 90. Wskaźniki wykrywalności sprawców przepięstw stwierdzonych przez Policję w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021 (w %)

Wyszczególnienie	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z
L – województwo lubuskie Z – powiat zielonogórski												
ogółem	69,5	75,9	73,7	70,9	74,8	78,3	72,3	68,4	70,3	70,5	72,2	61,7
o charakterze kryminalnym	60,0	70,2	63,2	61,3	67,6	74,0	65,6	62,8	63,8	64,2	65,9	55,2
o charakterze gospodarczym	81,9	87,4	88,8	82,9	85,6	86,3	80,5	62,8	73,7	69,3	73,8	48,9
Drogowe	99,1	99,0	98,1	97,2	97,4	96,8	96,9	98,1	97,6	96,8	97,6	97,9
przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji	98,7	99,2	97,5	96,6	97,2	96,5	96,4	97,7	97,3	96,1	97,3	97,4
przeciwko życiu i zdrowiu	83,8	86,5	83,9	86,8	85,1	83,3	83,5	85,7	84,5	84,0	84,0	80,0
przeciwko mieniu	49,3	54,3	48,8	45,5	52,4	64,5	51,1	35,8	45,9	46,8	53,9	33,4
przeciwko wolności, wolności sumienia, wolności seksualnej i obyczajności	90,3	90,9	92,7	94,0	92,1	87,5	92,3	95,4	89,6	90,5	89,7	89,0
przeciwko rodzinie i opiece	99,4	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,6	100,0	99,9	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Z ogólnej liczby przestępstw popełnionych w 2021 roku, najwięcej było przestępstw o charakterze kryminalnym – 883, tj. 72,1% ogółu przestępstw stwierdzonych przez Policję. Wykrywalność przestępstw kryminalnych w 2021 roku wyniosła 55,2% i była najniższą w okresie ostatnich pięciu lat (Tabela 90.). Od 2016 do 2021 roku nastąpił spadek liczby stwierdzonych przestępstw kryminalnych o 69% (jedynie w 2018 roku zaobserwowano wyraźny ich wzrost w powiecie zielonogórskim). Następnymi grupami, co do ilości zdarzeń w 2021 roku były przestępstwa przeciwko mieniu oraz przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji. Odpowiednio – 608 i 151 zdarzeń, których wykrywalność wynosiła – 33,4% i 97,4%. W 2021 roku wykrywalność przestępstw ukształtowała się na poziomie 61,7%. Od 2016 do 2021 roku wskaźnik ten spadł o 18,7%.

Powiat zielonogórski, ze względu na specyfikę regionu, charakteryzuje się występowaniem szerokiego spektrum zagrożeń. Ważną kategorią zagrożeń bezpieczeństwa publicznego są wypadki drogowe. Na terenie powiatu istnieje bardzo duże ryzyko wystąpienia tego typu zagrożeń. W latach 2016-2021 liczba wypadków drogowych w powiecie zielonogórskim utrzymywała się na podobnym poziomie (Tabela 90.). W 2021 roku w powiecie zielonogórskim doszło do 41 wypadków drogowych (wobec 53 w 2016 roku), tj. 7,6% ogółu wypadków drogowych w województwie lubuskim. W przeliczeniu na 100 tys. ludności było to 54,3 wypadków (wobec 70,4 w 2016 roku), a więc nieznacznie więcej od wartości dla województwa lubuskiego. W wypadkach drogowych na terenie powiatu zielonogórskiego zginęło 6 osób, tj. o 66,7% więcej niż w 2016 roku, a 57 osób zostało rannych (jest to wartość porównywalna do wartości z 2016 roku). Oznacza to, że na 100 tys. ludności przypadło 7,9 ofiar śmiertelnych (nieznacznie więcej od wartości dla województwa). Natomiast na 100 tys. wypadków było odpowiednio: 14,6 ofiar śmiertelnych (o 11,4% więcej od wartości dla województwa lubuskiego) oraz 139 rannych (o 15,8% więcej od wartości dla województwa lubuskiego).

Z uwagi na charakter powiatu zielonogórskiego można zidentyfikować także na jego terenie zagrożenia noszące znamiona klęski żywiołowej. Realnym zagrożeniem dla mieszkańców powiatu zielonogórskiego są: powodzie i podtopienia, wiatry, burze, mgła, gradobicie, mróz, gołoledź oraz opady śniegu (Tabela 90.).

W powiecie zielonogórskim możliwość wystąpienia powodzi jest proporcjonalna do liczby większych rzek przepływających przez jego obszar. Zgodnie z mapą zagrożenia powodziowego województwa lubuskiego opublikowaną w „Programie ochrony środowiska dla województwa lubuskiego (do roku 2027)” – powiat zielonogórski należy do obszarów mocno narażonych na występowanie powodzi. Możliwe są jednak także powodzie związane z opadami deszczu lub topnieniem śniegu. Powódź opadowa jest zjawiskiem, które może wystąpić najczęściej latem z uwagi na wzmożoną ilość opadów. Na przyczyny powodzi składają się: nieregularne koryta rzek, mała wydajność kanalizacji burzowej oraz słabo rozwinięte budowle hydrotechniczne. Na przestrzeni lat 2016-2021 liczba miejscowych zagrożeń spowodowanych opadami deszczu wzrosła prawie 36-krotnie. Natomiast na terenie powiatu nie występują zagrożenia wynikające z opadów śniegu. Wyjątkiem był jedynie 2019 rok, kiedy miały miejsce dwa takie zdarzenia.

Kolejną grupą zjawisk zagrażających bezpieczeństwu publicznemu na terenie powiatu zielonogórskiego są silne wiatry. W związku ze zmianami klimatycznymi ryzyko wystąpienia tego rodzaju zagrożenia ulega systematycznemu zwiększaniu. Na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021 liczba miejscowych zagrożeń wywołana silnymi wiatrami wzrosła ponad dwukrotnie. Niewątpliwie skutki silnych wiatrów mogą być eskalowane przez towarzyszące im opady deszczu i burze. Wyładowania atmosferyczne towarzyszące burzom są niekiedy przyczyną pożarów obszarów leśnych i zabudowań. Teren powiatu, z uwagi na dużą liczbę jezior i idącą za tym wilgotność powietrza, sprzyja tworzeniu komórek burzowych.

Tabela 91. Wypadki drogowe w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie L – województwo lubuskie Z – powiat zielonogórski	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z
wypadki ogółem	684	53	682	48	663	50	660	52	607	54	540	41
wypadki drogowe na 100 tys. ludności	67,2	70,4	67,1	63,7	65,3	66,2	65,2	68,8	60,1	71,4	53,8	54,3
ofiary śmiertelne	113	18	84	5	79	8	92	8	76	6	71	6
ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności	11,11	23,91	8,26	6,63	7,78	10,58	9,08	10,58	7,52	7,93	7,08	7,95
ofiary śmiertelne na 100 wypadków	16,5	34,0	12,3	10,4	11,9	16,0	13,9	15,4	12,5	11,1	13,1	14,6
ofiary śmiertelne na 100 tys. pojazdów	14,48	25,22	10,38	6,92	9,36	10,78	10,45	10,48	8,35	7,70	b.d.	b.d.
Ranni	878	58	855	67	790	62	775	62	677	58	648	57
ranni na 100 wypadków	128,4	109,4	125,4	139,6	119,2	124,0	117,4	119,2	111,5	107,4	120,0	139,0
ranni na 100 tys. Pojazdów	112,52	81,26	105,67	92,74	93,59	83,55	88,00	81,23	74,34	74,39	b.d.	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Tabela 92. Miejscowe zagrożenie w powiecie zielonogórskim w latach 2018-2021

Wyszczególnienie L – województwo lubuskie Z – powiat zielonogórski	2018		2019		2020		2021	
	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z
ogółem	4 732	397	4 970	347	8 262	534	7 199	647
silne wiatry	1 360	96	1 510	111	1 740	135	2 353	220
opady śniegu	24	0	11	2	5	0	10	0
opady deszczu	170	2	279	4	355	25	484	71
w komunikacji	1 753	164	1 806	124	1 552	140	1 647	140
medyczne	899	96	879	77	4 172	205	1 985	187
razem	9 067	581	7 992	502	11 659	703	10 860	827
małe	1 801	85	1 751	84	1 631	84	1 981	123
lokalne	7 235	493	6 197	414	9 998	618	8 846	703
średnie	30	3	43	4	28	1	32	0
duże	1	0	1	0	2	0	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Zagrożeniem dla bezpieczeństwa publicznego w powiecie zielonogórskim są także pożary. Ochronę przeciwpożarową na terenie powiatu zielonogórskiego zapewnia:

- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Nr 1 Państwowej Straży Pożarnej w Zielonej Górze, której obszar chroniony obejmuje m.in. część gminy Świdnica i gminę Nowogród Bobrzański;
- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Nr 2 Państwowej Straży Pożarnej w Zielonej Górze, której obszar chroniony obejmuje m.in. gminę Zabór i Czerwieńsk oraz część gminy Sulechów;
- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Państwowej Straży Pożarnej w Sulechowie, której obszar chroniony obejmuje m.in. gminy: Bojadła, Trzebiechów, Kargowa, Babimost, Sulechów oraz tzw. Zaodrze gminy Czerwieńsk;
- 17 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego;
- 21 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych poza Krajowym System Ratowniczo-Gaśniczym.

Na terenie powiatu zielonogórskiego w 2021 roku jednostki organizacyjne Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej interweniowały 1 218 razy, co w porównaniu z 2016 rokiem (1 257 zdarzeń) stanowiło spadek o 3,1%. W ogólnej liczbie zdarzeń pożary stanowiły 21,2%, a miejscowe zagrożenia – 72,8%.

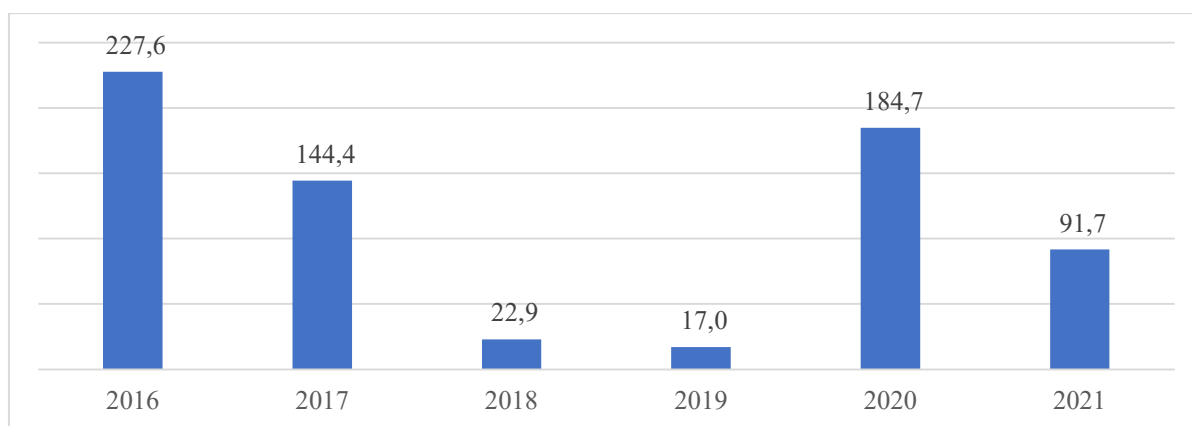
Tabela 93. Miejscowe zdarzenia w powiecie zielonogórskim w latach 2018-2021

Wyszczególnienie L – województwo lubuskie Z – powiat zielonogórski	2018		2019		2020		2021	
	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z
ogółem	16 937	1 257	14 287	1 051	17 541	1 212	15 931	1 218
pożary razem	6 666	618	5 181	506	4 731	448	3 817	331
małe pożary	6 309	588	4 928	481	4 536	434	3 676	322
średnie pożary	306	27	220	22	168	11	123	9
duże pożary	48	3	30	1	21	3	12	0
bardzo duże pożary	3	0	3	2	6	0	6	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Miejscowe zagrożenia zostały skatalogowane w siedmiu podstawowych grupach: zagrożenia chemiczne, budowlane, radiologiczne, ekologiczne, górnicze, terrorystyczne i powodziowe. W porównaniu do 2016 roku nastąpił znaczny spadek liczby miejscowych zagrożeń o 15,8% (Tabela 93).

W 2021 roku wydatki na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową w budżecie powiatu zielonogórskiego wyniosły 91 733,0 zł i stanowiły jedynie 0,12% wydatków powiatu zielonogórskiego ogółem. Na rysunku 33. zaprezentowano wysokość nakładów finansowych przeznaczonych na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową w latach 2016-2021. W latach 2018-2019 nastąpił wyraźny spadek środków finansowych przeznaczonych w budżecie powiatu na realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Rysunek 33. Wysokość nakładów finansowych na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową w powiecie zielonogórkim w latach 2016-2021 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

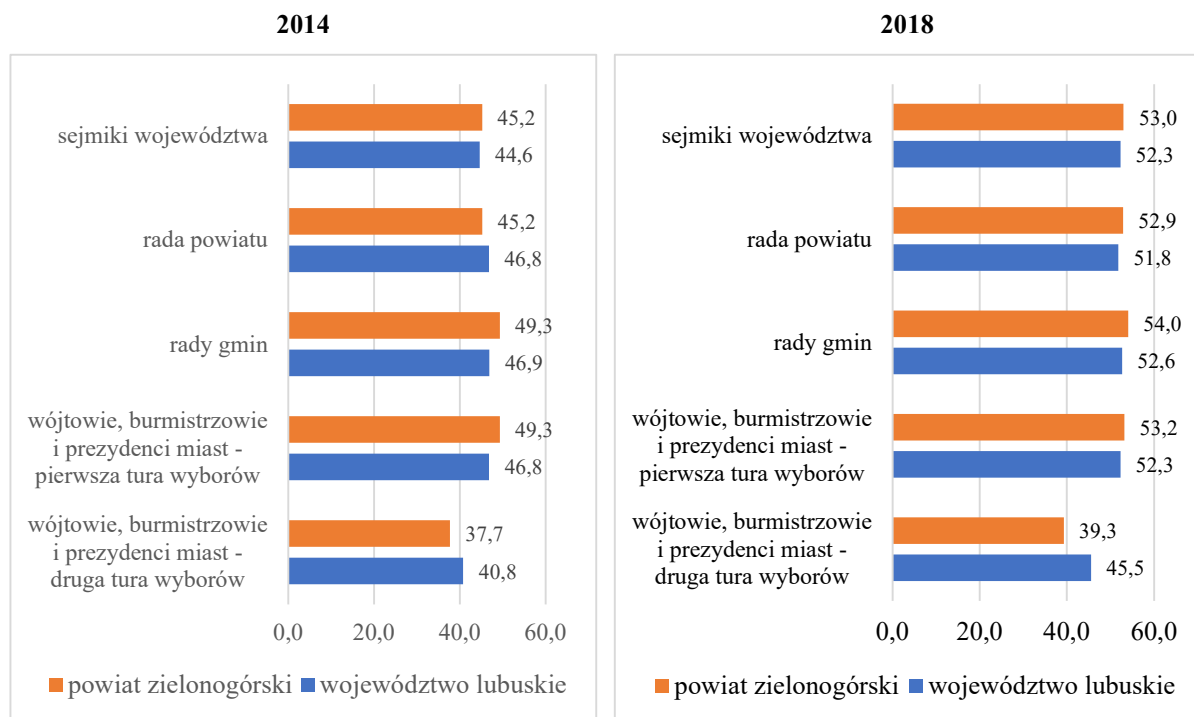
W celu ograniczenia zjawisk i zdarzeń negatywnie wpływających na poczucie i stan bezpieczeństwa mieszkańców powiatu zielonogórkim w dniu 25 lutego 2021 roku przyjęto Uchwałą Nr XXVII.184.2021 Rady Powiatu Zielonogórkim „Powiatowy programu zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na lata 2021-2025”⁶¹.

1.3.7. Aktywność społeczna

Kluczową kwestią w rozwoju społecznym jest aktywność obywatelska mieszkańców, na którą można spojrzeć z dwóch perspektyw. Z jednej strony mamy do czynienia z obszarem aktywności – prawnie i konstytucyjnie zagwarantowanym, umożliwiającym po pierwsze wybieranie swoich przedstawicieli do organów ustawodawczych i wykonawczych oraz po drugie – wypowiedanie swojej opinii w ważnych społecznie i politycznie kwestiach (referendum lokalne, konsultacje społeczne), z drugiej zaś stanowi ona obszar działalności spontanicznej, podejmowanej w celu rozwiązania ważnych społecznie kwestii – działalność w organizacjach pozarządowych, kołach gospodyń wiejski czy Lokalnych Grupach Działania (LGD).

Pierwszym wymiarem charakteryzującym aktywność społeczną w powiecie zielonogórkim jest udział w wyborach. W latach 2014 i 2018 aktywność obywatelska, badana poprzez udział mieszkańców powiatu zielonogórkim w wyborach samorządowych odznaczała się dużym zróżnicowaniem. W wyborach samorządowych w 2018 roku frekwencja wyborcza w powiecie zielonogórkim wzrosła w stosunku do 2014 roku (Rysunek 34).

⁶¹ https://bip.powiat-zielonogorski.pl/system/obj/9865_2021_POWIATOWY_PROGRAM_ZAPOBIEGANIA_PRZESTEP CZOSCI _NA_LATA_2021_-2025_.pdf

Rysunek 34. Frekwencja wyborcza w powiecie zielonogórskim w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W wyborach do sejmiku województwa frekwencja wyborcza w powiecie zielonogórskim w 2018 roku kształtowała się na poziomie 52,99% (frekwencja dla województwa lubuskiego to 52,27%), co stanowiło wzrost o 7,78 punktów procentowych względem 2014 roku. W wyborach do rady powiatu frekwencja w 2018 roku wyniosła 52,86% (frekwencja dla województwa lubuskiego to 51,79%), co oznaczało wzrost o 7,62 punktów procentowych w odniesieniu do 2014 roku. Przy wyborze przedstawicieli do rad gmin frekwencja w 2018 roku wyniosła 54,03% (frekwencja dla województwa lubuskiego to 52,64%), co stanowiło wzrost o 4,72 punktów procentowych wobec 2014 roku. W I turze wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, frekwencja w powiecie zielonogórskim w 2018 roku wyniosła 53,16% (frekwencja dla województwa lubuskiego to 52,31%), co oznaczało wzrost o 3,83 punktów procentowych względem 2014 roku, a w II turze 39,32% (frekwencja dla województwa lubuskiego to 45,54%), co stanowiło wzrost względem 2014 roku o 1,59 punktu procentowego. Szczegółowe dane opisujące wybory w powiecie zielonogórskim w 2018 roku przedstawiono w tabeli 95.

Szczególną formą aktywności społecznej są także konsultacje społeczne, polegające na zasięgnięciu opinii na temat decyzji, projektów aktów normatywnych bądź planów zagospodarowania przestrzennego oraz włączaniu w proces uzgodnieniowy osób, grup i instytucji, których proponowane rozwiązania mają dotyczyć. Mieszkańcy powiatu zielonogórskiego są włączani w proces konsultacji m.in. w sprawach dotyczących: „połączenia Powiatu Zielonogórskiego z miastem na prawach powiatu Zielona Góra” (2013), „zmiany granic Gminy Świdnica naruszającej granice Powiatu Zielonogórskiego” (2020), projektów uchwał, programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Tabela 94. Wybory samorządowe w powiecie zielonogórskim w 2018 roku

Jednostka terytorialna	Sejmiki województwa			Rady powiatu		
	uprawnieni do głosowania	oddane głosy	frekwencja wyborcza	uprawnieni do głosowania	oddane głosy	frekwencja wyborcza
województwo lubuskie	792 247,0	414 115	52,27	589 947	305 524	51,79
powiat zielonogórski	59 416,0	31 486	52,99	59 312	31 352	52,86
Babimost	4 946,0	2 773	56,07	4 946	2 776	56,13
Bojadła	2 662,0	1 463	54,96	2 662	1 468	55,15
Czerwieńsk	7 789,0	3 539	45,44	7 789	3 548	45,55
Kargowa	4 626,0	2 478	53,57	4 626	2 511	54,28
Nowogród Bobrzański	7 890,0	4 183	53,02	7 786	4 018	51,61
Sulechów	20 325,0	10 655	52,42	20 325	10 624	52,27
Świdnica	5 257,0	3 014	57,33	5 257	3 012	57,30
Trzebiechów	2 614,0	1 409	53,90	2 614	1 421	54,36
Zabór	3 307,0	1 972	59,63	3 307	1 974	59,69
	Rady gmin i miast			Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci		
	uprawnieni do głosowania	oddane głosy	frekwencja wyborcza	uprawnieni do głosowania	oddane głosy	frekwencja wyborcza
województwo lubuskie	755 898	397 871	52,64	791 133	413 862	52,31
powiat zielonogórski	52 110	28 155	54,03	58 935	31 331	53,16
Babimost	4 946	2 774	56,09	4 946	2 774	56,09
Bojadła	2 370	1 298	54,77	2 662	1 467	55,11
Czerwieńsk	2 565	1 181	46,04	7 789	3 547	45,54
Kargowa	4 319	2 361	54,67	4 626	2 501	54,06
Nowogród Bobrzański	7 407	4 009	54,12	7 407	4 012	54,16
Sulechów	20 325	10 625	52,28	20 325	10 628	52,29
Świdnica	4 256	2 517	59,14	5 258	3 015	57,34
Trzebiechów	2 614	1 420	54,32	2 614	1 414	54,09
Zabór	3 308	1 970	59,55	3 308	1 973	59,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

O aktywności społecznej i zaangażowaniu mieszkańców w życie lokalnych społeczności świadczy także liczba organizacji pozarządowych. Działalność organizacji pozarządowych jest wyrazem aktywności społeczeństwa obywatelskiego. Jego rozmiary i aktywność określa poziom zdolności społeczności do współdecydowania o rozwoju powiatu zarówno w sferze społecznej, gospodarczej, jak i środowiskowej. W 2021 roku na terenie powiatu zielonogórskiego funkcjonowało 290 organizacji pozarządowych⁶² (Tabela 95.).

Tabela 95. Organizacje pozarządowe na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2018-2021

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
ogółem	254	270	282	290
stowarzyszeń innych niż sportowe	152	158	168	173
fundacji	26	32	34	38
klubów sportowych	75	80	80	79

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://bip.powiat-zielonogorski.pl/259/Raport_o_stanie_powiatu/

W latach 2018-2021 liczba organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu zielonogórskiego wzrosła o 14,2%. W 2021 roku w grupie tej znalazło się:

173 – stowarzyszeń innych niż sportowe, w tym 18 zwykłych⁶³,

⁶² https://bip.powiat-zielonogorski.pl/system/obj/10355_Raportu_o_stanie_powiatu_za_rok_2021.pdf

⁶³ https://bip.powiat-zielonogorski.pl/238/Ewidencja_stowarzyszen_zwyklych_prowadzona_przez_Staroste_Zielonogorskiego/

79 – klubów sportowych (11 – uczniowskich klubów sportowych i 68 – pozostałych klubów sportowych),

38 – fundacji, działających w następujących obszarach: nauki, edukacji, oświaty i wychowania, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, pomocy społecznej, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, promocji i organizacji wolontariatu, działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ochrony i promocji zdrowia, ratownictwa i ochrony ludności, wspomagania rozwoju gospodarczego, w tym rozwoju przedsiębiorczości.

Zakres współpracy powiatu zielonogórskiego z organizacjami pozarządowymi jest określony w rocznych programach współpracy powiatu zielonogórskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego⁶⁴. Głównym celem współpracy jest lepsze zaspokajanie potrzeb społecznych oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców powiatu.

W 2015 roku w powiecie zielonogórskim utworzono Powiatową Radę Działalności Pożytku Publicznego. Rada jest organem konsultacyjnym, opiniodawczym, doradczym i inicjatywnym powiatu zielonogórskiego w zakresie działalności pożytku publicznego⁶⁵.

Na terenie powiatu zielonogórskiego funkcjonuje 35 Kół Gospodyń Wiejskich⁶⁶ (Tabela 96.), przy czym najwięcej w gminach Świdnica (7) i Babimost (6).

Tabela 96. Koła gospodyń wiejskich w powiecie zielonogórskim

Gmina	Miejscowość	Nazwa koła gospodyń wiejskich	Liczba kół gospodyń wiejskich
Babimost	Koło Gospodyń Wiejskich Podmokle Wielkie	Podmokle Wielkie	6
	Koło Gospodyń Wiejskich Laski	Laski	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Kolesinie	Kolesin	
	Koło Gospodyń Wiejskich Podmokle Małe	Podmokle Małe	
	Koło Gospodyń Wiejskich Stare Kramsko	Stare Kramsko	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Kramsku	Nowe Kramsko	
Bojadła	Koło Gospodyń Wiejskich	Klenica	4
	Koło Gospodyń Wiejskich w Młynkowie "Młynkowie" "	Młynkowo	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Bełczu "Bełczowianki" "	Bełcze	
	Koło Gospodyń Wiejskich Pymniczanki	Pyrnik	
Czerwieńsk	Koło Gospodyń Wiejskich "Lesnianki" Leśniów Mały	Leśniów Mały	1
Kargowa	Koło Gospodyń Wiejskich w Kargowej "Lubuszanki" "	Kargowa	1
Nowogród Bobrzański	Koło Gospodyń Wiejskich w Urzutach	Urzuty	4
	Koło Gospodyń Wiejskich w Pierzwinie-Kamionce	Pierzwin	
	Koło Gospodyń Wiejskich Kotowice "Wianeczki" "	Kotowice	
	Koło Gospodyń Wiejskich "PRZYBYMIERZ" "	Przybymierz	
Sulechów 4	Koło Gospodyń Wiejskich Brzezie k. Sulechowa	Brzezie k. Sulechowa	4
	Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Pomorsku	Pomorsko	
	Koło Gospodyń Wiejskich Kruszyna	Kruszyna	
	Koło Gospodyń Wiejskich "Bukowianie" "	Buków	
Świdnica 7	Koło Gospodyń Wiejskich "Grabowiec" "	Grabowiec	7
	Koło Gospodyń Wiejskich "Kozłanki" "	Kozła	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Wilkanowie	Wilkanowo	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Letnicy "Letniczanki" "	Letnica	

⁶⁴ https://bip.powiat-zielonogorski.pl/126/Roczne_Programy_Wspolpracy_Powiatu_Zielonogorskiego_z_Organizacjami_Pozarzadowymi/

⁶⁵ https://bip.powiat-zielonogorski.pl/123/Powiatowa_Rada_Dzialalnosci_Pozytku_Publicznego/

⁶⁶ Według informacji ze strony internetowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich (<https://krkgw.arimr.gov.pl>), działających na podstawie Ustawy z dnia 9 listopada 2018 roku o kołach gospodyń wiejskich.

	Koło Gospodyń Wiejskich "Ostoja" w Słonem	Słone	
	Koło Gospodyń Wiejskich "Piaskowe Babki" w Piaskach	Piaski	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Buchałowie	Buchałów	
Trzebiechów	Koło Gospodyń Wiejskich w Ostrzycach	Ostrzyce	3
	Koło Gospodyń Wiejskich w Głuchowie Głuchowianki	Głuchów	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Podlegórze	Podlegórz	
Zabór	Koło Gospodyń Wiejskich w Czarniej	Czarna	5
	Koło Gospodyń Wiejskich "Milsko-Wianki" w Milsku	Milsko	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Zaborze	Zabór	
	Koło Gospodyń Wiejskich DROSZKÓW	Droszków	
	Koło Gospodyń Wiejskich w Dąbrowie Żłote Dęby	Dąbrowa	

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich.

Gminy powiatu zielonogórskiego uczestniczą w działalności dwóch Lokalnych Grup Działania (Tabela 97.).

Tabela 97. Lokalne Grupy Działania obejmujące gminy powiatu zielonogórskiego

Nazwa	Gmina
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Regionu Kozła www.lgdrk.pl	Kargowa
Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „Między Odrą a Bobrem” www.miedzyodraabobrem.pl	Zabór

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://prow.lubuskie.pl/o-programie/lubuskie-lgd-nowe/>

Mieszkańcy powiatu zielonogórskiego poprzez zaangażowanie w równe formy aktywności społecznej mają możliwość artykułowania swoich interesów, potrzeb i wartości. Aktywność społeczna mieszkańców w sprawy powiatu zielonogórskiego jest najlepszym wyrazem istnienia społeczeństwa obywatelskiego w praktyce, bowiem to właśnie poprzez podejmowanie zróżnicowanych działań i inicjatyw w sferze publicznej mają oni wpływ na „bieg” ważnych spraw.

1.4. Sfera gospodarcza

1.4.1. Przedsiębiorczość

W powiecie zielonogórskim w 2021 roku na 1000 ludności przypadało 111 podmiotów, czyli poniżej średniej krajowej i średniej dla województwa lubuskiego, która wyniosła odpowiednio 127 i 125. W porównaniu do 2016 roku liczba tych podmiotów w powiecie zielonogórskim wzrosła o 22%, co oznacza wyższy niż w Polsce (15,5%) i województwie lubuskim (13,6%) wskaźnik wzrostu.

W 2021 roku w porównaniu do 2016 roku we wszystkich powiatach województwa lubuskiego odnotowano wzrost liczby podmiotów na 1000 ludności. Najwyższy wzrost odnotowano w powiecie krośnieńskim i zielonogórskim.

Tabela 98. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/2016
Polska	110	112	114	117	122	127	115,5
województwo lubuskie	110	111	112	116	120	125	113,6
Powiaty							
Gorzowski	107	109	113	117	122	127	118,7
Międzyrzecki	100	101	103	108	112	117	117,0

Słubicki	103	104	102	105	108	111	107,8
Strzelecko-drezdenecki	85	86	88	94	98	101	118,8
Sulęciński	120	121	122	127	131	137	114,2
Krośnieński	92	94	98	102	106	113	122,8
Nowosolski	82	82	84	87	90	95	115,9
Świebodziński	101	101	102	105	108	112	110,9
Wschowski	90	93	96	100	103	107	118,9
Zielonogórski	91	93	95	102	106	111	122,0
Żagański	91	92	94	98	101	104	114,3
Żarski	97	98	99	103	107	110	113,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku w powiecie zielonogórskim zarejestrowanych było 8 387 podmiotów gospodarki narodowej. W porównaniu do 2016 roku liczba podmiotów wzrosła o 1498, tj. o 23,6%.

Na terenie powiatu zielonogórskiego dominują podmioty należące do sektora prywatnego, które w 2021 roku stanowiły 95,7% (w 2016 roku – 95,2%) ogółu zarejestrowanych jednostek. W stosunku do 2016 roku odnotowano wzrost podmiotów sektora prywatnego o 1467, tj. o 20,6%. W analizowanym okresie zmniejszył się natomiast udział podmiotów sektora publicznego – z 3,9% w 2016 roku do 3,2% w 2021 roku.

Sektor prywatny w powiecie zielonogórskim charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem. Świadczy o tym znaczna dominacja działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne. Ta forma organizacyjno-prawna stanowiła w 2021 roku aż 74,5% ogółu zarejestrowanych podmiotów w powiecie. W stosunku do 2016 roku odnotowano wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o 1261 jednostek, tj. o 26%.

W 2021 roku na terenie powiatu zielonogórskiego zarejestrowanych było 494 spółek handlowych, co stanowiło 5,9% wszystkich podmiotów w powiecie. W porównaniu do 2016 roku liczba spółek handlowych w powiecie zwiększyła się o 150, tj. o 15,4%. W badanym okresie największy wzrost miał jednak miejsce w przypadku fundacji, których liczba wzrosła aż o ponad 130%.

W latach 2016-2021 miały miejsce również niekorzystne zmiany. Odnotowany istotny spadek liczby spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (spadek aż o 45%) oraz spółdzielni (spadek o ok. 37%).

Tabela 99. Podmioty wpisane do rejestru REGON w powiecie zielonogórskim według formy prawnej

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Struktura (Ogółem =100)		Dynamika 2016=100
							2016	2021	2021
Ogółem	6 889	7 036	7 226	7 698	8 028	8 387	100,0	100,0	123,6
Sektor publiczny	272	258	267	267	266	266	3,9	3,2	100,0
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	117	104	106	103	103	105	1,7	1,3	92,1
spółki handlowe	7	7	8	9	8	8	0,1	0,1	114,3
Sektor prywatny	6 560	6 712	6 888	7 354	7 676	8 027	95,2	95,7	124,2
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	4 984	5 089	5 295	5 681	5 948	6 245	72,3	74,5	126,0
spółki handlowe	467	482	419	443	473	494	6,8	5,9	115,4
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	114	111	62	61	61	60	1,7	0,7	55,0
Spółdzielnie	36	37	23	25	24	24	0,5	0,3	63,2
Fundacje	14	19	20	25	26	30	0,2	0,4	230,8
stowarzyszenia i organizacje społ.	263	279	273	289	297	306	3,8	3,6	122,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Biorąc pod uwagę wielkość podmiotów ze względu na liczbę pracujących, w powiecie zielonogórskim – tak jak w kraju i województwie lubuskim – zdecydowanie przeważają podmioty należące do grupy mikroprzedsiębiorstw, zatrudniających od 0 do 9 pracowników. W 2021 roku podmioty mikro stanowiły ponad 97% ogółu zarejestrowanych w powiecie jednostek. Z kolei podmioty małe o liczbie pracujących 10-49, stanowiły 2,5% zarejestrowanych podmiotów. Znikomy odsetek stanowiły natomiast podmioty średnie, zatrudniające od 50 do 249 pracowników (0,4%) oraz podmioty duże, zatrudniające ponad 250 pracowników, których w powiecie było tylko 4.

W badanym okresie (2016-2021) można zauważyć pewną tendencję - systematycznie zwiększała się liczba i udział przedsiębiorstw mikro, natomiast systematycznie zmniejszała się liczba i udział pozostałych grup przedsiębiorstw (małych, średnich i dużych). W porównaniu do 2016 roku wzrosła liczba tylko podmiotów mikro (o 23%), natomiast spadła liczba podmiotów małych (o prawie 6%), średnich (o ok. 18%) i dużych (33%).

Tabela 100. Przedsiębiorstwa w powiecie zielonogórskim według klas wielkości

Wielkość przedsiębiorstwa (liczba zatrudnionych)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba przedsiębiorstw						
Ogółem	6 889	7 036	7 226	7 698	8 028	8 387
mikro (0-9)	6 616	6 765	6 959	7 440	7 775	8 136
małe (10-49)	227	229	225	217	215	214
średnie (50-249)	40	37	37	36	34	33
duże (250 więcej)	6	5	5	5	4	4
Struktura przedsiębiorstw (w %)						
Ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
mikro (0-9)	96,04	96,15	96,31	96,65	96,85	97,01
małe (10-49)	3,30	3,25	3,11	2,82	2,68	2,55
średnie (50-249)	0,58	0,53	0,51	0,47	0,42	0,39
duże (250 więcej)	0,09	0,07	0,07	0,06	0,05	0,05
Dynamika przedsiębiorstw (2016 = 100)						
Ogółem	100,0	102,1	104,9	111,7	116,5	121,7
mikro (0-9)	100,0	102,3	105,2	112,5	117,5	123,0
małe (10-49)	100,0	100,9	99,1	95,6	94,7	94,3
średnie (50-249)	100,0	92,5	92,5	90,0	85,0	82,5
duże (250 więcej)	100,0	83,3	83,3	83,3	66,7	66,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według rodzaju prowadzonej działalności można zauważyć, że w powiecie dominują jednostki prowadzące działalność w sekcji budownictwo oraz handel, naprawa pojazdów samochodowych. W 2021 roku w sekcjach tych zarejestrowanych było odpowiednio 20,6% oraz 19,4% ogółu podmiotów w powiecie. W stosunku do 2016 roku największy wzrost liczby podmiotów odnotowano w największej sekcji, czyli w budownictwie (ponad 60%), a także w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (59%). Istotny wzrost miał również miejsce w sekcji informacja i komunikacja (45,7%) oraz zakwaterowanie i gastronomia (41,9%). Spadek wystąpił natomiast w 2 sekcjach: rolnictwo, leśnictwo (15%) oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa (1,2%).

Tabela 101. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w powiecie zielonogórskim wg sekcji PKD

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021	
							Struktura ogółem=100	Dynamika 2016=100
Ogółem	6 889	7 036	7 226	7 698	8 028	8 387	100,0	121,7
Rolnictwo, leśnictwo	327	316	310	295	285	278	3,3	85,0
Przetwórstwo przemysłowe	598	597	575	611	629	620	7,4	103,7
Budownictwo	1 079	1 144	1 242	1 413	1 558	1 728	20,6	160,1
Handel; naprawa pojazdów samochod.	1 563	1 556	1 531	1 563	1 595	1 629	19,4	104,2
Transport i gospodarka magazynowa	504	528	533	556	572	577	6,9	114,5
Zakwaterowanie i gastronomia	148	148	157	193	207	210	2,5	141,9
Informacja i komunikacja	105	110	113	127	138	153	1,8	145,7
Działalność finansowa i ubezpiecz.	163	156	146	158	149	161	1,9	98,8
Obsługa rynku nieruchomości	525	541	564	576	591	617	7,4	117,5
Działalność prof., naukowa i techniczna	398	424	455	497	524	537	6,4	134,9
Administrowanie i działal. wspierająca	148	152	172	202	219	235	2,8	158,8
Edukacja	219	208	221	224	224	233	2,8	106,4
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	325	335	347	370	392	422	5,0	129,8
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	140	150	150	154	156	167	2,0	119,3
Pozostała działalność usługowa	512	539	579	634	664	696	8,3	135,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W całym analizowanym okresie (2016-2021) w powiecie zielonogórskim liczba podmiotów nowo powstałych była wyższa niż wyrejestrowanych. W latach 2016-2019 liczba nowopowstałych podmiotów systematycznie rosła – w 2018 roku do 768 (wzrost o ponad 11% w porównaniu z 2017 roku), a w 2019 roku do 867 (wzrost o prawie 13%).

W 2020 roku w wyniku pandemii Covid-19 nastąpił spadek liczby nowo powstałych podmiotów – do poziomu 626 (spadek o ok. 27% w porównaniu z 2019 roku). W 2021 roku można zauważyć zahamowanie tej niekorzystnej sytuacji, bo liczba nowopowstałych podmiotów wyniosła 682, czyli była wyższa o prawie 9% w porównaniu z 2020 roku i prawie taka sama jak w 2016 roku.

Ponadto do 2020 roku liczba podmiotów wyrejestrowanych systematycznie zmniejszała się, jednak w 2021 roku odnotowano wzrost liczby tych podmiotów w stosunku do roku poprzedniego, co było z pewnością konsekwencją trwającej pandemii. Należy jednak zaznaczyć, że liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2021 roku była nadal dużo mniejsza niż w latach 2016-2019.

Tabela 102. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie zielonogórskim

Podmioty	2016	2017	2018	2019	2020	2021
nowo zarejestrowane	689	692	768	867	626	682
wyrejestrowane	595	601	560	402	303	346
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
nowo zarejestrowane	97,9	100,4	111,0	112,9	72,2	108,9
wyrejestrowane	98,3	101,0	93,2	71,8	75,4	114,2
Dynamika (2016 = 100)						
nowo zarejestrowane	100,0	100,4	111,5	125,8	90,9	99,0
wyrejestrowane	100,0	101,0	94,1	67,6	50,9	58,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W badanym okresie (2016-2021) w powiecie zielonogórskim najwięcej firm powstało w sekcji budownictwo oraz handel, naprawa pojazdów samochodowych. W latach 2016-2021 ich

liczba stanowiła około 50% wszystkich nowo powstałych podmiotów. Jednocześnie w sekcjach tych odnotowano największą liczbę zlikwidowanych podmiotów – około 46-49%.

Tabela 103. Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON wg sekcji PKD w powiecie zielonogórskim

Wyszczególnienie (Z - nowo zarejestrowane, W – wyrejestrowane)	2016		2021		2021/2016	
	Z	W	Z	W	Z	W
Rolnictwo, leśnictwo	34	26	15	21	44,1	80,8
Przetwórstwo przemysłowe	46	48	28	29	60,9	60,4
Budownictwo	194	147	226	82	116,5	55,8
Handel; naprawa pojazdów samoch.	125	144	115	76	92,0	52,8
Transport i gospodarka magazynowa	57	52	42	36	73,7	69,2
Zakwaterowanie i gastronomia	18	20	10	11	55,6	55,0
Informacja i komunikacja	13	13	28	13	215,4	100,0
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	15	22	18	5	120,0	22,7
Obsługa rynku nieruchomości	17	9	22	2	129,4	22,2
Działalność prof., naukowa i techniczna	37	30	40	17	108,1	56,7
Administrowanie i działalność wspierająca	19	15	29	15	152,6	100,0
Edukacja	23	14	17	10	73,9	71,4
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	23	16	32	11	139,1	68,8
Działal. związana z kulturą, rozrywką i rekr.	8	2	12	1	150,0	50,0
Pozostała działalność usługowa	52	35	45	11	86,5	31,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Liczba podmiotów gospodarczych w powiecie zielonogórskim jest zróżnicowana z uwagi na lokalizację terytorialną. W 2021 roku najwięcej podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców zarejestrowanych było w gminie wiejskiej Zabór (145) i Świdnica (142), a najmniej w dwóch pozostałych gminach wiejskich – Trzebiechów (76) i Bojadła (86). W 2021 roku w stosunku do 2016 roku wszystkie gminy odnotowały wzrost liczby podmiotów na 1000 mieszkańców. Najwięcej, bo aż o ponad 35% liczba ta wzrosła w gminie wiejskiej Bojadła (wzrost o 37,3%) oraz Zabór (wzrost o 35,5%), z kolei najmniej w gminie miejsko-wiejskiej Sulechów (14,7%) i Babimost (15,7%).

Tabela 104. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w gminach powiatu zielonogórskiego

Wyszczególnienie	2016	2021	2016	2021	2016	2021	2016	2021	2021
	Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców		Osoby fizyczne prowadzące działal. gosp. na 1000 mieszkańców		Spółki handlowe w ogólnej liczbie podmiotów w %		MŚP na 10 tys. mieszkańców		Spółki z udziałem kap. zagra. (2016=100)
Gminy miejsko-wiejskie									
Babimost	83	96	58	69	4,6	2,9	825	955	40,0
Czerwieńsk	79	101	57	77	7,0	6,0	788	1 007	23,1
Kargowa	94	123	71	90	6,6	7,5	937	1 228	71,4
Nowogród Bobrzański	75	95	54	72	6,5	5,3	745	945	46,7
Sulechów	102	117	71	83	8,5	8,6	1 020	1 168	56,9
Gminy wiejskie									
Bojadła	59	81	46	66	6,2	3,8	589	810	60,0
Świdnica	119	142	91	111	8,6	7,9	1 192	1 417	55,6
Trzebiechów	65	76	49	61	8,5	4,8	648	754	66,7
Zabór	107	145	83	115	5,2	6,3	1 067	1 449	66,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

We wszystkich gminach powiatu zielonogórskiego znaczną większość podmiotów gospodarczych stanowią podmioty sektora prywatnego, w tym osoby fizyczne prowadzące

działalność gospodarczą. W 2021 roku najwięcej przedsiębiorców będących osobami fizycznymi w przeliczeniu na 1000 mieszkańców funkcjonowało również w gminach wiejskiej tj. Zabór (115) i Świdnica (111), a najmniej w również w dwóch pozostałych gminach wiejskich – Trzebiechów (61) i Bojadła (66). W stosunku do 2016 roku największy wzrost tych podmiotów odnotowano w gminach: Bojadła (43,5%) oraz Zabór (38,6%). Najmniejszy wzrost wystąpił w gminie Sulechów i Babimost – odpowiednio 17% i 19%.

1.4.2. Rynek pracy

W 2021 r. pracujący⁶⁷ w powiecie zielonogórskim stanowili 5,7% ogółu pracujących w województwie lubuskim, to o 0,5 p. proc. mniej niż w 2016 r. Ich liczba (13,5 tys. osób) w porównaniu z 2016 r. zmniejszyła się o 4,5% (wobec wzrostu liczby pracujących w województwie średnio o 3%, w Polsce – o 6,3%). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba pracujących w powiecie wyniosła 139 (tj. o 96 osób mniej od średniej liczby pracujących na 1000 ludności w województwie i o 118 osób mniej niż w Polsce). W stosunku do 2016 r. w powiecie zielonogórskim nastąpił spadek liczby pracujących na 1000 mieszkańców o 49 osób (wobec wzrostu w województwie lubuskim o 11 osób i wzrostu w Polsce o 17 osób).

Tabela 105. Wybrane aspekty rynku pracy w Polsce, województwie lubuskim i powiatach województwa lubuskiego

Wyszczególnienie	Liczba pracujących*				Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN)		Dynamika		
	ogółem (w tys. osób)		na 1000 mieszkańców						Liczba pracujących	Liczba bezrobotnych	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto
	2016	2021	2016	2021	2016	2021	2016	2021	2021/2016		
Polska	9225,0	9803,7	240	257	8,2	5,4	4 290	6 001	106,3	67,0	139,9
Województwo lubuskie	228,3	235,1	224	235	8,6	4,9	3 735	5 286	103,0	56,1	141,5
Powiaty											
gorzowski	13,7	14,3	193	197	6,9	3,7	3 882	5 419	104,2	55,4	139,6
międzyrzecki	8,2	9,5	147	175	14,3	7,0	3 835	5 127	115,5	50,1	133,7
ślubicki	11,3	11,0	193	195	15,0	7,3	3 584	5 085	97,9	43,1	141,9
strzelecko-drezdenecki	15,8	16,5	181	194	14,2	5,0	3 661	5 133	104,4	33,4	140,2
sulciński	10,4	11,0	221	237	4,2	2,4	3 684	4 733	106,1	61,4	128,5
krośnieński	8,5	8,7	171	180	14,9	9,3	3 689	5 038	101,4	59,6	136,6
nowosolski	6,3	6,7	178	195	9,7	4,4	3 161	4 685	106,9	45,2	148,2
świebodziński	16,5	19,8	293	358	7,6	3,3	3 712	5 243	120,1	45,6	141,2
wschowski	7,3	7,3	186	179	11,1	7,9	3 360	4 866	99,8	70,0	144,8
zielonogórski	14,1	13,5	188	179	9,0	7,9	3 810	5 393	95,5	85,4	141,5
żagański	10,9	10,7	136	201	14,4	6,7	3 428	4 823	98,0	43,3	140,7
żarski	20,9	19,0	214	190	8,2	5,5	3 926	5 659	90,8	62,0	144,2

* Wg faktycznego miejsca pracy. Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących, nie obejmują pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

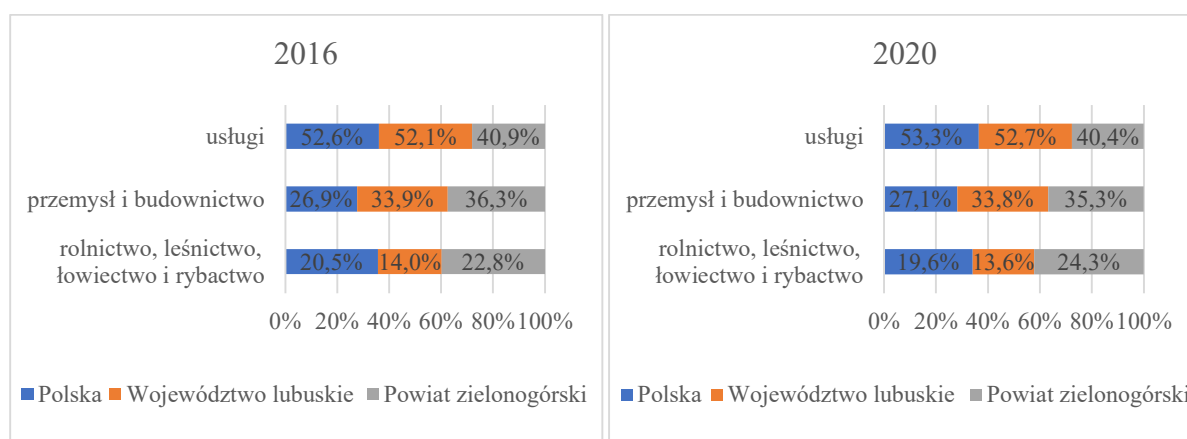
⁶⁷ W podmiotach o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostkach sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie zielonogórskim w końcu 2021 r. wyniosła 7,9% (w 2016 r. - 9%) i była wyższa od stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie i w kraju (odpowiednio o 3 p. proc. i o 2,5 p. proc.). Powiat zielonogórski charakteryzuje się jedną z najwyższych stóp bezrobocia rejestrowanego w województwie – w 2021 r. wyższa stopa wystąpił tylko w powiecie krośnieńskim. W stosunku do 2016 r. sytuacja powiatu zielonogórskiego pogorszyła się - w 2016 r. wyższą niż w powiecie zielonogórskim stopę bezrobocia rejestrowanego odnotowano w 7 powiatach województwa, natomiast w 2021 r. – tylko w 1 powiecie.

W 2021 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie zielonogórskim wyniosło 5393 zł, i było wyższe o 41,5% w stosunku do 2016 r. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie stanowiło 102,0% przeciętnego wynagrodzenia w województwie i 89,9% przeciętnego wynagrodzenia w kraju (w 2016 r. było to odpowiednio 102,0% i 88,8%). W 2021 r. wyższe niż w powiecie zielonogórskim przeciętne wynagrodzenie brutto odnotowano tylko 2 powiatach – żarskim i gorzowskim (w 2016 r. wyższe wynagrodzenie odnotowano w 3 powiatach – żarskim, gorzowskim – międzyrzeckim).

W końcu 2020 r. najwięcej pracujących, tak jak w latach poprzednich, zanotowano w usługach. W powiecie zielonogórskim ich udział w ogóle pracujących wyniósł 40,4% i był niższy niż w województwie i kraju – o ok. 12 p. proc. Odsetek pracujących w przemyśle i budownictwie wyniósł natomiast 35,3% i był wyższy niż województwie i kraju – odpowiednio o 1,9 p. proc. i 8,2 p. proc. Powiat zielonogórski charakteryzuje się natomiast wyższym niż w województwie i kraju odsetkiem pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. W 2020 r. w powiecie zielonogórskim w sektorze tym pracowało 24,3% ogółu pracujących i było to o prawie 11 p. proc. więcej niż w województwie i o 4,7 p. proc. więcej niż w kraju.

W stosunku do 2016 r. w powiecie zielonogórskim nieznacznie zmniejszył się odsetek pracujących w usługach oraz przemyśle i budownictwie, zwiększył się natomiast odsetek pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. Natomiast w kraju i województwie zaobserwowano tendencję odwrotną.

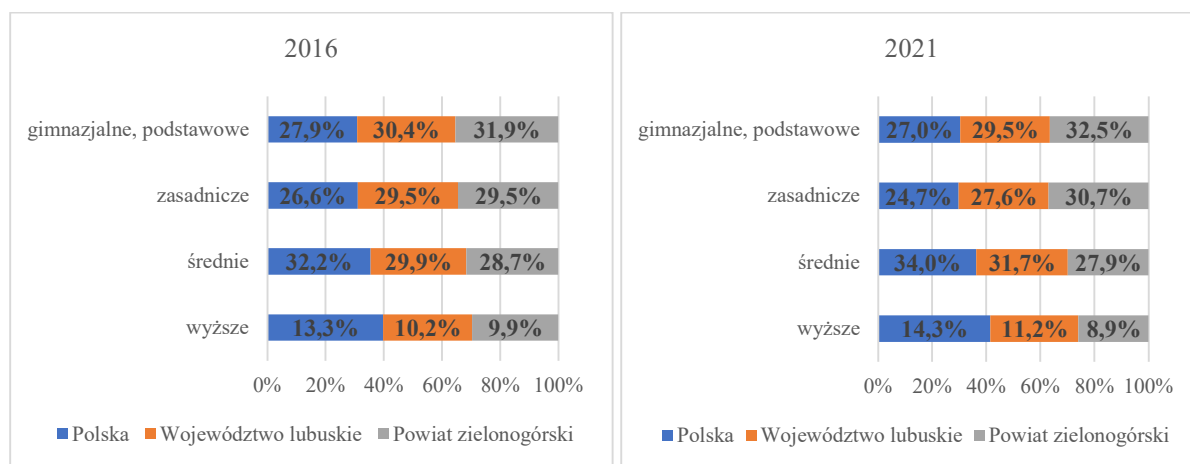

Rysunek 35. Pracujący wg sekcji

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Powiat zielonogórski charakteryzuje się niekorzystną, inną niż w Polsce i województwie lubuskim strukturą pracujących ze względu na wykształcenie. W 2021 r. w powiecie zielonogórskim największy odsetek stanowili pracujący z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym – 32,5%, natomiast w województwie i kraju byli to pracujący w wykształceniu średnim. Niestety w porównaniu do 2016 r. odsetek pracujących z najniższym wykształceniem

(gimnazjalnym, podstawowym i zasadniczym) w powiecie zielonogórskim zwiększył się – o 1,8 p. proc., natomiast w województwie i kraju odsetek tych pracujących zmniejszył się - o 2,8 p. proc. Odsetek pracujących z wykształceniem wyższym w 2021 r. w powiecie zielonogórskim wyniósł tylko 8,9% i był niższy niż w województwie i kraju – odpowiednio o 2,3 p. proc i 5,4 p. proc. Ponadto w stosunku do 2016 r. odsetek tych pracujących z powiecie zielonogórskim zmniejszył się (o 1 p. proc), natomiast w województwie i kraju zwiększył się (o 1 p. proc.).

Rysunek 36. Pracujący wg wykształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W poszczególnych gminach powiatu zielonogórskiego występuje zróżnicowana sytuacja ze względu na pracujących. Największa liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców występuje w gminie Babimost i Sulechów, natomiast najmniejsza (około trzykrotnie w porównaniu do Babimostu i Sulechowa) – w gminie Bojadła. W 2021 r. w stosunku do 2016 r. ponad połowa gmin odnotowała spadek liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – największy spadek miał miejsce w gminie Czerwieńsk (aż 34%, tj. o 85 osób).

Tabela 106. Pracujący w gminach powiatu zielonogórskiego

Wyszczególnienie	Liczba pracujących ogółem		Odsetek pracujących kobiet (Ogółem=100)		Liczba pracujących na 1000 mieszkańców		Dynamika liczby pracujących 2021/2016
	2016	2021	2016	2021	2016	2021	
Powiat zielonogórski	14 152	13 513	45,9	48,1	188	179	95,5
Gminy miejsko-wiejskie							
Babimost	1 880	1 744	39,1	37,8	300	284	92,8
Czerwieńsk	2 473	1 629	32,6	44,2	248	163	65,9
Kargowa	1 596	1 557	52,6	54,0	274	270	97,6
Nowogród Bobrzański	1 250	1 341	55,4	52,4	133	144	107,3
Sulechów	4 853	4 953	46,7	46,7	184	187	102,1
Gminy wiejskie							
Bojadła	310	311	51,3	bd	94	95	100,3
Świdnica	671	868	46,5	43,4	103	130	129,4
Trzebiechów	655	622	60,6	bd	191	188	95,0
Zabór	464	488	63,4	63,5	112	109	105,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 r. udział kobiet w ogóle pracujących w powiecie zielonogórskim wyniósł 48,1%, tj. o 2,2 p. proc. więcej niż w 2016 r. Największy odsetek pracujących kobiet występuje w

gminie Zabór (ponad 63%), najmniejszy zaś w gminie Babimost (około 38%). W stosunku do 2016 r. największy wzrost odsetka pracujących kobiet odnotowano w gminie Czerwieńsk – o 11,6 p. proc.

W 2021 r. w powiecie zielonogórskim zarejestrowanych było 1986 osób bezrobotnych. Ich liczba zmniejszyła się w porównaniu z 2016 r. o 339 osób, tj. o 14,6%. W poszczególnych gminach powiatu występuje zróżnicowana sytuacja ze względu na liczbę bezrobotnych. W analizowanym okresie spadek zarejestrowanych bezrobotnych zanotowano w 8 gminach (największy w gminie Świdnica – o 40,8%), wzrost tylko w jednej gminie – Trzebiechów (o 6,7%).

Wskaźnik udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie zielonogórskim w 2021 r. wyniósł 4,4% i był mniejszy w stosunku do 2016 r. o 0,4 p. proc. Najwyższa wartość tego wskaźnika występuje w gminie Trzebiechów (6,4%), najniższa w gminie Babimost i Świdnica (2,4%). W analizowanym okresie spadek tego wskaźnika odnotowano w 7 gminach (największy w gminie Świdnica i Bojadła – odpowiednio o 1,6 p. proc. i 1,5 p. proc.), wzrost w 2 gminach (największy w gminie Trzebiechów – o 0,9 p. proc.)

W strukturze bezrobotnych w powiecie zielonogórskim w 2021 r. ponad połowę (54,7% ogółu) stanowiły kobiety, a ich udział w porównaniu do 2016 r. zmniejszył się o 4,2 p. proc. Największy odsetek bezrobotnych kobiet występuje w gminie Babimost (ponad 60%; w stosunku do 2016 r. odnotowano spadek o 2,8 p. proc.), najmniejszy w gminie Bojadła (43,9%; w stosunku do 2016 r. odnotowano spadek o 11,2 p. proc.). W analizowanym okresie odsetek bezrobotnych kobiet zmniejszył się w 7 gminach (najwięcej w gminie Bojadła – o 11,2 p. proc.), natomiast wzrósł w dwóch gminach (najwięcej w gminie Trzebiechów – o 7,7 p. proc.).

Tabela 107. Bezrobotni w gminach powiatu zielonogórskiego

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych ogółem		Odsetek bezrobotnych kobiet (Ogółem=100)		Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym		Dynamika liczby bezrobotnych 2021/2016
	2016	2021	2016	2021	2016	2021	
Powiat zielonogórski	2 325	1 986	58,9	54,7	4,8	4,4	85,4
Gminy miejsko-wiejskie							
Babimost	119	88	63,0	60,2	3,0	2,4	73,9
Czerwieńsk	323	262	57,3	52,7	5,1	4,3	81,1
Kargowa	201	155	53,2	57,4	5,5	4,4	77,1
Nowogród Bobrzański	344	279	59,3	54,1	5,7	4,9	81,1
Sulechów	777	755	62,8	57,2	4,6	4,8	97,2
Gminy wiejskie							
Bojadła	136	98	55,1	43,9	6,5	5,0	72,1
Świdnica	169	100	62,1	55,0	4,0	2,4	59,2
Trzebiechów	119	127	43,7	51,2	5,5	6,4	106,7
Zabór	137	122	56,9	49,2	5,0	4,3	89,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

1.4.3. Rolnictwo

Powszechny Spis Rolny przeprowadzony w 2020 roku jest opisem aktualnego stanu gospodarstw rolnych i poziomu rolnictwa w powiecie zielonogórskim, a w porównaniu z wynikami pełnego spisu rolnego z 2010 roku dostarcza informacji o przemianach, jakie zaszły w ostatnich latach w tych jednostkach gospodarczych.

W 2020 roku w powiecie zielonogórskim funkcjonowało 1935 gospodarstw rolnych. Największą grupę, w ogólnej liczbie gospodarstw, stanowiły jednostki o powierzchni 1-5 ha (46,6%), a następnie gospodarstwa duże powyżej 15 ha (25,4%). Z kolei najmniej było

gospodarstw do 1 ha (3,4%). W 2020 roku w porównaniu z wynikami spisu z 2010 roku, liczba gospodarstw zmniejszyła się o 59,1%, tj. o 2791. Liczba gospodarstw uległa zmniejszeniu w grupach obszarowych do 15 ha, przy czym największy spadek nastąpił w grupie gospodarstw do 1 ha (o 97,1%). W grupie gospodarstw dużych, tj. powyżej 15 ha odnotowano wzrost liczby jednostek o 18 (3,8%).

Tabela 108. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych w powiecie zielonogórskim

Rok*	Ogółem	Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych w ha				
		≤ 1	1-5	5-10	10-15	≥ 15
Liczba gospodarstw						
2010	4726	2307	1351	401	193	474
2020	1 935	66	902	319	156	492
Dynamika (2010 = 100)						
2020	40,9	2,9	66,8	79,6	80,8	103,8
Struktura gospodarstw (Ogółem = 100)						
2010	100,0	48,8	28,6	8,5	4,1	10,0
2020	100,0	3,4	46,6	16,5	8,1	25,4

* W 2010 roku nie uwzględniono gospodarstw rolnych z gminy Zielona Góra.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W analizowanym okresie (2010-2020) wszystkie gminy powiatu zielonogórskiego odnotowały spadek liczby gospodarstw rolnych. Największy spadek miał miejsce w gminie Świdnica (77,7%), Zabór (70,1%) i Czerwieńsk (67,4%), najmniejszy zaś w gminie Babimost (39,3%), Sulechów (41,7%) i Kargowa (43,8%).

Tabela 109. Liczba gospodarstw rolnych w gminach powiatu zielonogórskiego

Wyszczególnienie	Ogółem	Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych w ha					
		≤ 1	1-5	5-10	10-15	≥ 15	
Gminy miejsko-wiejskie							
Babimost	2010	400	132	84	35	38	111
	2020	243	6	64	27	28	118
Czerwieńsk	2010	561	326	147	38	10	40
	2020	183	6	96	28	6	47
Kargowa	2010	322	155	65	27	19	56
	2020	181	4	77	29	15	56
Nowogród Bobrzański	2010	799	396	275	69	19	40
	2020	298	10	165	51	16	56
Sulechów	2010	727	206	305	87	44	85
	2020	424	13	216	76	37	82
Gminy wiejskie							
Bojadła	2010	292	137	81	28	11	35
	2020	149	5	69	32	14	29
Świdnica	2010	862	520	227	53	21	41
	2020	192	5	104	31	17	35
Trzebiechów	2010	354	180	80	34	24	36
	2020	143	8	59	27	13	36
Zabór	2010	408	254	87	30	7	30
	2020	122	9	52	18	10	33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W analizowanym okresie (2010-2020) we wszystkich gminach powiatu zielonogórskiego zmieniła się również struktura gospodarstw rolnych. W 2010 roku największy udział w ogólnej liczbie gospodarstw miały gospodarstwa do 1 ha, najmniejszy zaś gospodarstwa powyżej 15 ha, z kolei w 2020 roku największy udział miały gospodarstwa 1-5 ha, najmniejszy zaś do 1 ha.

W okresie 2010-2020 wszystkie gminy odnotowały istotny spadek udziału gospodarstw do 1 ha, natomiast wzrósł udział wszystkich grup powyżej 1 ha. W największym stopniu wzrósł udział gospodarstw 1-5 ha oraz powyżej 15 ha.

Tabela 110. Struktura gospodarstw rolnych w gminach powiatu zielonogórskiego

Wyszczególnienie	Ogółem	Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych w ha					
		≤ 1	1-5	5-10	10-15	≥15	
Gminy miejsko-wiejskie							
Babimost	2010	100,0	33,0	21,0	8,8	9,5	27,8
	2020	100,0	2,5	26,3	11,1	11,5	48,6
Czerwieńsk	2010	100,0	58,1	26,2	6,8	1,8	7,1
	2020	100,0	3,3	52,5	15,3	3,3	25,7
Kargowa	2010	100,0	48,1	20,2	8,4	5,9	17,4
	2020	100,0	2,2	42,5	16,0	8,3	30,9
Nowogród Bobrzański	2010	100,0	49,6	34,4	8,6	2,4	5,0
	2020	100,0	3,4	55,4	17,1	5,4	18,8
Sulechów	2010	100,0	28,3	42,0	12,0	6,1	11,7
	2020	100,0	3,1	50,9	17,9	8,7	19,3
Gminy wiejskie							
Bojadła	2010	100,0	46,9	27,7	9,6	3,8	12,0
	2020	100,0	3,4	46,3	21,5	9,4	19,5
Świdnica	2010	100,0	60,3	26,3	6,1	2,4	4,8
	2020	100,0	2,6	54,2	16,1	8,9	18,2
Trzebiechów	2010	100,0	50,8	22,6	9,6	6,8	10,2
	2020	100,0	5,6	41,3	18,9	9,1	25,2
Zabór	2010	100,0	62,3	21,3	7,4	1,7	7,4
	2020	100,0	7,4	42,6	14,8	8,2	27,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2020 roku powierzchnia gospodarstw rolnych w powiecie zielonogórskim wyniosła 41,7 tys. ha i była mniejsza o ok. 2% w stosunku do 2010 roku. Największą powierzchnię zajmowały gospodarstwa duże powyżej 15 ha, najmniejszą zaś gospodarstwa do 1 ha. W analizowanym okresie (2010-2020) zmniejszyła się powierzchnia wszystkich grup obszarowych do 15 ha, wzrosła zaś powierzchnia gospodarstw największych – powyżej 15 ha (o 8,7%).

Tabela 111. Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych w powiecie zielonogórskim

Rok*	Ogółem	Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych w ha				
		≤ 1	1-5	5-10	10-15	≥15
Powierzchnia w ha						
2010	42 529,85	1 548,54	3 613,66	3 281,40	2 569,03	31 517,22
2020	41 724,75	104,16	2 688,32	2 533,90	2 148,55	34 249,82
Dynamika (2010 = 100)						
2020	98,1	6,7	74,4	77,2	83,6	108,7
Struktura (Ogółem = 100)						
2010	100,0	3,6	8,5	7,7	6,0	74,1
2020	100,0	0,2	6,4	6,1	5,1	82,1

* W 2010 roku nie uwzględniono gospodarstw rolnych z gminy Zielona Góra.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W analizowanym okresie (2010-2020) 5 gmin (Babimost, Czerwieńsk, Nowogród Bobrzański, Trzebiechów, Zabór) odnotowały wzrost powierzchni gospodarstw rolnych, natomiast 4 gmin spadek (Kargowa, Sulechów, Bojadła, Świdnica). We wszystkich gminach

istotnie zmniejszyła się powierzchnia zajmowana przez gospodarstwa do 1 ha. Wzrost powierzchni gospodarstw miał natomiast miejsce w przypadku gospodarstw dużych powyżej 15 ha (5 gmin) oraz 10-15 ha (2 gminy).

Tabela 112. Powierzchnia gospodarstw rolnych w gminach powiatu zielonogórskiego

Wyszczególnienie	Ogółem	Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych w ha					
		≤ 1	1-5	5-10	10-15	≥ 15	
Gminy miejsko-wiejskie							
Babimost	2010	5 857,39	86,38	242,00	385,64	555,18	4 588,19
	2020	5 980,48	3,69	199,68	246,87	448,64	5 081,60
Czerwieńsk	2010	4 126,39	195,24	370,21	282,54	116,67	3 161,73
	2020	5 405,61	4,34	253,19	214,76	82,50	4 850,82
Kargowa	2010	4 291,51	111,85	201,61	207,11	253,12	3 517,82
	2020	4 060,35	17,47	255,39	216,42	194,48	3 376,59
Nowogród Bobrzański	2010	4 120,07	242,84	694,10	535,47	242,77	2 404,89
	2020	5 789,12	21,87	462,16	404,12	223,88	4 677,09
Sulechów	2010	9 681,37	150,84	818,30	706,70	559,67	7 445,86
	2020	9 140,98	20,80	673,88	604,22	488,53	7 353,55
Gminy wiejskie							
Bojadła	2010	3 755,56	65,99	187,23	222,84	151,27	3 128,23
	2020	2 920,38	3,84	178,21	237,80	189,20	2 311,33
Świdnica	2010	5 253,35	508,99	611,58	422,54	264,79	3 445,45
	2020	2 878,89	10,94	316,93	240,28	211,48	2 099,26
Trzebiechów	2010	3 209,85	89,32	220,16	286,55	328,01	2 285,81
	2020	3 264,98	12,41	168,80	233,32	176,43	2 674,02
Zabór	2010	2 234,36	97,09	268,47	232,01	97,55	1 539,24
	2020	2 283,96	8,80	180,08	136,11	133,41	1 825,56

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2020 roku w porównaniu do 2010 roku wzrosła przeciętna wielkość gospodarstw rolnych zarówno w Polsce jak i województwie lubuskim, powiecie zielonogórskim i wszystkich gminach powiatu. W okresie 2010-2020 w powiecie zielonogórskim przeciętna wielkość gospodarstwa wzrosła aż o 15,2 ha (w Polsce o 4,8 ha, w woj. lubuskim o 12 ha). W 2010 roku najwyższą przeciętną wielkość miały gospodarstwa w gminie Babimost (14,6 ha), natomiast w 2020 roku były to gospodarstwa w gminie Czerwieńsk (28,7 ha).

Tabela 113. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych

Wyszczególnienie	Ogółem	Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych w ha					
		≤ 1	1-5	5-10	10-15	≥ 15	
Polska	2010	7,9	0,8	3,2	8,4	13,8	49,5
	2020	12,7	1,8	3,3	8,3	13,7	48,2
województwo lubuskie	2010	12,2	0,6	3,2	8,4	13,3	84,7
	2020	24,2	1,7	3,0	8,0	14,3	75,2
powiat zielonogórski*	2010	9,0	0,7	2,7	8,2	13,3	66,5
	2020	21,6	1,6	3,0	7,9	13,8	69,6
Gminy miejsko-wiejskie							
Babimost	2010	14,6	0,7	2,9	11,0	14,6	41,3
	2020	22,4	0,4	2,4	7,3	12,5	40,1
Czerwieńsk	2010	7,4	0,6	2,5	7,4	11,7	79,0
	2020	28,7	x	2,3	7,0	x	101,4
Kargowa	2010	13,3	0,7	3,1	7,7	13,3	62,8
	2020	21,1	x	2,7	6,9	x	57,4
Nowogród Bobrzański	2010	5,2	0,6	2,5	7,8	12,8	60,1
	2020	18,7	0,5	2,5	6,8	12,7	82,4
Sulechów	2010	13,3	0,7	2,7	8,1	12,7	87,6
	2020	20,3	0,6	2,5	7,0	12,2	86,1
Gminy wiejskie							

Bojadła	2010	12,9	0,5	2,3	8,0	13,8	89,4
	2020	18,7	0,5	2,3	6,9	12,3	77,0
Świdnica	2010	6,1	1,0	2,7	8,0	12,6	84,0
	2020	14,2	0,6	2,7	7,0	11,5	58,0
Trzebiechów	2010	9,1	0,5	2,8	8,4	13,7	63,5
	2020	21,8	0,7	2,4	7,4	12,8	72,6
Zabór	2010	5,5	0,4	3,1	7,7	13,9	51,3
	2020	17,4	0,6	2,5	6,8	12,6	52,6

* W 2010 roku nie uwzględniono gospodarstw rolnych z gminy Zielona Góra.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Grunty rolne w powiecie zielonogórskim to ponad 41,7 tys. ha. Największy odsetek gruntów stanowią użytki rolne – 94,5%. Z kolei lasy i grunty leśne oraz pozostałe grunty stanowią odpowiednio 2,3% oraz 3,2%.

Gminami, które wskazują na największy udział procentowy użytków rolnych w strukturze zagospodarowania terenu, są Czerwieńsk i Nowogród Bobrzański, gdzie udział użytków rolnych do powierzchni obszaru gminy wynosi odpowiednio 97,3% oraz 96,3%. Natomiast najmniejszym udziałem gruntów rolnych charakteryzuje się Gmina Babimost – 91,0% i Zabór – 93,0%.

Tabela 114. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w powiecie zielonogórskim

Wyszczególnienie		Grunty ogółem	Użytki rolne		Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
			ogółem	w dobrej kulturze		
powiat zielonogórski*	2010	42 529,85	39 231,80	36 080,91	1 653,33	1 644,71
	2020	41 724,75	39 428,81	39 057,74	965,90	1 330,04
Gminy miejsko-wiejskie						
Babimost	2010	5 857,39	5 019,68	4 973,31	555,63	282,08
	2020	5 980,48	5 440,01	5 423,70	449,69	90,78
Czerwieńsk	2010	4 126,39	3 877,55	3 596,56	108,89	139,95
	2020	5 405,61	5 258,30	5 222,62	44,69	102,62
Kargowa	2010	4 291,51	4 017,56	3 946,57	154,50	119,45
	2020	4 060,35	3 810,51	3 800,36	78,58	171,26
Nowogród Bobrzański	2010	4 120,07	3 812,73	3 342,52	78,69	228,65
	2020	5 789,12	5 573,34	5 442,74	75,39	140,39
Sulechów	2010	9 681,37	9 256,29	8 770,38	143,24	281,84
	2020	9 140,98	8 597,02	8 514,86	123,93	420,03
Gminy wiejskie						
Bojadła	2010	3 755,56	3 638,67	3 572,64	44,16	72,73
	2020	2 920,38	2 784,29	2 779,27	36,75	99,34
Świdnica	2010	5 253,35	4 610,35	3 341,23	374,37	268,63
	2020	2 878,89	2 720,12	2 671,78	54,23	104,54
Trzebiechów	2010	3 209,85	2 959,07	2 747,50	122,76	128,02
	2020	3 264,98	3 122,12	3 116,28	52,61	90,25
Zabór	2010	2 234,36	2 039,91	1 790,21	71,08	123,36
	2020	2 283,96	2 123,10	2 086,13	50,03	110,83

* W 2010 roku nie uwzględniono powierzchni gruntów gminy Zielona Góra.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Leśnictwo

Powiat zielonogórski jest regionem o dużej lesistości. Średnia lesistość powiatu wynosi około 49% i jest taka sama jak przeciętna w województwie lubuskim oraz znacznie wyższa niż przeciętna w kraju (około 30%). Grunty leśne zajmują powierzchnię ponad 68 tys. ha. Lasy zajmują obszar ponad 66 tys. ha, czyli 49,4% powierzchni powiatu. W ostatnich latach

powierzchnia lasów w powiecie ulega systematycznemu zwiększaniu. W końcu 2021 r., w porównaniu ze stanem zanotowanym w 2016 r., nastąpił jej wzrost o ponad 134 ha.

W strukturze własnościowej lasów w powiecie zielonogórskim przeważa własność publiczna. W końcu 2021 r. lasy publiczne stanowiły 97,4% ogólnej powierzchni lasów (w województwie lubuskim – 98,1%, w Polsce - 80,7%), w tym w zarządzie Lasów Państwowych znajdowało się 97,0% ogólnej powierzchni lasów (w województwie lubuskim – 96,8%, w Polsce – 76,9%). Lasy prywatne zajmowały pozostałe 2,6% lasów w powiecie (w województwie lubuskim – 1,9% lasów w województwie, w Polsce - 19,3% lasów w kraju).

Tabela 115. Powierzchnia gruntów leśnych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem (ha)	68 508,63	68 496,05	68 449,84	68 462,22	68 371,62	68 500,00
Lasy (ha)	66 500,07	66 466,20	66 419,74	66 493,26	66 509,32	66 634,71
publiczne (ha)	64 716,31	64 682,44	64 690,36	64 763,88	64 779,94	64 905,33
w tym w zarządzie Lasów Państwowych (ha)	64 445,62	64 412,27	64 421,64	64 492,93	64 512,24	64 638,58
prywatne (ha)	1 783,76	1 783,76	1 729,38	1 729,38	1 729,38	1 729,38
Grunty związane z gospodarką leśną (ha)	2 008,56	2 029,85	2 030,10	1 968,96	1 862,30	1 865,29
Lesistość (%)	49,3	49,2	49,2	49,3	49,3	49,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Rozmieszczenie lasów na terenie powiatu jest nierównomierne. Najwięcej, bo prawie 24% wszystkich lasów powiatu, znajduje się na terenie gminy Nowogród Bobrzański. Najwyższymi wskaźnikami lesistości wykazują się gminy położone w obrębie Borów Zielonogórskich: Świdnica (61,5%) oraz Nowogród Bobrzański (61,3%). Najmniejszą powierzchnię lasów (3,2%) i najniższy wskaźnik lesistości (26,2%) charakteryzuje gminę Trzebiechów.

Tabela 116. Powierzchnia gruntów leśnych oraz powierzchnia lasów w gminach powiatu zielonogórskim w 2021 roku

Jednostka administracyjna	Ogółem (ha)	Lasy (ha)			Lesistość (%)
		ogółem	publiczne	prywatne	
Gminy miejsko-wiejskie					
Babimost	3 557,18	3 471,23	2 751,42	719,81	37,4
Czerwieńsk	10 333,35	10 053,60	9 922,23	131,37	51,7
Kargowa	6 504,14	6 305,90	6 134,30	171,60	49,1
Nowogród Bobrzański	16 338,34	15 910,22	15 777,32	132,90	61,3
Sulechów	9 552,36	9 292,08	9 145,22	146,86	39,3
Gminy wiejskie					
Bojadła	5 009,55	4 881,38	4 813,48	67,90	47,7
Świdnica	10 245,94	9 905,56	9 794,76	110,80	61,5
Trzebiechów	2 164,92	2 124,64	1 983,90	140,74	26,2
Zabór	4 794,22	4 690,10	4 582,70	107,40	50,2
Razem	68 500,00	66 634,71	64 905,33	1 729,38	47,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Lasy prywatne zajmują niewielką powierzchnię na terenie powiatu (w 2021 r. - 1 729,38ha, co stanowiło 2,6% wszystkich lasów powiat), ale wskaźnik udziału powierzchni lasów prywatnych w powierzchni lasów ogółem jest znacznie zróżnicowany w poszczególnych gminach. Największą powierzchnię lasów prywatnych (719,81 ha) oraz największy ich udział w powierzchni lasów ogółem (prawie 21%) posiada gmina Babimost (najmniejszy udział – 0,8% posiada gmina Nowogród Bobrzański). Stan lasów w gminach z terenu powiatu zielonogórskiego przedstawia tabela 116.

1.4.4. Turystyka

W 2021 r. na terenie powiatu zielonogórskiego działało 17 turystycznych obiektów noclegowych (posiadających 10 i więcej miejsc), które oferowały 761 miejsc noclegowych. Jeden obiekt turystyczny oferował przeciętnie 44 miejsca noclegowe (w 2016 r. – 45). W analizowanym okresie zauważalny jest wzrost (2016-2019), a następnie spadek (2020-2021) zarówno liczby obiektów jak miejsc noclegowych.

Baza noclegowa turystyki obejmowała 8 obiektów hotelowych oraz 9 pozostałych obiektów. Najliczniejszą grupę wśród obiektów hotelowych, podobnie jak w latach poprzednich, stanowiły inne obiekty hotelowe⁶⁸ – 5 obiektów. Wśród pozostałych obiektów najliczniej reprezentowane były pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne – 7 obiektów.

Tabela 117. Turystyczne miejsca noclegowe i obiekty noclegowe w powiecie zielonogórskim

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Obiekty						
Ogółem	15	16	19	19	18	17
Obiekty hotelowe	6	8	8	8	8	8
hotele	1	1	1	2	2	2
motele	2	2	2	1	1	1
inne obiekty hotelowe	3	5	5	5	5	5
Pozostałe obiekty	9	8	11	11	10	9
szkolne schroniska młodzieżowe	1	1	1	1	1	1
ośrodki wczasowe	2	2	2	2	2	1
zespoły domków turystycznych	0	0	1	1	0	0
pokoje gościnne i kwatery agrotur.	5	4	6	7	7	7
inne obiekty	1	1	1	0	0	0
Miejsca noclegowe						
Ogółem	676	831	836	869	845	762
Obiekty hotelowe	333	524	526	529	529	499
hotele	133	133	133	233	233	233
motele	82	82	82	22	22	22
inne obiekty hotelowe	118	309	311	274	274	244
Pozostałe obiekty	343	307	310	340	316	263
szkolne schroniska młodzieżowe	60	60	60	60	60	62
ośrodki wczasowe	172	152	130	155	155	100
zespoły domków turystycznych	0	0	16	16	0	0
pokoje gościnne i kwatery agrotur.	91	79	97	109	101	101
inne obiekty	20	16	7	0	0	0
Wskaźniki						
Dynamika liczby miejsc noclegowych (rok poprzedni = 100)	106,8	137,0	103,2	101,2	98,0	95,9
Miejsca noclegowe na 1000 ludności	8,98	11,03	11,06	11,49	11,17	10,09

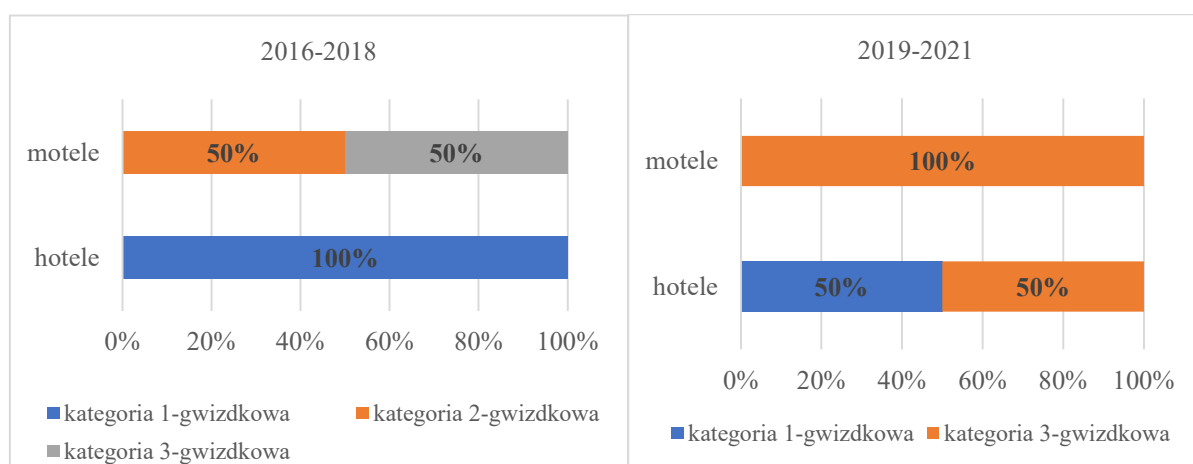
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

⁶⁸ Inne obiekty hotelowe to hotele, motele, pensjonaty, którym nie została nadana żadna kategoria, a także domy gościnne, zajazdy, wille i zamki świadczące usługi hotelowe np. codzienne sprzątanie, ścielenie łóżek, mycie urządzeń sanitarnych.

W relacji do stanu z 2016 r. liczba obiektów hotelowych zwiększyła się o 2 obiekty, tj. o 33% - przybyły 2 inne obiekty hotelowe, baza hoteli powiększyła się o 1, przy spadku liczby moteli o 1. Z kolei liczba pozostałych obiektów nie uległa zmianie, przy czym liczba ośrodków wczasowych zmniejszyła się z 2 do 1, natomiast liczba pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych zwiększyła się z 5 do 7.

W 2021 r. najwięcej (244) miejsc noclegowych posiadały inne obiekty hotelowe (wzrost w porównaniu z 2016 r. o ponad 106%). W hotelach dostępnych było 233 miejsc noclegowych, a ich liczba w stosunku do 2016 r. wzrosła o ponad 75%. W analizowanym okresie wzrosła również liczba miejsc oferowanych przez pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne – o ok. 11%. Spadek liczby miejsc noclegowych miał natomiast miejsce w przypadku moteli oraz ośrodków wczasowych, co wynikało bezpośrednio z tego, że liczba tych obiektów zmniejszyła się z 2 do 1.

Hotele i motele w powiecie zielonogórskim to obiekty niskiej i średniej klasy, oznaczone kategorią 1- oraz 3- i 2-gwiazdkową. Na terenie powiatu nie funkcjonują obiekty oznaczone kategorią 4- i 5-gwiazdkową.

Rysunek 37. Struktura wybranych obiektów hotelowych w powiecie zielonogórskim według kategorii

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W 2021 roku w turystycznych obiektach noclegowych zatrzymało się ponad 28,1 tys. turystów (wzrost o 48,0% w porównaniu z 2020 rokiem i o 37% w porównaniu z 2016 roku), którym udzielono ponad 56 tys. noclegów (o 54,0% więcej niż w 2020 roku i o 25% więcej niż w 2016 roku). Wśród ogółu korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych 94,5% (26,6 tys.) stanowili turyści krajowi, a tylko 5,5% (1,6 tys.) – turyści zagraniczni.

Stożek wykorzystania miejsc noclegowych jest stosunkowo niski i w 2013 roku wyniósł 22,8%, w porównaniu z rokiem 2010 był niższy o 4,0%.

Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych wyraża się m.in. stopniem wykorzystania miejsc noclegowych. W 2021 r. stopień wykorzystania miejsc noclegowych w powiecie zielonogórskim wyniósł przeciętnie 23,2% i wzrósł o 8,1 p. proc. w porównaniu z 2020 r., czyli roku w którym aktywność turystyczna była w istotny sposób ograniczona obostrzeniami związanymi z pandemią Covid-19.

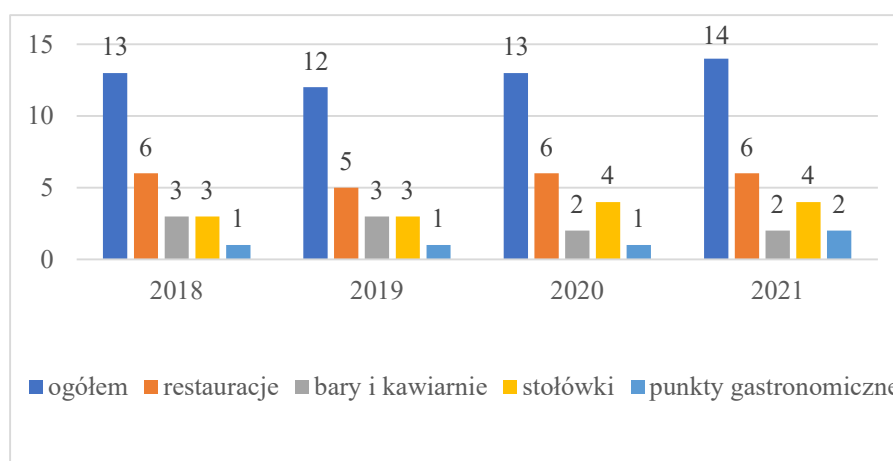

Tabela 118. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w powiecie zielonogórskim

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Udzielone noclegi	44 774	55 521	56 716	53 620	36 359	56 047
w tym turystom zagranicznym	3 629	4 179	3 871	4 110	1 803	1 705
Turyści korzystający z noclegów (osoba)	20 574	26 600	31 547	29 834	18 973	28 149
w tym zagraniczni turyści	3 268	3 829	3 500	3 284	1 660	1 563
Wskaźniki						
Udzielone noclegi na 10 tys. mieszkańców	594,74	736,61	750,36	709,02	480,65	742,37
w tym turystom zagranicznym	482	554	512	543	238	226
Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności	273,29	352,91	417,37	394,49	250,81	372,85
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych (w %)	23,4	25,0	23,0	21,0	15,3	23,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Na atrakcyjność obiektów noclegowych duży wpływ ma zaplecze gastronomiczne. W 2021 r. w turystycznych obiektach noclegowych funkcjonowało 28 placówek gastronomicznych, tj. o 2 więcej niż w 2018 r. Mimo, iż w latach 2020-2021 działalność placówek gastronomicznych była ograniczona z powodu z ograniczeniami związanymi z pandemią, to liczba tych placówek zwiększyła się w porównaniu do lat poprzednich.

Rysunek 38. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Powiat zielonogórski posiada zróżnicowany potencjał turystyczny, pomimo tego nie jest obszarem o rozwiniętej funkcji turystycznej. Charakteryzują go niższe niż dla Polski i województwa lubuskiego wskaźniki tj. liczba turystycznych obiektów noclegowych na 10 tys. ludności, liczba miejsc noclegowych na 1000 ludności, liczba udzielonych noclegów na 10 tys. ludności, stopień wykorzystania miejsc noclegowych oraz liczba turystów korzystający z noclegów na 1000 ludności. Nie jest również korzystna sytuacja powiatu zielonogórskiego na tle innych powiatów województwa lubuskiego. Pod względem powyższych wskaźników powiat zielonogórski zajmował najczęściej 7, 8 a nawet 9 pozycję na 12 powiatów.

Tabela 119. Wskaźniki charakteryzujące turystykę powiatów województwa lubuskiego

Wyszczególnienie	turystyczne obiekty noclegowe na 10 tys. ludności		miejsca noclegowe na 1000 ludności		udzielone noclegi na 10 tys. ludności		stopień wykorzystania miejsc noclegowych		turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021	2016	2021	2016	2021
Polska	2,7	2,6	19,5	20,5	20 661	16 466	38,1	32,3	783	582
Województwo lubuskie	2,9	2,7	18,7	17,4	13 641	11 521	28,8	26,3	630	471
Powiaty										
gorzowski	1,8	1,9	9,8	8,7	7 277	5 564	25,6	22,5	435	225
międzyrzeczki	3,0	1,8	15,3	12,9	11 676	6 512	30,5	24,7	410	194
ślubicki	6,5	6,0	42,4	36,0	18 794	18 038	20,1	17,8	717	696
strzelecko-drezdenecki	1,5	1,2	8,2	7,5	5 691	2 921	24,3	15,6	266	144
sulęciński	7,2	5,6	41,0	32,4	39 660	51 356	26,9	43,1	2 403	1 977
krośniński	4,2	3,7	31,9	27,6	26 341	15 420	41,2	30,8	664	510
nowosolski	7,9	6,6	46,0	40,7	32 387	22 616	24,2	19,6	1 757	1 027
świebodziński	7,6	5,6	60,7	52,2	42 511	28 372	31,8	26,0	1 756	945
wschowski	6,9	7,0	66,3	65,4	27 713	24 881	30,5	29,1	817	749
zielonogórski	2,0	2,3	9,0	10,1	5 947	7 424	23,4	23,2	273	373
żagański	0,9	0,8	4,3	3,5	5 299	3 578	35,3	29,6	339	239
żarski	1,1	1,3	3,2	5,3	2 776	2 766	21,9	17,4	172	145

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Na terenie powiatu zielonogórskiego istnieje wiele szlaków turystycznych. Można wyróżnić trasy piesze, rowerowe, samochodowe, kajakowe oraz specjalne przygotowane szlaki do nordic walking. Odcinki wyznaczono w miejscach pozwalających podziwiać piękno krajobrazu, starano się przygotować trasy w taki sposób, aby uniknąć ruchu drogowego. Przez obszar powiatu zielonogórskiego biegną zarówno znakowane szlaki PTTK jak i szlaki nieznakowane.

Tabela 120. Znakowane szlaki PTTK na terenie powiatu zielonogórskiego (stan na 29.01.2021 r.)

Nazwa	Kolor	Odcinek	Długość (w km)	Gmina	Kategoria szlaku
Szlak Żółty nr ZG 3009 y Krosno Odrzańskie – Bytom Odrzański (Nadodrzański)	żółty	Krosno Odrzańskie - Połupin - Ciemnice - Laski Odrzańskie - Nietków - Czerwieńsk	31,5	Czerwieńsk	pieszy, przyrodniczy, dla rowerzystów
Szlak Czarny Góra Wilkanowska – Podgórzycze (Od Bobru do Odry) – odcinek 1	czarny	Góra Wilkanowska – Buchałów – Drzonów – Bogaczów – Podgórzycze	b.d.	Świdnica, Nowogród Bobrzański	pieszy, dla rowerzystów, dla narciarzy
Szlak Czarny Góra Wilkanowska – Podgórzycze (Od Bobru do Odry) – odcinek 2	czarny	Góra Wilkanowska - Zielona Góra - Zagórze - Płoty - Czerwieńsk im. 50 lecia PTTK	24,0	Świdnica, Czerwieńsk	pieszy, przyrodniczy, nadaje się także dla rowerzystów
Mała Pętla Zielonogórska	zielony	Zielona Góra – Drzonków – Jędrzychów – Skansen w Ochli – Góra Wilkanowska – Zielona Góra	28,0	Świdnica	pieszy, na krótkie wędrowki, przyrodniczy, odcinkami do jazdy konnej, dla rowerzystów
Szlak niebieski ZG 3001 - n „Rezerwatów Przyrody” – Duża Pętla Zielonogórska – odcinek 1	niebieski	Zielona Góra Dworzec PKP – Schronisko PTSM – leśniczówka Stary Kisielin (ośrodek sanatoryjny dla dziko żyjących zwierząt) – Przytok – Łaz – Zabór – Jezioro Liwno – Proczki – Milsko	22,5	Zabór	pieszy, przyrodniczy, historyczny, dla rowerzystów

Szlak niebieski ZG 3001 - n „Rezerwatów Przyrody” – Duża Pętla Zielonogórska – odcinek 2	niebieski	Milsko – Dąbrowa – Rezerwat Bukowa Góra – Bobrowniki – Otyń – Rezerwat Bażantarnia – Niedoradz PKP	21,3	Zabór	pieszy, przyrodniczy, historyczny, dla rowerzystów
Szlak niebieski ZG 3001 - n „Rezerwatów Przyrody” – Duża Pętla Zielonogórska – odcinek 3	niebieski	Zielona Góra Amfiteatr – Wzgórza Piastowskie – Wieża Wilkanowska – Ochla – Rezerwat Zimna Woda – Zatonie – Park Wiejski Zatonie – Niedoradz PKP	24,5	Świdnica	pieszy, przyrodniczy, historyczny, dla rowerzystów
Szlak Czerwony Bytom Odrzański – Zielona Góra – Milsko – Zbąszynek – Miedzichowo	czerwony	Świdnica (Muzeum Archeologiczne) - Góra Wilkanowska - Zielona Góra	13,0	Świdnica	pieszy, historyczny, dla rowerzystów, dalekobieżny
Szlak Czerwony Bytom Odrzański - Zielona Góra- Milsko - Zbąszynek - Miedzichowo	czerwony	Zielona Góra - Droszków - Zabór - Dąb Napoleona - Milsko (prom)	22,0	Zabór	pieszy, przyrodniczy, historyczny, dla rowerzystów, do jazdy konnej
Szlak Zielony - "Mała Pętla Zielonogórska"	zielony	Zielona Góra - Drzonków - Jędrzychów - Skansen w Ochli - Góra Wilkanowska - Zielona Góra	28,0	Świdnica	pieszy, na krótkie wędrówki, przyrodniczy, odcinkami do jazdy konnej, dla rowerzystów
Szlak zielony Krosno Odrzańskie - Szprotawa	zielony	Krosno Odrzańskie - Szprotawa	97,6	Nowogród Bobrzański	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://szlaki.pttk.pl/lubuskie/lubuskie.html>

Tabela 121. Wybrane szlaki turystyczne na terenie powiatu zielonogórskiego

Nazwa	Kolor	Trasa	Długość (w km)	Gmina
Szlak łącznikowy (czarny)	czarny	Czerwieńsk – Wysokie – Pomorsko – Brody – kanał Ołobocki – Nietkowice – Szklarka Radnicka	22,5	Czerwieńsk Sulechów
Historyczny Szlak Bitewny	czerwony	Sulechów (Brzezie) – Kalsk – Kije (Łochowo) – Głogusz – Kije – Mozów – Nowy Świat – Cigacice – Laskowo – Pomorsko	41	Sulechów
Szlak łącznikowy (żółty)	żółty	Kalsk – Niekarzyn – Skąpe – Cząbry Połączenie ze szlakiem niebieskim MRU Nietkowice – Boryszyn	19	Sulechów
Szlak Mistrza ołtarza z Gościszowic	żółty	Sulechów – Krężoły – leśniczówka Klemsko – Kłępsk – Stare Kramsko – Wojnowo	15	Sulechów
Szlak Południowy	czarny	Mozów – Sulechów – Kruszyna – Obłotne – sosna „Waligóra”	10,5	Sulechów
Szlak Pomników Przyrody	zielony	Sulechów – kamień „Runiczny” – Łęgowo – Buków – leśniczówka Klemsko – sosna „Waligóra”	44	Sulechów
Szlak łącznikowy (niebieski)	niebieski	Połączenie szlaku zielonego „Rezerwat Radowice” ze szlakiem czerwonym w Podgórzycach, umożliwiający wędrówkę gęstą siecią szlaków gminy Bojadła i dalej na Sławę lub na północ na Trzciel.	3	Sulechów Trzebiechów
Szlak Militarny	czerwony	Czerwieńsk - Drzonów - Czerwieńsk	28	Czerwieńsk, Świdnica
Szlak Leśnego Runa	niebieski	Leśniów Mały - Sudoł - Leśniów Mały	15	Czerwieńsk
Szlak Łądołód Skandynawski	czarny	Sudoł - Czerwieńsk - Sudoł	14	Czerwieńsk
Szlak Augusta Wilhelma Hansa von Schierstaedt	czerwony	Leśniów Mały - Laski - Leśniów Mały	13	Czerwieńsk
Mały Kanion	niebieski	Czerwieńsk - Czerwieńsk	10	Czerwieńsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.sulechow.pl/szlaki-turystyczne.html>, http://www.czerwiensk.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&sub=9&menu=31&strona=1

Na terenie Wału Zielonogórskiego wyznaczono kilkanaście tras Nordic Walking, o łącznej długości ponad 350 km. W poniższej tabeli przedstawiono szlaki nordic walking biegnące przez powiat zielonogórski.

Tabela 122. Szlaki Nordic Walking na Wale Zielonogórskim

Nazwa	Kolor	Rodzaj trasy	Trasa	Długość (w km)
Augusta Wilhelma Hansa Von Schierstaed	czerwony	historyczna	Leśniów Mały – Laski – Leśniów Mały	13
Do Lasu Odrzańskiego	czerwony	przyrodnicza	Łężycza – Las Odrzański - Łężycza	20
Militarny	czerwony	historyczna	Czerwieńsk – Drzonów – Czerwieńsk	28
Do Łęgowego Lasu	czarny	przyrodnicza	Zalew na Ochłą – Rezerwat Zimna Woda – Zalew na Ochłą	14
Do Muzeum Wojskowego	niebieski	historyczna	Buchałów – Drzonów – Buchałów	14
Do Pałacu w Przytoku	zielony	historyczna	Zielona Góra – Przytok – Zielona Góra	18
Do Rezerwatu Zimna Woda	niebieski	przyrodnicza	Drzonków – Rezerwat Zimna Woda – Drzonków	12
Etno i Archeo	niebieski	historyczna	Skansen – Świdnica – Skansen	14
Łądogrodu Skandynawskiego	czarny	krajobrazowa	Sudoł – Czerwieńsk – Sudoł	14
Leśnego Runa	niebieski	przyrodnicza	Leśniów Mały – Sudoł – Leśniów Mały	15
Mały Kanion	niebieski	przyrodnicza	Czerwieńsk – Czerwieńsk Urząd Gminy – Czerwieńsk	20
Na Glinianki	czerwony	krajobrazowa	Słone – Zielona Góra – Słone	17
Siódme Miasto Rothenburgów	zielony	historyczna	Łężycza – Czerwieńsk – Łężycza	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Lubuskie szlaki Nordic Walking na Wale Zielonogórskim, Łuku Mużakowa i w Trójkącie Sakralnym, LOTUR, <http://www.lotur.eu/news/show/327>, data dostępu 29.09.2022; <http://krainanordicwalking.wordpress.com/szlaki-nordic-walking/>, data dostępu 29.09.2022.

Na terenie powiatu zielonogórskiego powstają również nowe ścieżki rowerowe, które służą zarówno do celów komunikacyjnych jak i turystycznych. W analizowanym okresie powiat zielonogórski odnotował wyższą niż w Polsce, województwie lubuskim i większości powiatów województwa lubuskiego dynamikę wzrostu nowych dróg dla rowerów⁶⁹ - liczba km nowych dróg dla rowerów w powiecie zielonogórskim wzrosła o ponad 70% (w Polsce – 64%, w woj. Lubuskim – 43%). W 2021 r. powiat zielonogórski wyróżniał się wyższym niż w Polsce, województwie lubuskim i większości powiatów województwa lubuskiego wskaźnikiem liczby km dróg dla rowerów na 100 km² oraz wskaźnikiem liczby km dróg dla rowerów na 10 tys. mieszkańców. Drogi dla rowerów w powiecie zielonogórskim znajdują się przede wszystkim pod zarządem gmin, starostwo powiatowe zarządza tylko 3% tego typu dróg.

⁶⁹ Droga dla rowerów (ścieżka rowerowa) - droga lub jej część przeznaczona do ruchu rowerów jednośladowych, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi (Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym, Dz. U. z 2021 r. poz. 450).

Tabela 123. Wskaźniki charakteryzujące drogi dla rowerów w Polsce, województwie lubuskim i powiatach województwa lubuskiego

Wyszczególnienie	Drogi dla rowerów*										
	Dynamika	na 100 km ²		na 10 tys. ludności		pod zarządkiem starostwa		pod zarządkiem gminy		pod zarządkiem urzędu marszałkowskiego	
	2016=100	km		km		Ogółem =100		Ogółem =100		Ogółem =100	
	2021	2016	2021	2016	2021	2016	2021	2016	2021	2016	2021
Polska	164,41	3,60	5,92	2,93	4,86	18	21	68	66	14	14
Województwo lubuskie	142,79	3,73	5,32	5,12	7,45	21	26	65	63	14	11
Powiaty											
gorzowski	137,96	4,92	6,79	8,39	11,35	31	52	35	20	33	28
międzyrzecki	153,35	2,47	3,78	6,15	9,72	69	66	31	34	0	0
słubicki	118,57	1,51	1,79	3,60	4,40	4	4	82	85	14	12
strzelecko-drezdenecki	196,45	5,85	11,50	5,18	10,41	0	37	99	62	1	1
sulęciński	141,24	2,91	4,11	6,18	8,82	31	27	51	61	18	13
krośniński	125,44	2,27	2,84	5,68	7,37	72	58	25	27	2	15
nowosolski	100,00	2,90	2,90	9,66	9,88	20	20	44	44	36	36
świebodziński	168,91	3,64	6,15	6,07	10,43	40	39	48	54	12	7
wschowski	120,45	0,70	0,85	1,12	1,38	100	100	0	0	0	0
zielonogórski	170,60	3,83	6,53	6,86	11,69	15	3	82	95	3	2
żagański	110,33	1,63	1,79	2,28	2,63	27	25	73	69	0	6
żarski	113,16	3,93	4,44	5,59	6,55	0	9	51	49	49	41

*Dane uwzględniają długość dróg dla rowerów będących odpowiednio w obszarze właściwości gminy, starostwa i urzędu marszałkowskiego (bez długości szlaków rowerowych), czyli: samodzielnych dróg dla rowerów (położonych w pasie drogi), dróg wydzielonych z jezdni, dróg wydzielonych z chodnika, dróg zawartych w ciągach pieszo-rowerowych. Dane obejmują drogi służące głównie do celów komunikacyjnych, a nie turystycznych, tzw. szlaków rowerowych (np. położonych w lesie).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Na terenie powiatu zielonogórskiego znajduje się również wiele km tzw. szlaków rowerowych, które są położone np. w lesie i pełnią przede wszystkim funkcje rekreacyjne. W tabeli 124. przedstawiono wybrane tzw. szlaki rowerowe, które znajdują się na terenie powiatu zielonogórskiego.

Uzupełnieniem oferty turystyczno-rekreacyjnej są również ścieżki przyrodniczo-edukacyjne oraz ośrodki jazdy konnej, które działają przy gospodarstwach agroturystycznych. Istotnym atutem jest ich lokalizacja – na terenach słabo zurbanizowanych o wysokich walorach krajobrazowych. Ośrodki oferują szeroki wachlarz usług: począwszy od nauki jazdy konnej, przez rozmaite imprezy plenerowe (rajdy i obozy konne), zajęcia dla zaawansowanych (tory krosowe, skoki przez przeszkody) i hipoterapię.

Uwarunkowania przyrodnicze powiatu zielonogórskiego sprzyjają również rozwojowi różnych form turystyki wodnej. Rozległa sieć jezior i rzek stwarza dogodne warunki do uprawiania zwłaszcza turystyki kajakowej.

Tabela 124. Wybrane szlaki rowerowe w powiecie zielonogórskim

Gmina	Trasa	Długość (w km)
Babimost	Babimost – Leśniki – Linie – Wojnowo – Stare Kramsko – Kolesin – Nowe Kramsko – Babimost	25,0
Babimost	Babimost – Zdzisław – Podmokle Wielkie – Podmokle Małe – Laski Dolne – Babimost	11,0
Babimost	Babimost – Laski – Nowe Kramsko – Kolesin – Janowiec – Klepsk – Stare Kramsko – Wojnowo – Kuligowo – Babimost	27,0
Kargowa	Kargowa – Linie – Leśniki – Babimost – Nowe Kramsko – Kolesin – Stare Kramsko – Chwalim – Kargowa	38
Kargowa	Kargowa – Kopanica – Mała Wieś – Wąchabno – Linie – Kargowa	15
Kargowa	Kargowa – Linie – Leśniki – Babimost – Kuligowo – Wojnowo – Linie – Kargowa	28

Nowogród Bobrzański	Krosno Odrzańskie – Szprotawa	97,6
Sulechów	Historyczny szlak bitewny – Sulechów (Brzezie) – Kalsk – Kije (Łochowo) – Głogusz – Mozów – Nowy Świat – Cigacice – Laskowo – Pomorsko	41,0
Świdnica Nowogród Bobrzański	Zielona Góra – Podgórzycze	35,4
Zabór	Nowa Sól – Bobrowniki – Zabór – Miłsko – Bojadła – Pymnik – Lipiny – Nowa Sól	47,0
Czerwieńsk	Brody – Bródki – Nietkowice – Będów – Radnica	15
Czerwieńsk	Wójciki – Dobrzęcin – Laski – Ciemnice	20
Bojadła	Bojadła – Karczemka – Przewóz – Bełcze	16
Świdnica	Szlak trzech muzeów Zielona Góra – Świdnica – Buchałów – Drzonów – Słone – Zielona Góra	44
Zabór	Szlak winnic Zielona Góra – Przytok – Zabór – Proczki – Czarna – Ługowo – Stary Kisielin – Zielona Góra	38

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.ziemialubuska.pl/15,5,,.html>, data dostępu 27.09.2022.

Potencjał turystyczny powiatu nie jest jednak w pełni wykorzystywany, a oferta turystyczna nie wszędzie odpowiada najnowszym trendom, które charakteryzują się większym popytem na usługi Spa&Wellness oraz wzrostem zainteresowania turystyką weekendową i kwalifikowaną.

Barierą pełnego wykorzystania atrakcji turystycznych powiatu zielonogórskiego jest niedostatecznie rozwinięta baza turystyczna.

Szczególnej uwagi wymaga stworzenie jednolitego systemu informacji turystycznej, zwiększenie liczby miejsc noclegowych oraz zdecydowane podniesienie standardu zaplecza turystycznego. Szersze wykorzystanie potencjału turystycznego przez poszerzenie oferty turystycznej o usługi zdrowotne przyczyni się do zwiększenia udziału turystyki w gospodarce powiatu. Natomiast brak działań w tym zakresie spowoduje peryferyzację terenów predysponowanych do rozwoju turystyki.

W niewystarczającym zakresie podejmowane są wspólne działania o zasięgu ponadlokalnym. Zbyt rzadko wykorzystywane są innowacyjne rozwiązania, takie jak np. e-marketing.

1.5. System zarządzania powiatem

1.5.1. Administracja

Samorząd Powiatu Zielonogórskiego działa na podstawie ustawy o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 roku⁷⁰, a także na podstawie uchwały Nr XLVI.288.2018 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 24 maja 2018 r. w sprawie Statutu Powiatu Zielonogórskiego oraz uchwały nr XXIII.163.2020 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 12 listopada 2020 r. w sprawie zmian w Statucie Powiatu Zielonogórskiego.

Powiat wykonuje swoje zadania za pośrednictwem organów powiatu: pochodzącą z wyborów Radą Powiatu oraz powoływaną przez Radę Zarząd Powiatu (organ wykonawczy) ze Starostą Powiatu Zielonogórskiego, jako jego przewodniczącym.

⁷⁰ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz. U. z 2013 r., poz. 595 z późn. zm.

Rada Powiatu jest organem stanowiącym i kontrolnym powiatu. Kadencja Rady trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów. Radni są wybierani w wyborach bezpośrednich. W skład Rady Powiatu Zielonogórskiego VI kadencji 2018-2023 wchodzi: Przewodniczący, 2 Wiceprzewodniczących i 16 radnych. W skład Zarządu Powiatu Zielonogórskiego wchodzi: Starosta Zielonogórski, Wicestarosta oraz Członek Zarządu.

Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie⁷¹:

- edukacji publicznej,
- promocji i ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- polityki prorodzinnej,
- wspierania osób niepełnosprawnych,
- transportu zbiorowego i dróg publicznych,
- kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kultury fizycznej i turystyki,
- geodezji, kartografii i katastru,
- gospodarki nieruchomościami,
- administracji architektoniczno-budowlanej,
- gospodarki wodnej,
- ochrony środowiska i przyrody,
- rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego,
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli,
- ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska,
- przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy,
- ochrony praw konsumenta
- utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- obronności,
- promocji powiatu,
- współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów,
- działalności w zakresie telekomunikacji.

Starostwo Powiatowe w Zielonej Górze jest jednostką organizacyjną Powiatu Zielonogórskiego, wchodzącą w skład powiatowej administracji zespolonej, przy pomocy, której Zarząd i Starosta wykonują zadania określone w obowiązujących przepisach prawa, w tym również zadania wynikające ze statutu, uchwał rady, uchwał zarządu i zarządzeń starosty.

Kierownictwo Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze:

- Starosta,
- Wicestarosta,
- Członek Zarządu, Skarbnik,
- Sekretarz Powiatu,
- Skarbnik Powiatu.

---

⁷¹ Art. 4 ust.1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz. U. z 2013 r., poz. 595 z późn. zm.

W skład Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze wchodzi następujące komórki organizacyjne⁷²:

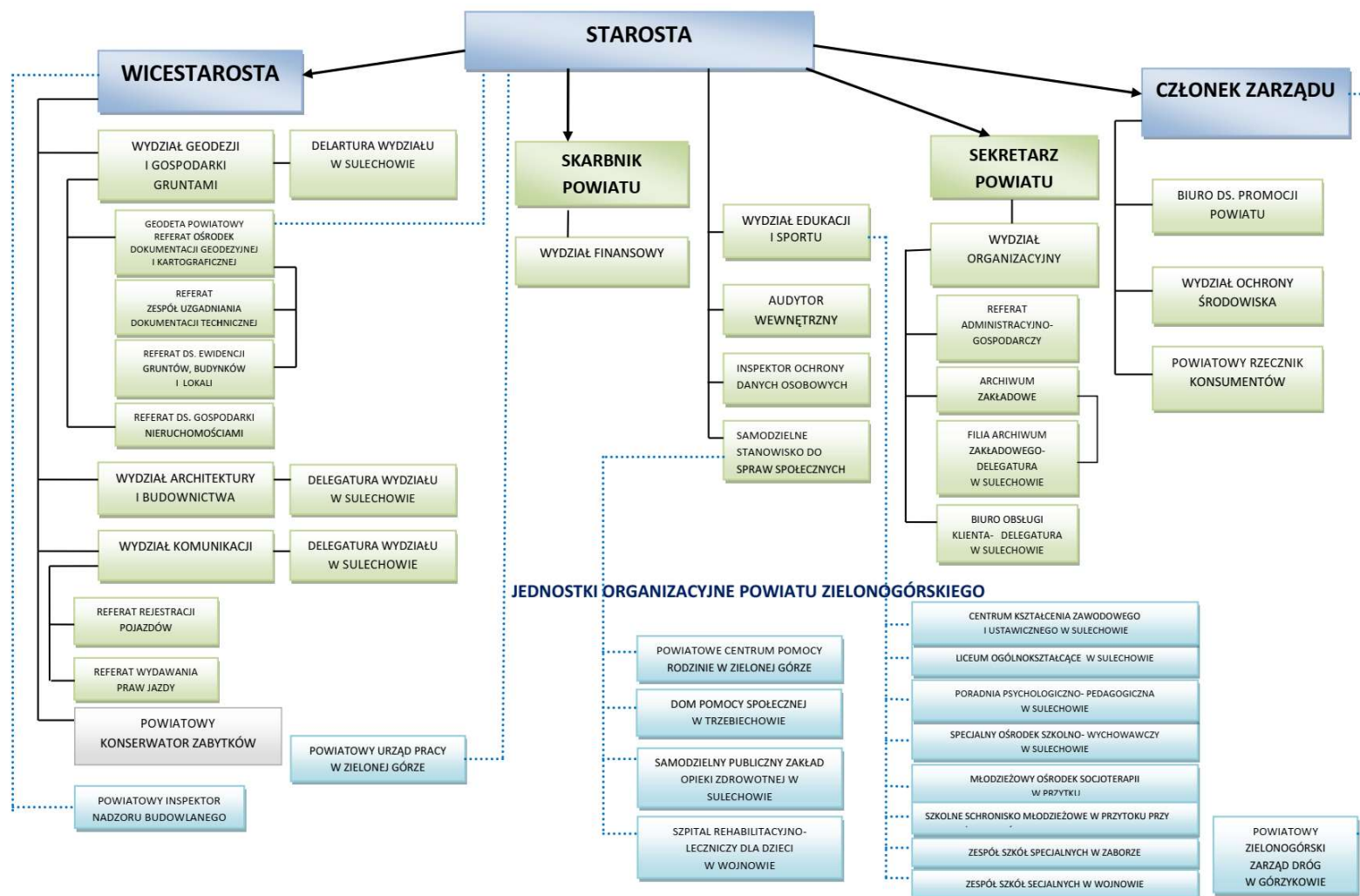
- Wydziały: Organizacyjny, Finansowy, Edukacji i Sportu, Komunikacji, Geodezji i Gospodarki Gruntami, Architektury i Budownictwa, Ochrony Środowiska,
- Samodzielne stanowiska: Samodzielne Stanowisko do Spraw Społecznych, Powiatowy Rzecznik Konsumentów, Powiatowy Konserwator Zabytków, Audytor Wewnętrzny, Inspektor Ochrony Danych Osobowych, Biuro ds. Promocji Powiatu.
- Delegatura Starostwa w Sulechowie: Delegatura Wydziału Organizacyjnego, Delegatura Wydziału Geodezji i Gospodarki Gruntami, Delegatura Wydziału Architektury i Budownictwa, Delegatura Wydziału Komunikacji.

Zakres zadań starosty, wicestarosty, członka zarządu, sekretarza, skarbnika, naczelników, pracowników na samodzielnych stanowiskach oraz podstawowe zadania wydziałów i samodzielnych stanowisk, określa Regulamin Organizacyjny Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze.

---

⁷² Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 395.2022 Zarządu Powiatu Zielonogórskiego z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Organizacyjnego Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze.

Rysunek 39. Schemat organizacyjny Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze

Źródło: Załącznik do Uchwały Nr XXIV/216/2012 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie zmiany uchwały dotyczącej uchwalenia Regulaminu Organizacyjnego Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze.

Powiat ma możliwość tworzenia jednostek organizacyjnych, które powołuje w celu wykonywania zadań powiatu. Na terenie powiatu zielonogórskiego funkcjonuje 13 jednostek organizacyjnych.

Tabela 125. Jednostki organizacyjne Powiatu Zielonogórskiego

Lp.	Nazwa	Dane teleadresowe
1.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze	ul. Podgórna 5, 65-057 Zielona Góra https://pcpr.powiat-zielonogorski.pl/
2.	Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie	ul. Sulechowska 1, 66-132 Trzebiechów https://trzebiechow.naszdps.pl/
3.	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sulechowie	ul. Zwycięstwa 1, 66-100 Sulechów http://spzozsulechow.med.pl/
4.	Szpital Rehabilitacyjno - Lecznicy dla Dzieci SP ZOZ w Wojnowie	Wojnowo 7a, 66-120 Kargowa http://www.szpitalwojnowo.cba.pl/
5.	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sulechowie	ul. Piaskowa 53, 66-100 Sulechów http://www.eksulechow.pl
6.	Liceum Ogólnokształcące im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Sulechowie	ul. Licealna 10, 66-100 Sulechów http://losulechow.pl
7.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie	ul. Kruszyna 1, 66-100 Sulechów http://pppsulechow.edupage.org
8.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie	ul. Łączna 1, 66-100 Sulechów https://soswsulechow.edupage.org/
9.	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku	ul. Pałacowa 1, 66-003 Zabór http://mos-przytok.edupage.org
10.	Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Przytoku	ul. Pałacowa 2, 66-003 Zabór http://mos-przytok.edupage.org
11.	Zespół Szkół Specjalnych im. Kawalerów Maltańskich przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze	ul. Zamkowa 1, 66-003 Zabór
12.	Szkoła Podstawowa Specjalna w Wojnowie przy Szpitalu Rehabilitacyjno - Lecznicy dla Dzieci	Wojnowo 7a, 66-120 Wojnowo https://spwojnowo.edupage.org/
13.	Powiatowy Zielonogórski Zarząd Dróg	Górzykowo 1, 66-100 Sulechów https://bip.wrota.lubuskie.pl/pzdd_gorzykowo/

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://powiat-zielonogorski.pl/pl/Powiat/Powiatowe-jednostki-organizacyjne>.

Poza wyżej wymienionych jednostkami powiat ma do dyspozycji powiatowe służby, inspekcje i straże tj. Powiatowy Urząd Pracy w Zielonej Górze, Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego, Komenda Miejska PSP w Zielonej Górze, Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zielonej Górze.

Powiat Zielonogórski wraz z 11 innymi powiatami wchodzącymi w skład Województwa Lubuskiego jest członkiem Związku Powiatów Lubuskich (Uchwały Nr XXXVI/326/2014 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 14 maja 2014 roku w sprawie utworzenia Związku Powiatów Lubuskich).

Związek ma osobowość prawną i wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym. Jego siedzibą jest Zielona Góra. Zasady funkcjonowania związku określa Statut. Do statutowych zadań Związku należy⁷³:

1. kompleksowa modernizacja danych ewidencji gruntów i budynków oraz opracowanie baz danych numerycznej mapy ewidencyjnej (EGiB) w celu wymiany tych danych pomiędzy

⁷³ <https://zpl.bip.gov.pl/zadania/zadania-zwiazku-powiatow-lubuskich.html>

- ewidencją gruntów i budynków, a innymi rejestrami publicznymi za pośrednictwem teleinformatycznego zintegrowanego systemu informacji o nieruchomościach (ZSIN),
2. utworzenie lub przekształcenie dotychczasowej mapy zasadniczej do baz danych numerycznej obiektowej mapy zasadniczej,
  3. cyfryzacja zbiorów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego oraz udostępnianie ich poprzez portal internetowy uprawnionym podmiotom oraz udostępnianie publiczne ogólnych danych ewidencyjnych poprzez GEOPORTAL,
  4. założenie bazy danych geodezyjnej sieci uzbrojenia terenu (GESUT), w obszarach wskazanych przez Powiaty będące Członkami Związku.

Związek ma również możliwość realizacji innych działań z zakresu zadań administracji powiatowej, m.in. z zakresu edukacji zawodowej.

1.5.2. Gospodarka finansowa

Gospodarka finansowa powiatu zielonogórskiego - tak jak innych jednostek sektora publicznego – funkcjonuje w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. nr 157 poz.1240).

W badanym okresie (2016-2021) istotny wpływ na finanse powiatu miały procesy makroekonomiczne uwarunkowane epidemią Covid-19. W 2020 roku wprowadzona została ustawa⁷⁴, zwana Tarczą Antykryzysową, która miała wpływ na sytuację JST. Ważnym elementem był Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych na szczeblu gminnym i powiatowym. Przyjęto również zmodyfikowane procedury płynnościowe samorządów⁷⁵.

Źródłem dofinansowań Tarczy Antykryzysowej dla powiatów był w szczególności Fundusz Przeciwdziałania Covid-19 (FPC), który m.in. finansował Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych.

Ponadto w latach 2019-2020 wprowadzono zmiany regulacji wpływające na stronę dochodową samorządów, w tym powiatów, w zakresie podatków dochodowych.

W 2021 roku dochody budżetu powiatu zielonogórskiego wyniosły ponad 95 mln zł, a wydatki ponad 89 mln zł. W porównaniu z 2016 roku dochody wzrosły o prawie 39%, zaś wydatki o 33%. Ten rok budżetowy powiat zamknął nadwyżką w wysokości 5 656,4 tys. zł. W całym analizowanym okresie (2016-2021) budżet powiatu zielonogórskiego wykazywał nadwyżkę, która systematycznie rosła aż do 2020 roku. W 2021 roku w wyniku Covid-19 nadwyżka ta była niższa niż w roku poprzednim, ale mimo wszystko wyższa niż w roku 2019 i wcześniejszych latach.

---

⁷⁴ Ustawa z dnia 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem Covid-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, Dz.U. 2020, poz. 374

⁷⁵ Sprawozdanie z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2021, s. 11.

Tabela 126. Dochody, wydatki i wynik budżetu powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Dochody	68 541,7	71 974,4	75 535,8	79 976,9	93 893,2	95 230,6
Wydatki	67 392,5	69 136,9	73 340,6	74 523,6	85 066,7	89 574,2
Wynik	1 149,2	2 837,5	2 195,3	5 453,3	8 826,5	5 656,4
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Dochody	96,0	105,0	104,9	105,9	117,4	101,4
Wydatki	100,7	102,6	106,1	101,6	114,1	105,3
Wynik	25,9	246,9	77,4	248,4	161,9	64,1
Dynamika (2016 = 100)						
Dochody	100,0	105,0	110,2	116,7	137,0	138,9
Wydatki	100,0	102,6	108,8	110,6	126,2	132,9
Wynik	100,0	246,9	191,0	474,5	768,1	492,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2021 roku dochody powiatu zielonogórskiego na 1 mieszkańca wyniosły 1 261,38 zł, tj. o 38,5% więcej niż w 2016 roku i o 10% mniej niż średnio w powiatach w województwie lubuskim i w Polsce. Poniżej wartości średniej w województwie lubuskim i w Polsce kształtowały się dochody w 6 z 12 lubuskich powiatów, w tym najniższe były w powiecie gorzowskim (117,02 zł), w powiecie żagańskim (1 189,81 zł) oraz w powiecie zielonogórskiego (1261,38 zł).

Wydatki powiatu zielonogórskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2021 roku 1 186,46 zł i były o ok. 8% niższe niż w 2016 roku. W powiecie zielonogórskim wydatki te kształtują się na relatywnie niskim poziomie – w 2021 roku w powiat zielonogórski był jednym z trzech powiatów województwa lubuskiego o najniższych wydatkach na 1 mieszkańca. Były one o ok. 9% niższe niż średnio w powiatach w województwie lubuskim oraz o 11% niższe niż średnio w powiatach w Polsce.

Wzrost dochodów powiatu zielonogórskiego na 1 mieszkańca w 2021 roku w relacji do 2016 roku o 38,5% a wydatków o 32,5% skutkowało poprawą wyniku budżetu powiatu, który wyniósł w 2021 roku 74,92 zł (wobec 15,26 zł w 2016 roku).

Tabela 127. Dochody, wydatki i wynik powiatów na 1 mieszkańca w Polsce i w województwie lubuskim

Wyszczególnienie	2016			2021			2021/2016		
	Dochody	Wydatki	Wynik	Dochody	Wydatki	Wynik	Dochody	Wydatki	Wynik
Polska	927,76	902,67	25,09	1 403,09	1 329,91	73,18	151,2	147,3	291,7
Województwo lubuskie	940,57	910,82	29,75	1 403,06	1 299,14	103,92	149,2	142,6	349,3
Powiaty									
gorzowski	704,10	647,99	56,11	1 117,02	986,76	130,26	158,6	152,3	232,2
krośnieński	1 038,13	951,12	87,01	1 511,03	1 404,54	106,49	145,6	147,7	122,4
międzyrzecki	1 076,87	1 047,80	29,07	1 775,08	1 726,24	48,84	164,8	164,7	168,0
nowosolski	959,28	954,11	5,17	1 361,33	1 237,00	124,33	141,9	129,6	2404,8
słubicki	869,06	858,42	10,64	1 362,56	1 115,43	247,13	156,8	129,9	2322,7
strzelecko-drezdenecki	886,61	857,76	28,85	1 335,45	1 250,45	85,00	150,6	145,8	294,6
sulęciński	1 050,72	956,26	94,46	1 639,71	1 519,89	119,82	156,1	158,9	126,8
świebodziński	1 052,58	1 025,20	27,38	1 539,13	1 511,92	27,21	146,2	147,5	99,4
wschowski	933,73	922,33	11,4	1 639,67	1 283,43	356,24	175,6	139,2	3124,9
zielonogórski	910,45	895,19	15,26	1 261,38	1 186,46	74,92	138,5	132,5	491,0
żagański	874,27	841,29	32,98	1 189,81	1 212,33	-22,52	136,1	144,1	-68,3
żarski	996,84	993,19	3,65	1 454,10	1 354,67	99,43	145,9	136,4	2724,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dochody budżetu powiatu

Dochody własne powiatu zielonogórskiego w 2021 roku wyniosły 43 888,7 tys. zł, co stanowiło 46,1% ogółu dochodów powiatu. W analizowanym okresie w powiecie systematycznie zwiększał się udział dochodów własnych w dochodach ogółem – w 2021 roku wzrósł w porównaniu do 2016 roku o 4,3 p. proc.

Dotacje dla powiatu zielonogórskiego w 2021 roku wyniosły łącznie 19 537,0 tys. zł i były wyższe niż w roku poprzednim o ok. 10%. W latach 2016-2018 zwiększał się systematycznie udział dotacji w strukturze dochodów osiągniętych przez powiat zielonogórski (z 22% do 25%), natomiast w latach 2019-2021 obniżył się do poziomu 19-20%. W strukturze zrealizowanych dochodów ogółem dotacje ogółem stanowiły ok. 20,0%.

Subwencja ogólna dla powiatu zielonogórskiego w 2021 roku wyniosła 31 804,9 tys. zł, tj. 6,6% więcej niż w roku poprzednim i 28,5% więcej niż w 2016 roku. W analizowanym okresie subwencja ogólna stanowiła około 30-36% ogółu dochodów powiatu.

W 2021 roku, tak jak w latach poprzednich, powiaty były spośród JST najbardziej zależne od dochodów z budżetu państwa, przekazywanych w formie dotacji i subwencji.

Tabela 128. Dochody powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Dochody ogółem	68 541,7	71 974,4	75 535,8	79 976,9	93 893,2	95 230,6
Dochody własne	28 679,4	29 769,9	33 612,3	37 339,6	46 256,8	43 888,7
Dotacje ogółem	15 108,6	17 492,4	18 850,5	15 397,9	17 800,5	19 537,0
Subwencja ogólna	24 753,8	24 712,1	23 073,1	27 239,4	29 835,8	31 804,9
Struktura (dochody ogółem = 100)						
Dochody ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dochody własne	41,8	41,4	44,5	46,7	49,3	46,1
Dotacje ogółem	22,0	24,3	25,0	19,3	19,0	20,5
Subwencja ogólna	36,1	34,3	30,5	34,1	31,8	33,4
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Dochody ogółem	96,0	105,0	104,9	105,9	117,4	101,4
Dochody własne	94,0	103,8	112,9	111,1	123,9	94,9
Dotacje ogółem	97,6	115,8	107,8	81,7	115,6	109,8
Subwencja ogólna	97,4	99,8	93,4	118,1	109,5	106,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ramach dochodów własnych powiatu, w latach 2016-2021, największy udział w dochodach ogółem miały pozostałe dochody oraz wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych. W analizowanym okresie udział wpływów z podatku dochodowego wahał się w przedziale 50-38%. Najniższy poziom odnotowano w 2020 roku, co wynikało bezpośrednio z wprowadzonych ograniczeń w życiu społeczno-gospodarczym związku z pandemią Covid-19 (Tabela 129.).

Tabela 129. Dochody własne powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Dochody własne	28 679,4	29 769,9	33 612,3	37 339,6	46 256,8	43 888,7
podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)	14 415,1	13 670,4	15 823,5	18 009,9	17 816,5	19 608,8
podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)	744,5	681,0	642,0	816,6	948,7	1 262,8
dochody z majątku	592,7	1 370,6	648,9	709,7	757,8	1 845,7
pozostałe dochody	12 927,1	14 047,9	16 497,9	17 803,4	26 733,9	21 171,4
Struktura (dochody własne = 100)						
Dochody własne	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)	50,3	45,9	47,1	48,2	38,5	44,7
podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)	2,6	2,3	1,9	2,2	2,1	2,9
dochody z majątku	2,1	4,6	1,9	1,9	1,6	4,2
pozostałe dochody	45,1	47,2	49,1	47,7	57,8	48,2
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Dochody własne	94,0	103,8	112,9	111,1	123,9	94,9
podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)	84,0	94,8	115,8	113,8	98,9	110,1
podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)	152,4	91,5	94,3	127,2	116,2	133,1
dochody z majątku	70,1	231,3	47,3	109,4	106,8	243,6
pozostałe dochody	107,6	108,7	117,4	107,9	150,2	79,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W badanym okresie w ramach subwencji ogólnej, największy udział miała część oświatowa subwencji (średnio 79%), następnie część wyrównawcza (średnio 11%) i część równoważąca (średnio 9%). W 2021 roku powiat otrzymał również 2 931,3 tys. zł w ramach uzupełnienia subwencji ogólnej co stanowiło 9,2% otrzymanych środków w ramach subwencji ogółem (Tabela 130.)

Tabela 130. Subwencja ogólna powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Subwencja ogólna	24 753,8	24 712,1	23 073,1	27 239,4	29 835,8	31 804,9
część oświatowa	21 026,8	20 097,4	18 559,7	21 269,3	23 089,8	22 253,2
część wyrównawcza	2 126,3	0,0	2 122,3	4 350,1	4 857,6	4 654,8
część równoważąca	1 584,3	4 590,2	2 352,5	1 557,4	1 774,7	1 965,5
uzupełnienie subwencji ogólnej	16,4	24,6	38,6	62,6	113,8	2 931,3
Struktura (subwencja ogólna = 100)						
Subwencja ogólna	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
część oświatowa	84,9	81,3	80,4	78,1	77,4	70,0
część wyrównawcza	8,6	0,0	9,2	16,0	16,3	14,6
część równoważąca	6,4	18,6	10,2	5,7	5,9	6,2
uzupełnienie subwencji ogólnej	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	9,2
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Subwencja ogólna	97,4	99,8	93,4	118,1	109,5	106,6
część oświatowa	96,6	95,6	92,3	114,6	108,6	96,4
część wyrównawcza	98,2	0,0	x	205,0	111,7	95,8
część równoważąca	107,9	289,7	51,3	66,2	114,0	110,8
uzupełnienie subwencji ogólnej	85,2	149,7	157,1	162,3	181,6	2576,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W strukturze dotacji ogółem najwięcej stanowią dotacje celowe. W 2021 roku udział dotacji celowych wyniósł 90,7%, natomiast dotacje §§ 200 i 620 oraz 205 i 6257 – 9,3%. W ramach dotacji celowych najwięcej środków powiat otrzymał na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (7 880,6 tys. zł, czyli 40,3%) oraz na zadania realizowane na podstawie porozumień między JST (5 194,1 tys. zł, czyli 26,6%) (Tabela 131.).

Tabela 131. Dotacje powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Dotacje ogółem	15 108,6	17 492,4	18 850,5	15 397,9	17 800,5	19 537,0
dotacje celowe	14 473,6	11 924,2	15 631,1	12 181,2	13 623,8	17 714,9
na zadania z zakresu adm. rządowej	6 403,2	5 362,1	5 824,7	5 492,3	6 231,2	7 880,6
na zadania własne	2 068,5	842,2	2 893,4	898,2	988,6	1 019,6
na zadania realizowane na podstawie porozumień z org. adm. rządowej	6,4	49,3	101,5	98,2	72,2	123,4
na zadania realizowane na podstawie porozumień między JST	4 980,7	5 031,9	5 022,3	5 078,8	5 107,3	5 194,1
z tytułu pomocy finansowej udzielanej między JST na dofinansowanie własnych zadań	850,0	460,0	1 468,3	495,8	1 135,8	2 993,6
otrzymane z funduszy celowych	164,9	178,8	320,8	117,8	88,8	255,1
dotacje §§ 200 i 620 oraz 205 i 625	635,0	5 568,2	3 219,4	3 216,7	4 176,7	1 822,1
Struktura (dotacje ogółem = 100)						
Dotacje ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
dotacje celowe	95,8	68,2	82,9	79,1	76,5	90,7
na zadania z zakresu adm. rządowej	42,4	30,7	30,9	35,7	35,0	40,3
na zadania własne	13,7	4,8	15,3	5,8	5,6	5,2
na zadania realizowane na podstawie porozumień z org. adm. rządowej	0,0	0,3	0,5	0,6	0,4	0,6
na zadania realizowane na podstawie porozumień między JST	33,0	28,8	26,6	33,0	28,7	26,6
z tytułu pomocy finansowej udzielanej między JST na dofinansowanie własnych zadań	5,6	2,6	7,8	3,2	6,4	15,3
otrzymane z funduszy celowych	1,1	1,0	1,7	0,8	0,5	1,3
dotacje §§ 200 i 620 oraz 205 i 625	4,2	31,8	17,1	20,9	23,5	9,3
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Dotacje ogółem	97,6	115,8	107,8	81,7	115,6	109,8
dotacje celowe	97,0	82,4	131,1	77,9	111,8	130,0
na zadania z zakresu adm. rządowej	100,0	83,7	108,6	94,3	113,5	126,5
na zadania własne	73,3	40,7	343,6	31,0	110,1	103,1
na zadania realizowane na podstawie porozumień z org. adm. rządowej	81,9	775,5	205,8	96,8	73,5	170,9
na zadania realizowane na podstawie porozumień między JST	96,5	101,0	99,8	101,1	100,6	101,7
z tytułu pomocy finansowej udzielanej między JST na dofinansowanie własnych zadań	208,1	54,1	319,2	33,8	229,1	263,6
otrzymane z funduszy celowych	139,4	108,4	179,4	36,7	75,4	287,4
dotacje §§ 200 i 620 oraz 205 i 625	114,8	876,9	57,8	99,9	129,8	43,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2021 roku przekazane dla powiatu zielonogórskiego środki na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów realizowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE oraz na finansowanie i współfinansowanie programów ze środków bezzwrotnych pochodzących z UE oraz na realizację płatności, których źródłem jest budżet środków europejskich, wyniosły 1 822,1 tys. zł. Kwota ta była niższa o ok. 56% niż w 2020 roku. Środki te stanowiły 6,3% dochodów ogółem JST. Na tę kwotę składało się wykonanie następujących kategorii:

- środki z Unii Europejskiej w wysokości 317 tys. zł,
- płatności z budżetu środków europejskich w wysokości 1160,1 tys. zł,
- środki z budżetu państwa lub inne na współfinansowanie programów i projektów unijnych w wysokości 345,1 tys. zł.

Tabela 132. Środki na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w powiecie zielonogórskim w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Ogółem	662,6	6 616,9	4 360,3	3 216,7	4 176,7	1 822,1
środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych	0,0	1 048,7	1 140,9	827,8	338,1	317,0
środki z budżetu państwa lub inne na współfinansowanie programów i projektów unijnych	27,6	252,4	161,7	562,1	469,7	345,1
płatności z budżetu środków europejskich	635,0	5 315,8	3 057,6	1 826,8	3 368,8	1 160,1
Struktura (ogółem = 100)						
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych	0,0	15,8	26,2	25,7	8,1	17,4
środki z budżetu państwa lub inne na współfinansowanie programów i projektów unijnych	4,2	3,8	3,7	17,5	11,2	18,9
płatności z budżetu środków europejskich	95,8	80,3	70,1	56,8	80,7	63,7
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Ogółem	119,8	998,6	65,9	73,8	129,8	43,6
środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych	x	x	108,8	72,6	40,8	93,7
środki z budżetu państwa lub inne na współfinansowanie programów i projektów unijnych	216,3	913,5	64,1	347,5	83,6	73,5
płatności z budżetu środków europejskich	117,5	837,2	57,5	59,7	184,4	34,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W strukturze działowej dochodów budżetu powiatu zielonogórskiego najczęściej środków wpływa w dziale różne rozliczenia, dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem, pomoc społeczna. W 2021 roku w pozostałych działach dochody stanowiły ok. 29% ogółu dochodów budżetu powiatu, w tym w dziale transport i łączność – 6,3%, pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej stanowiły 5,4%, ochrona zdrowia – 5,3%. Spośród działów o największym udziale w strukturze dochodów powiatu, najwyższy wzrost dochodów notowano w działach: gospodarka mieszkaniowa (244%) oraz bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (95%).

Tabela 133. Dochody powiatu zielonogórskiego według działów w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Rolnictwo i łowiectwo	137,5	17,2	1062,2	1153,9	1377,9	556,6
Leśnictwo	159,3	149,5	147,9	150,9	147,9	142,7
Transport i łączność	2578,9	2105,8	464,8	3690,7	3280,2	11000,6
Gospodarka mieszkaniowa	668,3	383,7	1175,3	495,6	588,1	562,5
Działalność usługowa	1823,2	1864,4	3678,9	2678,3	2579,6	2575,8
Administracja publiczna	1138,1	1272,4	1250,6	1199,8	1154,6	1170,9
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	5,9	6,0	61,3	5,9	1,5	3,1
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych ¹⁾	19876,0	17498,9	16592,9	18807,0	21327,3	20895,2
Różne rozliczenia	25564,2	24991,4	24916,9	23261,0	27385,8	31170,7
Oświata i wychowanie	896,1	395,7	3210,5	2129,3	1338,5	1740,2
Ochrona zdrowia	4994,7	4466,0	2795,9	3014,5	2773,1	3230,1
Pomoc społeczna	8015,0	9119,6	7347,9	8485,9	8946,7	11010,3
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	4679,6	5354,3	6071,4	6398,4	5384,7	6230,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	387,5	332,5	309,6	356,9	518,0	270,5
Rodzina	x	x	2478,8	2606,1	2833,3	3034,6
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	424,9	300,0	218,3	860,4	140,4	101,2
Inne	51,5	284,5	191,3	241,4	199,2	198,0
Struktura (dochody ogółem = 100)						
Rolnictwo i łowiectwo	0,03	1,48	1,53	1,72	0,59	0,55
Leśnictwo	0,22	0,21	0,20	0,18	0,15	0,16
Transport i łączność	3,07	0,65	4,89	4,10	11,72	6,28
Gospodarka mieszkaniowa	0,56	1,63	0,66	0,74	0,60	2,03
Działalność usługowa	2,72	5,11	3,55	3,23	2,74	3,20
Administracja publiczna	1,86	1,74	1,59	1,44	1,25	1,22
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,01	0,09	0,01	0,00	0,00	0,01
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych ¹⁾	25,53	23,05	24,90	26,67	22,25	24,66
Różne rozliczenia	36,46	34,62	30,79	34,24	33,20	33,62
Oświata i wychowanie	0,58	4,46	2,82	1,67	1,85	1,17
Ochrona zdrowia	6,52	3,88	3,99	3,47	3,44	5,26
Pomoc społeczna	13,31	10,21	11,23	11,19	11,73	12,46
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	7,81	8,44	8,47	6,73	6,64	5,42
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,49	0,43	0,47	0,65	0,29	0,32
Rodzina	x	3,44	3,45	3,54	3,23	3,31
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,44	0,30	1,14	0,18	0,11	0,13
Inne	0,42	0,27	0,32	0,25	0,21	0,21
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Rolnictwo i łowiectwo	12,5	6168,5	108,6	119,4	40,4	94,9
Leśnictwo	93,8	98,9	102,0	98,0	96,5	104,3
Transport i łączność	81,7	22,1	794,0	88,9	335,4	54,4
Gospodarka mieszkaniowa	57,4	306,3	42,2	118,7	95,7	343,6
Działalność usługowa	102,3	197,3	72,8	96,3	99,9	118,3
Administracja publiczna	111,8	98,3	95,9	96,2	101,4	99,3
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	101,7	1021,6	9,5	25,6	205,0	195,0
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych ¹⁾	88,0	94,8	113,3	113,4	98,0	112,4
Różne rozliczenia	97,8	99,7	93,4	117,7	113,8	102,7
Oświata i wychowanie	44,2	811,4	66,3	62,9	130,0	63,8
Ochrona zdrowia	89,4	62,6	107,8	92,0	116,5	155,0
Pomoc społeczna	113,8	80,6	115,5	105,4	123,1	107,8
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	114,4	113,4	105,4	84,2	115,7	82,9
Edukacyjna opieka wychowawcza	85,8	93,1	115,3	145,2	52,2	112,2
Rodzina	x	x	105,1	108,7	107,1	103,9
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	70,6	72,8	394,1	16,3	72,0	121,0
Inne	552,7	67,2	126,2	82,5	99,4	100,0

¹⁾ Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wydatki budżetu powiatu

W 2021 roku wydatki ogółem powiatu wyniosły 89 574,2 tys. zł, tj. o 5,3 % więcej niż w 2020 roku oraz o 33% więcej niż w 2016 roku. W całym analizowanym okresie systematycznie rosły – średnio 5% rocznie. W strukturze wydatków powiatu w 2021 roku wydatki bieżące w kwocie 83 384,5 tys. zł stanowiły 93,1%, natomiast wydatki majątkowe w kwocie 6 189,7 tys. zł stanowiły 7% wydatków ogółem. W 2021 roku wydatki bieżące powiatu wzrosły o 5,8% w stosunku do roku poprzedniego, wzrost ten był jednak niższy niż w dwóch poprzednich latach. Wydatki majątkowe ulegały natomiast istotnym zmianom. W latach 2016-2017 wyniosły ok. 5,9 mln zł, następnie w 2018 roku wzrosły do poziomu 9,6 mln (ponad 60%), aby w kolejnym roku obniżyć się do poziomu 4,4 mln zł. W dwóch ostatnich badanych latach ukształtowały się na poziomie ok. 6,2 mln zł.

W wydatkach bieżących największy udział mają wydatki na wynagrodzenia, które w badanym okresie systematycznie rosły i w 2021 roku były o ok. 35% wyższe niż w 2016 roku.

Tabela 134. Wydatki powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Wydatki ogółem	67 392,5	69 136,9	73 340,6	74 523,6	85 066,7	89 574,2
wydatki bieżące	61 468,9	63 188,5	63 750,6	70 085,3	78 807,4	83 384,5
na wynagrodzenia	30 791,1	31 991,4	32 774,4	35 156,0	39 155,4	41 687,7
Dotacje	3 927,8	5 795,0	4 930,6	4 601,6	3 983,7	3 265,9
na obsługę długu	851,2	795,3	709,9	591,4	419,3	250,8
świadczenia na rzecz osób fizycznych	3 574,5	3 649,0	3 478,6	3 635,4	3 704,9	4 224,5
pozostałe wydatki	22 324,3	20 957,7	21 857,1	26 100,9	31 544,1	33 955,6
wydatki majątkowe	5 923,6	5 948,4	9 590,0	4 438,3	6 259,2	6 189,7
Struktura (wydatki ogółem = 100)						
Wydatki ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
wydatki bieżące	91,2	91,4	86,9	94,0	92,6	93,1
na wynagrodzenia	45,7	46,3	44,7	47,2	46,0	46,5
Dotacje	5,8	8,4	6,7	6,2	4,7	3,6
na obsługę długu	1,3	1,2	1,0	0,8	0,5	0,3
świadczenia na rzecz osób fizycznych	5,3	5,3	4,7	4,9	4,4	4,7
pozostałe wydatki	33,1	30,3	29,8	35,0	37,1	37,9
wydatki majątkowe	8,8	8,6	13,1	6,0	7,4	6,9
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Wydatki ogółem	100,7	102,6	106,1	101,6	114,1	105,3
wydatki bieżące	101,3	102,8	100,9	109,9	112,4	105,8
na wynagrodzenia	103,2	103,9	102,4	107,3	111,4	106,5
Dotacje	111,9	147,5	85,1	93,3	86,6	82,0
na obsługę długu	90,6	93,4	89,3	83,3	70,9	59,8
świadczenia na rzecz osób fizycznych	115,1	102,1	95,3	104,5	101,9	114,0
pozostałe wydatki	95,9	93,9	104,3	119,4	120,9	107,6
wydatki majątkowe	94,0	100,4	161,2	46,3	141,0	98,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największą kategorię wydatków powiatów w latach 2016-2021 według działów stanowiły wydatki w następujących działach: „Oświata i wychowanie”, „Pomoc społeczna”, „Administracja publiczna” oraz „Transport i łączność”. W 2021 roku wydatki w tych działach stanowiły ponad 76% wydatków ogółem powiatu. W analizowanym okresie istotne zmiany miały miejsce w wydatkach w dziale „Rolnictwo i łowiectwo”. W latach 2016-2018 wydatki te wynosiły średnio 14,6 tys. zł, co stanowiło znikomy udział w wydatkach ogółem. W 2019 roku wydatki te wzrosły do poziomu aż 1388,2 tys. zł. W kolejnych latach (2020-2021)

ukształtowały się na niższym już poziomie (557-528 tys. zł), ale mimo to znacznie wyższym niż w pierwszych trzech latach badanego okresu.

Tabela 135. Wydatki powiatu zielonogórskiego według działów w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w tys. zł						
Rolnictwo i łowiectwo	17,2	13,5	13,0	1388,2	556,6	528,1
Leśnictwo	168,3	164,2	173,6	180,9	171,5	177,6
Transport i łączność	7376,9	6266,6	10449,6	5902,8	11304,2	15367,2
Gospodarka mieszkaniowa	316,9	389,4	333,0	325,7	859,9	528,1
Działalność usługowa	1840,2	3731,1	3223,2	2793,1	2438,3	2524,3
Administracja publiczna	8068,1	8290,6	8781,3	8816,4	9002,4	9926,9
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	227,6	144,4	23,0	17,0	184,7	91,7
Oświata i wychowanie	16964,4	19443,3	16985,1	18935,3	21523,6	21753,8
Ochrona zdrowia	4820,5	2944,7	3204,6	5270,8	5794,2	5132,6
Pomoc społeczna	14882,2	8669,5	10007,1	10888,0	12784,5	13471,0
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	5194,1	6195,5	6747,9	5811,1	6470,6	5761,2
Edukacyjna opieka wychowawcza	5288,1	5254,8	5614,5	6716,0	6363,2	6295,1
Rodzina	0,0	6373,3	6603,3	6517,8	6797,5	7419,4
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	298,3	218,2	178,3	110,7	151,0	120,1
Inne	1929,6	1037,7	951,3	849,7	664,5	477,1
Struktura (wydatki ogółem = 100)						
Rolnictwo i łowiectwo	0,03	0,02	0,02	1,86	0,65	0,59
Leśnictwo	0,25	0,24	0,24	0,24	0,20	0,20
Transport i łączność	10,95	9,06	14,25	7,92	13,29	17,16
Gospodarka mieszkaniowa	0,47	0,56	0,45	0,44	1,01	0,59
Działalność usługowa	2,73	5,40	4,39	3,75	2,87	2,82
Administracja publiczna	11,97	11,99	11,97	11,83	10,58	11,08
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,34	0,21	0,03	0,02	0,22	0,10
Oświata i wychowanie	25,17	28,12	23,16	25,41	25,30	24,29
Ochrona zdrowia	7,15	4,26	4,37	7,07	6,81	5,73
Pomoc społeczna	22,08	12,54	13,64	14,61	15,03	15,04
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	7,71	8,96	9,20	7,80	7,61	6,43
Edukacyjna opieka wychowawcza	7,85	7,60	7,66	9,01	7,48	7,03
Rodzina	x	9,22	9,00	8,75	7,99	8,28
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,44	0,32	0,24	0,15	0,18	0,13
Inne	2,86	1,50	1,37	1,14	0,78	0,53
Dynamika (rok poprzedni = 100)						
Rolnictwo i łowiectwo	-	78,5	96,3	10678,5	40,1	94,9
Leśnictwo	-	97,6	105,7	104,2	94,8	103,6
Transport i łączność	-	84,9	166,8	56,5	191,5	135,9
Gospodarka mieszkaniowa	-	122,9	85,5	97,8	264,0	61,4
Działalność usługowa	-	202,8	86,4	86,7	87,3	103,5
Administracja publiczna	-	102,8	105,9	100,4	102,1	110,3
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	-	63,4	15,9	73,9	1086,5	49,6
Oświata i wychowanie	-	114,6	87,4	111,5	113,7	101,1
Ochrona zdrowia	-	61,1	108,8	164,5	109,9	88,6
Pomoc społeczna	-	58,3	115,4	108,8	117,4	105,4
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	-	119,3	108,9	86,1	111,3	89,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	-	99,4	106,8	119,6	94,7	98,9
Rodzina	-	x	103,6	98,7	104,3	109,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	-	73,1	81,7	62,1	136,4	79,5
Inne	-	53,8	91,7	89,3	78,2	71,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym działem, który odnotował istotne zmiany w swoich wydatkach jest „Gospodarka komunalna i ochrona środowiska” - w analizowanym okresie wydatki te zmniejszyły się o ponad 75%. Odwrotna tendencja wystąpiła natomiast w przypadku wydatków w dziale „Transport i łączność” oraz „Gospodarka mieszkaniowa”, które wzrosły o odpowiednio o 108% i 67%. Istotne wahania wydatków wystąpiły również w dziale „Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa”, które w latach 2016-2019 systematycznie malały i w 2019 roku stanowiły 7,5% wydatków z 2016 roku. Następnie w 2020 roku istotnie wzrosły do poziomu prawie 185 tys. zł, aby w 2020 roku spaść do poziomu ok. 92 tys. zł.

2. Główne problemy i wyzwania rozwoju powiatu zielonogórskiego – raport z badań ankietowych

Uzupełnieniem diagnozy stanu społeczno-gospodarczo-przestrzennego powiatu zielonogórskiego są przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców oraz pracowników administracji samorządowej. Celem badania było poznanie opinii dotyczącej jakości życia w powiecie, zbadanie potrzeb oraz określenie priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Na potrzeby badania opracowano cztery rodzaje kwestionariuszy skierowanych do:

1. mieszkańców powiatu zielonogórskie,
2. przedstawiciele samorządów gminnych w powiecie zielonogórskim,
3. Zarządu, Radnych i pracowników Starostwa Powiatowego oraz jednostek podległych,
4. przedsiębiorców z gmin w powiecie zielonogórskim.

Badania prowadzone były w formie on-line od sierpnia do października 2022 roku. Kwestionariusze ankiet udostępniono na stronie internetowej: <http://powiat-zielonogorski.pl/pl/Powiat/Aktualnosci/Ankieta-na-temat-rozwoju-Powiatu-Zielonogorskiego-skierowany-do-Mieszkancow-powiatu-oraz-przedsiębiorcow>.

Struktura kwestionariuszy ankiet uwzględniała zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte, przy czym zdecydowanie przeważał typ pytania zamkniętego. W wybranych pytaniach o charakterze zamkniętym uwzględniono odpowiedź „inne” z możliwością wyszczególnienia odpowiedzi, która nie znalazła się w zaproponowanym katalogu. Przy realizacji badań zachowano anonimowość osób ankietowanych. Przygotowane ankiety przeznaczone były do samodzielnego wypełnienia. Każda osoba wypełniająca kwestionariusz ankiety, niezależnie od tego czy był to mieszkaniec, przedstawiciel administracji samorządowej czy przedsiębiorca, mogła zaproponować priorytetowe zadanie do realizacji na obszarze powiatu zielonogórskiego. Było to pytanie otwarte, w którym proszono respondenta o podanie tematu zadania. Celem tego pytania była możliwość szerszego zaangażowania respondentów w proces uspołeczniania i wspólnego budowania Strategii Rozwoju. Pytanie to miało również na celu zweryfikowanie potrzeb oraz oczekiwań badanych w zakresie przyszłości powiatu, a także nakreślenie ważnych kierunków rozwojowych z poziomu operacyjnego.

Należy zaznaczyć, że kategorie ujęte w kwestionariuszach ankiet nie dotyczyły zadań realizowanych przez samorząd terytorialny na poziomie gminy, ale poruszały kwestie, za które odpowiedzialność spoczywa na powiecie.

Do ostatecznej analizy statystycznej zakwalifikowano wszystkie ankiety. W wyniku realizacji badania uzyskano łącznie 102 kwestionariusze ankiet.

Dane z kwestionariuszy zostały poddane analizie statystycznej i merytorycznej.

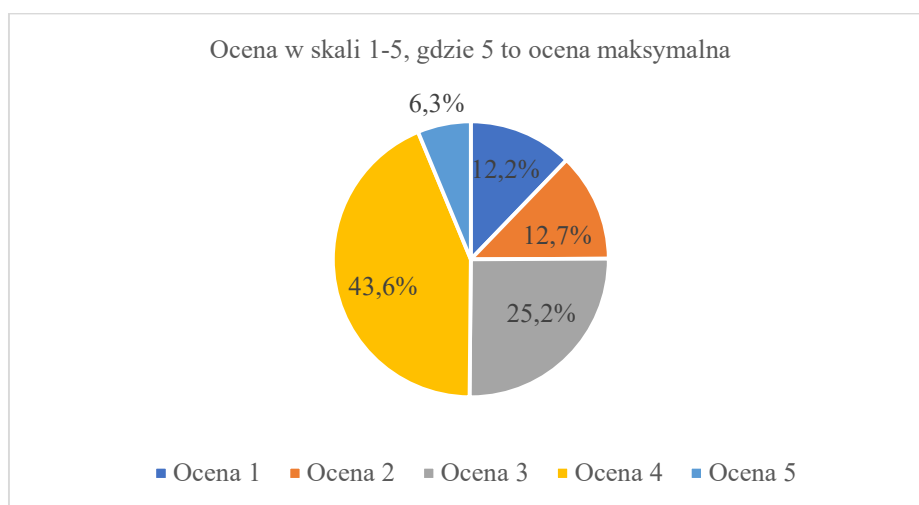
Wnioski z badań ankietowych zostały wykorzystane w przygotowaniu poszczególnych elementów strategii, przede wszystkim w opracowaniu:

- analizy SWOT,
- wizji i misji,
- celów strategicznych,
- kierunków działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
- propozycji przedsięwzięć do realizacji.

2.1. Wyniki z badania ankietowego mieszkańców powiatu zielonogórskiego

Celem badań ankietowych skierowanych do mieszkańców było przede wszystkim zebranie informacji o problemach, potrzebach i jakości życia w powiecie zielonogórskim. Było to badanie ukierunkowane na zgromadzenie danych o subiektywnych odczuciach mieszkańców, z tym, że nie w znaczeniu indywidualnych potrzeb, a w formie opinii społeczeństwa powiatu zielonogórskiego w ogóle.

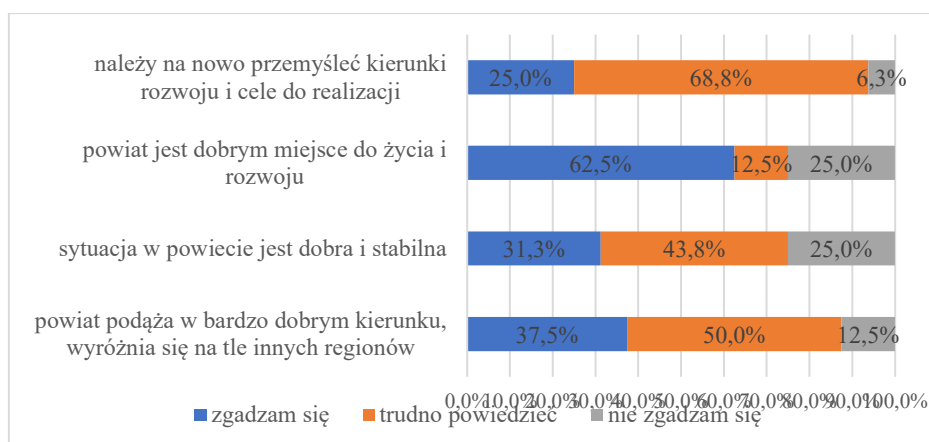
Mieszkańcy powiatu zielonogórskiego są umiarkowanie zadowoleni z życia w swoim powiecie. Tylko 6,3% badanych przyznało ocenę maksymalną – 5. Najwięcej respondentów (44%) oceniło jakość życia na 4. Około 25% przyznało ocenę dostateczną. Podobny odsetek uważa, że jest to ocena najniższa – 1 lub 2.

Rysunek 2.1.1. Ocena jakości życia na terenie powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

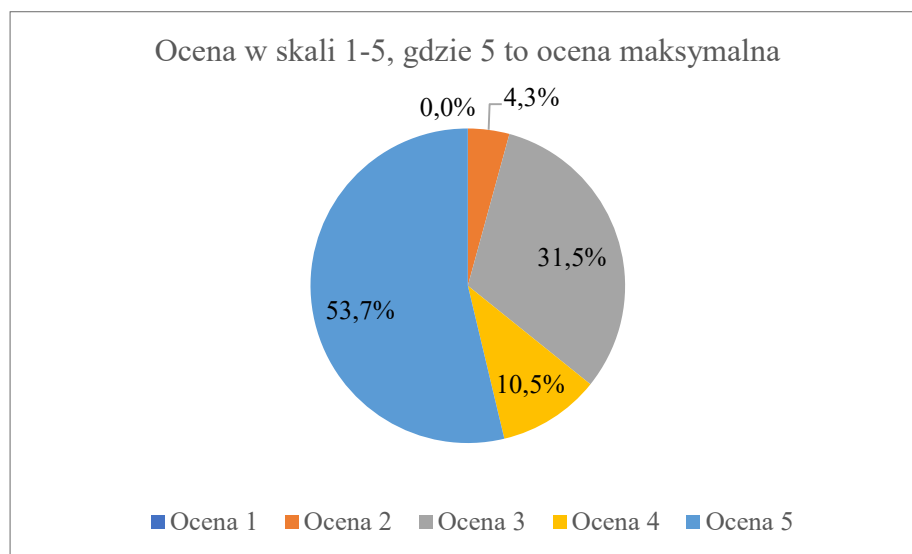
Większość badanych (62,5%) uważa, że powiat zielonogórski jest dobrym miejscem do życia i rozwoju, przeciwnego zdania jest 25%. Znaczny odsetek badanych nie ma zdania na temat polityki rozwoju – aż 69% badanych nie wie czy należy na nowo przemyśleć kierunki rozwoju i cele do realizacji w powiecie, a 50% nie potrafi ocenić czy powiat podąża w dobrym kierunku i czy wyróżnia się na tle innych regionów.

Rysunek 2.1.2. Ocena sytuacji w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

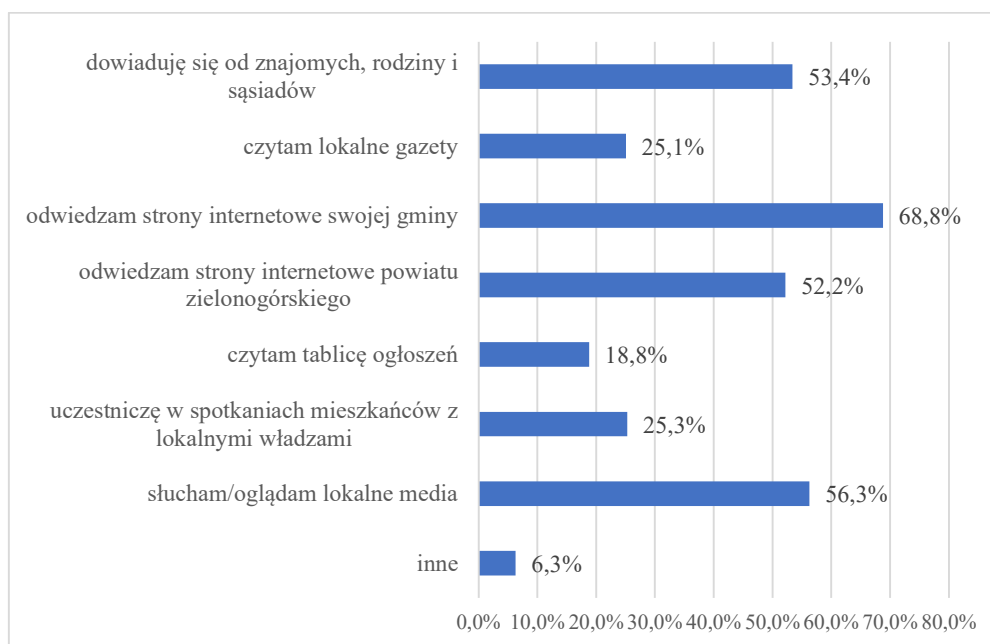
Większość badanych mieszkańców uważa, że interesuje się tym co dzieje się na terenie powiatu. Prawie 54% przyznało ocenę maksymalną (5), a ponad 10% ocenę 4. Żaden badany nie przyznał oceny najniższej, czyli 1.

Rysunek 2.1.3. Ocena zainteresowania tym, co dzieje się na terenie powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

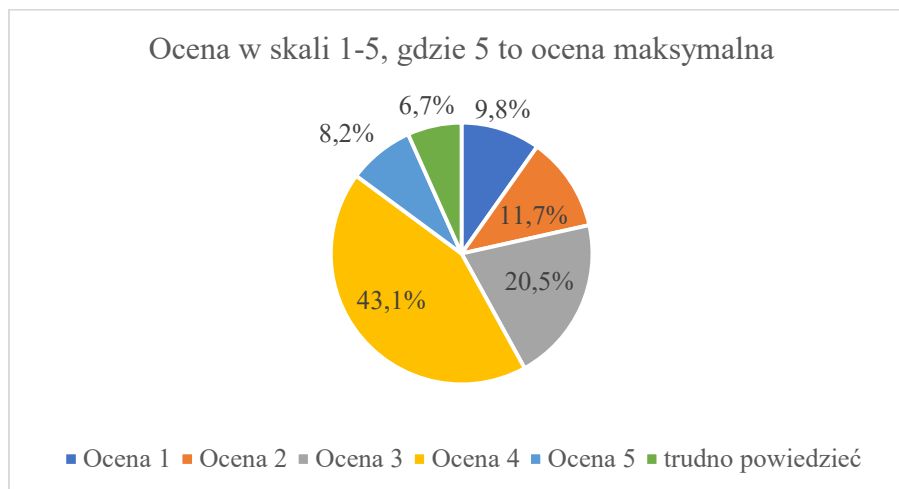
Informacje o ważnych wydarzeniach, które mają miejsce na terenie powiatu, mieszkańcy pozyskują przede wszystkim ze stron internetowych gmin (68,8%) i powiatu (52,2%). Istotne w tym obszarze są również lokalne media oraz informacje przekazywane przez innych mieszkańców powiatu.

Rysunek 2.1.4. Źródła pozyskiwania informacji o ważnych wydarzeniach mających miejsce na terenie powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ponad połowa badanych uważa, że władze powiatu dobrze lub bardzo dobrze informują mieszkańców o swoich działaniach. Najniższą ocenę (1 lub 2) w tym obszarze przyznało 21,5% badanych, a prawie 7% nie potrafi tego ocenić.

Rysunek 2.1.5. Ocena władz powiatu w zakresie informowania mieszkańców o podejmowanych działaniach

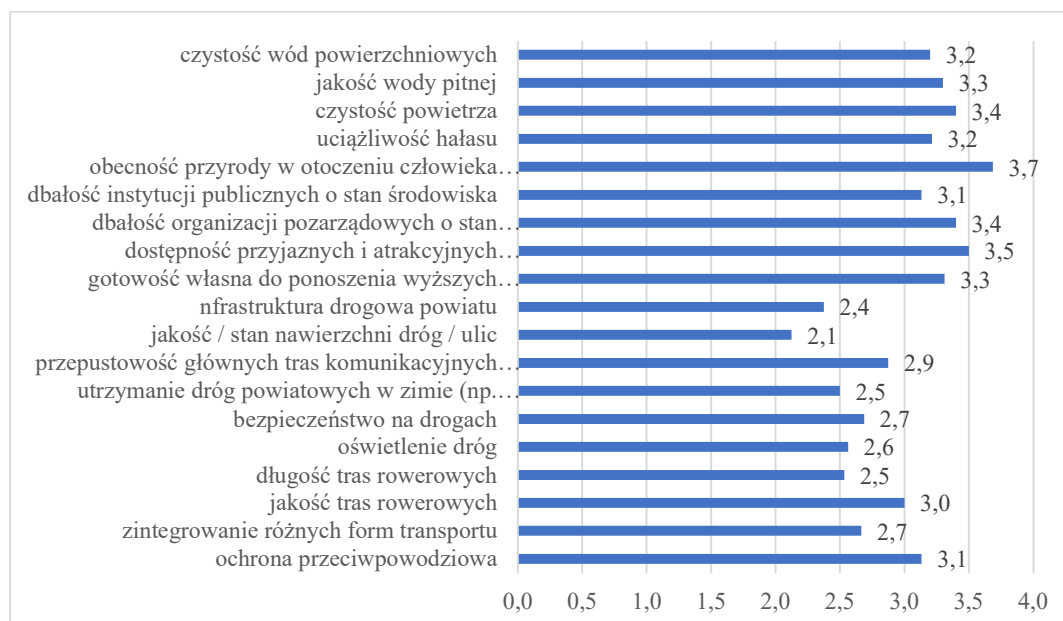
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Przeprowadzone badania ankietowe pozwoliły poznać opinię mieszkańców na temat podstawowych obszarów funkcjonowania powiatu tj. przestrzeń i środowisko, sfera społeczna oraz gospodarka, edukacja i kapitał ludzki, dziedzictwo kulturowe i turystyka oraz system zarządzania powiatem.

W ramach obszaru „Przestrzeń i Środowisko” najwyżej oceniono:

- obecność przyrody w otoczeniu człowieka (parki, tereny zielone itp.) – 3,7 pkt
- dostępność przyjaznych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych 3,5 pkt.

Najniższe oceny przyznano infrastrukturze drogowej.

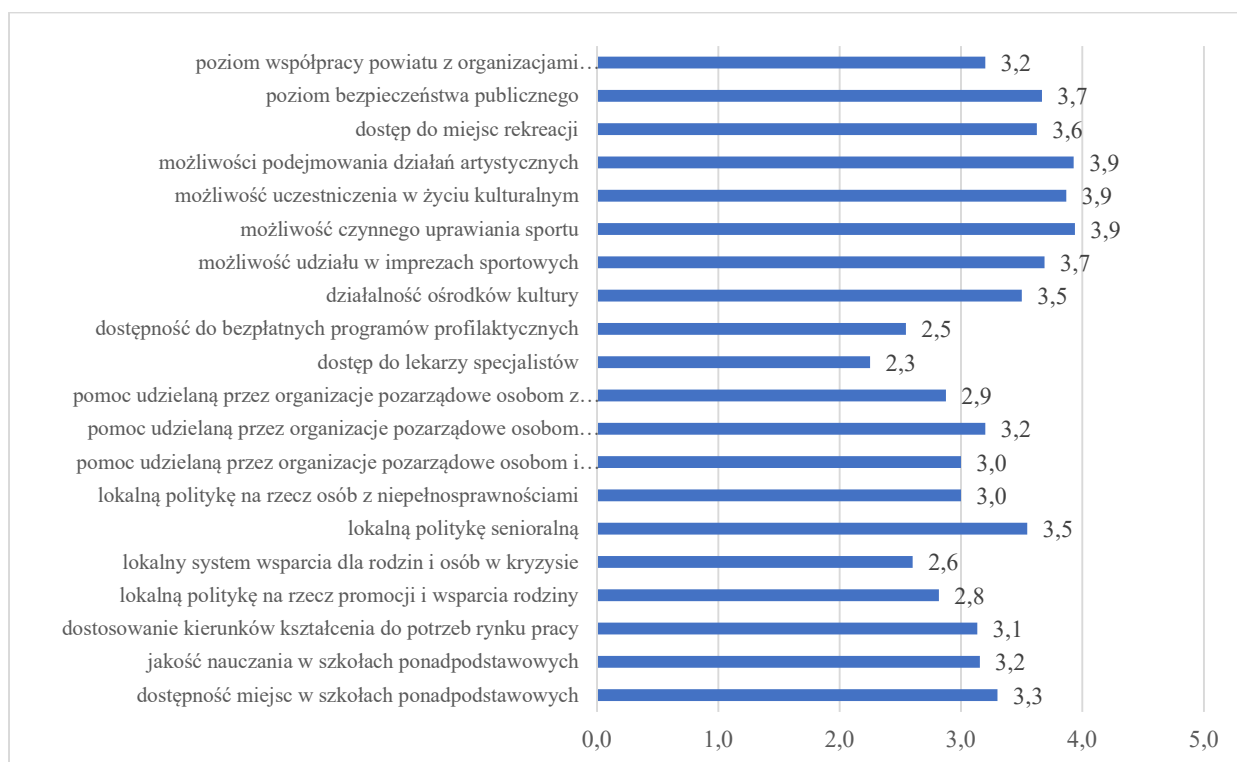

Rysunek 2.1.6. Ocena obszaru „Przestrzeń i Środowisko” w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

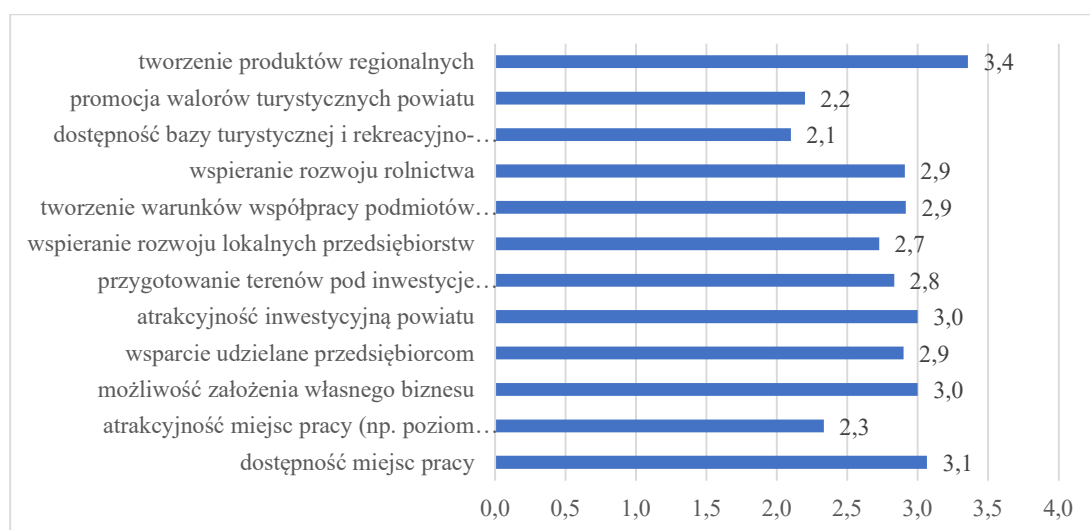
W ramach sfery społecznej, najwyżej oceniono (3,9 pkt): możliwość czynnego uprawiania sportu, możliwość uczestniczenia w życiu kulturalnym oraz możliwości podejmowania działań artystycznych. Najniższe oceny uzyskały: dostęp do lekarzy specjalistów (2,3 pkt) oraz dostępność do bezpłatnych programów profilaktycznych (2,5 pkt).

Rysunek 2.1.7. Ocena obszaru „Sfera społeczna” w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W ramach obszaru gospodarka najwyżej oceniono tworzenie produktów regionalnych (3,4 pkt). Najniższe oceny przyznano natomiast działaniom związanym z turystyką tj. dostępność bazy turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej (2,1 pkt) oraz promocji walorów turystycznych powiatu (2,2 pkt).

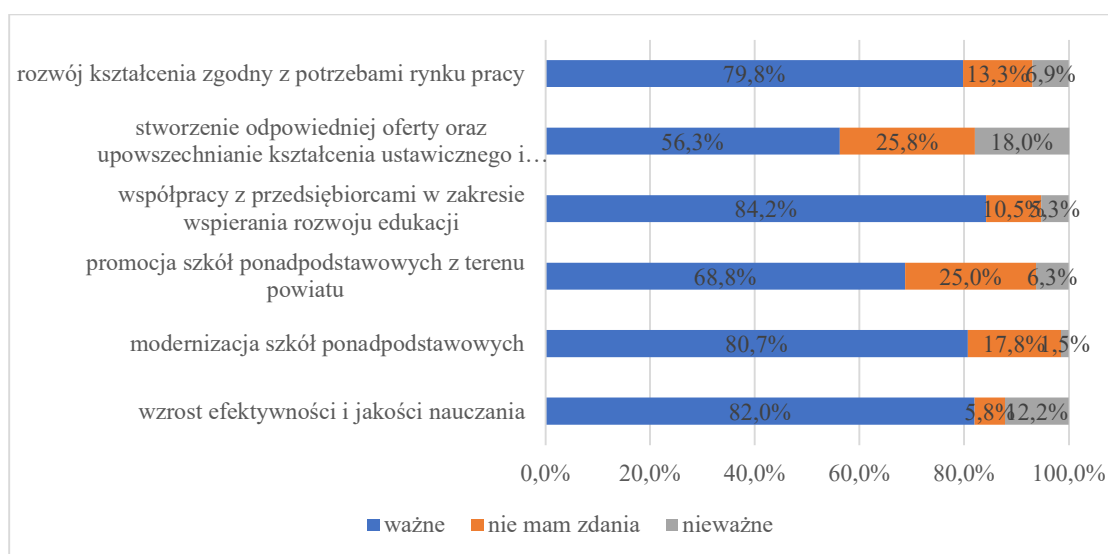
Rysunek 2.1.8. Ocena obszaru „Gospodarka” w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W kolejnych pytaniach ankiety respondenci ocenił ważność różnych działań podejmowanych w powiecie zielonogórskim w zakresie:

- jakości edukacji i poziomu kapitału ludzkiego,
- gospodarki,
- ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego oraz turystyki,
- systemu zarządzania powiatem.

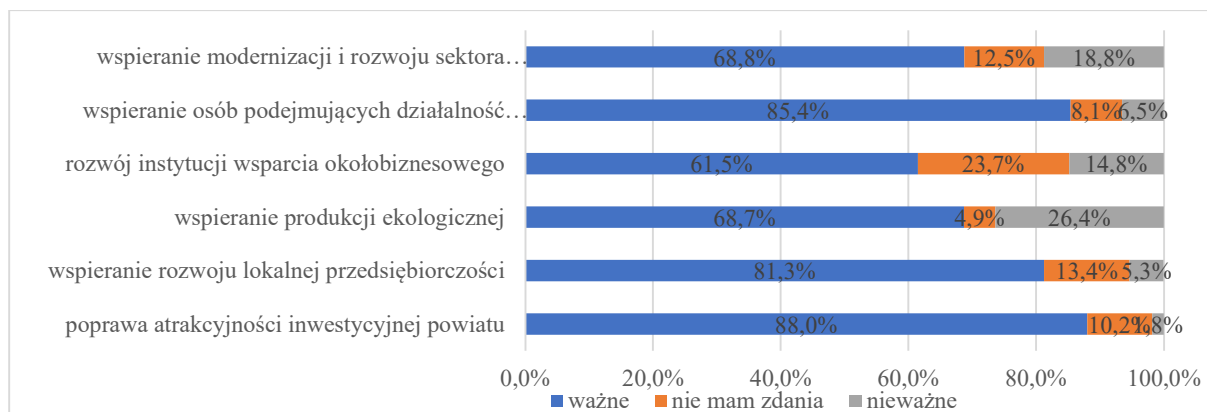
Według badanych najważniejszym działaniem w obszarze jakości edukacji i poziomu kapitału ludzkiego powinna być współpraca z przedsiębiorcami w zakresie wspierania rozwoju edukacji (84,2% badanych). Natomiast za najmniej ważne działanie uznano upowszechnianie kształcenia ustawicznego i uniwersytetów trzeciego wieku.

Rysunek 2.1.9. Ocena ważność działań w zakresie jakości edukacji i poziomu kapitału ludzkiego w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

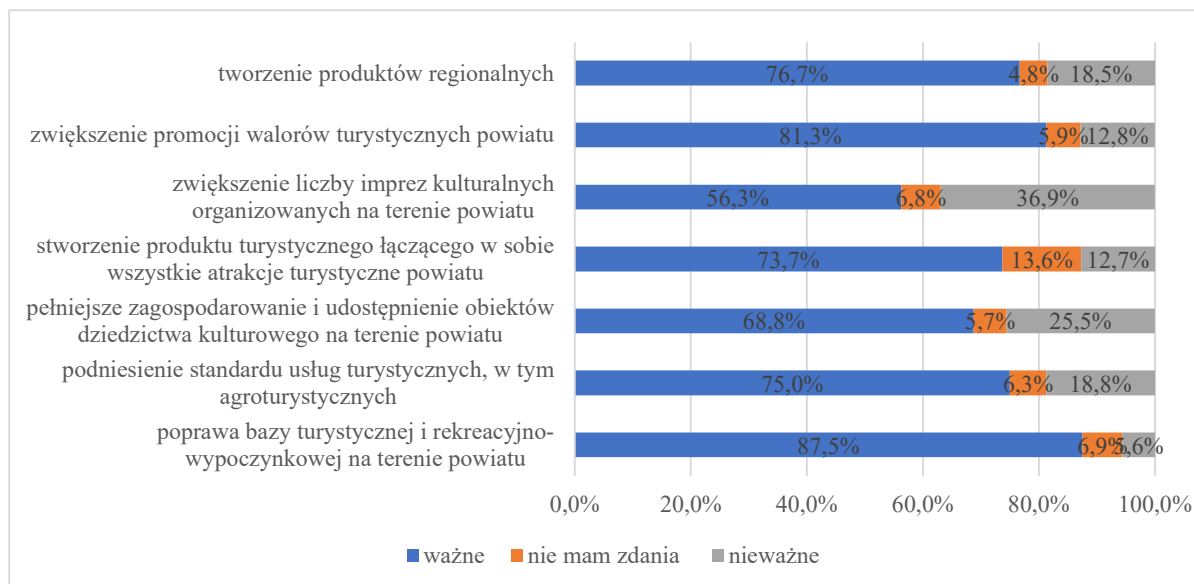
Według badanych mieszkańców najważniejsze działania, które należy podjąć w obszarze gospodarka to poprawa atrakcyjności inwestycyjnej powiatu (88% badanych) oraz wspieranie osób podejmujących działalność gospodarczą, szczególnie na obszarach wiejskich (85,4% badanych).

Rysunek 2.1.10. Ocena ważność działań w zakresie gospodarki w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

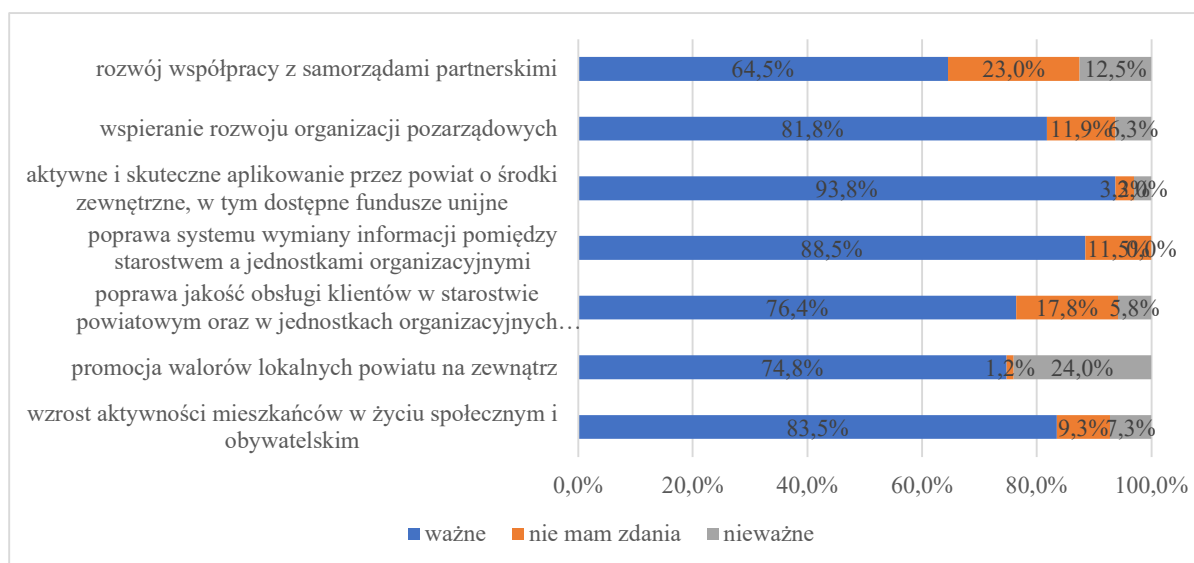
Najważniejszym działaniem w zakresie ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego oraz turystyki powinna być według badanych poprawa bazy turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej na terenie powiatu (87,5%). Natomiast najmniej ważnym działaniem powinno być w najbliższych latach zwiększenie liczby imprez kulturalnych organizowanych na terenie powiatu.

Rysunek 2.1.11. Ocena ważność działań w zakresie ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego oraz turystyki w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

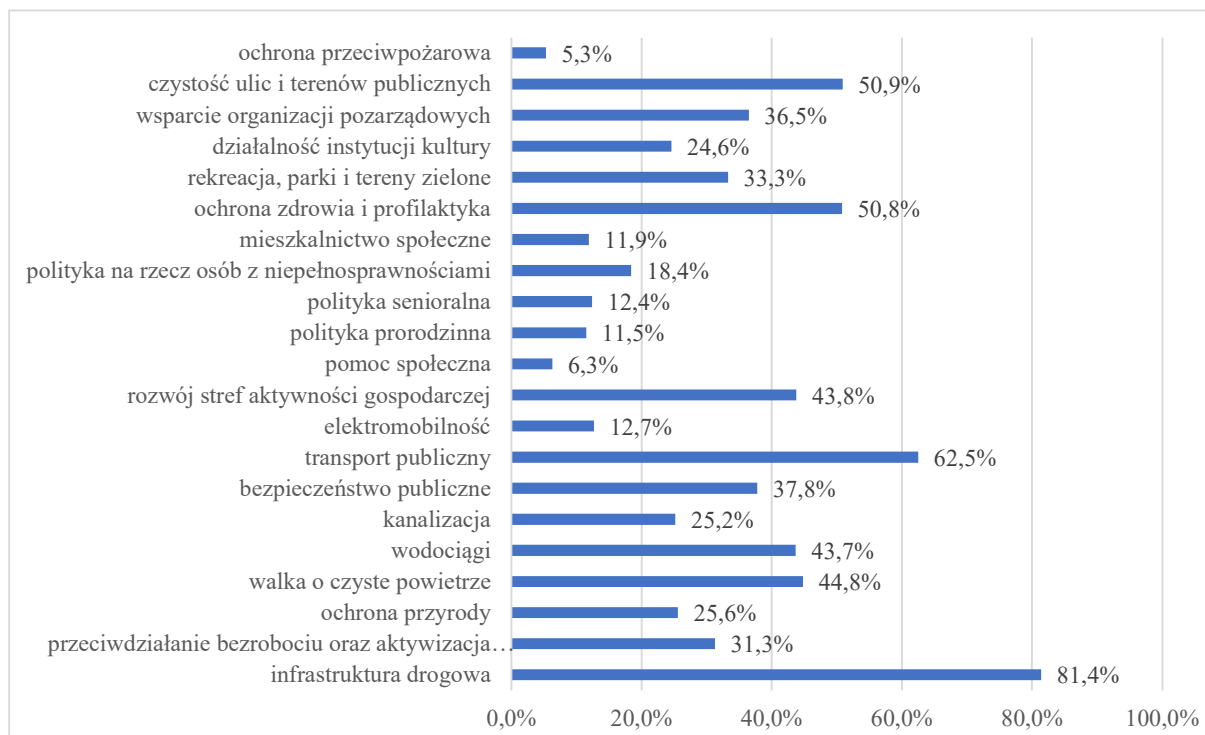
Według badanych najważniejszym działaniem w obszarze systemu zarządzania powiatem powinno być aktywne i skuteczne aplikowanie przez powiat o środki zewnętrzne, w tym dostępne fundusze unijne. Drugim ważnym działaniem powinna być poprawa systemu wymiany informacji pomiędzy starostwem a jednostkami organizacyjnymi.

Rysunek 2.1.12. Ocena ważność działań w zakresie systemu zarządzania powiatem

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

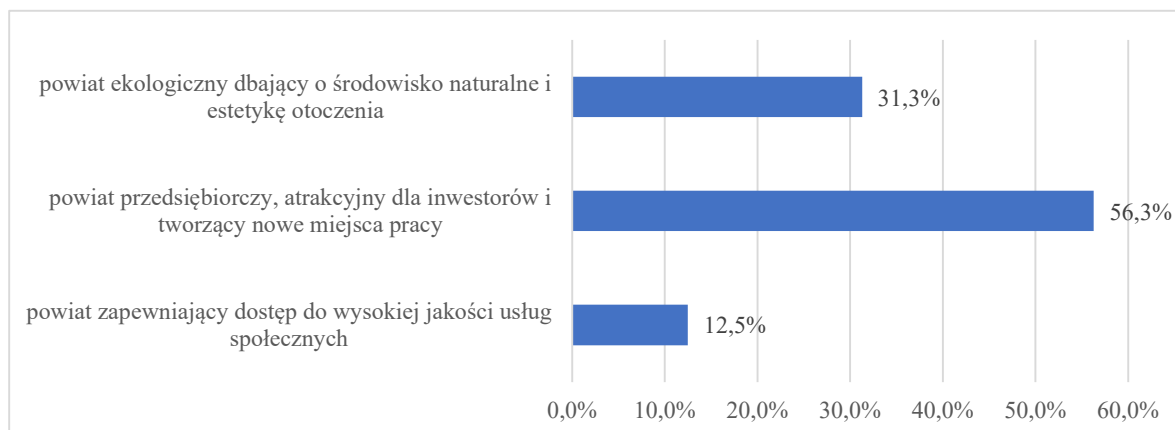
W kolejnym pytaniu ankiety respondenci zostali poproszeni o wskazanie tych działań, które według nich powinny być priorytetowe w planowaniu budżetu. Według badanych jest to infrastruktura drogowa, transport publiczny, czystość ulic i terenów publicznych oraz ochrona zdrowia i profilaktyka.

Rysunek 2.1.12. Ocena ważność działań w zakresie systemu zarządzania powiatem

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W ostatniej części kwestionariusza respondenci wskazali jak chcieliby widzieć powiat zielonogórski w roku 2030. Najwięcej badanych uznało że powiat zielonogórski powinien być powiatem przedsiębiorczym, atrakcyjnym dla inwestorów i tworzącym nowe miejsca pracy.

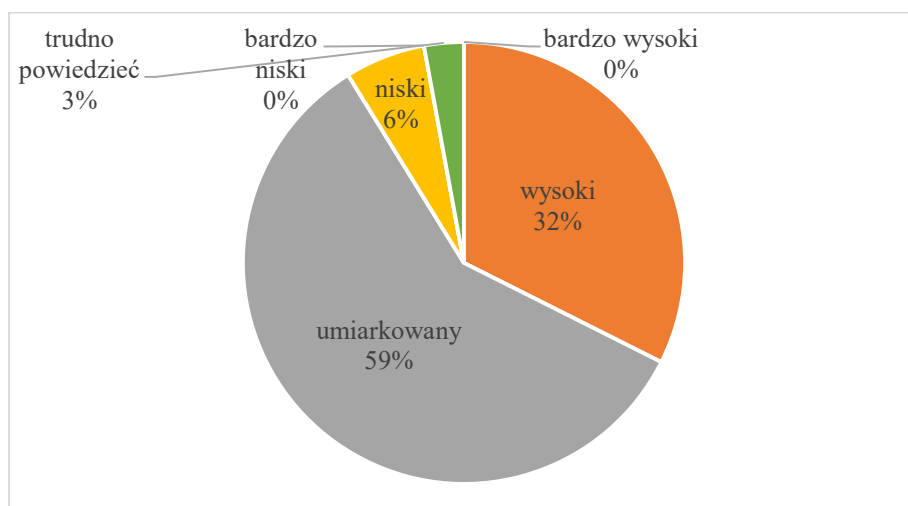

Rysunek 2.1.13. Wizja powiatu zielonogórskiego do 2030 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

2.2. Wyniki z badania ankietowego przedstawicieli samorządów gminnych powiatu zielonogórskiego

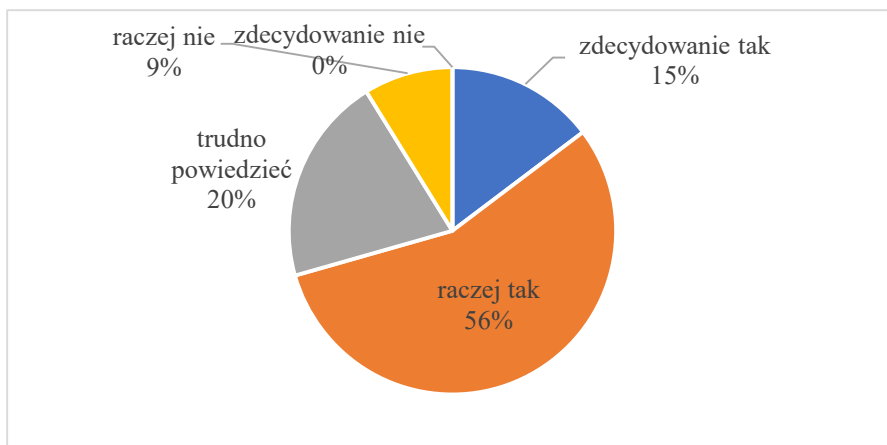
Celem badania ankietowego skierowanego do przedstawicieli samorządów gminnych była ocena rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2018-2022 oraz identyfikacja możliwości rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2023-2030. Zdecydowana większość badanych oceniła poziom rozwoju powiatu zielonogórskiego na tle innych powiatów województwa lubuskiego jako umiarkowany (59%), a 32% respondentów wskazała wysoki poziom rozwoju. Żadna z badanych osób nie uznała, że poziom rozwoju powiatu zielonogórskiego jest bardzo wysoki. Natomiast zaledwie 6% ankietowanych zadeklarowało niski poziom (Rysunek 2.2.1.).

Rysunek 2.2.1. Ocena poziom rozwoju powiatu zielonogórskiego na tle innych powiatów województwa lubuskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

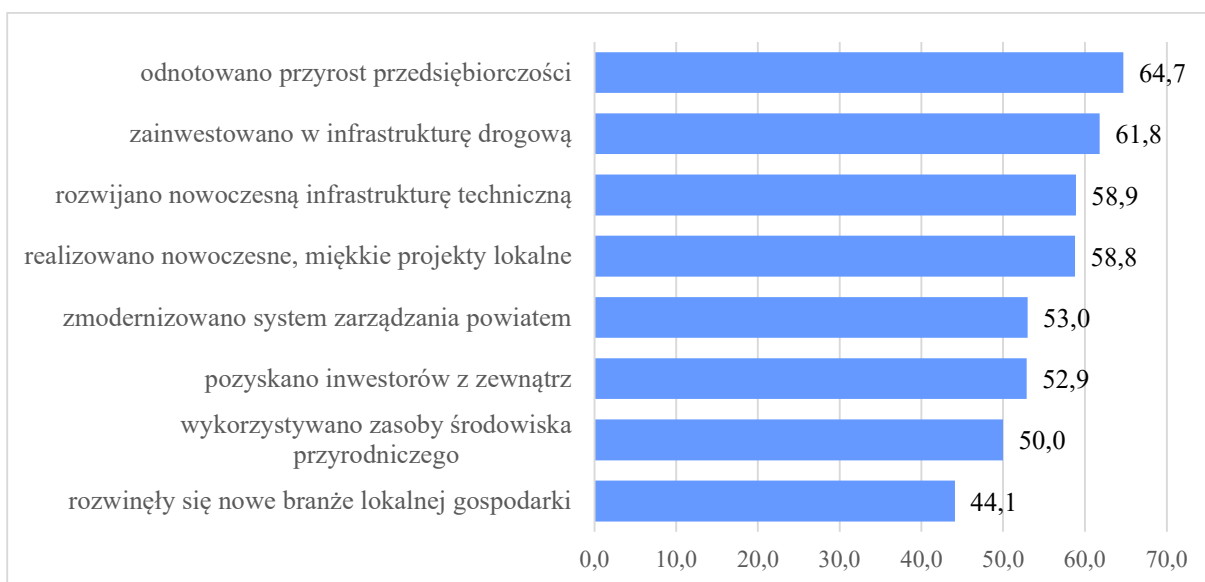
Jednocześnie należy zwrócić uwagę na odpowiedzi respondentów dotyczące rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2018-2022 (Rysunek 2.2.2.). Prawie 3/4 osób (71%) uważa, że poziom rozwoju zwiększył się, w tym 15% respondentów oceniło, że nastąpił zdecydowany wzrost poziomu rozwoju powiatu zielonogórskiego. Natomiast 20% osób biorących udział w badaniu wskazało na trudność w zweryfikowaniu zwiększenia poziomu rozwoju powiatu zielonogórskiego w okresie ostatnich pięciu lat, a 9% ankietowanych była zdania, że w tym czasie raczej nie odnotowano zintensyfikowania rozwoju. Oznacza to, że zdecydowanie większy odsetek badanych pozytywnie ocenia sytuację powiatu zielonogórskiego. Niemniej jednak, analizując otrzymane odpowiedzi warto podkreślić, że mimo iż zdecydowana większość respondentów uważa, że powiat zielonogórski rozwija się, to niestety jest także grupa osób, która nie dostrzega jego rozwoju, co należy wziąć pod uwagę przy planowaniu kolejnych kierunków rozwoju powiatu zielonogórskiego w najbliższym okresie.

Rysunek 2.2.2. Opinia respondentów na temat zwiększenia poziomu rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Kolejne pytanie bezpośrednio wynikało z poprzedniego, dlatego respondenci zostali poproszeni o wskazani obszarów rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2018-2022 (Rysunek 2.2.3.). Zdecydowana większość ankietowanych uznała, że w tym okresie w powiecie zielonogórskim odnotowano przyrost przedsiębiorczości (64,7%) oraz zainwestowano w infrastrukturę drogową (61,8%). Ponad połowa badanych stwierdziła, że w powiecie zielonogórskim w ostatnich pięciu latach rozwijano nowoczesną infrastrukturę techniczną (58,9%), realizowano nowoczesne, miękkie projekty lokalne (58,8%), zmodernizowano system zarządzania powiatem (53,0%) oraz pozyskano inwestorów z zewnątrz (52,9%). Natomiast w najmniejszym stopniu rozwinęły się nowe branże lokalnej gospodarki (44,1%).

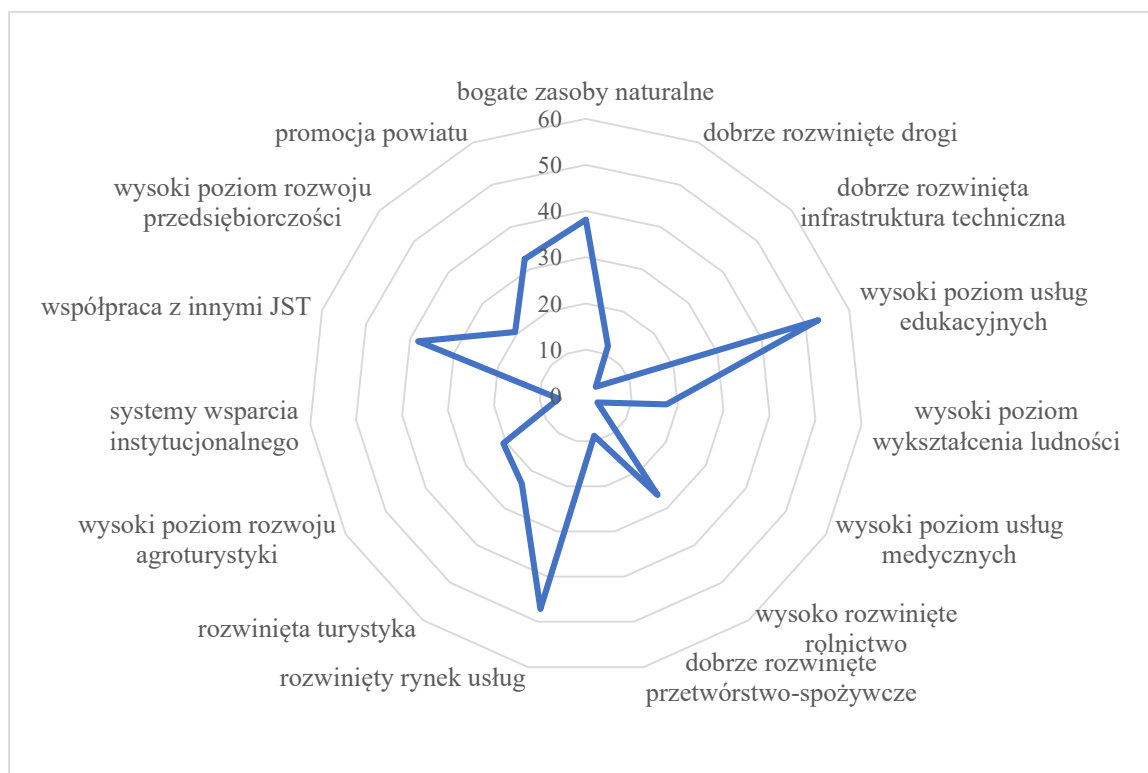

Rysunek 2.2.3. Obszary rozwoju powiatu zielonogórskiego latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Za największy atut powiatu zielonogórskiego badani uznali wysoki poziom usług edukacyjnych (52,9%) oraz rozwinięty rynek usług (47,1%). Mocną stroną powiatu są także bogate zasoby naturalne (38,2%), współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego (38,2%) oraz promocja powiatu (32,4%) (Rysunek 2.2.4.).

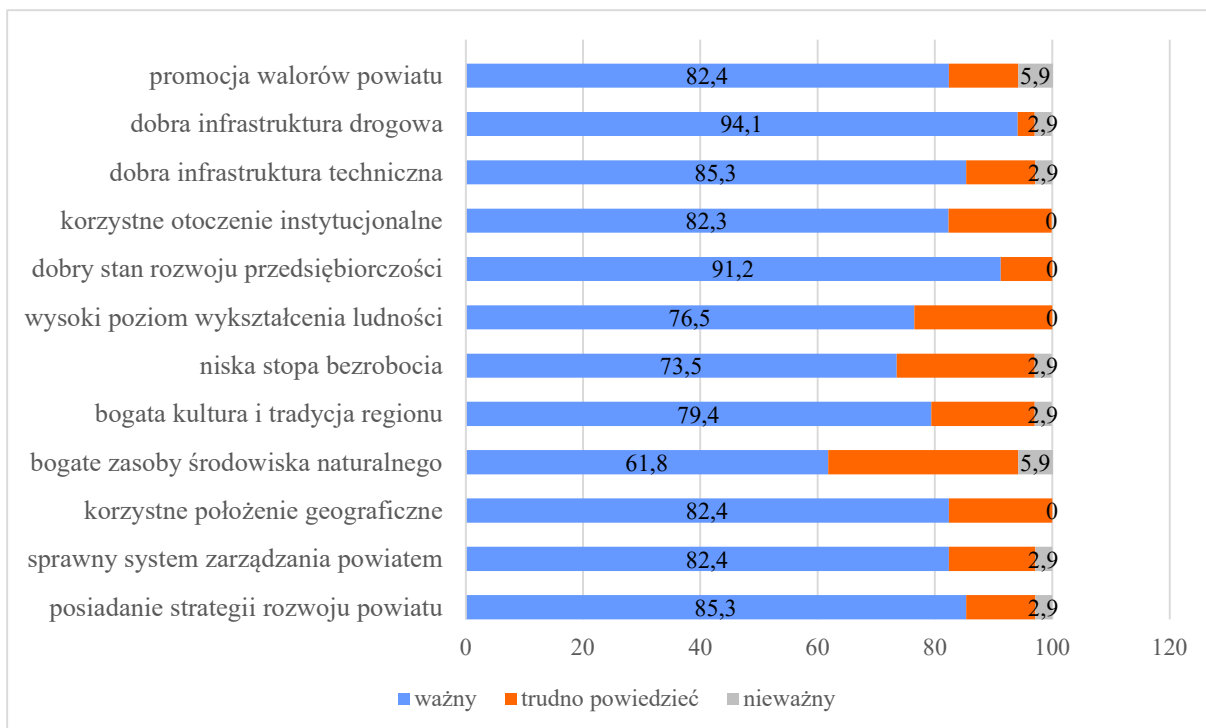
Ankietowani zostali poproszeni również o ocenę współpracy z powiatem zielonogórskim. W celu diagnozy poziomu współpracy posłużono się pięciostopniową skalą, na której 1 oznaczało – bardzo niską ocenę, a 5 – bardzo wysoką. Najwięcej osób zadeklarowało ocenę 3 (55,9%), następnie – 4 (29,4%) i 5 (14,7%). Żadna z badanych osób nie wybrała wartości 1 i 2. Najmocniejszą stroną współpracy z powiatem zielonogórskim są sprawność administracyjna (50,0%) oraz wspólne inwestycje (41,2%).

Rysunek 2.2.4. Mocne strony rozwoju powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Szanse rozwoju powiatu zielonogórskiego są upatrywane przede wszystkim w dobrej infrastrukturze drogowej (94,1%) oraz dobrym stanie rozwoju przedsiębiorczości (91,2%) (Rysunek 2.2.5.). Ponadto blisko połowa badanych jako zdecydowanie ważny czynnik rozwoju określiła dobrą infrastrukturę techniczną (47,1%), wysoki poziom wykształcenia ludności (41,2%) oraz sprawny system zarządzania powiatem (41,2%).

Rysunek 2.2.5. Ocena stopienia ważności czynników rozwoju powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Natomiast wśród słabych stron powiatu zielonogórskiego zdecydowana większość respondentów wskazała na niską jakość dróg (79,4%). Słabą stroną powiatu są także niska aktywność społeczna mieszkańców (47,1%) oraz duża migracja ludności (44,1%) (Rysunek 2.2.6.).

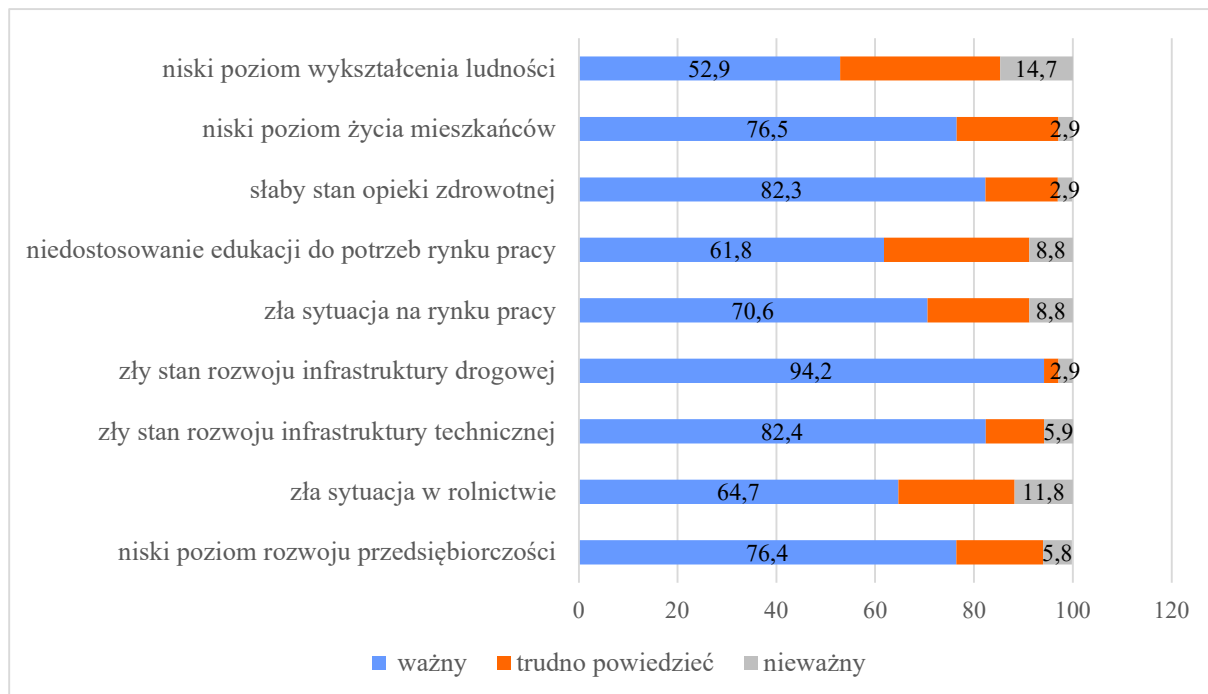

Rysunek 2.2.6. Słabe strony rozwoju powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

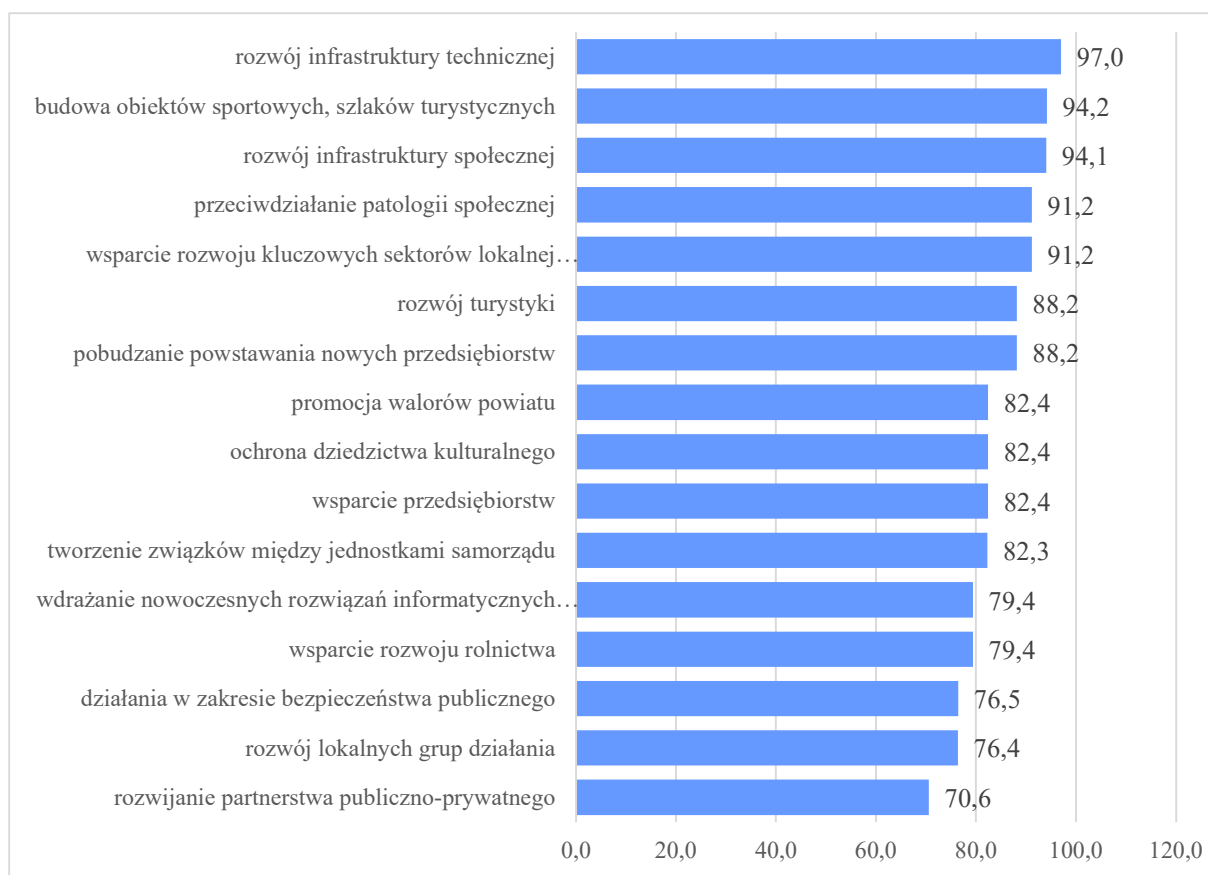
Największymi problemami powiatu zielonogórskiego według ankietowanych są: zły stan rozwoju infrastruktury drogowej (94,2%) oraz infrastruktury technicznej (82,4%), a także słaby stan opieki zdrowotnej (82,3%). W powiecie zielonogórskim problematyczne są również kwestie związane niskim poziomem życia mieszkańców (76,5%) oraz niskim poziomem rozwoju przedsiębiorczości (76,4%) (Rysunek 2.2.7.).

Rysunek 2.2.7. Ocena stopienia ważności problemów, które powinny być rozwiązane w latach 2022-2029 w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

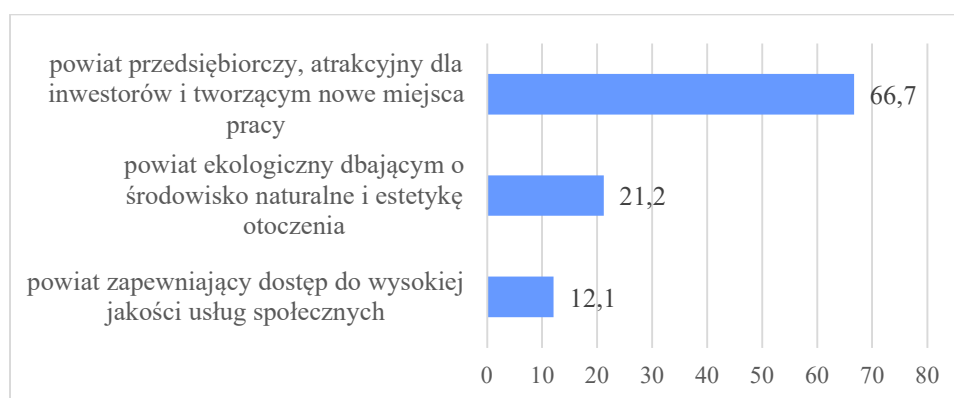
Po zdiagnozowaniu obszarów problemowych respondentów poproszono o określenie priorytetowych działań niezbędnych dla rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2023-2030 (Rysunek 2.2.8.). Pytanie to miało na celu zbadanie potrzeb w zakresie zadań o charakterze inwestycyjnym lub nieinwestycyjnym (miękkim) oraz wytyczenie przykładowych kierunków rozwoju powiatu zielonogórskiego. Prawie wszyscy badani wskazali na rozwój infrastruktury technicznej (97,0%). Ważne okazały się także: budowa obiektów sportowych, szlaków turystycznych (94,2%), rozwój infrastruktury społecznej (94,1%), przeciwdziałanie patologii społecznej (91,2%) oraz wsparcie rozwoju kluczowych sektorów lokalnej gospodarki (91,2%).

Rysunek 2.2.8. Niezbędne działania dla rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2023-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Na zakończenie badania ankietowani określili wizję rozwoju powiatu zielonogórskiego do 2030 roku. Zdecydowana większość respondentów uważa, że powiat zielonogórski powinien być przedsiębiorczym i atrakcyjnym miejscem dla inwestorów, tworzącym nowe miejsca pracy (66,7%) (Rysunek 2.2.9.).

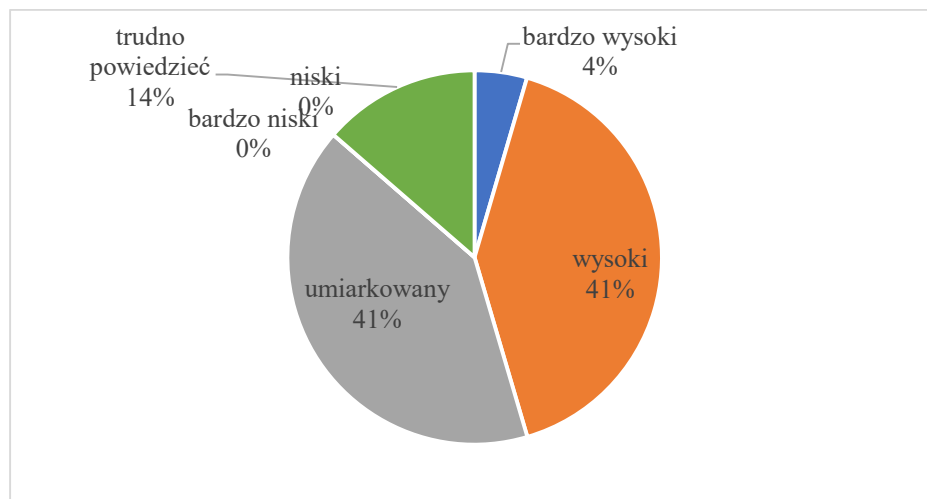
Rysunek 2.2.9. Wizja powiatu zielonogórskiego do 2030 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Dla osiągnięcia tak sformułowanej wizji jako najważniejsze przedsięwzięcia/inwestycje, które powinny być priorytetowo realizowane na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2023-2030 wskazano przede wszystkim konieczność modernizacji infrastruktury drogowej oraz rozwój przedsiębiorczości.

2.3. Wyniki z badania ankietowego przedstawicieli Zarządu, Radnych i Pracowników Starostwa Powiatowego oraz jednostek podległych w powiecie zielonogórskim

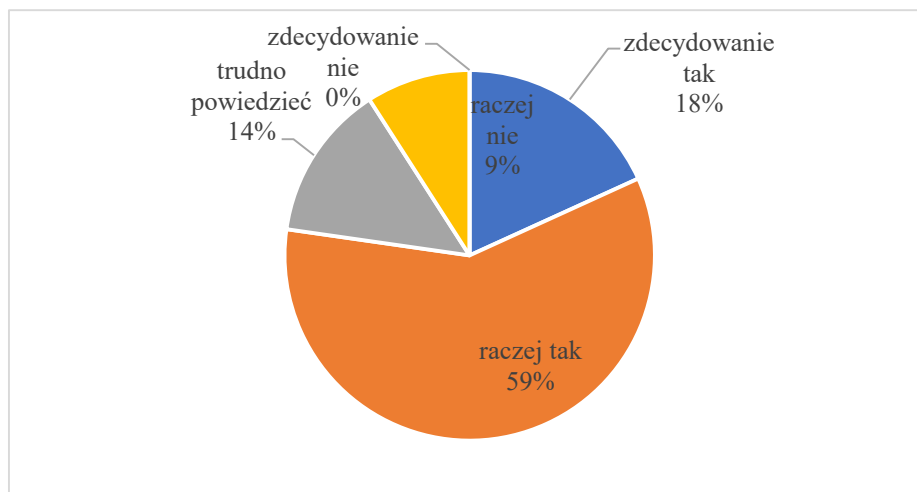
Celem badań ankietowych skierowanych do przedstawicieli Zarządu, Radnych i Pracowników Starostwa była przede wszystkim ocena sytuacji w powiecie oraz identyfikacja pożądanych kierunków działania. W szczególności istotne było zebranie informacji o problemach, potrzebach i jakości życia w powiecie zielonogórskim. Poznanie perspektywy oceny sytuacji osób bezpośrednio zaangażowanych w realizację strategii może stanowić element wzmocnienia roli pracowników w Starostwie, ponieważ pozwala pracownikom wyrazić opinie o trapiących ich problemach, daje im szansę zaproponowania potencjalnych działań naprawczych oraz umożliwia doświadczenie sukcesu we wpływaniu na działania organizacji. Respondenci zostali poproszeni o ocenę poziomu rozwoju powiatu zielonogórskiego na tle innych powiatów. Za bardzo wysoki i wysoki poziom rozwoju uznało 45% badanych (Rysunek 2.3.1.).

Rysunek 2.3.1. Ocena poziom rozwoju powiatu zielonogórskiego na tle innych powiatów województwa lubuskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

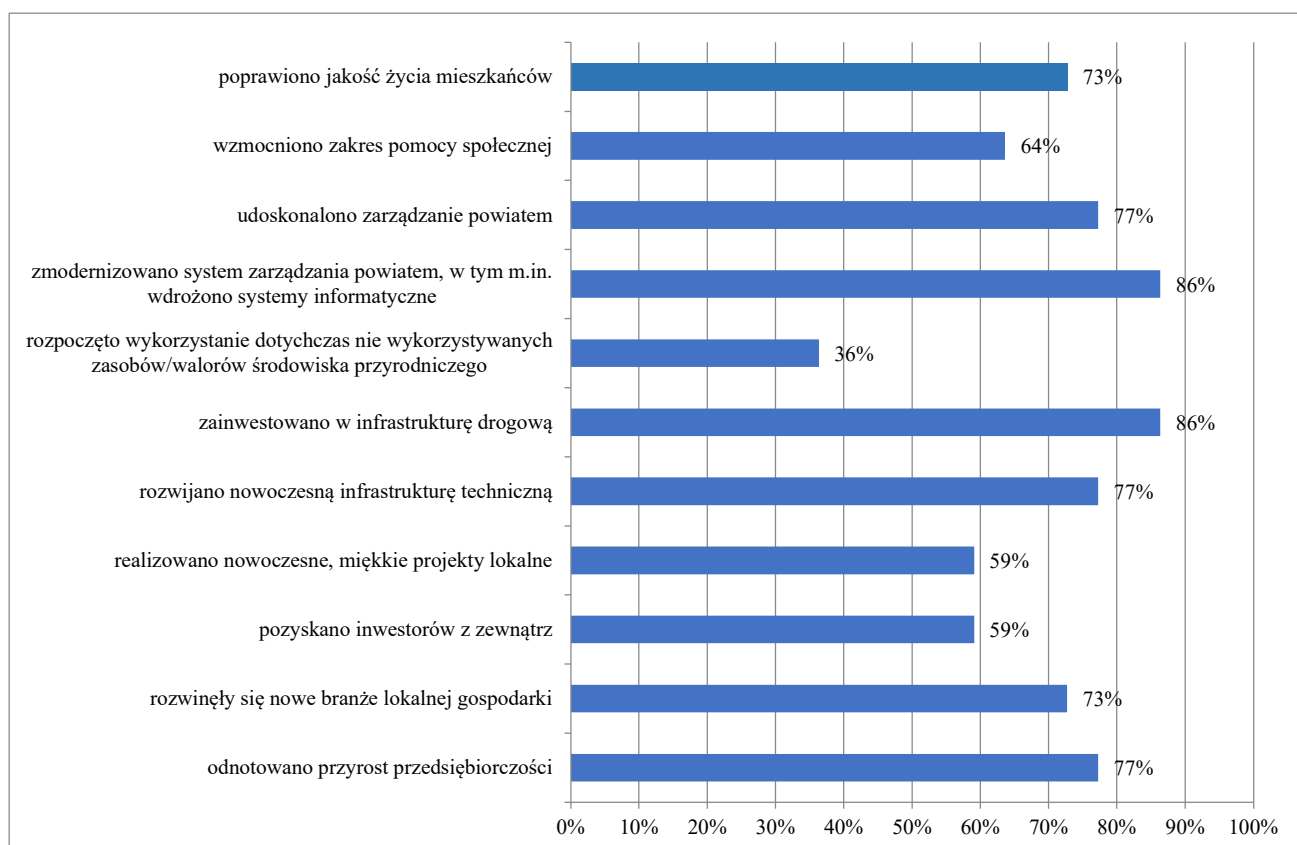
Respondenci wskazują, że w ostatnich 5-latach zwiększył się poziom rozwoju powiatu, pozytywną opinię wyraziło aż 87% badanych (Rysunek 2.3.2.).

Rysunek 2.3.2. Opinia respondentów na temat zwiększenia poziomu rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Poprawa sytuacji w powiecie jest przede wszystkim wynikiem inwestycji w infrastrukturę drogową i techniczną, czy też poprawy zarządzania powiatem (Rysunek 2.3.3.).

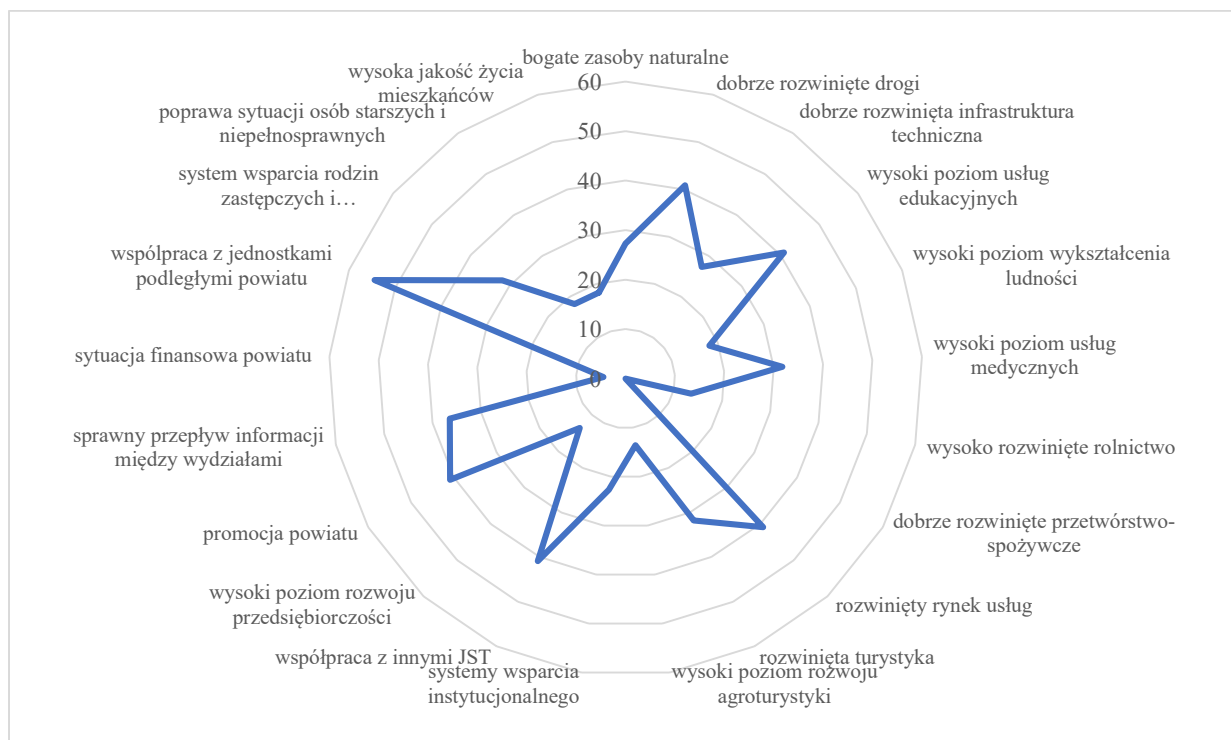

Rysunek 2.3.3. Obszary rozwoju powiatu zielonogórskiego latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Największy odsetek badanych za mocną stronę powiatu zielonogórskiego uznał współpracę z jednostkami podległymi. Czterech na dziesięciu badanych uznało za mocne

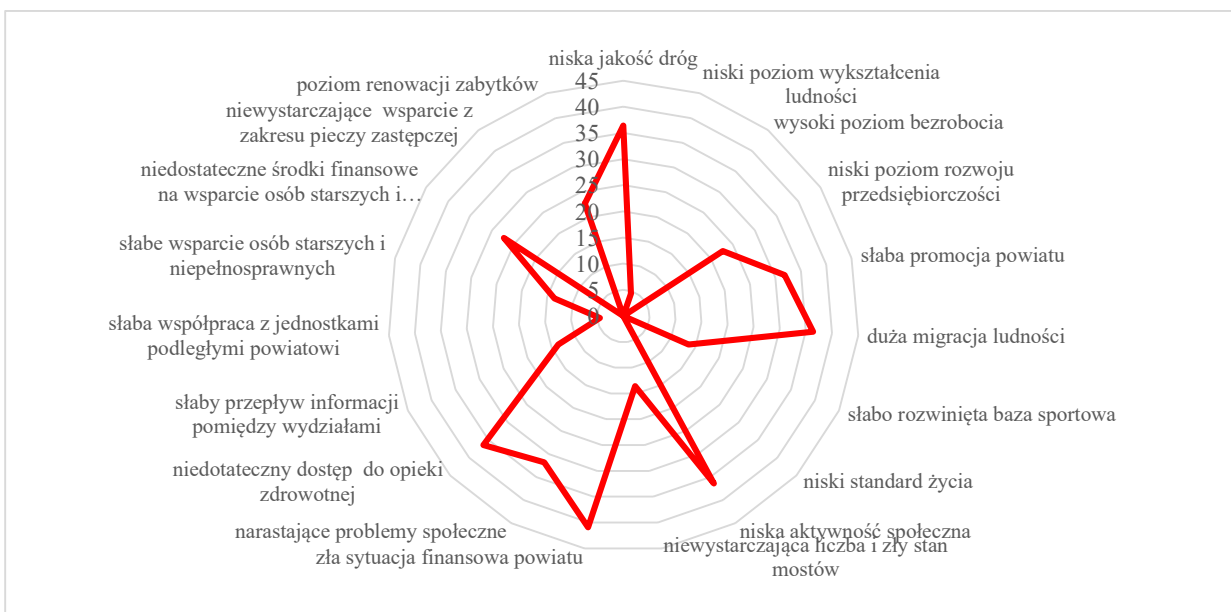
strony: rozwinięty rynek usług, wysoki poziom usług edukacyjnych, współpraca z innymi JST oraz promocję powiatu (Rysunek 2.3.4.).

Rysunek 2.3.4. Mocne strony rozwoju powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

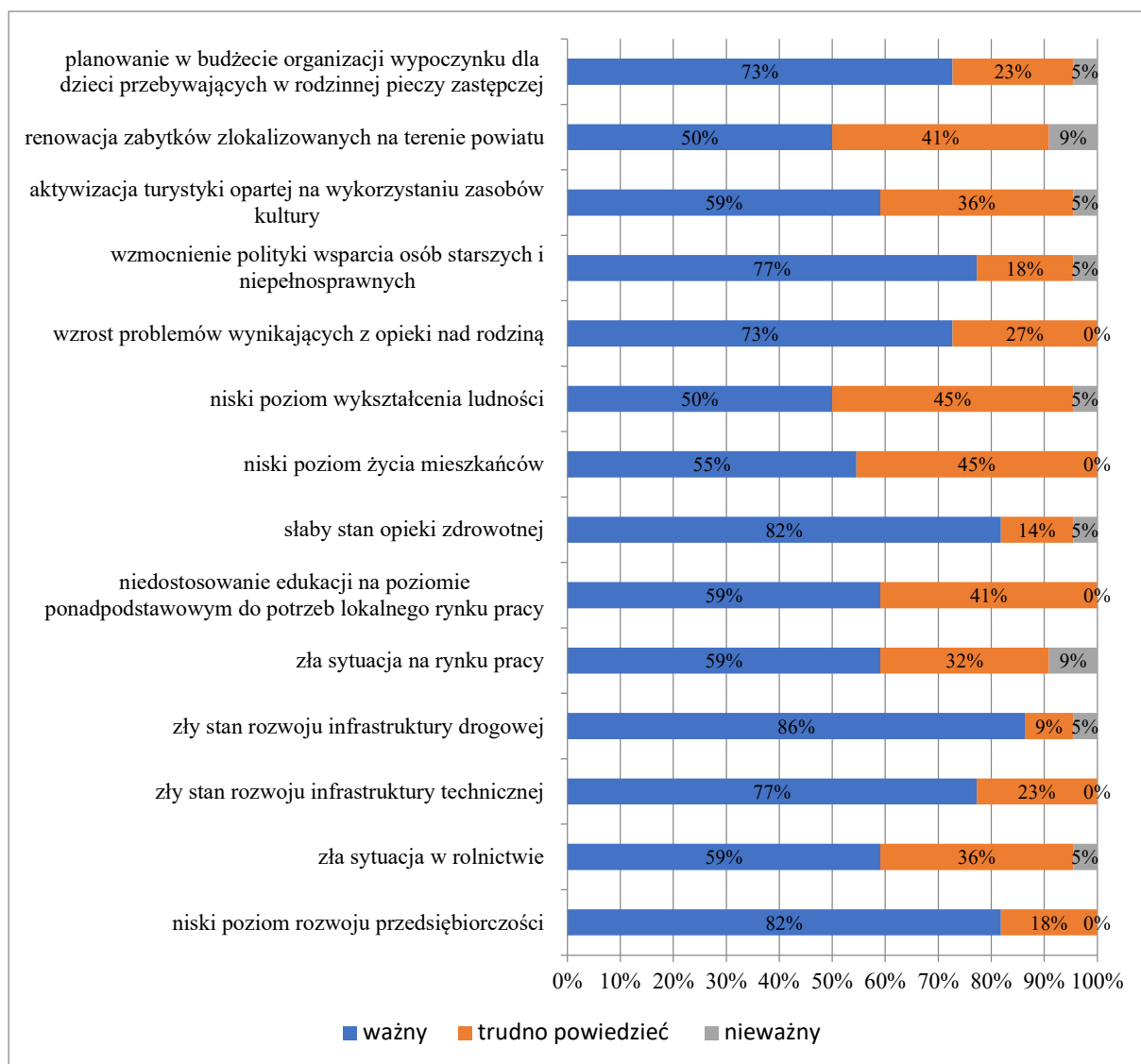
Jako słabą stronę powiatu badani pracownicy uznali przede wszystkim złą sytuację finansową jednostki. Podobnie, jak mieszkańcy, wskazywali również na niską jakość dróg, niską aktywność społeczną mieszkańców oraz dużą migrację ludności, ponad to zwrócili uwagę na niedostateczny dostęp mieszkańców do opieki zdrowotnej (Rysunek 2.3.5.)

Rysunek 2.3.5. Słabe strony rozwoju powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

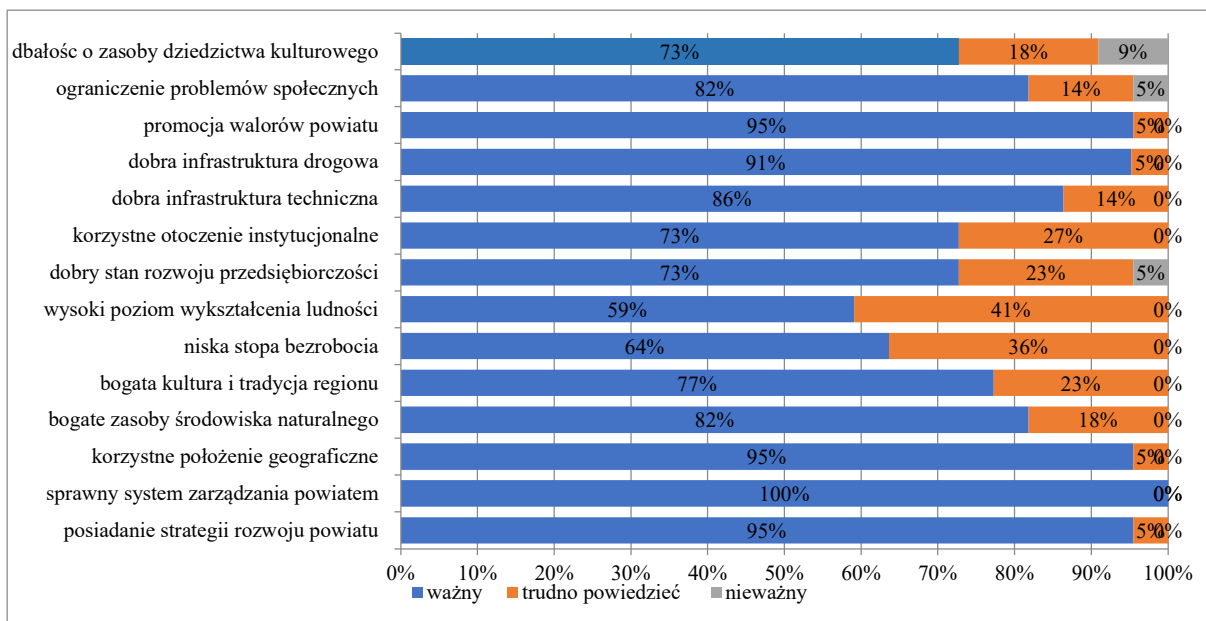
W opinii przedstawicieli pracowników priorytetowe problemy do rozwiązania w kolejnej perspektywie strategii rozwoju to poprawa infrastruktury drogowej, poprawa stanu zdrowia mieszkańców poprzez poprawę dostępu i jakości opieki zdrowotnej oraz stymulowanie przedsiębiorczości. Badani wskazują również na konieczność wzmocnienia wsparcia dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej oraz osób starszych i niepełnosprawnych (Rysunek 2.3.6.).

Rysunek 2.3.6. Ocena stopienia ważności problemów, które powinny być rozwiązane w latach 2023-2030 w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

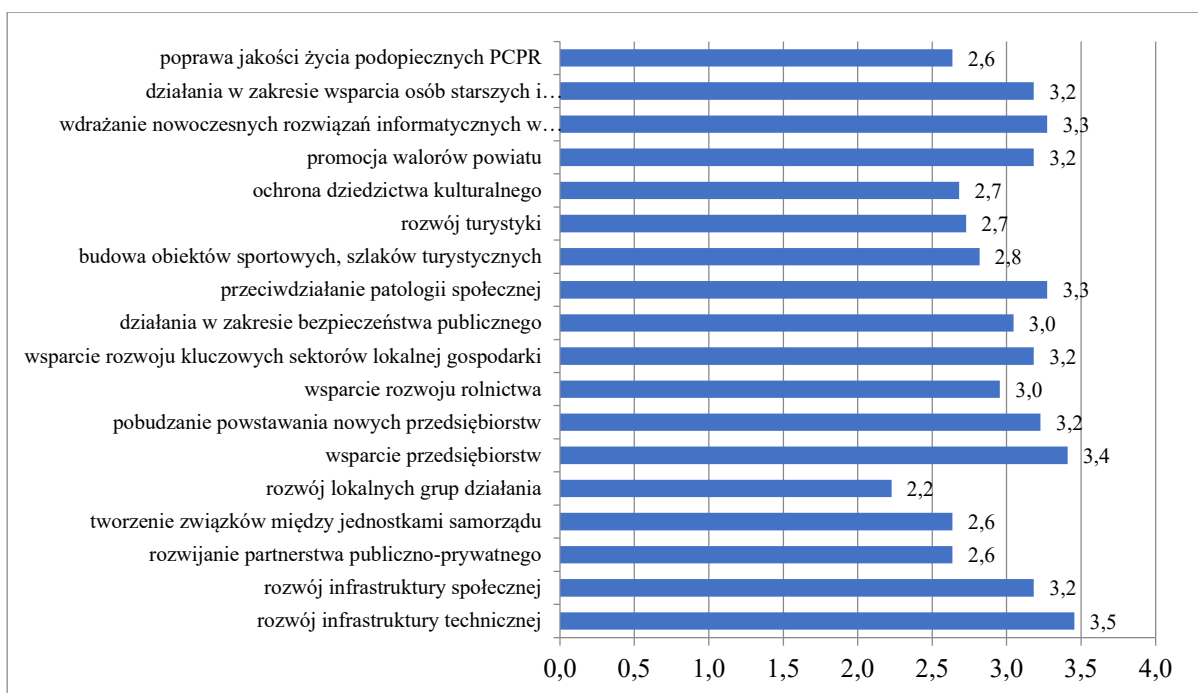
Wskazywane przez badanych czynniki rozwoju mają zarówno charakter zależny i niezależny od samego powiatu zielonogórskiego. Sukces jednostki samorządu terytorialnego jest determinowany takimi czynnikami niezależnymi jak: korzystne położenie geograficzne, bogate zasoby środowiska naturalnego. Jednak ich wykorzystanie zależne jest od sprawnego systemu zarządzania, dobrze wytyczonych celów działająca w strategii rozwoju, czy też dobrej infrastruktury drogowej i technicznej (Rysunek 2.3.7).

Rysunek 2.3.7. Ocena stopienia ważności czynników rozwoju powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

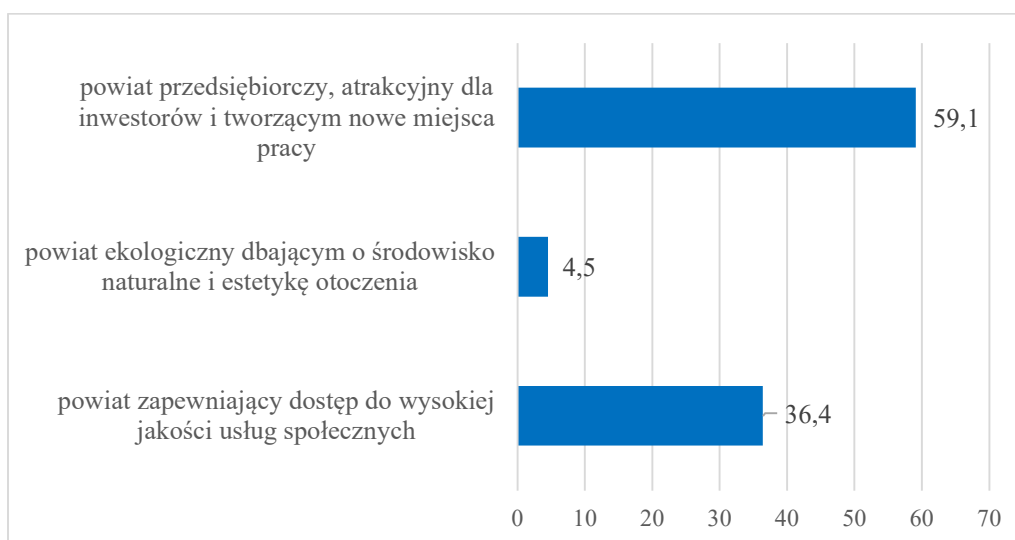
W kolejnych latach funkcjonowania powiatu zielonogórskiego priorytetami winny być: rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, wdrażanie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w urzędzie, wsparcie przedsiębiorstw oraz przeciwdziałanie patologiom (Rysunek 2.3.8.).

Rysunek 2.3.8. Ważność niezbędnych działań dla rozwoju powiatu zielonogórskiego w latach 2023-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

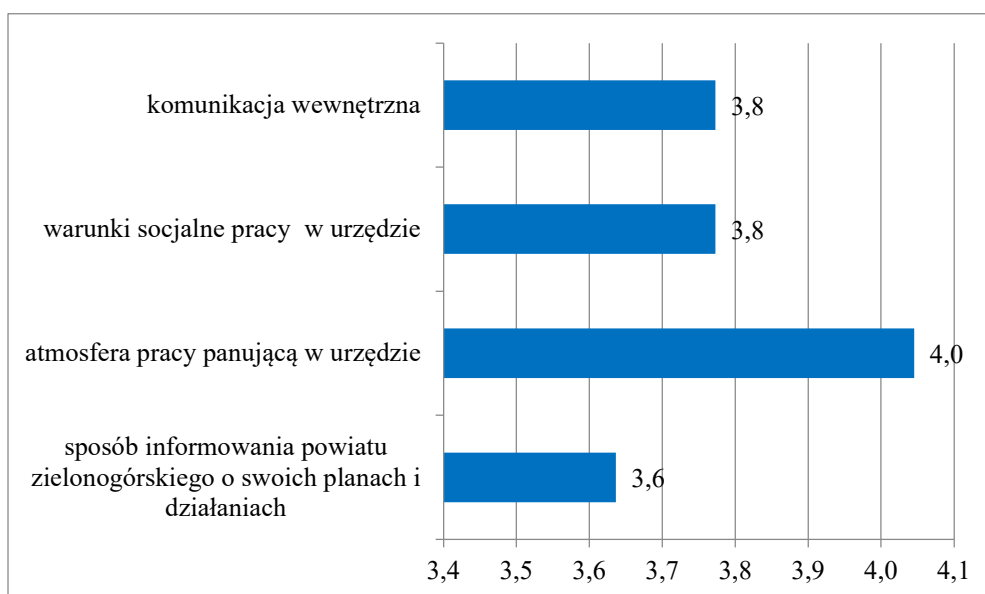
W opinii blisko 60% badanych przedstawicieli pracowników i zarządu Starostwa Powiatowego powiat zielonogórski winien być utożsamiany z powiatem przedsiębiorczym, atrakcyjnym dla inwestorów i tworzącym nowe miejsca pracy (Rysunek 2.3.9.). Wymaga to jednak dobrej infrastruktury, wzmocnienia zasobów lokalnego rynku pracy oraz wdrożenia programów wsparcia dla przedsiębiorstw i osób zamierzających uruchomić nową działalność gospodarczą.

Rysunek 2.3.9. Wizja powiatu zielonogórskiego do 2030 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Badani zostali poproszeni o ocenę w skali od 1 do 5 wybranych aspektów funkcjonowania Starostwa Powiatowego. Najwyższą ocenę uzyskała atmosfera pracy oraz komunikacja wewnętrzna (Rysunek 2.3.10.). W ich ocenie usprawnianie jednostki mogły by wspomóc cykliczne badania patentów dotyczące oceny jakości świadczonych usług.

Rysunek 2.3.10. Ocena wybranych aspektów funkcjonowania Starostwa w opinii pracowników

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Pożądane kierunki działań, które powinny zostać uwzględnione w strategii rozwoju powiatu, w opinii pracowników, to:

- poprawa stanu dróg i mostów,
- poprawa dostępu do opieki zdrowotnej,
- inwestycje w infrastrukturę skierowaną dla osób niepełnosprawnych i starszych, stworzenie powiatowego centrum integracji społecznej,
- inwestycje w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa publicznego,
- pozyskiwanie środków zewnętrznych,
- rozbudowa infrastruktury edukacyjnej,
- promocja walorów turystycznych i poprawa infrastruktury turystycznej,
- poprawa dostępności komunikacyjnej.

3. Analiza uwarunkowań rozwoju powiatu zielonogórskiego

3.1. Uwarunkowania rozwoju o charakterze wewnętrznym

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	
<ul style="list-style-type: none"> - Korzystne położenie – bliskość do granicy zachodniej i centralne położenie w województwie lubuskim - Dobra dostępność komunikacyjna zewnętrzna ze strony województwa lubuskiego - Zróżnicowany krajobraz zwiększający atrakcyjność całego powiatu - Liczne formy ochrony przyrody i obszary prawnie chronione - Wysoki poziom lesistości - Wysoka jakość środowiska przyrodniczego – brak obszarów zdegradowanych - Rosnąca powierzchnia terenów skanalizowanych i odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodno-kanalizacyjnej - Dostępność energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych - Brak szczególnie uciążliwych gałęzi przemysłu - Rozwój zasobów mieszkaniowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak powiatowego programu ochrony środowiska - Brak aktualnego powiatowego planu gospodarki odpadami - Brak koncepcji wykorzystania walorów naturalnych posiadanych przez powiat - Zdekaptalizowana infrastruktura melioracyjna - Zanieczyszczenie obszarów leśnych - Nielegalne składowanie odpadów i związane z tym zanieczyszczenia - Wzrost ilości wytwarzanych odpadów przemysłowych i komunalnych - Umiarkowana jakość powietrza, z tendencją do występowania przekroczeń zanieczyszczeń uwalnianych do powietrza - Pogarszający się klimat akustyczny, na skutek hałasu komunikacyjnego oraz hałasu instalacyjnego (przemysłowego) - Ryzyko występowania osuwisk ziemi (gminy: Świdnica, Nowogród Bobrzański) - Wysoki poziom zanieczyszczenia rzek z powody niewłaściwej gospodarki ściekowej
SFERA INFRASTRUKTURALNA	
<ul style="list-style-type: none"> - Wysoki wskaźnik gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej - Rosnąca liczba ludności korzystającej z oczyszczalni - Inwestycje drogowe uwzględniające rozwiązania mające na celu ochronę przed hałasem (budowa ekranów akustycznych, stosowanie cichej nawierzchni) - Poprawa stanu technicznego dróg powiatowych i poprawa bezpieczeństwa ich 	<ul style="list-style-type: none"> - Nadal zły stan techniczny niektórej infrastruktury drogowej - Niedostateczna przepustowość sieci infrastruktury transportowej - Słabość połączeń lokalnych – transport publiczny nie zapewnia dostępu do bazy usług społecznych - Niewystarczająca liczba i zły stan obiektów mostowych

<p>użytkowników m.in. poprzez współpracę z gminami z terenu powiatu i realizację wspólnych inicjatyw</p> <p>- Intensywna współpraca z gminami, wchodzącymi w skład powiatu, zwłaszcza w zakresie koordynacji zagadnień infrastrukturalnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Brak przeprawy mostowej w Pomorsku - Niedostateczna liczba ścieżek rowerowych - Niedostatecznie rozwinięta sieć gazowa - Niski poziom wykorzystania odnawialnych i alternatywnych źródeł energii - Dysproporcje przestrzenne w poziomie wyposażenia w infrastrukturę techniczną w ujęciu gminnym - Degradacja dróg powiatowych przez pojazdy ciężkie, związana z intensywnym rozwojem gospodarczym powiatu
--	---

SFERA SPOŁECZNA

<ul style="list-style-type: none"> - Wykwalifikowana i doksztalająca się kadra zajmująca się problemami społecznymi - Pozyskiwanie środków finansowych, w tym unijnych na rozszerzenie wachlarza świadczeń adresowanych do osób niepełnosprawnych, rodzin zastępczych, czy też wychowanków pieczy zastępczej i innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym - Systematyczne podnoszenie jakości usług świadczonych przez pracowników PCPR m.in. poprzez udział personelu w szkoleniach - Dobrze wyposażony szpital powiatowy z relatywnie dużym zakresem usług zdrowotnych - Pozytywny wizerunek Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sulechowie oraz Szpitala Rehabilitacyjno-Leczniczego dla Dzieci w Wojnowie - Dobra baza lokalowa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sulechowie oraz Szpitala Rehabilitacyjno-Leczniczego dla Dzieci w Wojnowie - Zwiększenie liczby uczniów w latach 2016-2020 w szkołach prowadzonych przez powiat zielonogórski - Szeroka oferta edukacyjna, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji specjalnej dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami - Dobrze rozwinięty system kształcenia ponadpodstawowego, w tym kształcenia zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczająca liczba kandydatów chętnych do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz prowadzenia rodzinnych domów dziecka, brak rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych - Brak całodobowego ośrodka wsparcia na terenie powiatu - Niewystarczająca liczba ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży oraz rodzin w kryzysie - Złe wskaźniki dotyczące powiatu obrazujące liczbę personelu medycznego uprawnionego do wykonywania zawodu na 100 tys. mieszkańców - Zbyt słaby dostęp mieszkańców powiatu do diagnostyki i specjalistycznej opieki medycznej, zwłaszcza w odniesieniu do obszarów wiejskich - Niski wskaźnik dotyczący powiatu obrazujący liczbę porad lekarskich przypadających na jednego mieszkańca - Niska aktywność powiatu w zakresie działań profilaktycznych ukierunkowanych przede wszystkim na choroby nowotworowe oraz układu krążenia - Ograniczony dostęp osób starszych do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej - Niewystarczająca liczba osób zajmujących się problemami osób starszych - Niski poziom życia osób starszych i rosnący ich udział w grupie świadczeniobiorców pomocy społecznej - Wąska oferta imprez o charakterze cyklicznym adresowanych do szerokiej grupy odbiorców z
--	---

<ul style="list-style-type: none"> - Potencjał dziedzictwa kulturowego mogący stanowić funkcję turystyczną i sprzyjać rozpoznawalności powiatu zielonogórskiego - Liczne zabytki nieruchome, a w szczególności zabytkowe obiekty sakralne - Rozwinięta sieć organizacji społecznych - Sprawnie funkcjonujący system zapewniający porządek i bezpieczeństwo publiczne - Wdrożenie planu pod nazwą Powiatowy programu zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na lata 2021-2025 	<p>różnych grup wiekowych, zarówno o charakterze kulturalnym, jak i sportowym</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niskie uczestnictwo we współzarządzaniu mieszkańców na poziomie lokalnym - Niski poziom kapitału społecznego
SFERA GOSPODARCZA	
<ul style="list-style-type: none"> - Atrakcyjne położenie powiatu – w centrum województwa lubuskiego z dostępem do dróg krajowych - Bezpośrednie sąsiedztwo z Zieloną Górą – ośrodkiem akademickim, kulturalnym oraz gospodarczym - Port lotniczy w Babimoście - Kształcenie ponadpodstawowe i wyższe dostosowane do potrzeb rynku pracy - Możliwości kształcenia się na poziomie wyższym - Wyższe niż w Polsce i województwie lubuskim tempo powstawania nowych firm - Rozwój działalności agroturystycznej - Rozwój sektora usług - Rozwijający się system dróg i ścieżek rowerowych - Rozwijająca się sieć komunikacyjna, zarówno wewnętrzna i zewnętrzna - Zasoby leśne 	<ul style="list-style-type: none"> - Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw - Niski poziom przedsiębiorczości – w strukturze przedsiębiorstw dominują firmy mikro, mały odsetek firm dużych - Stopa bezrobocia wyższa niż w Polsce, województwie lubuskim i większości powiatów województwa lubuskiego - Brak skutecznych programów wsparcia i rozwoju przedsiębiorczości - Zbyt niski poziom inwestycji - Brak kompleksowej oferty terenów inwestycyjnych oraz długofalowych działań w zakresie promocji i zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej - Brak strategicznych inwestorów, zapewniających stabilność rynku pracy - Brak przetwórstwa rolno-spożywczego - Niski poziom rozwoju produkcji ekologicznej - Mała liczba zakładów przemysłowych - Rozdrobnienie powierzchni gospodarstw rolnych - Niedostatecznie rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna oraz infrastruktura turystyczna - Słabe wykorzystanie potencjału turystycznego - Brak powiązania występujących atrakcji przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych w zintegrowany produkt turystyczny

	- Niewystarczające działania związane z informacją turystyczną
SYSTEM ZARZĄDZANIA	
<ul style="list-style-type: none"> - Sprawny system komunikacji wewnętrznej w Starostwie Powiatowym oraz jednostkach organizacyjnych powiatu - Dobre warunki socjalne pracy w Starostwie Powiatowym - Wysokie kompetencje osób zatrudnionych w Starostwie - Dobry stan finansów publicznych z utrzymującą się w ostatnich latach nadwyżką operacyjną - Dobra współpraca z jednostkami podległymi i innymi instytucjami, np. Lasami Państwowymi - Korzystna tendencja w zakresie obszarów działań administracyjnych powiatu, przejawiająca się wzrastającą liczbą prowadzonych spraw, wydawanych pozwoleń i decyzji - Sprawnie działający system kontroli wewnętrznej i oceny działań powiatu - Efektywny system monitoringu i ewaluacji dokumentów strategicznych i programowych - Realizacja projektów dofinansowywanych z Unii Europejskiej i funduszy krajowych, wpływających korzystnie na procesy rozwojowe w powiecie 	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczająca promocja walorów powiatu - Słabo wykorzystany potencjał lokalnych organizacji pozarządowych w realizacji zadań z zakresu edukacji, kultury, pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym czy turystyki - Wysokie obciążenie budżetu powiatu przez podległe jednostki, np. szpital - Zbyt niski poziom korzystania z e-usług, wynikający z niskich kompetencji cyfrowych określonych grup mieszkańców - Niewystarczająca liczba pracowników z uprawnieniami technicznymi (geodezyjnymi, budowlanymi, geologicznymi z zakresu ochrony środowiska) - Zbyt niski poziom digitalizacji zasobów, w tym archiwalnych - Niewystarczające zasoby infrastruktury informatycznej – potrzeby w zakresie doposażenia serwerowni oraz stanowisk pracy - Potrzeba rozwoju dziedzicznych systemów informatycznych - Brak taboru o napędzie elektrycznym - Niedostosowanie obiektów użyteczności publicznej do wymogów przepisów ppoż, dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz do przepisów ogólnobudowlanych - Za małe archiwa zakładowe w jednostkach organizacyjnych powiatu

3.2. Uwarunkowania rozwoju o charakterze zewnętrznym

SZANSE	ZAGROŻENIA
PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	
<ul style="list-style-type: none"> - Renta położenia w obszarze bezpośredniego oddziaływania Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry oraz Zielonogórsko-Nowosolskiego Obszaru Funkcjonalnego - Wsparcie z zakresu działań ekologicznych i środowiskowych w ramach Europejskiego Zielonego Ładu - Adaptacja do zmian klimatu, inwestycje w odnawialne źródła energii i poprawę efektywności energetycznej - Budowa urządzeń małej retencji - Rozwój tzw. zielonej infrastruktury - Wzrastające zainteresowanie stosowaniem odnawialnych źródeł energii - Wdrożenie i realizacja planów gospodarki niskoemisyjnej - Rozwój technologii energooszczędnych oraz ich coraz większa dostępność - Ograniczenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł konwencjonalnych i w rezultacie redukcja emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie stopnia degradacji środowiska naturalnego - Rozwój źródeł ciepła opartych o energię z odnawialnych źródeł energii w postaci: energii słonecznej, biomasy i biogazu - Promowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców - Rosnąca świadomość społeczna o możliwości udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestycji mających wpływ na środowisko - Wzrost zainteresowania nowymi technologiami, w tym odnawialnymi źródłami energii 	<ul style="list-style-type: none"> - Naruszenie stanu ekosystemu w wyniku – zatrucia Odry, epidemii ASF, czy też ptasiej grypy - Brak jasno określonych kompetencji w zakresie monitorowania stanu rzek - Zanieczyszczenia powietrza, wód i gleby - Brak rozwiązań systemowych dla uporządkowania zagadnień melioracyjnych i budowy zbiorników małej retencji - Niekorzystny bilans wodny – obszar zaliczany do deficytowych w zasoby wodne - Wzrost zagrożeń wywołanych zmianami klimatu - Zmiany klimatyczne mogące prowadzić do braków wody na potrzeby gospodarki rolnej i przemysłowej (deficyt zbiorników retencyjnych) - Zjawiska ekstremalne w przyrodzie takie jak susze i powodzie - Prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi i lokalnych podtopień po intensywnych opadach - Niska świadomość ekologiczna mieszkańców oraz niski stan wiedzy nt. zjawisk problemowych związanych ze środowiskiem - Zwiększenie presji na środowisko związane z urbanizacją, rozwojem gospodarczym i rozwojem infrastruktury - Nieprzewidywalna sytuacja epidemiczna - Nadmierna wycinka drzew lub niezgodnie z planami urządzania lasów - Emisja zanieczyszczeń ze środków transportu – wzrost liczby samochodów i zwiększające się natężenie ruchu drogowego - Wysokie koszty stosowania niskoemisyjnych źródeł energii, np. gazu - Zagęszczenie istniejącej zabudowy
SFERA INFRASTRUKTURALNA	

<ul style="list-style-type: none"> - Wypracowane mechanizmy partnerstw w realizacji inwestycji infrastrukturalnych drogowych - Położenie przy głównych szlakach komunikacyjnych - Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu w szczególności w zakresie komunikacji zbiorowej - Możliwości udziału inwestorów w programach zewnętrznych wspomagających rozwój infrastruktury - Niewykorzystany wodny szlak transportowy rzeką Odrą – możliwe do przeprowadzenia inwestycje służące przeniesieniu części transportu na drogę wodną - Budowa urządzeń przeciwpowodziowych - Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania na budowę i rozbudowę infrastruktury - Integracja transportu publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - Możliwość ograniczenia środków pomocowych na inwestycje infrastrukturalne w polityce UE – zmiana systemu finansowania inwestycji w ramach polityki spójności 2021-2027 - Obciążenie układu komunikacji związane ze wzrostem mobilności ludzi - Brak priorytetu dla programu uregulowania żeglownej Odry
--	---

SFERA SPOLECZNA

<ul style="list-style-type: none"> - Napływ migracyjny spoza Polski, co ma związek z dalszym rozwojem gospodarczym kraju i sytuacją polityczno-ekonomiczną na świecie - Duże oczekiwania ludności odnośnie wzrostu wynagrodzeń, które kształtować będą decyzje dot. zatrudnienia, aktywności zawodowej, w szczególności osób młodych - Oczekiwana zmiana priorytetów polityki społecznej kraju, ukierunkowanej na politykę senioralną - Dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy - rozwój współpracy szkół zawodowych z pracodawcami - Zmiana trendów turystycznych i rekreacyjnych na wypoczynek aktywny/ekologiczny oraz w gospodarstwach agroturystycznych - Obniżenie zasięgu ubóstwa skrajnego - na wsi obniżył się do poziomu ok. 8-10% oraz w miastach do poziomu ok. 2-3%, obserwowalny jest wyraźny spadek zagrożenia ubóstwem skrajnym wśród dzieci w wieku 0-17 lat - Korzystnie kształtujące się przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie 	<ul style="list-style-type: none"> - Niekorzystne na tle kraju wskaźniki dotyczące długości życia kobiet i mężczyzn w województwie lubuskim - Wysoki wskaźnik zgonów w województwie lubuskim z powodu niedokładnie określonych przyczyn - Na terenie województwa lubuskiego odnotowuje się silne natężenie liczby zgonów na 100 tys. ludności spowodowanych przez nowotwory złośliwe ogółem, szczególnie niekorzystnie wskaźnik ten kształtuje się w skali Polski w odniesieniu do grup wiekowych 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54 - Na terenie powiatu odnotowuje się wzrost popytu na leczenie psychiatryczne i uzależnień, co w obliczu braku specjalistycznego personelu jest bardzo trudne - W województwie lubuskim rośnie wskaźnik nowo wykrywanych zakażeń HIV na 100 000 ludności - Spadek przyrostu naturalnego, rosnący współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi na terenie powiatu zielonogórskiego
---	--

<p>zielonogórskim w relacji do średniej województwa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Systematyczny wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę jakim dysponowały gospodarstwa domowe w województwie lubuskim w 2020 roku przekraczający o 2,7 punkty procentowe średnią dla Polski - Wyraźnie spada liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, jednak tempo zmian w tym zakresie na terenie powiatu zielonogórskiego jest niższe – w 2020 roku w stosunku do roku 2016 odnotowano spadek o 31%, przy czym w Polsce o 37% i województwie lubuskim o 36% - Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie profilaktyki i zdrowego stylu życia - Dostrzeganie seniorów jako ważnych odbiorców działań skierowanych do nich przez jednostki kultury, edukacji, sportu - Możliwość współpracy z ośrodkami akademickimi w celu podnoszenia jakości nauczania - W województwie lubuskim występuje niższy niż w Polsce wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy (województwo lubuskie – 4,6%, średnia dla Polski – 4,7%) - W województwie lubuskim występuje niższy niż w Polsce wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (województwo lubuskie -13,6%, średnia dla Polski – 15,4%) - Możliwość poprawy stanu zdrowia mieszkańców, dzięki poprawie jakości usług medycznych i realizacji programów profilaktyki zdrowia obejmujących nie tylko grupy wiekowe tzw. podwyższonego ryzyka - W powiecie zielonogórskim zmniejsza się procentowy udział osób w wieku produkcyjnym w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców - Rozwój infrastruktury społecznej wspierającej rodziny, dzieci i młodzież w kryzysie oraz osoby z niepełnosprawnościami - Deinstytucjonalizacja usług społecznych - Nawiązanie współpracy z uczelniami medycznymi oraz ośrodkami uniwersyteckimi w 	<ul style="list-style-type: none"> - Obserwuje się zmniejszanie potencjału reprodukcyjnego powiatu, co w perspektywie wieloletniej wpływać będzie na spadek liczby mieszkańców powiatu - Rosnący odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem, co wpływa na zmianę charakteru problemów społecznych powiatu, która związana jest ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa (samotność, choroba, niepełnosprawność, ubóstwo osób starszych) - Wzrost potrzeb socjalnych społeczeństwa, związanych m. in. ze wzrostem liczby osób w wieku senioralnym - Starzenie się społeczeństwa i dalszy ilościowy wzrost liczby ludności w wieku senioralnym wpłynie na sposób funkcjonowania społeczeństwa, rynku pracy, pomocy społecznej, opieki zdrowotnej oraz szeregu usług publicznych - Zmiany demograficzne skutkujące zmniejszeniem liczby osób w wieku produkcyjnym wpływają na zmiany na rynku co spowoduje wzrost konkurencji o zasoby kapitału ludzkiego, jednocześnie wzrastać będzie mobilność młodych osób na rynku pracy - Niekorzystne wskaźniki dostępności kadr medycznych na terenie województwa lubuskiego i powiatu zielonogórskiego na tle kraju, przy prognozowanej luce kadrowej, związanej z odchodzeniem wyżu demograficznego na emeryturę - Odpływ specjalistycznej kadry medycznej do innych placówek medycznych spoza powiatu pogłębia problem niskiej dostępności kadry medycznej na terenie powiatu - Inflacja, która wpływać będzie na spadek wartości dochodów, w szczególności bardziej odczuwalna w przypadku regionów i grup społecznych o niższych wynagrodzeniach - Niższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie zielonogórskim w relacji do średniej krajowej - Na terenie powiatu zielonogórskiego jest większy niż w Polsce i województwie procentowy udział osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców - W województwie lubuskim występuje wyższy wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej niż
--	--

<p>zakresie pozyskiwania nowej (młodszej) kadry lekarskiej oraz średniego personelu medycznego</p>	<p>w Polsce (dla województwa lubuskiego wynosił 3,8%, średnia dla Polski – 3,6%)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Negatywny wpływ zanieczyszczonego środowiska na stan zdrowia ludności - Migracja mieszkańców - Skutki pandemii Covid-19 – nieznana skala następstw społecznych w najbliższych latach - Współpraca z organizacjami pozarządowymi
--	---

SFERA GOSPODARCZA

<ul style="list-style-type: none"> - Trend wzrostowy liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON - Rozwój przemysłu 4.0 i gospodarki o obiegu zamkniętym, opierającej się m. in. na cyfryzacji, rozwoju sztucznej inteligencji, usprawnieniu procesów produkcyjnych i zarządczych - Wzrost wykorzystania rozwiązań cyfrowych, zarówno w działalności gospodarczej, jak też w usługach publicznych, którym sprzyjać będą inwestycje w szerokopasmową sieć Internetu - Wzrost zainteresowania nowymi technologiami, w tym odnawialnymi źródłami energii - Rosnący popyt na zdrową żywność - Napływ migrantów do Polski, który wspierać będzie konkurencyjność rynku pracy - Dalsze dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy - Rozwój współpracy szkół zawodowych z pracodawcami - Rozwój nowych branż rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa rolniczego - Specjalizacja w produkcji rolniczej (uprawy specjalne, ekologiczne) - Rozwój turystyki rekreacyjnej w oparciu o przemysł czasu wolnego, atrakcyjność krajobrazową i dziedzictwo kulturowe – sieciowe, zintegrowane produkty turystyczne, (turystyka slow life, kulturowa, wodna, zimowa oraz aktywna) - Uwarunkowania przyrodnicze sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej, rekreacyjnej i wypoczynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> - Pogłębienie się deficytu kadr na rynku pracy, w tym zarówno dla działalności gospodarczych, jak też usług publicznych, w tym służby zdrowia - Drenaż zasobów ludzkich przez większe lub bardziej konkurencyjne ośrodki i regiony, wpływający na odpływ migracyjny, w szczególności osób młodych, podążających za edukacją, pracą, ofertą mieszkaniową, wyższymi zarobkami - Niesprzyjająca koniunktura gospodarcza - Mała opłacalność i efektywność produkcji rolnej - Skutki wojny w Ukrainie – nieznana skala następstw gospodarczych w najbliższych latach - Kryzys gospodarczy oraz jego konsekwencje – m.in. mniejsze dochody podatkowe, bezrobocie, zwiększona liczba osób korzystających z pomocy społecznej, wzrost przestępczości
---	---

<ul style="list-style-type: none"> - Zmiana trendów turystycznych i rekreacyjnych na wypoczynek aktywny/ekologiczny oraz w gospodarstwach agroturystycznych 	
SYSTEM ZARZĄDZANIA	
<ul style="list-style-type: none"> - Rozwój społeczeństwa informacyjnego dostosowany do wieku, aktywności zawodowych i społecznych - Rozwój elektronicznych usług publicznych (administracja, edukacja, służba zdrowia) - Współpraca samorządów różnych szczebli ukierunkowana na rozwój infrastruktury drogowej - Możliwość pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, w tym środków UE na rozwój powiatu - Dostępność środków zewnętrznych na rozwój powiatu - Promocja powiatu (m.in. poprzez organizowanie cyklicznych corocznych imprez promujących powiat) 	<ul style="list-style-type: none"> - Ograniczanie kompetencji powiatu i pozbawianie go narzędzi w wyniku zmieniających się i nieprecyzyjnych przepisów prawa - Zmiana systemu finansowania inwestycji w ramach polityki spójności 2021-2027 (zmniejszony poziom dofinansowania i więcej instrumentów zwrotnych) - Niski poziom płac w administracji publicznej - Zwiększające się obciążenia budżetów JST - Skomplikowane procedury administracyjne – nadmierna biurokracja - Częste zmiany przepisów dotyczące m.in. kompetencji samorządu powiatowego - Ograniczone środki finansowe na realizację zwiększonych zadań samorządu (np. zadań oświatowych) - Niewystarczające środki na realizację zadań zleconych przez administrację rządową